ONG ALTERNATIVE SOCIALE
Pentru o comunitate mai sigură!

1909 Consiliul Superior al Magistraturii

INSTITUTUL NATIONAL AL MAGISTRATURII

Deontologia profesiei de magistrat. Repere contemporane

Coordonatori
Mona-Maria Pivniceru, Cătălin Luca

Florin Costiniu
Sofia Luca
Tamara Manea
Carmen Cozma
Ana-Cristina Lăbuș
Diana-Magdalena Bulancea
Liviu-Adrian Măgurianu

NATIONAL UNIVERSITY LIBRARY

Cuprins

Partea I. Deontologie judiciară

Capitolul I. Valori etice fundamentale, între constanță și metamorfoză *(Carmen Cozma, Liviu Măgurianu)*.....1
I. Etică, morală, deontologie – delimitări conceptuale 1
II. Referențialul etic – condiție sine qua non *a progresului uman 4*
III. Necesitatea integrării valorilor etice în activitatea profesională a magistratului 7
IV. Sistemul valorilor etice; perenitatea și continua restaurare a axiologiei morale 10
V. Valoarea integrității, componentă necesară a dimensiunii moral-profesionale a magistratului (și) ca om al virtuții 21
Glosar 25
Bibliografie 26

Capitolul II. Reglementări internaționale cu relevanță în materia deontologiei judiciare *(Mona-Maria Pivniceru, Cătălin Luca)* 28
I. Considerații generale 28
I.1. Tendințe sociale cu caracter general.....28
I.2. Pluralism moral: relativism 29
I.3. Circumscrierea pluralismului moral de către drept 29
I.4. Dreptul și statul drept 30
I.5. Elemente de esență ale statului de drept 30
II. Principalele instrumente cu caracter universal 32
II.1. Principiile fundamentale ce se degajă din aceste instrumente internaționale 33
II.2. Elemente insuficient conturate 40
II.3. Finalitatea normativității deontologice 42
II.4 Obligația de rezervă 43
II.5. Jurământul judiciar – mecanism complementar de asumare obligațiilor deontologice.....44

BCU IASI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

II.6. Obligații ale statelor rezultate din instrumentele internaționale universale 45
II.7. Valoarea juridică a instrumentelor internaționale generale....48
III. Principalele instrumente cu caracter regional european....49
III. Reguli de esență stabilite prin aceste instrumente 50
III.1. Reguli privitoare la prezervarea independenței, imparțialității și competenței magistraților....50
III.2. Obligații ale statelor rezultate din documentele regionale europene....54
III.2.1. Cadrul normativ național....54
III.2.2. Măsuri cu caracter necesar, statuate în sarcina statelor pentru asigurarea independenței și imparțialității puterii judecătorești....55
III.2.3. Măsuri de înlăturare a injoncțiunii celorlalte puteri în puterea judecătorească 57
III.2.4. Valoarea juridică a instrumentelor europene privind puterea judecătorească 58
III.2.5. Standarde de conduită judiciară ale magistraților....59
Concluzii 60
Bibliografie 61
Legislație 62
Documente internaționale....62
Resurse web....64

Capitolul III. Deontologia magistratului *(Sofia Luca, Diana-Magdalena Bulancea)*....65
I. Valori deontologice specifice magistraților....65
I.A. Cei trei I (independență, imparțialitate, integritate)....65
I.A.1. Necesitatea deontologiei judiciare....65
I.A.2. Independența – valoare etică fundamentală a magistratului 68
I.A.3. Imparțialitatea – valoare etică fundamentală a magistratului 88
I.A.4. Integritatea - valoare etică fundamentală a magistratului 103
I.B. Alte valori etice fundamentale....105
I.B.1. Decența și corectitudinea....105
II. Sancțiunea încălcării regulilor deontologice: sancțiunea morală....110

BCU IAȘI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

II.1. Raportul dintre normele deontologice și cele juridice....110
II.2. Obligativitatea separării regulilor deontologice de cele disciplinare 112
II.3. Cadrul juridic prezent....113
II.4. Concluzii....114
Bibliografie....116
Documente internaționale....117
Resurse web....118
Cauze CEDO utilizate....118

Capitolul IV. Consultanța și consilierea în materie de etică judiciară *(Mona-Maria Pivniceru, Cătălin Luca)*....120
1. Activități principale....120
1.1. Considerații generale....120
1.2. Organisme de autoreglare deontologică....120
1.3. Proiectul Asociației Magistraților din România în domeniu....122
1.4. Consiliul de onoare și situații de conduită limită....122
2. Comunicarea din perspectivă psiho-sociologică....123
2.1. Modalități de comunicare....124
3. Mecanisme de împiedicare a procesului de consiliere....125
3.1. Mecanismele proiective....125
3.2. Mecanismele de apărare....126
4. Ascultarea – parte integrantă a procesului de comunicare....128
4.1. Ascultarea activă – modalitate de optimizare a comunicării....128
4.1.1. Definire....128
4.2. Sugestii pentru a realiza o ascultare activă....129
4.3. Efectele ascultării active....130
4.4. Valorizarea activității de consiliere....131
5. Interpretarea punctului 29 din Avizul nr. 3 al C.C.J.E. și art. 36^1 și 36^2 introduse în Regulamentul de Organizare și Funcționare a C.S.M. 131
Bibliografie....134

Capitolul V. Codul deontologic al magistraților - prezent și perspective *(Florin Costiniu)*....135
1. Considerații prealabile....135
2. Un punct de vedere asupra actualului cod deontologic al magistraților....137

BCU IAȘI - CENTRUL UNIVERSITAR LIBRARY

3. O nouă concepție asupra Codului deontologic al magistraților *140*
Bibliografie 163
Legislație 163
Resurse web 163

Partea a II-a. Abaterea disciplinară

Capitolul I. Răspunderea disciplinară a judecătorilor și procurorilor. Aspecte din jurisprudența secțiilor Consiliului Superior al Magistraturii și a comisiilor de disciplină din cadrul Consiliului Superior al Magistraturii
(Ana Cristina Lăbuș, Tamara Manea) **164**
I. Sediul materiei *164*
II. Abaterile disciplinare *165*
II.1. Incriminare 165
II.2. Drept comparat 166
III. Sancțiunile disciplinare *170*
III.1. Enunțare 170
III.2. Limitele actualului sistem sancționator 170
Drept comparat *171*
IV. Aspecte de ordin procedural *174*
IV.1. Legislația română 174
A. Constituirea comisiilor de disciplină 174
B. Termenele în materie disciplinară și natura lor juridică 177
C. Procedura disciplinară desfășurată în cadrul comisiilor de disciplină 179
D. Procedura disciplinară desfășurată în fața secțiilor 182
E. Executarea sancțiunilor 183
F. Radierea sancțiunilor disciplinare 183
Drept comparat 185
Jurisprudență 187
I. Limitele verificărilor ce trebuie efectuate în cadrul răspunderii disciplinare *187*
II. Abateri disciplinare în legătură cu modul de îndeplinire a îndatoririlor de serviciu stabilite prin legi, regulamente și ordine *188*

BCU IAȘI - CENTRU UNIVERSITAR LIBRARY

1. Abaterea disciplinară prevăzută de dispozițiile art. 99 lit. e) din Legea nr. 303/2004 - „nerespectarea în mod repetat și din motive imputabile a dispozițiilor legale privitoare la soluționarea cu celeritate a cauzelor".....188
Jurisprudența Comisiei de disciplină pentru procurori.....188
1.2. Jurisprudența Secției pentru procurori.....190
1.3. Elemente de drept comparat privind încriminarea ca abatere disciplinară a faptei de a îndeplini cu întârziere obligațiile ce incumbă funcției de magistrat.....191
2. Abaterea disciplinară prevăzută de art. 99 lit. i) din Legea nr. 303/2004 „efectuarea cu întârziere a lucrărilor, din motive imputabile".....192
2.1. Jurisprudența Secției pentru judecători.....192
3. Abaterea disciplinară prevăzută de art. 99 lit. g) din Legea nr. 303/2004 „refuzul nejustificat de a îndeplini o îndatorire de serviciu".....193
3.1. Jurisprudența Secției pentru judecători.....193
3.2. Jurisprudența Secției pentru procurori.....195
4. Abaterea disciplinară prevăzută de art. 99 lit. h) „exercitarea funcției, inclusiv nerespectarea normelor de procedură, cu rea-credință sau gravă neglijență, dacă fapta nu constituie infracțiune".....196
4.1. Jurisprudența Secției pentru judecători.....196
4.2. Jurisprudența Comisiei de disciplină pentru judecători.....202
4.3. Jurisprudența Secției pentru procurori.....203
4.4. Jurisprudența Comisiei de disciplină pentru procurori.....207
4.5. Elemente de drept comparat privind incriminarea ca abatere disciplinară a faptei de exercitare necorespunzătoare a funcției.....209
5. Abaterea disciplinară prevăzută de art. 99 lit. j) din Legea nr. 303/2004 „absențele nemotivate de la serviciu, în mod repetat".....210
5.1. Jurisprudența Secției pentru procurori.....210
5.2. Elemente de drept comparat privind încriminarea ca abatere disciplinară a absențelor nemotivate de la serviciu.....211

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

III. Fapte care aduc atingere demnității profesiei *212*
1. Abaterea disciplinară prevăzută de art. 99 lit. k) din Legea nr. 303/2004 „atitudinea nedemnă în timpul exercitării atribuțiilor de serviciu față de colegi" 212
1.1. Jurisprudența Secției pentru judecători 212
1.2. Jurisprudența Secției pentru procurori 214
1.3. Elemente de drept comparat privind încriminarea ca abatere disciplinară a atitudinii nedemne manifestată de magistrat 214
IV. Fapte care aduc atingere principiilor independenței și imparțialității procurorilor *215*
1. Abaterea disciplinară prevăzută de art. 99 lit. b) din Legea nr. 303/2004 „intervențiile pentru soluționarea unor cereri, pretinderea sau acceptarea rezolvării intereselor personale sau ale membrilor familiei ori ale altor persoane, altfel decât în limita cadrului legal reglementat pentru toți cetățenii, precum și imixtiunea în activitatea altui judecător sau procuror" 215
1.1. Jurisprudența Secției pentru judecători 215
1.2. Jurisprudența Secției pentru procurori 216
1.3. Elemente de drept comparat privind incriminarea ca abatere disciplinară a imixtiunii în activitatea unui alt magistrat 218
2. Abaterea disciplinară prevăzută de art. 99 lit. d) din Legea nr. 303/2004 „nerespectarea secretului deliberării sau a confidențialității lucrărilor care au acest caracter" 218
2.1. Jurisprudența Comisiei pentru procurori 218
2.2. Elemente de drept comparat privind interdicția impusă magistraților de a dezvălui informații confidențiale obținute în exercitarea funcției 219
Bibliografie 222
Legislație 222
Resurse web 222

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

PARTEA I
DEONTOLOGIE JUDICIARĂ

Capitolul I. Valori etice fundamentale, între constanță și metamorfoză

Carmen Cozma*
Liviu Măgurianu**

I. Etică, morală, deontologie – delimitări conceptuale

Originar în grecescul *ηθος / ethos*: cutumă, obicei, morav, caracter, comportament habitual, termenul *etică* desemnează știința ethos-ului. Consacrată, în urmă cu circa 2500 de ani în spațiul european de către Aristotel, ca unul dintre domeniile cunoașterii practice, *etica* reprezintă o filosofie și o știință care studiază morala[1]. Efectiv, ca știință, *etica* s-a impus prin contribuțiile gânditorilor stoici (sec. III î.Hr. - sec. III d.Hr.), care i-au atribuit un sens categorial.

Dezvoltându-se continuu, ca o necesitate în viața și în activitatea socio-profesională a omului, cu aplicabilitate atât la nivel individual, cât și comunitar, *etica* se înfățișează în prezent ca o știință „care vorbește despre valori, despre bine și rău. Nu putem evita implicarea în etică, întrucât ceea ce facem – și ceea ce nu facem – poate fi oricând subiectul unei evaluări de natură etică"[2].

---

* Carmen Cozma este prof. univ. dr. la Facultatea de Filosofie a Universității „Al.I. Cuza" Iași.

** Liviu Măgurianu este cercetător științific la Institutul de Cercetări Economice și Sociale, Filiala Iași a Academiei Române.

[1] Cf. Aristotel, *Etica Nicomahică*, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1988.

[2] Peter Singer, *Introducere*, în vol. *Tratat de etică*, Ed. Polirom, 2006, p. 17.

BCU IAȘI STUDIUM UNIVERSITY LIBRARY

Într-o încercare de a o defini, am spune că *etica* este o disciplină socio-umană, îndrumătoare și prescriptivă, bazată pe principiile deliberării și alegerii, vizând natura personalității și vieții, formarea caracterului, studiul moravurilor. Este o știință reflexiv-reactivă, critică, a comportamentului și a standardelor de orientare și reglementare a acestuia întru starea-de-bine; este filosofie morală ca mod de a trăi, cu relevanță în planul conștiinței și al acțiunii guvernate de reguli, norme, principii, având o semnificativă funcție educațională, în scopul determinării și autodeterminării omului de *a face o fundamentală alegere,* în temeiul rațiunii și al voinței bune, de partea devenirii sale ca ființare specific *umană.* Astfel, omul reușind a se ridica în și a se manifesta și prin acel „salt ontologic" – dincolo de situația sa biologică -, despre care vorbește Lucian Blaga; așadar, dincolo de „grija sa pentru securitate și confort", ca actor în stare a se revela și în orizontul „creației și al istoriei" – am completa: în orizontul „creației-de-sine" -, tocmai astfel demonstrându-și „singularitatea" în lumea dată[1]. În alți termeni, am spune: omul, capabil a se afirma în autenticitatea „Condiției Umane – ca punct Arhimedic în totalitatea vieții"[2].

Morala este obiectul de studiu al eticii. Etimologic, categoria de *morală* vine din latinescul *mos, moris,* care se traduce, îndeobște, prin: morală, moralitate, etică. *Morala* reprezintă teoria etică, integrând valori și prescripții admise într-un cadru social-istoric determinat. Până la cristalizarea în teorie etică, până la *morală,* schimbarea la nivel de individ și societate poartă însemnele modei, dreptului și ale moravurilor, suportând sancționarea prin ridicol, coerciția prin instituționalizare și, respectiv, controlul opiniei publice.

Orice formă de comportament *uman* conține probleme morale, axate pe judecăți de valoare privind diferitele grade ale „bunătății" și „răutății", ale „corectitudinii" și „incorectitudinii", ale „dreptății" și „nedreptății" în conduita omului.

În genere, noțiunea de *morală* se referă la întreg ansamblul de valori și reguli, de principii de judecată și de conduită care se impun conștiinței individuale și de grup ca fondate pe imperativul *binelui*[3].

---

[1] Cf. Lucian Blaga, *Geneza metaforei și sensul culturii,* (1937), în *Opere 9, Trilogia culturii,* Ed. Minerva, București, 1985.

[2] Cf. Anna-Teresa Tymieniecka, *Logos and Life,* Books 1-4, Kluwer Academic Publishers, Dordrecht / Boston / London, 1988-2000.

[3] *Encyclopédie générale,* tome 3, Hachette, Paris, 1987, p. 907.

Cu „morala în act", „morala în curs de realizare", se acoperă sfera *moralității*. Conceptul acesta desemnează atitudinea de conștiință și practică față de morala socială și cea personală. *Moralitatea* se articulează în „elementele morale pe care le conțin situațiile de viață, de la cele banale și puțin problematice, până la cele limită"; viața cea de toate zilele, în elementaritatea ei, fiind saturată de moralitate[1].

Morala și *moralitatea* au, în sens larg, accepțiunea a tot ceea ce intră în sfera modelării și reglementării etice, ca unitate dialectică a valorilor și antivalorilor. Mai exact, sensul acesta angajează tot ceea ce este pozitiv, dar și negativ din punct de vedere etic; este unitate a „binelui" și a „răului". În sens restrâns, noțiunile în discuție trimit doar la ceea ce este pozitiv, util și plăcut, benefic, drept, corect, just; adică, ceea ce este „moral"; se referă la ceea ce este „bine", la „virtute" – în rostul de ghid al alegerilor, deciziilor, actelor în direcția desăvârșirii *umane*; orientând exclusiv către latura afirmativă a vieții, către puterea de transformare creatoare a omului în acord cu aspirația realizării-de-sine, de ființă în libertate și demnitate.

În ceea ce privește conceptul *deontologie*, acesta își are rădăcina în grecescul *δέον / déon*, care înseamnă: ceea ce trebuie, ce se cade, ce se cuvine; pe scurt, datorie. În conjuncție cu *λογος / lògos* – studiu, teorie, disciplină de studiu -, *deontologia* desemnează *teoria datoriei*; mai exact, *teoria îndatoririlor*, deci a obligațiilor conștientizate, interiorizate, asumate, în baza cărora omul are a se manifesta.

Deontologia reprezintă „teoria datoriilor morale; morala profesională; teoria datoriilor și drepturilor în exercitarea unei profesiuni"[2].

Deontologia este o știință particulară, desprinsă din etică, axată pe morală și moralitate, antrenând și elemente de legalitate. În sens restrâns, ea acoperă cadrul de investigare și interpretare a drepturilor, îndatoririlor și etaloanelor de acțiune, de apreciere și comportare într-un domeniu al vieții social-utile.

În cadrele asumate, se conturează ideea unei *etici profesionale*, pe ramuri de activitate; în mod vădit, și a unei *etici și deontologii pentru magistrați*. Este vorba despre întregul teoretic și aplicativ, axiologic și normativ în ordine morală, cu particularități ale domeniului de raportare – aici, acela al desfășurării muncii magistratului.

---

[1] Vasile Morar, *Moralități elementare*, Ed. Paideia, București, 2001, p. 5.
[2] *Encyclopédie générale*, tome 2, Hachette, Paris, 1987, p. 389.

II. Referențialul etic – condiție *sine qua non* a progresului uman

Parafrazând o spusă a lui Oscar Wilde, cum că „Nu merită să arunci și a doua privire pe o hartă, dacă pe ea nu este consemnată și Utopia"[1], am zice: nu merită atenție un design curricular, un scenariu de formare profesională, dacă în acesta nu se găsește și chestiunea *referențialului etic*; chiar cu – sau, poate, mai ales prin – doza de „utopie", de pregnant „ideal" pe care *eticul* îl implică.

În act, sunt termeni pretențioși. Și, dincolo de aparența de familiaritate – căci, cine nu crede a ști ce înseamnă: etică, morală, utopie?! – a conștiinței comune, termeni deloc simpli; ba chiar incomozi. Cu toate că sunt frecvent accesați, în vorbirea cotidiană; și, nu mai puțin, folosiți la modul abuziv, în prețioase formulări – de genul: „trăim într-o societate a cunoașterii, *bazată pe valori etice*" -, cu atât mai mult categoriile menționate, asemenea temei, aici, în dezbatere, necesită o abordare lămuritoare; și, pe cât posibil, convingătoare întru luarea lor în posesie și, mai cu seamă, întru exersarea, practicarea lor continuă, în profesie și în viață, în genere. Astfel, dându-ne șansa de a ne dezvolta permanent și de a ne manifesta, cu succes, ca Oameni și ca profesioniști veritabili, de la care ceilalți așteaptă exemple de moralitate, impunere a unor standarde unanim acceptate, normale, de civilitate, îndreptățită capacitate de a stăpâni actul de justiție; la urma urmelor, punerea în act a unei specifice competențe profesionale, *împlinirea datoriei* la locul de muncă, *făptuirea dreptății* în câmp social, onorarea instituției și demnității de a fi „magistrat".

Tema enunțată în titlu, „Valori etice fundamentale" ale magistratului, este una dintre cele mai complicate chestiuni, prin utopicul ce o însoțește; dar, totodată, una dintre cele mai necesare, dacă într-adevăr se vrea a se face ceva bun, util, corect, tocmai pentru depășirea unei stări de lucruri, a unui „real" care nemulțumește, și care pretinde a fi optimizat necontenit și, de ce nu, depășit. Căci, „stă în puterea omului" – vorbind astfel după înțeleptul Aristotel – să se arate ca o ființă superioară prin *moralitate*, respectiv: să fie „om al virtuții"[2]. Este, de altminteri, însăși perspectiva în care *etica* așează: aceea a pendulării între „real" și „ideal", a efortului de a îmbunătăți existența funcție de ceea ce,

[1] Oscar Wilde, *Toate povestirile*, Ed. Compania, 2005, p. 110.
[2] Aristotel, *op. cit.*, p. 18.

în condiții istorice date, *trebuie* și *se dorește* a fi schimbat – pentru „bine", iar nicidecum din moftul schimbării!

Putem afla un serios suport întru reușita în tărâm profesional în chiar oferta *eticii și deontologiei* de profil, prin cunoașterea, însușirea și activarea *valorilor etice fundamentale*, prin restaurarea fondului *moralei* – în legătură cu care, în veacul al XX-lea, Jean-Paul Sartre observa că este o necesitate absolută, deși (aparent) o imposibilitate. Iar situația actuală pare a confirma o asemenea apreciere; în contextul în care, în timpul din urmă, omenirea pare a se complace într-o păguboasă stare de fapt, prin parcurgerea-stagnare într-o (recunoscută de către toți observatorii lucizi, nu doar de către eticieni) criză morală fără precedent.

Sintagma „valori etice" are și o notă de prețiozitate, putând duce chiar la părerea că a trata despre așa ceva, acum, ne-ar situa într-un topos al culpabilității. A aborda problema „valorilor etice", astăzi, pare a fi pentru cei neaveniți (din păcate, prea gălăgioși și cu emfază de reprezentativitate pentru majoritatea; și, din nefericire, prea destui dispunând de poziții de decizie pentru aceeași majoritate!) un lucru desuet; dacă nu cumva, ceva inoportun, ridicol. Ceva „utopic"! Și, așa cum deja am amintit, utopicul se justifică – în arealul circumscris - , dat fiind că *valorile etice* trimit nu la ceea ce „este", ci la ceea ce „ar trebui" și „este de dorit" să fie. De ce? Pentru a dovedi că omenirea din care facem parte nu este doar o entitate demografică, geografică, biologică, socială, economico-financiară; ci – și aici intervine *forța idealului* purtat de *referențialul etic*, acela al unei deveniri specific-*umane* -, ea este și o entitate spiritual- și acțional-culturală, prioritar *morală*, în stare a se înălța la rang de *umanitate*, tocmai prin actualizarea potenței de autenticitate, elevată, de *uman* din noi – prin care avem a da seama de *libertate* și *responsabilitate*, de *simțul datoriei*, de angajare și făptuire *cu folos / utilitate*, de *respect* pentru ceea ce merită, de *dreptate, curaj, onestitate, temperanță, înțelepciune, bună-cuviință, integritate*; în ultimă instanță, de acele *trăsături de caracter*, în acord cu *valorile etice fundamentale* ale unei ființări *creatoare-de-sine* specific-*umane*; acceptând și lucrând pentru teza potrivit căreia *creația-de-sine* se dovedește a fi „Marea Operă" pe care omul o poate realiza în această lume[1].

Am pomenit de culpabilitatea de a proceda, în prezent, la o analiză a „valorilor etice". În ce sens? Discuția ar putea fi extinsă chiar la un soi

[1] Cf. Basarab Nicolescu, *La Transdisciplinarité. Manifeste*, Editions du Rocher, 1996.

de culpabilitate de a accesa *valori*, de a le recunoaște, de a le pune pe tapet, de a le proteja, conserva, resemnifica; nu mai puțin și mai grav, de *a crea valori* configuratoare de un *ethos* favorabil omului în a evita eșecul moral – generat, în mare, de ignoranță, lene, lașitate – și în a se degaja de stângăcia de *a fi*, de a-și descoperi buna așezare *în* sine și *cu* sine, precum și cu tot ceea ce este dincolo de individualitatea sa; de a se armoniza în ceea ce eticienii numesc situația omului de auto- și hetero-raportare morală.

Focalizarea pe conceptul mai larg al *valorilor etice fundamentale*, deși – cum am mai spus – pare a fi la îndemâna oricui (e mult circulată opinia că oricine se pricepe la „morală"), pretinde un demers riguros, susținut de o solidă și convingătoare argumentare, cu deosebire întru trezirea la / întru conștientizarea că omul trebuie să muncească, efectiv, în direcția – ne permitem a o numi: ținta cel mai dificil de atins – de *a deveni homo ethicus*, de a se arăta ca reală „experiență morală" – potrivit sugestivei definiții date de Fr. Rauh -, de *a fi* – după cum a pledat Aristotel – „om al virtuții", o ființă „areteică"; în fond, o ființă care se conduce după *àreté*-ea (adică, excelența) sa; *àreté* / *ἀρετή* – i-au precizat încă anticii statutul categorial – constituie funcția specifică, la superlativ, pentru care există în lume orice ființă; respectiv, „virtutea" acesteia, care pentru om este chiar *umanul* din sine, ca valoare integrator-dinamică definitorie lui. Constituie aceasta marea lecție pe care *etica* o transmite; o lecție utilă, necesară, aducătoare de maximă satisfacție, de plăcere / bucurie de a fi. Astfel încât, în parcursul existențial, să putem ajunge la un moment dat a realiza faptul că nu suntem exclusiv „proiect către moarte" – în zisa filosofului Martin Heidegger -, că nu ne-am lăsat seduși și copleșiți de „drogul" unei societăți de consum la limită, anume „banii câștigați rapid" și adesea prin „nemuncă" – potrivit unei de necontestat remarce a scriitorului Gabriel García Márquez; ci, că, în temeiul unei cuvenite cunoașteri, avem capacitatea de a face ceva semnificativ, ceva benefic, util, de interes, ceva admirabil, atât pentru noi, cât și pentru ceilalți (ființe umane și non-umane – considerând, aici, și grija și respectul pentru mediul natural în care viețuim). Astfel, dovedind înțelegerea adecvată a adevărului că omul este aceeași ființă vulnerabilă din vremurile străvechi până în timpurile transmoderne, că el are nevoie a lua aminte la un set de *valori* – identificate de către înțelepții antichității, readuse și actualizate, funcție de context, de-a lungul întregii evoluții cultural-istorice a umanității – care să îl ghideze pentru o „viață cu sens", încât (pe)trecerea lui prin

astă lume să nu fi fost o decepție ori chiar un eșec. În joc este înțelegerea că marea putere a omului, pe care el merită a și-o cultiva necontenit, este *tăria de caracter*, forța sa morală, *areté*-ea / virtutea; în ultimă instanță, *personalitatea morală* – mult elogiată și nădăjduită de un Immanuel Kant, în temeiul faptului că omul acesta are privilegiul rațiunii și al voinței bune de a-și da legea morală și de a o respecta „din datorie" (iar nu de dragul datoriei!); numai astfel izbutind *a fi* o ființă în *libertate* și *demnitate*[1]. Ceea ce s-ar traduce prin: a avea capacitatea de *a trăi* – și nu doar de „a exista" ori „a viețui" printre alte specii de pe Terra; de a-și asigura o viață care merită a fi trăită; rămânând în semantica „imperativului categoric" kantian: de a acționa astfel încât să vadă în propria persoană și în persoana oricui altuia, „totdeauna, în același timp, nu doar mijloc, ci și scop": omul – „scop-în-sine"[2]!

III. Necesitatea integrării valorilor etice în activitatea profesională a magistratului

Valorile etice constituie o parte majoră a ceea ce generic numim „cultura morală". Aceasta vine în sprijinul omului în lămurirea sa asupra gravelor probleme existențiale: Încotro să se îndrepte? Care să-i fie ținta / idealul în viață? Cum să se îndrepte către idealul de viață și cel profesional pentru care a optat? Cum să echilibreze raportul dintre ceea ce trebuie, vrea și poate, ca individ, funcție și de exigențele și oportunitățile mediului social? Cum să se comporte în domeniul profesional? Căror imperative (și) de ordin moral se cade a se supune, tocmai pentru a avea șansa reușitei și a satisfacției profesionale? ș.a. Unor astfel de întrebări, o minimă cultură etico-deontologică le vine în întâmpinare, oferind o adecvată orientare fiecăruia dintre noi, înlesnind înscrierea noastră conștientă într-o *ordine* la care participăm ca ființe responsabile, în cunoștință de cauză, bine intenționate, creatoare.

Accesarea și însușirea *valorilor etice fundamentale* se impun în dobândirea profesionalismului; ele constituindu-se, împreună cu ansamblul normelor și principiilor morale, într-o veritabilă *propedeutică*, într-un organon pentru buna desfășurare a mecanismelor implicate de exercitarea profesiei; cazul de față, a aceleia de magistrat.

---

[1] Cf. Immanuel Kant, *Critica rațiunii practice. Întemeierea metafizicii moravurilor*, Ed. IRI, București, 1995.
[2] *Ibidem.*

Noțiunea ca atare a „profesionalismului" implică o dublă dimensiune: *epistemică*, de cunoaștere, de luare în stăpânire și practicare a unui complex teoretico-științific, de idei, viziuni, tehnici, procedee, metode etc., într-un domeniu particular de activitate; și *morală*, de formare continuă și de manifestare ca agenți morali, ca oameni de caracter, ca ființe care cunosc și experimentează permanent, cu rezultate benefice, valori și principii etice. Altfel spus, componenta morală a unor autentici profesioniști îi transformă pe aceștia în actori principali pe scena socială, în stare a proba știința și arta unui *comportament etic* ce face ca *munca* să fie percepută drept cadru al auto-realizării, al găsirii identității și valorificării creativității; cadru de acutizare a simțului de a fi folositor societății, de a lucra de partea interesului public (pe lângă cel personal), de a instaura relații de calitate între diferiții agenți sociali, de respectare a angajamentelor, de exersare a responsabilității, de optimizare a competențelor și talentelor. *Comportamentul etic*, presupunând tocmai interiorizarea „datoriei noastre de a integra dimensiunea umană în fiecare dintre deciziile sau acțiunile noastre și de a lucra în această direcție", face ca oamenii să-și valorifice cât mai just nivelurile de comunicare principale; în cazul magistraților, obiectivitatea, decența, imparțialitatea, respectul față de adevăr și față de lege, buna intenție, dreptatea și egalitatea, rezonabilitatea, integritatea, responsabilitatea, cumpătarea, utilitatea fiind câteva dintre acestea, în scopul împlinirii cât mai optime a menirii pentru care ei s-au pregătit și al realizării cu succes a actului de justiție.

Ceea ce, într-un studiu, Piero Amerio pune sub semnul întrebării, referitor la câteva categorii de valoare care se răsfrâng hotărâtor și în plan profesional – indiferent de domeniu -[1], apreciem a fi, cu necesitate, adus în termenii moralizării – adică, a actului de a căuta a face mai bună o stare de lucruri, o situație, un cadru de muncă, rezultatele efortului etc. Respectiv, cele trei categorii de valoare enunțate: „dreptate", „libertate", „demnitate" necesită a fi bine înțelese de către fiecare dintre noi; interiorizate, asumate cu deplina convingere; și, în consecință, puse în practică, demonstrate continuu, atât în câmp profesional, cât și în întregul vieții noastre cotidiene. Căci, dacă le tratăm cu atenția cuvenită, observăm exact că este vorba despre *valori fundamentale*, definitorii *umanului*, fără de care nu putem decât rata o ființare pe

[1] Cf. Piero Amerio, *Putem să ne ocupăm de libertate, demnitate și dreptate?*, în *Psihologia socială*, 3, 1999, pp. 7-25.

măsura posibilităților și exigențelor de care este în stare omul, în orizontul a ceea ce în filosofie se desemnează prin „Condiția Umană".

A lua seama la o astfel de ofertă cultural-morală presupune a ne da șanse reale de a exersa, în cunoștință de cauză și cu bună voință, valori și principii etico-deontologice de referință; *dreptate* și *libertate*, corelat lor: *datorie* și *responsabilitate*, nu mai puțin: *utilitate* și *plăcere*, întru realizarea *interesului personal* pe cât posibil în echilibrare cu *interesul public, general, cumpătare, decență, respect reciproc, empatie, fermitate, autocontrol* etc.; ajungând a ne ridica la nivelul unei autentice trăiri a *demnității*, ca valoare generică a *umanului* din om.

Pentru magistrat, în respectul pentru profesia pe care o face, pentru instituția pe care o reprezintă, întru onorarea funcției socio-profesionale sub semnul „justiției", al „dreptății juridice și morale", *recursul la un ansamblu de valori etice* – în care să se statornicească și în care să poată edifica durabil, în sensul „metaforei ancorei"; după care să se orienteze corect și nu să bâjbâie, consumându-se aiurea în derută, în acord cu „metafora busolei"; și care să îi lumineze calea, la distanță (nu doar în spațiu, ci și la „distanță în timp", având cât de cât idee despre consecințele deciziilor și actelor sale în viitor), așa cum sugerează „metafora farului" – ar trebui să fie indiscutabil. (Firește, dacă actorii implicați au și conștiința că ar trebui să lucreze întru un ideal, astfel contribuind la însănătoșirea și progresul societății).

Pentru un funcționar public superior, pentru un înalt demnitar, procuror sau judecător, *competența profesională* centrată pe valoarea și principiul „dreptății", atât corective, cât și distributive (cum încă filosoful antic Aristotel a statuat[1]) este de neconceput în afara *referențialului etic* – acela care dă substanță integratoare și activează cu eficiență, în temeiul moralei și al moralității, sfera împlinirii „justiției". Magistratul trebuie și poate să se manifeste ca o personalitate morală; să fie – cu condiția să și vrea – un exemplu care să își dobândească încrederea și respectul comunității; în fapt, să fie un veritabil agent al moralei individuale și sociale, un „om al virtuții".

[1] Cf. Aristotel, *op. cit.*, p. 24.

BCU „M. EMINESCU" IAȘI

IV. Sistemul valorilor etice; perenitatea şi continua restaurare a axiologiei morale

Înainte de a prezenta sistemul axiologic-moral, să ne lămurim asupra sintagmei „valori etice fundamentale".

Întâi, ce (mai) înseamnă, astăzi, *valori*? Luând seama la cât de dificil este, în timpul din urmă, a desluşi, într-un hăţiş haotic de: valoare, non-valoare, pseudovaloare, care abundă în existenţa noastră, pe toate palierele.

Ce înseamnă *valoare*?

Cel mai simplu, am delimita-o ca fiind acel ceva care, generat dintr-o nevoie şi răspunzând unei utilităţi generale, prin experienţă, sub uzura timpului, prin rezultatele obţinute dată fiind punerea lui în act, se înfăţişează ca ceva *necesar, de folos* şi *plăcut*.

Două criterii de ordin moral vin în prim plan: „utilitatea" (sau „folosul") şi „plăcerea" (sau „satisfacţia", „bucuria") dusă chiar până la nivelul „fericirii". Este un adevăr de necontestat acela că orice om are o năzuinţă convulsivă la *fericire*, care merită a fi dirijată şi condusă, cu bună voinţă şi cu rezonabilitate, către realizare. Este cazul să mai reiterăm faptul că fiecare dintre noi tinde la *fericire*? Ba chiar, că fiecăruia dintre noi îi revine *dreptul*, însă şi *datoria* de *a fi fericit* - luând aminte şi la dreptul şi datoria de a fi fericit a oricui altuia, dincolo de stricta individualitate?! Sub imboldul *eudaimonia*-ei, al *fericirii*, şi căutând a lucra cu ştiinţă şi cu disciplină pentru aceasta, fiecare dintre noi poate să valorizeze la maximum o *viaţă care merită a fi trăită*; exploatând acel *daimon* interior, atât în înţelesul dat de un Socrate: ca voce a conştiinţei care ne opreşte / ne interzice a proceda rău, cât şi în înţelesul înluminat de un Goethe: ca îndemn către fapta bună, către creaţie; astfel, reuşind o formare şi o afirmare ca „aristocraţi" în ordinea cunoaşterii şi a moralei – de la grecescul *ἀριστεῦω*: a fi cel dintâi, a fi în frunte, a fi excepţional.

Utilitatea şi *plăcerea* sunt două noţiuni care, nu întâmplător, au obsedat gânditorii, din antichitate până în prezent, fiind deopotrivă scopuri şi mijloace în două mari doctrine etice: utilitarismul şi hedonismul. Cele două noţiuni–criterii de evaluare morală sunt, în fapt, ipostaze ale *àreté*-ei, ale *virtuţii* – categorie-nucleu în etică (inclusiv, în

etica profesională), înregistrând o serioasă revigorare în ultimele decenii, sub forma „eticii virtuții" / a „aretelogiei"[1].

Cu *virtutea* – iată, și în ipostazele: „utilitate" și „plăcere" – ne asigurăm șansa *alegerii morale* – probabil, singura *alegere* care stă cu adevărat în puterea noastră, de ființe raționale și volitive, libere și responsabile. Și, nu oricum, ci: alegerea de partea a ceea ce este *bine, drept, corect, just, adevărat*; angajându-ne, astfel, într-un traiect existențial cât se poate în *sănătate, echilibru, putere, lumină, creștere*. Altfel spus, înscriindu-ne într-un curs evolutiv *anabasic* (ascendent; și, nicidecum, *catabasic* – de cădere, de corupere, de distrugere). Și, în consecință, împlinind, iar nu ratând o viață de Om.

Preocuparea noastră, aici, este pentru valori *etice*. Așadar, ne așezăm demersul în toposul filosofiei și științei moralei; de care nici un profesionist din sfera juridicului nu are a se eschiva; ba, dimpotrivă, tocmai pentru a se dovedi a fi un *profesionist* de partea legii juridice, el are a conștientiza rostul completării și întemeierii muncii sale și cu asumarea legii morale. Autoritatea lui – și nu este vorba de un profesionist utopic, ci de unul real! – nu poate fi construită și menținută în afara unui *ethos* articulat pe valori și principii morale fundamentale.

Dreptatea și *datoria*, *libertatea* și *responsabilitatea*, *integritatea* – alături de *independență* și *imparțialitate* (clasicul trinom axiologic din câmpul judiciar) – devin viabile nu prin șchiopătare, nu stând doar pe un picior: acela al juridicului, ci și pe celălalt, împreună cu (și, am accentua: mai ales, „împreună cu") înrădăcinarea în morală. Între norma de drept și norma morală există o intimă legătură; iar efectele pozitive ale celei dintâi, funcția lor de îndreptare / corectare / optimizare a unei stări de lucruri constatate ca fiind nesatisfăcătoare, se petrec și rezistă nu exclusiv din teama de sancționare juridică, ci și prin antrenarea interiorizării, înțelegerii și convingerii cu privire la binele-*bine*, la pozitivul moral care ține de întreagă conotația semantică a *legii drepte*.

În fine, „valori etice *fundamentale*". Fără pretenția de a le aduce în atenție exhaustiv – căci, sunt cele mai numeroase, într-o axiologie -,

[1] În acest sens, amintim doar despre contribuțiile semnificative ale unor autori: Alasdair MacIntyre, *After Virtue. A Study in Moral Theory* (1981); André Comte-Sponville, *Petit traité des grandes vertus* (1995); Vasile Morar, *Moralități elementare* (2001); Carmen Cozma, *Introducere în aretelogie. Mic tratat de etică* (2001).

vom derula acele categorii probate în cursul istoriei culturii ca fiind valabile, dincolo de orice conjunctură particulară.

Discursul nostru se focalizează pe acele *valori etice* cu funcție de reper, de îndrumare și de ordonare, de atingere a competenței *umane*; ca un instrumentar de lucru, ajutător în învățarea de dinaintea alegerii, a deciziei și a acțiunii, care dacă nu ne aduc sigur acel slăvit *summum bonum*, măcar ne pot feri de multe rele; „răul" însemnând, pe scurt, „a nu face binele pe care poți să îl faci". În limbajul eticienilor utilitariști și pragmatiști, am spune că în joc sunt acele valori care ne îngăduie să nu dăm curs răului, perpetuării răului, și cel puțin să facem – atunci când binele nu se poate! – să rămână doar „cel mai mic rău" cu putință.[1]

De la Socrate până la teoreticienii contemporani, sunt recunoscute ca *valori etice fundamentale* așa-numitele „virtuți cardinale": *înțelepciunea* (speculativă și practică), *temperanța* (și, corelat, principiul „justei măsuri"), *dreptatea*, *curajul*. Morala religios-creștină le-a asociat „virtuțile teologale": *credința*, *nădejdea / speranța*, *mila*, *iertarea*, *iubirea*. Filosofia morală modernă și contemporană completează tabela de valori cu: *datoria*, *libertatea*, *responsabilitatea*, *utilitatea*, *solidaritatea*, *respectul / stima de sine și de altul*, *empatia*, *grija*, *binefacerea și nonvătămarea*, *întrajutorarea*, *fidelitatea*, *recunoștința*, *reparația morală*, *autocontrolul*, *prudența* ș.a. – de altminteri, de găsit încă în perioada veche. Anticii au avut buna intuiție și capacitatea de a identifica principalele *valori* care concură la *aretè*-ea / *vrednicia* / *excelența umană*, rodind în cele din urmă în desăvârșirea umanității prin strădania necontenitei autoperfecționări, printr-o viață în sănătate, în echilibru și ordine, cu reușită; *o viață bună*, în *libertate* și *demnitate*, în *fericire* – pe care omul, fără a fi un Hercule, ci numai întrucât are conștiința clară asupra ei și voința bună întru a o atinge, este în stare a o actualiza.

Dintre acestea, delimităm sfera valorilor fără de care fenomenul justiției nu poate avea sorții de izbândă scontați. Cele mai multe au plurale înțelesuri, fiind valori de neocolit nu doar în etică și deontologie, nu doar în drept, ci și în educație, psihologie, economie, politică.

Dreptatea este (și) o valoare etico-deontologică. Ea înseamnă *legalitate* – respect al legii, reglare a raporturilor prin lege – și ceea ce corespunde *egalității* – expresie a cerinței realizării aceleiași situații între indivizi cu privire la drepturile și îndatoririle pe care le au. La modul ideal, *dreptatea* este *echitate* – ca expresie a exigenței întemeierii

[1] Cf. John Stuart Mill, *Despre libertate*, Ed. Humanitas, 1994.

practice a raporturilor dintre oameni și colectivități pe colaborare, respect reciproc, justiție socială, egalitate.

Pusă pe tapet (în cultura europeană) încă de către Socrate și Platon, *dreptatea* a fost consacrată conceptual de către Aristotel, în sensul de reciprocitate, medietate și legalitate; Stagiritul făcând și distincția dintre *dreptatea distributivă* – o proporție, împărțire egală a părților – și *dreptatea corectivă* – punct intermediar între pierdere și câștig, între plus și minus, impunându-se sensul *dreptății* ca „măsură de corectare și depășire a nedreptății"[1].

Teoriile moderne și contemporane s-au centrat pe conceperea *dreptății* ca *avantaj reciproc* și ca *imparțialitate*.[2]

Pentru primul caz – ilustrat de Th. Hobbes, D. Hume, D. Gauthier – importanță prezintă „cooperarea cu ceilalți", acordul în baza negocierii între persoane care își urmăresc propriile interese.

În teoriile *dreptății ca imparțialitate* – precum cele elaborate de către Im. Kant și J. Rawls -, accentul cade pe „principii" rezonabil a fi alese, ca bază asupra căreia se poate ajunge la un acord public dincolo de pozițiile diferite în care se găsesc participanții. Recursul este la „imperativul categoric", kantian, ori la principiul „vălului ignoranței" asociat ideii „poziției originare" (ca o situație de alegere privilegiată din punct de vedere etic, independent de deosebirile ce țin de capacitățile naturale, inteligența, puterea, poziția de clasă sau statutul social, concepțiile despre bine, preferințele psihologice speciale ale indivizilor, nivelul de educație, vârsta, sexul, apartenența etnică, cea religioasă, cea politică etc.[3]

Valoarea *dreptății* poate fi înțeleasă numai în legătură cu valoarea *datoriei* – asupra căreia vom stărui, mai departe. Deocamdată, să mai spunem că, prin excelență, *dreptatea* este o „datorie" pentru a satisface „drepturile" nu doar personale, ci (mai ales) ale semenilor, pentru a le respecta și, în cazul încălcării acestora, pentru o cuvenită corectare. *Dreptatea*, cu precădere, condensează întreaga socialitate, sensul comunității, care este perceperea existenței grupului cu datoriile pe care membrii le au față de el, și sensul individualității, care este reprezentarea locului pe care fiecare membru îl ocupă.

---

[1] Aristotel, *op. cit.*, Cartea a V-a.

[2] Brian Barry, *A treatise on Social Justice*, vol. 1, *Theories of Justice*, Harvester, London, 1989.

[3] Cf. John Rawls, *A Theory of Justice*, Cambridge, Massachusetts, Harvard University Press, 1971.

Datoria este valoarea de bază a eticii profesionale. Ea desemnează *modalitatea necesității în sferă morală*; este expresia lui „trebuie", a imperativului interiorizat, implicând adeziunea de conștiință a subiectului, autodeterminarea. Propriu-zis, cu *datoria*, ne așezăm în planul obligativității normelor de conduită morală.

Fundamentată în gândirea celor vechi (Democrit, Aristotel, stoici), *datoria* s-a impus în filosofia modernă prin aportul deosebit adus de către Immanuel Kant – cel care a consacrat, de altfel, doctrina deontologistă, dându-i o primă sistematizare. Autorul „eticii *datoriei*" conferă acesteia o valoare absolută, universală, necondiționată[1]. Cu o mare încredere în om – ființă înzestrată cu rațiune și cu bună voință -, Kant insistă asupra necesității ca acesta să facă efortul de a se depăși pe sine ca individualitate și de a-și afirma tăria de voință; respectiv, de a-și depăși simțurile și înclinațiile egoiste, dat fiind că dispune de privilegiul rațiunii. Astfel, omul să se conducă după „legea morală", ca lege supremă a libertății: „pentru voința oricărei ființe raționale finite, o lege a *datoriei*, a constrângerii morale și a determinării acțiunilor ei prin respect pentru lege și din venerație față de datoria sa"[2]. Așadar, se cuvine a ne raporta la „imperativul categoric", principiu unic, *a priori*, din care pot fi deduse toate imperativele datoriei; și la omul-"scop în sine", subiectul legii morale „care e sfântă", așa cum și „*umanitatea* din persoana lui trebuie să-i fie sfântă". *Fericirea* către care omul tinde instinctiv trebuie să fie unită cu *demnitatea de a fi fericit*; ceea ce antrenează *datoria*. *Conținutul moral* susține făptuirea *acțiunii din datorie*; iar *regula*, semn al certitudinii universale, implică *voința legii* și *respectul față de legea morală* în formula: „tu poți, fiindcă trebuie"[3].

În strădania de a evidenția ideea *demnității* omului, pentru Kant moralitatea reprezintă modul acțiunii „din *datorie*" – concept despre care scrie cea mai frumoasă pagină în literatura de profil: „Datorie! Nume sublim și mare, tu care nu cuprinzi în tine nimic agreabil, nimic care să includă insinuare, ci reclami supunere, care totuși nici nu amenințI cu nimic ce ar trezi în suflet o aversiune naturală și l-ar înspăimânta pentru a pune în mișcare voința, ci numai stabilești o lege care-și găsește prin ea însăși intrare în suflet și care totuși își câștigă ea

[1] A se vedea, în principal, Immanuel Kant, *Întemeierea metafizicii moravurilor* și *Critica rațiunii practice*.

[2] Immanuel Kant, *op. cit.*, p. 111.

[3] *Idem*, pp. 116; 263.

însăşi, în ciuda voinţei, veneraţie (deşi nu totdeauna ascultare), înaintea căreia amuţesc toate înclinaţiile, deşi în taină acţionează împotriva ei, care ţi-e obârşia demnă de tine şi unde să găsim rădăcina descendenţei tale nobile, care respinge cu mândrie orice înrudire cu înclinaţiile, rădăcină din care trebuie să derive, ca din originea ei, condiţia indispensabilă a acelei valori, pe care numai oamenii înşişi şi-o pot da?"[1]

În sec. al XX-lea, un important gânditor deontologist, W.D. Ross a dezvoltat concepţia filosofului german, formulând o serie de „datorii *prima facie*". Clasificate în 3 grupe, avem expuse 7 asemenea *datorii*, funcţie de care ne putem ordona şi altele, în dialectica hetero- şi autoraportare, inclusiv prin considerarea raportării la acte / promisiuni / angajamente anterioare.

Iată, pe scurt, tabloul propus de Ross: 1. Datorii către alţii bazate pe actele noastre anterioare: a) datoria fidelităţii, b) datoria reparaţiei morale, c) datoria gratitudinii; 2. Datorii către alţii care nu se bazează pe actele noastre anterioare: a) datoria binefacerii, b) datoria nevătămării, c) datoria conformării la cerinţele dreptăţii; şi 3. Datorii către noi înşine – în fapt, o singură datorie; dar, după cum se poate constata, cea mai importantă datorie: a) datoria autoperfecţionării[2].

Conştiinţa *datoriei etice* – o necesitate şi pentru profesionistul din domeniul judiciar – se centrează pe înţelegerea importanţei abţinerii de la rău; a limitării, a contracarării, a îndepărtării manifestărilor răului; a respectării *dreptului* a tot ce fiinţează – în relaţia omului cu sine, în cadrul relaţiilor sale sociale, ca şi în acela al relaţiilor om-natură, prin asigurarea renaşterii, înnobilării naturii (deloc întâmplător, atare necesitate intră, în timpurile noastre, tot mai mult sub incidenţa reglementării etice şi chiar juridice), pentru a contribui la slujirea *binelui* general.

Date fiind condiţiile, astăzi s-a ajuns la admiterea normei: „nu orice este permis", prin care se caută a se atrage atenţia asupra faptului că omul trebuie să se dezvolte ca fiinţă „în libertate", stăpânind (iar nu înrobit de) seducătoarele întruchipări ale non-naturalului şi non-necesarului păgubitor şi malefic; să demonstreze *înţelepciunea* de a deosebi ceea ce îi este favorabil, apropriindu-şi mesajul spusei Apostolului: „Toate îmi sunt îngăduite, dar nu toate sunt de folos; toate îmi sunt îngăduite, dar

[1] *Idem*, pp. 115-116.

[2] W.D. Ross, *The Right and the Good*, Indianapolis, IN: Hackett, 1988, pp. 21-22.

nu mă voi lăsa stăpânit de ceva"[1]. Și, aceasta, întrucât omul / creatura are în zestrea sa „duh", are „har", acea „sămânță celestă" care îl îndatorează la a-și descoperi și a-și dezvolta *àreté*-ea / *vrednicia* proprie, la a manifesta faptul că are *conștiința unei ordini cu sens.*

În ciuda tentativelor de a imprima epocii noastre marca „postdatoriei" – așa cum se prefigurează într-o viziune pretins „postmoralistă" [2], conștiința *datoriei* cultivate pe temeiul conștiinței *binelui moral* întreține posibilitatea de a respecta și de a pune în rol conținutul „imperativului" – inclusiv al „imperativului categoric" -, prin convingere cu privire la rostul reglementării etice a vieții; prin aceasta, se ajunge la asentiment, „imperativul" devenind ceva firesc. Dacă *datoria* își pierde legitimitatea, în afara reglementării morale, ce șansă mai rămâne omului, decât declinul pe scara *umanului*?!

Datoria, în esență, sintetizează marile afirmații fundamentale – atât din filosofie, cât și din religie – ale „bunătății", „bunăvoinței", „nevătămării", ale „protecției", „grijii", „respectului", ale „iubirii etice" din partea omului față de tot ce e viață, în toate formele ei: minerală, vegetală, animală, omenească; expresie a necesității de a (le) acorda cele cuvenite și a refuzului „de a produce suferință, de a distruge fără să fie nevoie, de a pustii"[3].

Concept major semnificativ în orice etică, în genere concept cardinal pentru condiția umană, pentru *ființa* ca proces de *a fi* cu vocația auto-înnobilatoare, *libertatea* reprezintă o dimensiune definitorie a personalității (inclusiv ca manifestându-se în tărâm profesional).

Libertatea trimite la starea ființei care nu este supusă constrângerii, care acționează conform voinței sale, dar numai așa *cum se cuvine / cum trebuie.* Ea presupune un grad de independență considerat *firesc* și *de dorit*, la care omul poate accede prin cucerire necontenită de sine, prin activarea rațiunii și controlul voinței asupra impulsurilor, emoțiilor, pasiunilor.

Libertatea este o stare opusă ignoranței, mobilurilor accidentale sau superficiale; este starea omului care realizează, în alegerile, deciziile și actele sale, natura sa autentică, prin moralitate; este atribut al omului care *nu* este sclav / prizonier / dependent de ceva străin sieși.

---

[1] Sf. Ap. Pavel, *Întâia epistolă către Corinteni*, 6.12.

[2] Cf. Gilles Lipovetsky, *Amurgul datoriei. Etica nedureroasă a noilor timpuri democratice*, Ed. Babel, București, 1996.

[3] André Comte-Sponville, *Mic tratat al marilor virtuți*, Ed. Univers, București, 1998, p. 208.

Încercând a preciza *modalitatea libertății* de care omul poate dispune, se distinge *libertatea spiritului*, ca *libertate absolută*, trăită în intimitatea cea mai adâncă, pe care nimeni altcineva nu o poate lua. Singur, subiectul ei o poate avea sau o poate pierde.

Valoarea *libertății* trebuie identificată, totodată, în relaționarea omului cu semenii, cu legile și instituțiile, cu mediul social și natural. În ansamblul interdependenței sociale, *libertatea individuală* cunoaște limite, tocmai pentru asigurarea conviețuirii, a înțelegerii comune. Este necesară acceptarea unor limite de comportament, a unui acord reciproc asupra drepturilor indivizilor liberi care se găsesc legați între ei în rețeaua socială.

Din punct de vedere etico-deontologic, *libertatea* reprezintă puterea de a deveni ceea ce omul *trebuie să fie*. Această teză s-a cristalizat în timpul istoric, constituindu-se inițial, în spațiul european, în vechea Grecie. Platon și, cu precădere, Aristotel, apoi stoicii și epicureii au marcat „certificatul de naștere" al ideii de *libertate morală*, insistând asupra temei actului voluntar, a deliberării, a alegerii și deciziei în cunoștință de cauză și cu asumarea răspunderii pentru făptuirea „binelui".

Categoria *libertății* i-a preocupat cu deosebire pe gânditorii moderni, care au impus conceptul de „necesitate" în evaluarea cognitivă, praxiologică și etico-juridică a *libertății*. Baruch Spinoza, spre exemplu, tratează *libertatea* ca autonomie rațională, nicidecum la antipodul „necesității", ci tocmai ca înțelegere a acesteia; *libertatea de conștiință* fiind o axiomă morală.[1] Pentru Immanuel Kant, *libertatea* este un postulat metafizic, o însușire ontologică a „lumii noumenale", semn al capacității ființei rațional-volitive de a-și stabili *legea morală*, ca o lege necesară și universală.[2]

Teoretizând *libertatea individuală* în raport cu societatea, John Stuart Mill vede în ea o condiție indispensabilă a stării-de-bine a individului și a comunității. Raportându-se la instanța etică: „utilitatea", gânditorul britanic formulează principiul „afirmării spontaneității individuale atât cât să nu afecteze, în interacțiunea socială, interesele celorlalți". Pentru Mill, „singura libertate demnă de acest nume, este aceea de a-ți urmări binele propriu, în felul tău propriu, atâta timp cât nu încerci să lipsești pe alții de binele lor sau să-i împiedici să și-l dobândească"[3] – o

[1] Cf. Baruch Spinoza, *Etica*, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1981.
[2] Cf. Immanuel Kant, *op. cit.*
[3] John Stuart Mill, *op. cit.*, p. 21.

perspectivă valoroasă, a limitării *libertății individuale* doar prin avansarea imperativului de a nu provoca răul, de a nu încălca drepturile celorlalți, de a nu aduce prejudicii celorlalți, fiecare fiind răspunzător socialmente, având datorii și față de ceilalți; o perspectivă care merită a fi valorificată și într-o etică și deontologie a magistratului. Așa cum necesită optima desfășurare a oricărei activități profesionale care angajează pregnant „simțul *responsabilității* publice", pentru judecător și pentru procuror *libertatea* înseamnă a acționa *cum se cuvine* – adică, prin punerea în act a facultății de a raționa, în termenii moralității și ai legalității, iar nu sub directiva instinctului, a impulsului, a părerii simpliste cum că ar putea face orice!

În exegeza contemporană, dezbaterile pe tema *libertății* se articulează mai ales în direcția așa-ziselor „libertăți publice" – la care s-a ajuns dinspre tema „drepturilor omului"; dezvoltând concepția lui John Stuart Mill cu privire la sfera libertății umane care cuprinde: „libertatea de conștiință", „libertatea înclinațiilor și a năzuințelor", „libertatea de asociere" – sub sentința de a nu afecta negativ pe ceilalți, dar și de a nu fi împiedicat de ceilalți, într-un cadru de echilibrare între suveranitatea individului asupra lui însuși și autoritatea societății.

Astfel, într-un design actual al „libertăților publice", identificăm: A) libertățile individului – egalitatea în drepturi, libertatea de circulație, protecția vieții particulare, dreptul de proprietate; B) libertăți ale grupurilor – de asociere, întrunire și manifestare; C) libertăți de gândire și de exprimare – libertatea de opinie, religioasă, a mass-media; D) libertăți „reale" – dreptul la muncă, la asigurări sociale și de sănătate, protecția familiei, libertatea învățământului; E) o „nouă generație de libertăți legate de progresul tehnic" / de informatizarea societății – accesul la informații de interes public, transparența administrației, libertăți legate de etica profesională[1].

Din unghi socio-profesional, *libertatea* funcționează (și) prin necesitatea selectării raționale a regulilor pentru „lucrul bine făcut" într-o instituție / organizație / într-o societate „bună"; indivizii având a se raporta la un set minim de norme de comportament acceptate sub semnul „dreptății", al „încrederii", „respectului reciproc", al „întrajutorării", al „toleranței", în vederea *consensului* la care pot ajunge ca actori care se întâlnesc în condiții de *egalitate și reciprocitate* întru

[1] Cf. Alain Monchablon, *Cartea cetățeanului*, Ed. Humanitas, 1991.

maximizarea *utilității* muncii *în beneficiul* – iar nu în defavoarea! – celor mai mulți cu care interacționează.

Având plurale conotații semantice, categoria *responsabilității* prezintă o adâncă accepțiune morală și juridică, fiind corelată categoriilor de „bine" și „justiție", de „datorie" și „drept". Ea apare ca latură a moralității personalității, în raport cu reguli și principii morale-ghid pentru actele comise în chip voluntar.

Responsabilitatea clamează reflexia anterioară asupra consecințelor alegerilor, deciziilor și acțiunilor noastre, ca fiind proporțională cu previziunea. Atitudine de conștiință și practică, prin care ceea ce „trebuie" este asumat și respectat, împlinit în baza convingerii, *responsabilitatea* este măsură a *libertății*. De altminteri, cele două categorii de valoare nu pot funcționa decât în interacțiune.

Responsabilitatea desemnează caracteristica agentului (individual sau colectiv) de a acționa în cunoștință de cauză, dispunând de competență, de maturitate și pregătire, de condiții de libertate, astfel încât să se recunoască în actele săvârșite și să își asume urmările acestora.

Faptul este subliniat de către Max Weber, în delimitarea unei „etici a responsabilității" de o „etică a convingerii" – centrată, aceasta din urmă, pe acțiune, ținând seama de principii fără teama de consecințele pe care le poate avea. Or, o „etică a responsabilității" privește tocmai rezultatul acțiunii și presupune ca agentul să fie răspunzător de cele făptuite, indiferent dacă a vrut sau nu să săvârșească acțiunea respectivă[1].

Într-o vedere integratoare, am explica *responsabilitatea morală* ca exprimând acea autoritate a conștiinței cu funcția de a ajuta subiectul în a înțelege sensul, importanța și urmările socio-morale ale faptelor sale, în a-l determina să își asume în cunoștință de cauză deciziile, rol-statusurile profesionale și cetățenești, în asigurarea concordanței deciziilor cu actele, în a răspunde de calitatea acestora.

Apreciind vizualizarea atât cât se poate a consecințelor îndepărtate ale întreprinderii tehnologice ultraperformante, „în căutarea unei etici pentru era tehnologică", Hans Jonas enunță „principiul responsabilitate", ca o componentă majoră în spațiul moral al „acțiunii colective și la distanță"[2]. Sub atare influență, Zygmunt Bauman insistă asupra necesității unei instituționalizări a *responsabilității morale* în lumea „high-tech" și a dezmembrării „statului bunăstării". Tocmai întrucât pla-

[1] Cf. Max Weber, *Le Savant et le Politique*, Presses Pocket, Paris, 1974.
[2] Cf. Hans Jonas, *Le principe Responsabilité*, Editions du Cerf, Paris, 1993.

sată între preocupările personale ale indivizilor în raport cu evaluarea câștigurilor și costurilor, *responsabilitatea* este considerată a fi ceva pentru care „trebuie plătit"; dar, e nevoie să și „îți permiți" aceasta; iar cei care pot să plătească, o fac pentru a scăpa de „responsabilitatea colectivă" (în probleme de educație de stat, sănătate publică, transporturi în comun, locuințe etc.). Or, *responsabilitatea morală* are caracter necondiționat și infinit, constituind „una dintre cele mai personale și inalienabile bogății umane și cel mai valoros drept al omului. Nu poate fi luată, împărțită, cedată, amanetată sau depusă în vederea păstrării în siguranță"[1].

Responsabilitatea morală necesită a fi cultivată, în climatul actual, atât ca „responsabilitate a noastră, colectivă", cât și ca „responsabilitate a fiecăruia dintre noi". Integrând perspectiva reciprocității, în comunitate ea trebuie să funcționeze în orizontul „proximității și distanței", al „apropierii și deschiderii"; „deschidere către Celălalt", cum spune Emmanuel Levinas: „a fi pentru Celălalt", în sensul de „a acționa pentru Celălalt" dă conținutul lui „a fi responsabil", ca „demnitate supremă a unicului", ca „un fel de a afirma tocmai identitatea eu-lui moral pornind de la răspundere"[2]. Într-o „etică a întâlnirii", cu „trezirea Identicului către un Altul", cu depășirea în-sinelui în gratuitatea lui dincolo-de-sine-pentru-altul, cu vocația acțiunii „pentru Celălalt" (care este „apărătorul vieții morale"), ce implică *responsabilitatea*, conceptul acesta devine chiar expresie a „umanității conștiinței", „întreaga gravitate a iubirii aproapelui"[3].

Cert, în ultimele decenii spiritul de *responsabilitate* este invocat ca unul dintre imperativele epocii.

În societatea de consum, a celor mai sofisticate tehnologii comunicațional-informatice, într-o civilizație „a haosului", „cu riscuri", într-o cultură postmoralistă, „a extra-datoriei", *responsabilitatea* cunoaște noi ipostaze, fiind valorificată pentru chiar realizarea de performanță profesională, pentru succes, pentru „a fi câștigător" în competiția planetară. Se constată o creștere a „individualismului responsabil" care presupune (și) „conștiință profesională, grijă față de celălalt, simț al intere-

[1] Zygmunt Bauman, *Etica postmodernă*, Ed. Amarcord, Timișoara, 2000, p. 271.

[2] Cf. Emmanuel Levinas, *Ethique et Infini*, Le livre de poche, Paris, 1988.

[3] Cf. Emmanuel Levinas, *Entre nous. Essais sur le penser-à-l'autre*, Editions Grasset & Fasquelle, 1991.

sului general și al viitorului"[1]; rămânând ca „înțelepciunea" omului contemporan să poată face compatibil acest tip de *responsabilitate* cu reafirmarea *primatului respectului pentru om*, într-o etică „a compromisului și a excelenței".

Importanța valorii *responsabilității* în aria eticii și deontologiei rezultă și din consacrarea, tot mai clar, a sintagmei „coduri de *responsabilitate* profesională"; astfel denumite, ele „sugerează faptul că profesiile pot fi ghidate în practica lor de norme speciale care exprimă valorile centrale ale fiecărei profesii și care nesocotesc acele considerații ce ar putea ghida comportamentul neprofesioniștilor în contexte similare de conflict sau potențial conflict"[2] (Este vorba despre conflictul dintre valorile dominante ale profesiilor particulare și alte valori care se impun în cursul practicii).

În atare context, se înscriu și încercările de elaborare și de asumare a unui „Cod etic al magistraților" – un instrument de lucru absolut binevenit întru însănătoșirea climatului de realizare a actului de justiție[3].

V. Valoarea *integrității*, componentă necesară a dimensiunii moral-profesionale a magistratului (și) ca *om al virtuții*

Mereu subliniată ca semnificație, în dezbaterile referitoare la particularitățile profesiei de magistrat, *integritatea* reprezintă (și) o valoare etică fundamentală. I-am spune chiar, pe cazul de față, *valoarea definitorie*, prin care se sintetizează în fond *caracterul* subiectului, *personalitatea morală* a judecătorului și a procurorului.

Chestiunea nu are de ce să rămână exclusiv în ordinea teoretizărilor, a abstractizărilor pure, a abordărilor utopice. Depinde, categoric, de actorul care chiar își pune problema în acești termeni; respectiv, de magistratul care chiar înțelege că reprezintă o instituție în societate, că nu își poate permite a jongla cu demnitatea cu care se identifică; nu mai puțin, că el este printre cei dintâi care, în cadrul unei comunități, are a da dovadă de împlinirea *datoriei* și a *responsabilității*, și, în consecință, se poate bucura de recunoașterea *drepturilor* și poate beneficia de

[1] Gilles Lipovetsky, *op .cit.*, p. 215.

[2] *Encyclopedia of Ethics*, Lawrence C. Becker (editor), Garland Publishing Inc., New York & London, 1992, volume II, p. 1019.

[3] A se vedea, de exemplu, *Codul deontologic al magistraților. Ghid de aplicare*, coord. Florin Costiniu, Ed. Hamangiu, 2007.

libertate – în deplinătatea semanticii acestor valori. Aşadar, el trebuie şi poate, cu condiţia dacă şi voieşte, să activeze cuprinzător morala profesională, probând *integritate*, ca cinste, probitate, principialitate, verticalitate - însumare şi culme a fiinţării sale areteice / ca „om al virtuţii etice".

Categoriile de valoare derulate până aici îngăduie o abordare şi o înţelegere adecvate a aserţiunii de mai sus. Important este a ne aşeza, în efortul unei perpetue desăvârşiri profesionale, şi în oferta de substanţă a eticii, cu deosebire în orizontul aretelogiei (la care am făcut deja referire).

În acord cu ceea ce are a face magistratul, aşa cum sapienţialitatea populară românească reuşeşte a ne sensibiliza asupra a ceea ce e cu adevărat important, chiar dacă „dreptatea umblă cu capul spart" în multe situaţii de viaţă, până la urmă ea „iese la suprafaţă ca untdelemnul deasupra apei"[1].

Ţine de *integritatea* – în sens moral – a magistratului de „a omeni pe altul", prin actul de justiţie; numai aşa, cinstindu-se pe sine. Respectul faţă de celălalt intră în rezonanţă totală cu respectul de sine, ducând la un spor în ceea ce priveşte propria demnitate. Iar pentru aceasta, după cum tot în cadrele „culturii poporane" aflăm, cel chemat a-şi îndeplini sarcinile prevăzute de fişa postului trebuie „întâi să se judece pe sine şi apoi să judece pe altul"; întâi să procedeze la un examen de conştiinţă, la autoevaluare corectă, obiectivă, cu dreptate, faţă de propria persoană, astfel încât să poată fi capabil a face dreptate / a împărţi dreptatea celorlalţi.

Câteva aforisme populare spun mult despre ce înseamnă, în fond, şi de ce este o valoare etică atât de importantă pentru magistrat *integritatea*. Ea se leagă strâns de *munca* profesionistului în domeniu, adevărata „comoară a omului", care doar el „sfinţeşte locul, nu locul pe om(ul)" care ştie bine că nu merită „a da cinstea pe ruşine şi pacea pe gâlceavă" şi că dacă „are adunare cu cei fără ruşinare e tot într-o defăimare", manifestându-se cu un soi de crez întru aceea că „faptele bune în lume las nemuritor nume"; că „numai aşa cum semănăm, aşa mâncăm"[2] – în temeiul funcţionării unui principiu moral universal, al „faptei şi al răsplatei". Încât, coordonator normativ, care ne poate feri de rele, care ne poate ajuta în a ne păstra *integritatea* este „regula de aur": „ce ţie nu-ţi place, altuia nu face". De lecturat în grila *datoriei*, ca

[1] *Proverbe populare româneşti*, Ed. CD Press, 2007, p. 15.
[2] *Idem*, pp. 16, 26, 30, 38.

cerință de a ne purta cu ceilalți așa cum am voi ca ei să se poarte cu noi, precum și în grila *dreptului*, ca permisiune și înlesnire a unui comportament din partea noastră în raport cu ceilalți pe măsura a ceea ce dorim și așteptăm de la aceștia, atare principiu – general-uman – își găsește aplicabilitate tocmai întru asigurarea *integrității* în tot ceea ce înseamnă, aici, implicarea profesionistului magistrat.

În fine, ceea ce ar mai fi de completat, se leagă de *rostul criteriilor* de considerat într-o etică profesională juridică. Miza fiind o unitate de acțiune, solidaritate și respect în interiorul breslei – înainte de toate – , eliberarea de haosul provocat de puzderia de legi și schimbările lor uimitor de dese, ca și de încălcările actului de justiție prin imixtiunea factorilor politici ori de altă natură, obținerea de rezultate întru slujirea dreptății; și, astfel, recucerirea respectului și prestigiului profesiei la nivelul populației.

Dintre *criteriile* care să ajute la o bună re-gândire și restaurare a demnității socio-profesionale a magistratului, menționăm, doar: veritabila cunoaștere și înțelegere a câmpului de acțiune, degajarea de ignoranță, eliminarea imposturii și a diletantismului; interiorizarea a ceea ce este permis și a ceea ce este interzis pentru „jucătorul" în „teatrul" public al justiției, care poate evita, cu înțelepciune, a da prilej celorlalți să îl sancționeze moral, și, mai departe, să nu îl respecte, să nu îl asculte, odată ce el însuși, prin comportamentul afișat, s-a pretat la coborârea pe o scară valorică acceptată unanim; separarea omului de funcție – așa cum în cazul papalității ori al președinției americane funcționează și contribuie la supraviețuirea instituțiilor respective, care, indiferent despre ce se vehiculează în opinia publică cu privire la indivizii ce, temporar, se găsesc acolo, funcția în joc merită respect; lucrarea de partea legii, cu obiectivitate, pentru interesul public, în acord total cu principiile dreptății; acțiunea cu justă măsură în toate, corelat disciplinei, cumpătării, prudenței, stăpânirii de sine, decenței, politeței, respectului pentru om și pentru viață.

Înrădăcinarea în cultura etico-deontologică, în-luminatoare a *valorilor* și *principiilor* morale verificate într-o îndelungată istorie a umanității și validate ca fiind benefice, sănătoase, susținătoare a progresului (iar nu a regresului) la nivel individual și social, cu focalizare pe categoria *integrității* ca circumscriind întreg arealul și funcționalitatea moralei, se constituie într-o cale viabilă pentru atât de mult clamata însănătoșire a justiției (în societatea românească a începutului de mileniu III d.Hr.); și, mai departe, pentru ieșirea din degringolada

valorică și din demoralizarea unui popor, care are toate atuurile unei dezvoltări și afirmări demne. Nu oricum, însă; ci, prin *muncă* și prin *caracter*; așa cum, încă din veacul al XIX-lea ne transmite valoroasă învățătură „Pedagogul națiunii, ... conștiința noastră cea mai bună"[1], Mihai Eminescu. Observând cu realism și criticând cu îndreptățire contextul vremii sale – nu cu mult diferit de prezentul imediat -, genialul „*kavi* (poet-înțelept), în sensul termenilor indieni"[2], dar și temutul pamfletar de la *Timpul* ne arată și calea îndreptării și a ridicării noastre: aceea a „deprinderii la munca fizică și spirituală"; respectiv, calea „muncii și meritului" – adevărate pârghii ale progresului[3].

[1] Cf. Constantin Noica, *Introducere la miracolul eminescian*, Ed. Humanitas, București, 1992.

[2] Amita Bhose, *Eminescu și India*, Ed. Junimea, Iași, 1978, p. 35.

[3] Mihai Eminescu, [«Puterile vii ale nației»] (1876), în vol. *Publicistică*, Cartea moldovenească, Chișinău, 1990, p. 36.

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Glosar

Àreté: virtute; vrednicie, excelenţă umană în ordinea morală.

Axiologie morală: teoria valorilor etice.

Datorie: modalitatea necesităţii în sferă morală; expresia imperativului interiorizat, implicând adeziunea de conştiinţă a subiectului, autodeterminarea sa.

Deontologie: teoria datoriilor morale; morală profesională; teoria datoriilor şi drepturilor în exercitarea unei profesiuni.

Dreptate: legalitate şi egalitate; respect al legii, reglare a raporturilor prin lege şi ceea ce corespunde cerinţei realizării aceleiaşi situaţii între indivizi cu privire la drepturile şi îndatoririle pe care le au.

Etică: filosofia şi ştiinţa care studiază morala şi moralitatea.

Integritate: probitate, cinste, verticalitate morală.

Libertate: starea fiinţei care nu este supusă constrângerii, care acţionează conform voinţei sale, dar între limite determinate.

Morală: teoria etică, integrând valori şi prescripţii admise într-un cadru social-istoric şi cultural determinat.

Responsabilitate: solidaritatea cu consecinţele alegerilor, deciziilor şi faptelor săvârşite.

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BIBLIOGRAFIE

1. Amerio, Piero, *Putem să ne ocupăm de libertate, demnitate și dreptate?*, în Revista Psihologia socială, 3, 1999

2. Aristotel, *Etica Nicomahică*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1988

3. Bhose, Amita, *Eminescu și India*, Editura Junimea, Iași, 1978

4. Barry, Brian, *A treatise on Social Justice*, vol. 1, *„Theories of Justice, Harvester*, London, 1989

5. *Biblia* sau *Sfânta Scriptură*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1988

6. Blaga, Lucian, *Geneza metaforei și sensul culturii*, (1937), în *Opere 9, Trilogia culturii*, Editura Minerva, București, 1985

7. Comte-Sponville, André, *Mic tratat al marilor virtuți*, Editura Univers, București, 1998

8. Costiniu, Florin (coord.), *Codul deontologic al magistraților. Ghid de aplicare*, Editura Hamangiu, 2007

9. Eminescu, Mihai, [«Puterile vii ale nației»] (1876), în vol. *Publicistică*, Cartea moldovenească, Chișinău, 1990

10. *Encyclopédie générale*, tome 3, Hachette, Paris, 1987

11. *Encyclopédie générale*, tome 2, Hachette, Paris, 1987

12. *Encyclopedia of Ethics*, Lawrence C. Becker (editor), Garland Publishing Inc., New York & London, 1992, volume II

13. Jonas, Hans *Le principe Responsabilité*, Editions du Cerf, Paris, 1993

14. Kant, Immanuel, *Critica rațiunii practice. Întemeierea metafizicii moravurilor*, Editura IRI, București, 1995

15. Levinas, Emmanuel, *Ethique et Infini*, Le livre de poche, Paris, 1988

16. Levinas, Emmanuel, *Entre nous. Essais sur le penser-à-l'autre*, Editions Grasset & Fasquelle, 1991

17. Lipovetsky, Gilles, *Amurgul datoriei. Etica nedureroasă a noilor timpuri democratice*, Editura Babel, București, 1996

18. Mill, Stuart John, *Despre libertate*, Editura Humanitas, 1994

19. Monchablon, Alain, *Cartea cetățeanului*, Editura Humanitas, 1991

BCU IAȘI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

20. Morar, Vasile, *Moralități elementare*, Editura Paideia, București, 2001

21. Nicolescu, Basarab, *La Transdisciplinarité. Manifeste*, Editions du Rocher, 1996

22. Noica, Constantin, *Introducere la miracolul eminescian*, Editura Humanitas, București, 1992

23. Rawls, John, *A Theory of Justice*, Cambridge, Massachusetts, Harvard University Press, 1971

24. Ross, W.D., *The Right and the Good*, Indianapolis, IN: Hackett, 1988

25. Singer, Peter, *Introducere*, în vol. *Tratat de etică*, Editura Polirom, 2006

26. Tymieniecka, Anna-Teresa, *Logos and Life*, Books 1-4, Kluwer Academic Publishers, Dordrecht / Boston / London, 1988-2000

27. Weber, Max, *Le Savant et le Politique*, Presses Pocket, Paris, 1974

28. Bauman, Zygmunt, *Etica postmodernă*, Editura Amarcord, Timișoara, 2000

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Capitolul II. Reglementări internaționale cu relevanță în materia deontologiei judiciare

Mona-Maria Pivniceru*
Cătălin Luca **

I. Considerații generale

I.1. Tendințe sociale cu caracter general

În mișcarea complexă și continuă de juridicizare a vieții sociale și politice[1] tendința societății este de a căuta un arbitru capabil să limiteze abuzul puterilor și reglarea conduitelor sociale, translate de politic și executiv ca de altfel de ansamblul conexiunilor sociale din ce în ce mai complicate către judiciar.

A discuta despre puterea judecătorească înseamnă a reflecta asupra capacității ei de a se adapta noilor contexte sociale, dată fiind persistența nevoii de arbitrare a conflictelor neglijate ori deliberat lăsate în sarcina ei de către celelalte puteri. Aceasta înseamnă a remarca faptul că justiția intervine din ce în ce mai mult în toate domeniile vieții sociale pentru a le crea, interpreta, aplica.

Rolul instituțiilor de drept, preponderența dreptului european, emergența progresivă a controlului de constituționalitate, imixtiunea tribunalelor în politicile publice, penalizarea neglijențelor reprezentanților de stat și a celor care decid public sunt forme de activism judiciar ale unei democrații contencioase și de internaționalizare a problematicilor, consecință a mișcării de integrare în spații mai largi.

---

* Mona-Maria Pivniceru este prof. univ. dr. la Facultatea de Drept a Univ. Al.I. Cuza din Iași și judecător la Curtea de Apel Iași.

** Drd. Cătălin Luca este psiholog și director executiv al Asociației Alternative Sociale.

[1] Ioannis Papadopulus, Alejandro Alvanz, *Juges, status, pouvoirs, et responsabilité, Synthèse de colloque,* Ecole Nationale de la Magistrature, Paris, www.enm.justice.fr, p. 2, accesat la data de 16 februarie 2007.

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

În acest context justiția devine o nouă scenă a democrației[1] iar puterea judecătorească nu mai are măsura comună în competențele jurisdicționale tradiționale ci trebuie să se plieze pe existența unui sistem juridic articulat atât pe dispoziții legale reglementatoare cât și pe autoreglarea deontologică și disciplinară a corpului de magistrați.

I.2. Pluralism moral: relativism

Pe de altă parte există un pluralism moral, o diversitate de valori fără ca prin aceasta să se realizeze o etică socială coerentă, de natură a justifica dezordinea în comportamentele ori manifestările morale pe care le dezavuăm individual, profesional ori colectiv[2]. Această constatare influențează și activitatea judecătorului care va trebui să hotărască și atunci când reperele etice sunt în schimbare antrenând schimbarea instituțiilor de drept presupuse a fi incluzive de norme sociale și juridice. Spre exemplu, mișcarea modernă socială și juridică privitoare la identitatea psihică a persoanei care implică o elecție de sex, altul decât cel biologic considerat până nu de mult absolut-moral și juridic-cu întreaga gamă de consecințe juridice ce decurg de aici[3].

I.3. Circumscrierea pluralismului moral de către drept

Planurile se dedublează și judecata morală, adică stabilirea unui raport cu binele, diferă de judecata juridică, care implică o metodă de studiu, un corp de legi, doctrină și jurisprudență. Astfel, morala nu se circumscrie rațională ștințifice, ci subiectivității individului, sferei private. Ea nu transcende individul, societatea modernă înregistrând pluralismul moral sub forma relativismului de aceeași natură, consecință a lipsei unui criteriu ultim care să distingă binele sau adevărul moral[4]. În viața publică însă pluralismul moral cunoaște circumscrieri,

---

[1] Guy Canivet, *Commentaire*, nr. 103/2003, p. 638.

[2] Marie-Helene Parizeau, *Le Pluralisme moral: des repères éthiques mouvants, Ethique et déontologie judiciaires,* Actes du colloque 2003, Conseil Magistrature Québec, 2004, p. 11, http://www.cm.gouv.qc.ca/documents/documentUp/Colloque_2003.pdf, accesat la 16.02.2007.

[3] Mona-Maria Pivniceru, Carmen Moldovan, *Transsexualismul - Patologie sau libertate personală?,* Revista Română de Bioetică, Vol. 4, nr. 3, Iulie-septembrie 2006, pp. 65-77.

[4] Marie-Hélène Parizeau, *op. cit.*, p. 18.

BCU CLUJ / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

consensul social asupra valorilor sociale și morale de natură a configura o anumită coeziune fiind asigurat de drept.

I.4. Dreptul și statul drept

Dreptul asigură coexistența pașnică între indivizi având prin urmare rolul de regulator social esențial. Ecuația include intrinsec magistratul a cărui etică personală și profesională coerente reprezintă fundamentul valorilor noastre comune[1].

Există o convergență amplă și progresivă între etică, morală și drept sinergetica relației dintre ele fiind expresia statului de drept[2].

I.5. Elemente de esență ale statului de drept

Două structuri de esență compun în principal statul de drept văzut ca un sistem de principii independente ce transgresează exclusivitatea domeniului juridic spre a se integra în structurile sociale, economice și culturale ale societății. Primul element de esență constă în independența instituțiilor și separarea puterilor care semnifică separarea și dispersia puterilor în stat pentru a se putea controla reciproc, formând astfel echilibrul statal.

Al doilea element necesar al statului de drept este reprezentat de drepturile cetățeanului, în principal dreptul la un recurs eficace în materie civilă și penală având semnificația modalității în care cetățeanul poate exercita un control asupra actelor statului[3].

Statul de drept și preeminența dreptului reprezintă valori fundamentale ale patrimoniului comunității internaționale[4] și au ca rațiune de existență asigurarea promovării și respectării drepturilor și libertăților

---

[1] Marie-Hélène Parizeau, *op. cit.*, p. 24.

[2] Armando Leandro, *Ethique et Déontologie Judiciaires. Quelques Aspects*, www.justiceintheworld-foundation.org/n10/opedjalf.shtml p. 1, accesat la data de 07.07.2008.

[3] Nations Unies, *Promotion de l'état de droit et renforcement du système de justice pénale*, Dixième Congres des Nations Unies pour la prévention du crime et le traitement des délinquants, Vienne, 10-17 Avril, 2000, A/CONF.183, pp. 17-20.

[4] Corneliu Bîrsan, *Convenția europeană a drepturilor omului*, Comentariu pe articole, Vol. I, *Drepturi și Libertăți*, Ed. All Beck, București, 2005, pp. 112-113.

BCU CLUJ / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

fundamentale ale omului consacrate în documentele internaționale cu caracter universal[1].

În realizarea acestui scop, societatea internațională în general precum și mecanismele de integrare regională au creat norme și principii de natură a consolida puterea judiciară, garantă indispensabilă a protecției drepturilor omului și nediscriminării în administrarea justiției[2] ținând cont de faptul că judecătorii au ultimul cuvânt în a decide asupra vieții, libertăților, drepturilor, îndatoririlor și proprietății cetățenilor[3].

Asistăm la o internaționalizare și transnaționalizare a principiilor privitoare la prezervarea puterii judecătorești în structura elementelor sale intrinseci, reguli care stabilesc atât obligații ale statelor în materie

---

[1] Carta Organizației Națiunilor Unite adoptată la 26 iunie 1945 la Conferința Națiunilor Unite de la San Francisco, intrată în vigoare la 24 octombrie 1945 care înserează dezideratul comun al popoarelor lumii de a crea „condițiile necesare menținerii justiției și respectării obligațiilor decurgând din tratate și alte izvoare ale dreptului internațional", precum și realizarea cooperării internaționale în promovarea și respectarea drepturilor omului și libertăților fundamentale (art. 3 alin. 1 din Cartă), publicată în *Drept internațional contemporan, Texte esențiale,* de Adrian Năstase și Bogdan Aurescu, Regia Autonomă Monitorul Oficial, București 2000, p. 11; Declarația Universală a Drepturilor Omului adoptată la 10 decembrie 1948 prin Rezoluția Adunării Generale a O.N.U. nr. 217A (3) care enunță principiile egalității în fața legii (art. 7) prezumția de nevinovăție (art. 11), accesul la justiție (art. 8), dreptul de a fi ascultat în mod echitabil și public de un tribunal independent și imparțial creat prin lege (art. 10).

Idem, p. 258;

Pactul internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale, adoptat la 16 decembrie 1966 prin rezoluția Adunării Generale a O.N.U. nr. 2200 (XXI) și Pactul Internațional cu privire la drepturile civile și politice adoptat la 19 decembrie 1966 care garantează aceste drepturi.

Idem, pp. 282-292 și pp. 263-281;

[2] Commission des Droits de L'homme, Conseil Economique et Social, Droits Civils et Politiques et Notamment Indépendance du Pouvoir Judiciaire Administration de la Justice, Impunité, Rapport du Rapporteur Spécial sur L' indépendance des juges et des avocats, M. Leandro Despouy, 31 decembrie 2003, E/CN.4/2004/60, p. 13.

[3] Principes fondamentaux relatifs à l'indépendance de la magistrature, Adoptes par le septième Congres des Nations Unies pour la prévention du crime et le traitement des delinquats qui s'est tenu à Milan du 26 Août ou 6 septembre 1985 et confirmés par L'Assemblé Générale dans ses résolutions 40/32 du 29 novembre 1985 et 40/146 du 13 décembre 1985, www.umn.edu/humanmanits/instree/french/Fi5bpij.html, accesat la data de 05.06.2008.

cât și norme de natură a facilita autoreglarea deontologică și disciplinară a corpului de magistrați.

Componente indisociabile, dimensiunea etică aduce legitimitate instituției și, în general, oricărei organizări sociale, în timp de domeniul deontologic și instituțional aduce echilibru, previzibilitate și eficacitate[1], introducând funcțiunea jurisdicțională în cadrul responsabilității instituționale, consecință a evoluției oricărui regim democratic.

II. Principalele instrumente cu caracter universal

La nivel universal principalele instrumente care au relevanță în materia deontologiei judiciare sunt: Principiile fundamentale privind independența magistraturii[2] și Regulile de aplicare efectivă a lor[3], Principiile directoare aplicabile magistraților din parchet[4] documente ce includ o componentă formală a deontologiei judiciare și Principiile de la Bangalore privind deontologia judiciară[5] componenta lor informală și complementară, consecință a noilor evoluții privitoare la necesitatea întăririi principiilor fundamentale privind conduita magistraților.

---

[1] Bernard Brunet, *Contribution au débat sur la responsabilité des juges: entre éthique et déontologie* , 15 mai 2008, p. 6, http://www.huyette.net/article-19580808.html, accesat la 18 iulie 2008.

[2] Principes fondamentaux relatifs à l'indépendance de la magistrature, Adoptés par le septième Congres des Nations Unies pour la prévention du crime et le traitement des delinquats qui s'est tenu à Milan du 26 Août ou 6 septembre 1985 et confirmés par L'Assemblé Générale dans ses résolutions 40/32 du 29 novembre 1985 et 40/146 du 13 décembre 1985, www.umn.edu/humanmanits/instree/french/Fi5bpij.html, accesat la data de 05.06.2008.

[3] http://daccessdds.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/686/05/IMG/NR068605.pdf?OpenElement (http://unbisnet.un.org:8080/ipac20/ipac.jsp?session=12174249N5G89.60812&menu=search&aspect=power&npp=50&ipp=20&spp=20&profile=bib&ri=1&source=%7E%21horizon&index=.SW&term=PROCEDURES+FOR+THE+EFFECTIVE+IMPLEMENTATION+OF+THE+BASIC+PRINCIPLES+ON+THE+INDEPENDENCE+OF+THE+JUDICIARY&aspect=power&x=12&y=8#focus), accesat la 7 iulie 2008.

[4] Adoptes par le huitième Congres des Nations Unies pour la prévention du crime et le traitement des délinquants quais, est tenu à La Havane (Cuba), du 27 Août ou 7 Septembre 1990, http://www2.ohchr.org/french/law/prosecutors.htm, accesat la 7 iulie 2008.

[5] Louis LeBel, *Une étique judiciaire pour demain*, p. 97, *http://www.cm.gouv.qc.ca/documents/documentUp/Colloque_2003.pdf*, accesat la 16.02.2007.

II.1. Principiile fundamentale ce se degajă din aceste instrumente internaţionale

a) Principiul independenţei magistraturii. Principiile fundamentale ale O.N.U. privind independenţa magistraturii precum şi celelalte documente internaţionale complementare reprezintă standardul minim referenţial atât în privinţa independenţei puterii judecătoreşti, cât şi de control al respectării drepturilor şi îndatoririlor magistraţilor.

Independenţa[1] magistraturii nu reprezintă o finalitate în sine ci o modalitate de a se ajunge la o finalitate necesară a oricărei societăţi [2] şi unul dintre principiile esenţiale pe care se fundamentează statul de drept[3]. Independenţa îi este conferită magistratului în mod exclusiv pentru protecţia drepturilor persoanelor care speră în a li se face dreptate şi constă în responsabilitatea judecătorului de a convinge nu prin forţa principiului autorităţii ci a argumentelor raţionale, temeinice[4] constituind astfel un mijloc de a asigura şi păstra încrederea publicului în sistemul judiciar[5].

---

[1] Dicţionarul de Neologisme, Florin Marcu şi Constant Manenca, Ed. Academiei Republicii Socialiste România, ed. a III-a, 1986, defineşte astfel noţiunile de independent şi independenţă:

Independent, care nu depinde de nimic sau de nimeni, liber, neatârnat, autonom, care se bizuie pe propriile sale forţe, cu iniţiative personale.

Independenţa este definită ca stare în care se găseşte un stat, un popor care se bucură de suveranitate naţională, neatârnare economică şi socială a unei persoane sau a unei clase sociale. Libertate de a face sau de a privi ceva în mod independent.

Dicţionarul Integral de Sinonime, Maria Păun, Ed. Saeculum Vizual, 2002, sinonime identifică ca sinonime pentru termenul de **independent:** liber, suveran, autonom, neatârnat, distinct, separat, autocefal şi pentru termenul de **independenţă** sunt: libertate, suveranitate, neatârnare, autonomie, autocefalie.

[2] Michèle Rivet, *Les normes relatives à l' indépendance de la magistrature: une vision internationale pour le juge,* Colloque international sur l'indépendance de la magistrature au Maroc, à la lumière des normes internationales et des expériences régionales, rabat, 2-4 Février 2006, http://www.icj.org/IMG/pdf/speech_M_Rivet.pdf, accesat la data de 7 iulie 2008.

[3] Giacomo Oberto, *Reforme de la justice et indépendance du pouvoir judiciaire: L'expérience italienne.* p. 4, http://www.pogar.org/publications/judiciary/oberto/rapport.pdf , accesat la 7 iulie 2008.

[4] *Idem,* p. 4.

[5] Michèle Rivet, *op. cit.,* p. 4.

Independența judiciară permite magistratului să ia deciziile de natură a contraria interesele altor elemente în stat (președinție, miniștri, legislativ etc.). De asemenea un judiciar independent ocupă un loc unic în a lua în calcul repercusiunile acestor soluții asupra drepturilor și libertăților în așa fel încât acestea să nu fie compromise. Aceasta înseamnă că independența judiciară este sursa curajului necesar în a proteja statul de drept[1].

Judecătorul nu este un funcționar public, deoarece el nu depinde de stat, ci este însuși statul adică o parte din organele sale constituționale[2] care, asemeni legislativului și executivului, dețin puterea imediat și nu mediat[3]. Prin urmare dimensiunea noțiunii de independență include mai multe componente. Astfel, independența nu este doar exterioară în raport cu celelalte puteri ale statului, ori cu alte subiecte ale vieții economice și sociale, ci și în raport cu părțile din proces și cu propriul sistem judiciar, înțelegând prin aceasta din urmă mecanisme transparente democratice de organizare și gestiune a magistraturii în privința recrutării, evaluării, promovării, sancționarea disciplinară și respectul procedurilor. De asemenea, independența magistratului trebuie realizată și în raport cu mass-media pericolul fiind acela ca activitatea magistratului să fie controlată de jurnaliști[4], iar, pe de altă parte, publicul larg riscă de a-și formula o falsă idee despre independența judiciară dacă mass-media nu facilitează înțelegerea importanței fundamentale a

[1] Sandra Day O'Conner, *L'importance de l'indépendance judiciaire,* Allocution devant le Forum judiciaire arabe Manama, Bahreim le 15 septembre 2003, http://usinfo.state.gov/jurnals/itdhr/0304/ijdf/oconnorf.htm accesat la 09.07.2008.

[2] Giacomo Oberto, Indépendance de la Justice et L'Inamovibilité des Juges, Avant-Proiect D'Avis sur le normes contenues dans la recommandation nr. R(94) du Conseil de L'Europe sur L'Indépendance, L'Efficacité et le rôle des juges. www.justiceintheworlldfoundation.org/n12/i_ii_apa_go_l p. 3, accesat la 7 iulie 2008.

[3] Éssai sur le pouvoir du juge, L'Indipendenza della Giustizia, Oggi-Judical Independence of Justice, Today, Liber Amicorum in onore di Giovanni Longo, Giuffré, Roma, *Justice dans le monde,* no. 3, 1999, p. 2, http://www.richter-vereinigung.at/international/justice3/justice3a.htm, accesat la 18 iulie 2008.

[4] Giacomo Oberto, *L'indépendance de la magistrature dans l'expérience de l'Union Internationale des Magistrats.* www.geocities.com/CollegePark/Classorom/6218/rabat2006/rapport.html, p. 4, accesat la 06.06.2008.

principiului independenței[1]. Nu în ultimul rând independența trebuie să se manifeste și în raport cu ignoranța. A fi independent în raport cu ignoranța înseamnă a deține o competență profesională teoretică și practică solidă[2].

Independența ca datorie impusă judecătorului se reflectă în principiile de la Bangalore, Valoarea nr. 1 Independența, 1.1 potrivit cu care „Judecătorul își va exercita funcțiunea judiciară în mod independent pe baza aprecierii sale profesionale a faptelor și conform spiritului legii fără influențe exterioare, incitări, presiuni, amenințări sau intervenții directe sau indirecte din orice parte sau din orice motiv"[3].

Nu există demarcație veritabilă în absența puterii judiciare[4] precum nu există nici independență a puterii judecătorești în absența independenței Ministerului Public. Magistrații Ministerului Public asigură egalitatea cetățeanului în fața legii și prin urmare trebuie să-și exercite funcțiunea independent de puterea politică. Astfel, urmărirea penală în cazul infracțiunilor de corupție precum și a celor săvârșite de centre de putere economică, financiară și politică impun cu necesitate independența magistratului față de guvern. Prin urmare, este absurd a se vorbi despre independența judecătorului dacă puterea executivă poate exercita un control asupra procurorilor injonționându-se în anchetă[5].

Principiul independenței magistraților din parchet are o semnificație pregnantă în cadrul Uniunii Europene. Astfel, potrivit art. 18.2 din *Corpus Juris* privind dispozițiile penale pentru protecția intereselor financiare ale Uniunii Europene, Ministerul Public European este independent atât față de autoritățile naționale cât și față de organele comu-

---

[1] Conseil canadien de la magistrature, *Principes de déontologie judiciaire,* Numéro de catalogue JU11-4/2004F-PDF, www.cjc-ccm.gc.ca accesat la 09.06.2008

[2] *Ibidem*, p. 4.

[3] Les Principes de Bangalore sur la Déontologie Judiciaire – projet de Bangalore 2001 sur un code de déontologie judiciaire sur le renforcement de l'intégrité de la justice et révise lors de la table ronde des premiers présidents organisée au Palais de la Paix la Haye, les 25 et 26 novembre 2002 www.unodc.org/pdf/corruption/bangalore/_f.pdf, accesat la 7 iulie 2008.

[4] J.J. Michael Robert, *L'indépendance judiciaire: de valente à aujourd'hui: les zones claires et les zones grises,* 6-éme Conférence Albert –Mayrand, Université de Montréal, Faculté de Droit, 14 novembre 2002.

[5] Giacomo Oberto, *Independance de la Justice et L'Inamovibilité des Juges, op. cit.*, p. 5.

nitare.[1] Corelativ independenței magistratului deontologia judiciară trebuie să constituie un cadru moral, structurat pe principii fundamentale[2] a căror aplicare să fie de natură a întări ori restitui încrederea publicului în aparatul judiciar, element de esență în menținerea justiției[3].

b) Principiul imparțialității. Imparțialitatea[4] deși folosită conceptual ca fiind echivalentă cu independența nu se identifică cu aceasta deoarece fiecare dintre ele abordează exigențe complementare însă la nivele diferite[5]. Imparțialitatea nu vizează capacitatea judecătorului[6] de a se sustrage influențelor sociale specifică independenței ci capacitatea acestuia de a se evita, a se prezuma soluția litigiului fără ca părțile să fi fost ascultate în cauză.

Imparțialitatea este o consecință a dezbaterilor contradictorii și are substanță doar în măsura în care rezultatul procesului nu este predeterminat[7] și marchează întregul proces judiciar[8] .

Imparțialitatea constituie atributul fundamental al funcțiunii judiciare a cărei esență constă în obligația judecătorului de a se abține atunci când se află într-o situație de recuzabilitate[9] evitând astfel a se interpreta

---

[1] *Idem.*

[2] Louis LeBel, *Une étique judiciaire pour demain*, p. 97 http://www.cm.gouv.qc.ca/documents/documentUp/Colloque_2003.pdf, accesat la 16.02.2007.

[3] Les Principes de Bangalore sur la Déontologie Judiciaire Valoarea 1, punctul 1.6. www.unodc.org/pdf/corruption/bangalore_f.pdf, accesat la 7 iulie 2008.

[4] *Dicționarul de Neologisme*, Florin Marcu și Constant Manenca, Ed. Academiei Republicii Socialiste România, ed. a III-a, 1986, definește astfel noțiunea de imparțialitate: calitatea de a fi imparțial, nepărtinire, obiectivitate.

[5] Pierre Noreau, Chantal Roberge, *Emergence de principes généraux en matière de déontologie judiciaire: éléments d'une théorie générale*, p 475, https://papyrus.bib.umontreal.ca/dspace/bitstream/1866/701/1/Noreau_03.pdf, accesat la 7 iulie 2008.

[6] În sensul Principiilor de la Bangalore potrivit definițiilor inserate în partea finală, prin judecător se înțelege orice persoană care exercită puterea judiciară indiferent de modalitatea desemnării sale.

[7] Pierre Noreau, Chantal Roberge, *op. cit.*, p. 474, https://papyrus.bib.umontreal.ca/dspace/bitstream/1866/701/1/Noreau_03.pdf, accesat la 7 iulie 2008.

[8] Les Principes de Bangalore sur la Déontologie Judiciaire, deuxième valeur Impartialité. www.unodc.org/pdf/corruption/bangalore/_f.pdf, accesat la 7 iulie 2008.

[9] Les Principes de Bangalore sur la Déontologie Judiciaire, deuxième valeur Impartialité, 2.5 www.unodc.org/pdf/corruption/bangalore/_f.pdf, accesat la 7 iulie 2008.

de către un observator rezonabil, privilegierea unei părți ori a unui anumit rezultat al procesului.[1]

Imparțialitatea este o predispoziție necesară activității judecătorului garantată însă de independența judiciară, în acest sens textele internaționale folosesc sintagmele de imparțialitate a magistratului[2]. Imparțialitatea judiciară[3], tribunal imparțial[4] relevând astfel legătura indisociabilă între instituție și membrii săi.

Între limita omenescului posibil din partea judecătorului și aparența de imparțialitate a justițiabilului percepția imparțialității, adică credibilitatea activității judiciare, reprezintă sensul în care Principiile de la Bangalore au consacrat această valoare dispunând în punctul 2.2. *„Judecătorul va veghea ca prin conduita sa, atât în cadrul instanței cât și în afara ei, să mențină și să crească încrederea publicului, a profesiunii judiciare în imparțialitatea sa și a puterii judecătorești.*[5]*„*

Imparțialitatea ca o datorie a magistratului semnifică faptul că magistratul își va exercita funcțiunile judiciare fără a favoriza, a părtini, a prejudicia pe vreuna din părți.[6] Imparțialitatea nu exclude opinia personală a judecătorului însă îi interzice a ajunge la o soluție într-o altă

---

[1] Pierre Noreau, Chantal Roberge, op. cit., p. 476, https://papyrus.bib.umontreal.ca/dspace/bitstream/1866/701/1/Noreau_03.pdf, accesat la 7 iulie 2008.

[2] Principes fondamentaux rélatifs à l'indépendance de la magistrature, pct. 2.9, www.umn.edu/humanmanits/instree/french/Fi5bpij.html, accesat la data de 05.06.2008.

[3] Guy Rocher, Légitimité et légitimation de l'indépendance judiciaire: un point de vue sociologique dans les Actes du Colloque 2002, L' indépendance judiciaire ... contrainte ou gage de liberté, Conseil de la Magistrature du Québec, p.38.

[4] Declarația Universală a Drepturilor Omului adoptată la 10 decembrie 1948 prin Rezoluția Adunării Generale a ONU nr. 217A (3) care enunță principiile egalității în fața legii (art. 7) prezumția de nevinovăție (art. 11), accesul la justiție (art. 8), dreptul de a fi ascultat în mod echitabil și public de un tribunal independent și imparțial creat prin lege (art.10). Adrian Năstase și Bogdan Aurescu, *op. cit.*, p. 258.

[5] Les Principes de Bangalore sur la Déontologie Judiciaire, deuxième valeur Impartialité, point 22. www.unodc.org/pdf/corruption/bangalore/_f.pdf, accesat la 7 iulie 2008.

[6] Asociația Magistraților din România, *Codul deontologic al magistraților. Ghid de aplicare.* Coordonator magistrat Florin Costiniu, Ed. Hamangiu, 2007, pp. 51-56.

modalitate decât cea a dezbaterii contradictorii, a aprecierii faptelor și a aplicării legii.

Imparțialitatea a fost definită ca „dispoziție psihologică globală în raport cu loialitatea intelectuală, respectul justițiabilului, probitatea deontologică, aptitudinea de a rămâne deschis considerațiilor serioase apte de a revizui o analiză"[1].

c) Principiul integrității. Integritatea[2] reprezintă un fundament explicit al deontologiei judiciare și încheie trilogia deontologică incluzând ca și celelalte două concepte (independență și imparțialitate), componenta instituțională privită ca necesitate de a se întreține încrederea publicului în justiție alături de cea individuală, ce constă în onoare și onorabilitate. Între aceste două componente, componenta individuală poate antrena o imagine colectivă a puterii judecătorești[3] deoarece reputația justiției este colectivă. Principiile de la Bangalore se referă atât la integritate cât și la aparența de integritate.[4] Rămâne de văzut dacă persoana considerată observator rezonabil și bine informat nu reprezintă o personalitate fictivă decontextualizată care nu ar trebui substituită cu sintagma, *încredere publică*, permițând astfel a se valoriza contextul social și istoric al faptelor ca și conjunctura particulară în care s-au derulat.[5]

d) Emergența principiilor de independență, imparțialitate și integritate. Aceste trei principii reprezintă esența statului de drept și polarizează într-o formă sau alta alte reguli pe care Principiile de la

---

[1] Commission d'ethique de la Magistrature, *Commission de reflexion sur l' ethique dans la magistrature,* novembre 2003, p. 17, http://lesrapports.ladocumentationfrancaise.fr/BRP/034000695/0000.pdf, accesat la 7 iulie 2008.

[2] Dicționarul de Neologisme, Florin Marcu și Constant Manenca, Ed. Academiei Republicii Socialiste România, ed. a III-a, 1986, definește astfel noțiunea de integritate: calitatea celui integru; cinste, probitate. Calitate de a fi întreg, intact.

[3] Pierre Noreau, Chantal Roberge, *op. cit.*, p. 480, https://papyrus.bib.umontreal.ca/dspace/bitstream/1866/701/1/Noreau_03.pdf, accesat la 7 iulie 2008.

[4] Les Principes de Bangalore sur la Déontologie Judiciaire, Troisième valeur. www.unodc.org/pdf/corruption/bangalore/_f.pdf, accesat la 7 iulie 2008.

[5] Pierre Noreau, Chantal Roberge, *op. cit.*, p. 481, https://papyrus.bib.umontreal.ca/dspace/bitstream/1866/701/1/Noreau_03.pdf, accesat la 7 iulie 2008.

BCU CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Bangalore le-a diferențiat astfel: valoarea 4 – decența, valoarea 5 - egalitatea, valoarea 6 - competența și diligența[1].

Valorile expuse au fost înserate și în Principiile fundamentale ale independenței magistraturii[2] ca, de altfel, și în Principiile directoare aplicabile magistraților din parchet[3] și configurau cadrul de referință formal așa cum erau structurate la epoca elaborării lor, reflectând nevoia de justiție, adevăr și prezervare a puterii judecătorești la acea epocă.

Evoluția și transformările sociale, înțelegând prin acestea și valorile morale și juridice au determinat apariția Principiilor de la Bangalore, expresia contemporană a nevoii de identificare deontologică a unor valori de sistem dincolo de cadrul normativ reglementator, care a fost structurate într-o teorie a datoriilor[4].

În realitate, Principiile de la Bangalore au structurat datoria judecătorului ca valoare deontologică care se regăsesc în însăși substanța activității puterii judiciare reflectată în dispoziții normative. Astfel, valoarea 4.3 privitoare la suspiciunea de parțialitate dată de relațiile personale ale judecătorului cu alți membri ai profesiunii juridice poate fi tratată ca aparținând principiului imparțialității. Tot astfel, valoarea 4.6 privitoare la libertatea de exprimare, credință, asociere care trebuie exercitate de așa natură încât să prezerve demnitatea funcțiunii judiciare face trimitere în mod expres la principiile independenței și imparțialității așa cum a fost ea prevăzută și în principiile fundamentale referitoare la independența magistraturii[5]. Aceeași valoare privitoare la decență trimite la imparțialitatea și neutralitatea politică a judecătorului (4.11. lit. c), ca de altfel și

---

[1] Les Principes de Bangalore sur la Déontologie Judiciaire. www.unodc.org /pdf/corruption/bangalore/_f.pdf, accesat la 7 iulie 2008.

[2] Principes fondamentaux relatifs à l'indépendance de la magistrature, Milan du 26 Août ou 6 septembre 1985 et confirmés par l'Assemble générale dans ses Résolutions 40/32 du 29 novembre 1985 et 40/146 du 13 décembre 1985 points 2, 6, 10, 15, 16.

[3] Principiile directoare aplicabile rolului magistraților din parchet. Preambul, art. 2 lit. b, art. 3, 7, 8, 9, 12, 13. http://www2.ohchr.org/french/law/ prosecutors.htm , accesat la 5 iulie 2008.

[4] Pierre Noreau, Chantal Roberge, *Emergence de principiés généraux en matière de déontologie judiciaire: éléments d'une théorie générale*, https:// papyrus.bib.umontreal.ca/dspace/bitstream/1866/701/1/Noreau_03.pdf, accesat la 7 iulie 2008.

[5] Principes fondamentaux relatifs à l'indépendance de la magistrature et confirmés par points 8 et 9. www.umn.edu/humanmanits/instree/french/Fi5bpij.html, accesat la data de 05.06.2008.

la impresia de parțialitate pe care ar crea-o judecătorul care ar cere sau ar accepta donații, legate, prețuri, favoruri, pentru acțiuni întreprinse sau ce urmează a fi întreprinse sau omise în cadrul exercițiului funcțiunilor sale (4.15) cu excepția situațiilor de la punctul 4.16.

Valoarea a cincea privitoare la egalitate, relevă obligația magistratului de a se manifesta imparțial în raport cu diversitatea socială și diferențierea persoanelor după anumite criterii nepertinente, aspecte care privesc principiul imparțialității. Tot astfel, judecătorul trebuie să manifeste competență și diligență, competența reprezentă forma sa de manifestare a independenței, aceasta reprezintă o formă a sa modernă, denumită independența față de ignoranță[1]. Prin urmare magistratul va trebui să ia măsurile necesare pentru a-și complini pregătirea profesională, trebuind a fi la curent cu evoluția dreptului internațional în special cu tratatele internaționale și celelalte instrumente care stabilesc norme în materia drepturilor omului (6.3; 6.4).

Restul prescripțiilor inserate în valorile 4, 5, 6, din Codul deontologic de la Bangalore completează conduita magistratului ca parte componentă a puterii judiciare care trebuie să asigure în substanța lor nu doar normativitatea deontologică a activității judiciare sau de context situațional în care se află magistratul, ci încrederea populației sau publicului în justiție.

II.2. Elemente insuficient conturate

Principiile de la Bangalore vizează un standard de conduită absolut. Referirile la „orice circumstanțe", „conduită ireproșabilă" precum și cea a criteriului de referință dat de „observatorul rezonabil" reflectă caracterul extensiv al domeniului vizat, în timp ce referirile la buna-cuviință vizează caracterul ei „aparent", ceea ce creează o dificultate manifestă, din moment ce aceeași observație poate fi prezentată atât pentru caracterul exhaustiv al activității vizate, cât și pentru impreciziunea noțiunii de necuviință[2]. În acest sens, Consiliul Consultativ al Judecătorilor Europeni[3], făcând o distincție netă între normele deontologice și cele

[1] A se vedea, supra, principiul independenței, p. 3.

[2] Patrice de Charette, *Ethique, déontologie et sanction*, p. 1-3, http://www.huyette.net/article-19528569.html, accesat la 18.07.2008.

[3] Avizul nr. 3, C.C.J.E., http://www.csm1909.ro/csm/index.php?cmd=caut&doc=363&lk=7, accesat la 6 februarie 2007.

BCU IAȘI - CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

disciplinare, califică normele deontologice ca fiind norme de autocontrol, ce exprimă capacitatea profesională de a reflecta funcțiunile sale ca punct de echilibru între așteptările publicului pe de o parte și puterile atribuite magistraturii, pe de altă parte.[1] Tot astfel, greutatea codificării valorilor etice ale profesiunii de magistrat, dată de faptul că deontologia este o materie evolutivă și, prin urmare, greu de inserat reguli ce corespund unor valori ele însele în mișcare, precum și pericolul ca – odată statuate regulile – conduitele necircumscrise lor să apară fals ca pozitive, a determinat sugestia din partea C.C.J.E. de a se adopta o declarație de principiu de conduită profesională.[2]

Aceasta a făcut ca liniile directoare, de natură a determina adaptarea comportamentală a magistraților, atât în exercițiul funcțiunilor judiciare cât și în afara lor, statuate la Bangalore (sub forma unor valori de esență: independența, imparțialitatea, demnitatea, onoarea și conștiința profesională) să fie inserate în mai multe conduri deontologice (Marea Britanie, Slovenia)[3].

Cadrul general de referință nu răspunde la chestiunea de a ști dacă a încălca un principiu deontologic antrenează răspunderea disciplinară sau determină doar o calificare specială, comportamentală, linie de demarcație rămasă neexplicitată. Practica statelor – în raport cu tradițiile și inovațiile specifice sistemului lor propriu de valori etice, juridice, sociale – variază între evaluarea disciplinară (Bulgaria) sau nu prezintă nicio consecință oficială (Slovenia).[4]

În România, încălcarea normelor Codului deontologic[5], ce constituie în substanța lui o reiterare *ad litteram* a dispozițiilor generale și a abate-

---

[1] Avizul nr. 3, C.C.J.E., 3, pct. 45, 46, p. 8, http://www.csm1909.ro/csm/index.php?cmd=caut&doc=363&lk=7 , accesat la 6 februarie 2007.

[2] Avizul nr. 3, C.C.J.E., 3, pct. 48, p. 9, http://www.csm1909.ro/csm/index.php?cmd=caut&doc=363&lk=7 , accesat la 6 februarie 2007.

[3] Guy Canivet, *La discipline des juges des cours suprêmes, Rapport de synthèse*, p. 3, http://www.network-presidents.eu/IMG/pdf/RapportCanivetDiscipline.pdf, 18.07.2008.

[4] Guy Canivet, *La discipline des juges des cours suprêmes, Rapport de synthèse*, p. 2-3, http://www.network-presidents.eu/IMG/pdf/RapportCanivetDiscipline.pdf, 18.07.2008

[5] Codul deontologic al judecătorilor și procurorilor, aprobat prin Hotărârea Consiliului Superior al Magistraturii, nr. 328/2005 pentru aprobarea Codului deontologic al judecătorilor și procurorilor, publicat în Monitorul Oficial nr. 815 din 8 septembrie 2005.

BCU CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

rilor disciplinare din Legea privind statutul judecătorilor și procurorilor[1], constituie un criteriu pentru evaluarea eficienței, calității activității și integrității judecătorilor și procurorilor[2], ceea ce înseamnă că se trag consecințe deontologice din sancțiuni disciplinare, paradox greu de explicat.

Sancțiunea morală nu se poate identifica cu cea disciplinară, iar valorile de esență ale eticii profesionale de magistrat ce pot fi reunite într-o Cartă de identitate profesională, nu pot fi judecate de Consiliul Superior al Magistraturii, care nu are atribuții în această materie.

II.3. Finalitatea normativității deontologice

Legitimitatea puterii judiciare este dată de valoarea unei autorități în sine care recunoaște necesitatea și dezirabilitatea activității sale. Aceasta este conferită de instrumentele internaționale cu valoare universală care traduc în sarcina statelor obligații privitoare la prezervarea puterii judecătorești ca instituție fundamentală în statul de drept. Pe de altă parte încrederea publicului conferă suport interpretativ referențial fără de care îndatoririle deontologice rămân doar la nivel de deziderate. Încrederea și respectul publicului în magistrat reprezintă esența democrației contemporane fundamentate în statul de drept. În acest sens și Principiile de la Bangalore prezintă în preambul despre încrederea publicului în sistemul judiciar. Pe de altă parte încrederea publicului în justiție este etalonul de măsură a încălcărilor deontologice privitoare la justiție, adevăr, libertate[3]. De aceea, încălcările deontologice sunt de natură a submina încrederea publicului în sistemul de justiție, devenită o normă deontologică imperativă[4].

---

[1] Legea nr. 303/2004 privind statutul judecătorilor și procurorilor, publicată în Monitorul Oficial nr. 576 din 29 iunie 2004, republicată în Monitorul Oficial nr. 826 din 13 septembrie 2005.

[2] Codul deontologic al judecătorilor și procurorilor, art. 2 alin. (1) dispune: „Respectarea normelor cuprinse în prezentul cod deontologic constituie un criteriu pentru evaluarea eficienței calității activității și integrității judecătorilor și procurorilor."

[3] Pierre Noreau, Chantal Roberge, *op. cit.*, p. 489, https://papyrus.bib. umontreal.ca/dspace/bitstream/1866/701/1/Noreau_03.pdf, accesat la 7 iulie 2008.

[4] Pierre Noreau, Chantal Roberge, *op. cit.*, p. 489, https://papyrus.bib.umont real.ca/dspace/bitstream/1866/701/1/Noreau_03.pdf, accesat la 7 iulie 2008.

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

II.4 Obligația de rezervă

Recursul la deontologia judiciară semnifică o activitate concretă a magistraților, empiric observabilă. Această activitate a magistratului se traduce prin datoria de rezervă, care dobândește un sens comun profesional.

Astfel, rezerva sau obligația de rezervă exprimă o sinteză practică a principiilor generale ale deontologiei judiciare (independență, imparțialitate, integritate), cu care se asociază și care poate fi valorizată și în raport cu încrederea publicului în justiție[1].

În substanța ei obligația de rezervă reprezintă un comportament cvasi-ireproșabil care se așteaptă de la judecător, ce poate privi exigențele de prudență și moderație asociate cu funcția de judecător, ceea ce înseamnă o obligație de distanță pentru prezervarea imparțialității sale ce constau în alte obligații de abținere în raport cu orice activitate profesională sau de altă natură estimate ca fiind incompatibile cu funcțiunile sale. Identificarea obligației de rezervă se examinează în raport cu situația concretă dată.[2] Prin urmare, obligația de rezervă a magistratului reprezintă un principiu fundamental în activitatea sa, o garanție suplimentară a principiilor generale, care legitimează puterea judecătorească avându-și fundamentul în însăși puterea judecătorească ca autoritate valabilă în sine. De aici rezultă că noțiunea de rezervă semnifică un concept unic în cultura internă a magistraturii care determină o serie importantă de așteptări atât în interiorul corpului de magistrați cât și în raport cu justițiabilii ori cu societatea privită în sens larg[3].

Specificitatea și autonomia activității magistraților, ca expresie a unei culturi referențiale specifică sferei puterii judecătorești, a fost definită drept un *habitus*, care presupune interiorizarea referințelor stabile, ce structurează activitatea și regulile care guvernează conduita membrilor aceluiași grup social ori profesional, cu aceeași configurație socială[4].

---

[1] Pierre Noreau, Chantal Roberge, *op. cit.*, p. 493, https://papyrus.bib.umontreal.ca/dspace/bitstream/1866/701/1/Noreau_03.pdf, accesat la 7 iulie 2008.

[2] Patrice Garant, Affaire Ruffo - *Entre juge, c'est renoncer à certains privilèges, Opinion*, Edition du mercredi, 08 décembre 2004.

[3] Pierre Noreau, Chantal Roberge, *op. cit.*, p. 497, https://papyrus.bib.umontreal.ca/dspace/bitstream/1866/701/1/Noreau_03.pdf, accesat la 7 iulie 2008.

[4] Norbert Elia, *Qui est-ce que la sociologie ?*, Paris, Les Editions de L'aube, 1991, pp.154-161.

Aceasta semnifică sensul comun al activității magistraților, fundament care corespunde exigențelor obiective ale activității judiciare integrând și ansamblul rațiunilor practice specifice desfășurării funcțiunii judiciare[1].

II.5. Jurământul judiciar – mecanism complementar de asumare obligațiilor deontologice

Principiile de la Bangalore detaliază reguli de natură a face ca judecătorul, prin întreaga sa conduită, să rămână responsabil în ochii unui observator rezonabil și îi aduce aminte că este constant supus examenului critic al publicului, situație în care el trebuie să accepte liber anumite constrângeri, de natură a-i face compatibil comportamentul cu demnitatea funcțiunii judiciare, fără a putea folosi prestigiul funcțiunilor judiciare în scopuri personale ori a divulga informațiile obținute în exercițiul profesiei, ori a practica dreptul concomitent cu funcțiunea judiciară[2].

Corelativ obligațiilor deontologice generale, ce reprezintă o modalitate a funcțiunilor judiciare, jurământul magistratului reprezintă o altă condiție fundamentală, necesară menținerii deontologiei judiciare[3], sens în care mai multe state, printre care și România, au solicitat persoanei care accede în magistratură, să pronunțe un jurământ, înainte de a intra în funcțiune[4].

---

[1] Pierre Noreau, Chantal Roberge, *op. cit.*, p. 499, https://papyrus.bib.umontreal.ca/dspace/bitstream/1866/701/1/Noreau_03.pdf, accesat la 7 iulie 2008.

[2] Les Principes de Bangalore sur la Déontologie Judiciaire. www.unodc.org/pdf/corruption/bangalore/_f.pdf, accesat la 7 iulie 2008.

[3] A.M.Kennedy, *Judicial Ethics and the Rule Law*, Saint Louis University, Law Journal, 1996, p. 1067 – 1068.

[4] Legea nr. 303/2004 privind statutul judecătorilor și procurorilor, publicată în Monitorul Oficial nr. 576 din 29 iunie 2004, republicată în Monitorul Oficial nr. 826 din 13 septembrie 2005, în art. 34 dispune:

„(1) Înainte de a începe să-și exercite funcția, judecătorii și procurorii depun următorul jurământ: «Jur să respect Constituția și legile țării, să apăr drepturile și libertățile fundamentale ale persoanei, să-mi îndeplinesc atribuțiile cu onoare, conștiință și fără părtinire. Așa să-mi ajute Dumnezeu!» Referirea la divinitate din formula jurământului se schimbă potrivit credinței religioase a judecătorilor și procurorilor și este facultativă.

(2) Refuzul depunerii jurământului atrage, de drept, nulitatea numirii în funcție.

Acesta reprezintă, pentru judecător, fundamentul obligațiilor deontologice, care marchează cadrul de derulare profesională, corelativ consimțământului său exprimat public, în fața unei autorități, garantând astfel justițiabililor că a acceptat în cunoștință de cauză, în raport cu propria persoană, constrângerile funcției pe care o exercită.

Prin urmare, angajamentul judiciar reprezintă veritabilul act fondator al funcțiunii de judecător[1] și fundamentul primar al deontologiei judiciare. Angajamentul personal, luat de magistrat prezintă următoarele modalități:

- este continuu (angajează persoana magistratului pe tot timpul exercitării funcțiunii judiciare);
- este irevocabil (judecătorul nu îl poate retracta) și
- este indivizibil (acoperă toate funcțiunile publice exercitate de judecător.[2]

În substanța sa, ideea de esență a jurământului este ideea fundamentală potrivit cu care judecătorul își pune persoana sa în serviciul funcțiunii judiciare, promițând să servească statul de drept, caracterul public al procedurii având semnificația respectării cuvântului dat față de profesie, colegi și justițiabili.

II.6. Obligații ale statelor rezultate din instrumentele internaționale universale

Nucleul dur (independență, imparțialitate și integritate) al principiilor privitoare la puterea judecătorească creează în sarcina statelor obligații juridice pozitive sau negative în raport de natura formei de manifestare a principiului relevat. Astfel în art. 1 din Principiile fundamentale relative la

(3) Jurământul se depune în ședință solemnă, în fața judecătorilor instanței sau, după caz, a procurorilor parchetului la care a fost numit judecătorul sau procurorul, după citirea actului de numire.

(4) Depunerea jurământului se consemnează într-un proces-verbal, care se semnează de conducătorul instanței sau, după caz, al parchetului și de 2 dintre judecătorii sau procurorii prezenți, precum și de cel care a depus jurământul."

[1] Luc Huppé, *Les fondements de la déontologie judiciaire*, Cahiers de droit, vol. 45, no. 1, mars 2004, pp. 93-132, http://www. fd.ulaval.ca/site/cms/affichage.php?menu=269&dep=fd&fil=true&temps=1217850958, accesat la 10 iulie 2008.

[2] Luc Huppé, *Les fondements de la déontologie judiciaire*, Cahiers de droit, vol. 45, no. 1, mars 2004, p. 120, http://www.fd.ulaval.ca/site/cms/affichage.php?menu=269&dep=fd&fil=true&temps=1217850958, accesat la 10 iulie 2008.

BCU "LUCIAN BLAGA" CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

independența magistraturii[1] statele au obligația pozitivă de a garanta independența magistraturii prin inserarea sa ca principiu în constituție sau legislația națională, în așa fel încât puterea judiciară nu trebuie să fie obiect de restricții sau de influențe, incitații, presiuni ori amenințări induse direct sau indirect din partea oricărei părți și din orice motiv[2].

De asemenea statul are obligația pozitivă de a se asigura că toate instituțiile guvernamentale sau de altă natură respectă independența și imparțialitatea magistraturii. În același timp fiecare stat membru are obligația de a furniza resursele necesare pentru ca magistratura să se achite în mod normal de funcțiunile sale, obligație care semnifică și securitatea financiară a magistratului ca o componentă a garanției independenței (7). Statele sunt obligate să garanteze prin lege durata mandatului, independența, securitatea, remunerația, condițiile de serviciu, vârsta de pensionare (11); criteriile de promovare a judecătorului în funcție de competență, integritate și experiență (13).[3]

Excluderea posibilității juridice de a se antrena răspunderea directă a judecătorului pentru abuzul sau omisiunea în exercițiul funcțiunii judiciare fără a se prejudicia în acest fel procedura disciplinară sau dreptul la o indemnizație de stat (16).[4] Statuarea prin lege a procedurii de suspendare, destituire precum și a măsurilor disciplinare ce se pot lua împotriva magistratului.[5]

Ca o antiteză a numirii discreționare a magistraților, statul trebuie să garanteze inamovibilitatea, componentă intrinsecă a puterii judiciare, care semnifică faptul că judecătorul nu poate fi revocat decât pentru un

---

[1] Principes fondamentaux rélatifs à' l'indépendance de la magistrature www.umn.edu/human89manits/instree/french/Fi5bpij.html, accesat la data de 05.06.2008.

[2] Principes fondamentaux rélatifs à l'indépendance de la magistrature art. 3. www.umn.edu/human89manits/instree/french/Fi5bpij.html, accesat la data de 05.06.2008.

[3] Principes fondamentaux rélatifs à l'indépendance de la magistrature www.umn.edu/human89manits/instree/french/Fi5bpij.html, accesat la data de 05.06.2008,

[4] www.umn.edu/humanmanits/instree/french/Fi5bpij.html, accesat la data de 05.06.2008.

[5] www.umn.edu/humanmanits/instree/french/Fi5bpij.html, accesat la data de 05.06.2008.

BCU CENTRAL UNIVERSITARY

motiv valabil legat în mod exclusiv de capacitatea sa de a exercita funcţiunea judiciară.[1]

Pentru punerea în aplicare efectivă a acestor Principii fundamentale Organizaţia Naţiunilor Unite a adoptat un număr de 15 reguli de aplicare a lor[2].

În substanţa lor regulile privesc următoarele: statuarea asupra modalităţilor constituţionale şi legale în care să fie implementate principiile statuate de O.N.U.; modalitatea de aducere la cunoştinţă a conţinutului şi importanţa principiilor O.N.U. în mediile juridice şi în general a cetăţenilor statelor respective la cunoştinţa cărora trebuiesc aduse aceste principii; alocarea de resurse financiare suficiente funcţionării normale a sistemului judiciar incluzând toate aspectele care au în parte o conotaţie financiară; organizarea de seminarii la nivel naţional şi regional asupra rolului puterii judiciare în societate şi necesitatea independenţei sale; măsuri de cooperare internaţională în vederea consilierii guvernelor statelor cu privire la măsurile de aplicare a principiilor O.N.U. de organizare de seminarii pe această tematică etc.[3]

Principiile directoare aplicabile magistraţilor din parchet[4] au statut asupra obligaţiilor statelor în privinţa activităţii judiciare desfăşurate de magistraţii din parchet. Statele au obligaţia de a selecta magistraţii din parchet după criterii care să garanteze absenţa nominalizărilor parţiale sau bazate pe prejudecăţi ori discriminări (2); funcţiunile profesionale ale acestora nu trebuie să facă obiectul intimidărilor, a hărţuirilor, a ingerinţelor nefondate ori a ameninţării cu responsabilitatea civilă, penală sau de orice altă natură (4); statul trebuie să sigure protecţia psihică şi securitatea personală a magistratului din parchet şi a familiei sale (5); în mod similar, judecătorului cariera magistratului din parchet trebuie fondată pe factori obiectivi – calificare profesională, competenţă, integritate, experienţă; de asemenea libertăţii de exprimare şi de

[1] www.umn.edu/humanmanits/instree/french/Fi5bpij.html, accesat la data de 05.06.2008

[2] Documents officiels du Conseil Economique et Social, 1989, http://daccessdds.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/686/05/IMG/NR068605.pdf?OpenElement, accesat la 8 iulie 2008.

[3] www.umn.edu/humanmanits/instree/french/Fi5bpij.html, accesat la data de 05.06.2008.

[4] www.umn.edu/humanmanits/instree/french/Fi5bpij.html, accesat la data de 05.06.2008.

asociere a magistratului din parchet îi corespunde obligația statului de a i le asigura (8, 9)[1].

Nu în ultimul rând, Principiile de la Bangalore completează complexul de obligații internaționale devenite juridice ale statelor în a asigura cadrul necesar desfășurării activității puterii judecătorești.

Dacă Principiile O.N.U. privind independența magistraților se adresează în primul rând statelor, principiile de la Bangalore deși au ca obiectiv stabilirea de norme deontologice pentru judecător au în egală măsură și scopul de a asigura înțelegerea puterii judecătorești de către puterea executivă, legislativă, avocați și publicul larg în general în scopul unei înțelegeri a independenței și imparțialității pe care le completează fără a li se substitui. Astfel, statele au obligația de a promova și menține încrederea publicului în sistemul judiciar și consolidarea puterii judecătorești ca garant a respectării drepturilor fundamentale ale omului. În acest sens, puterea judiciară reprezintă un corp autonom, o putere în stat care desfășoară o activitate reglementată de lege. Puterea judiciară nu se supune decât legii, mandatul magistratului trebuie să fie determinat prin lege, iar selectarea lui trebuie să se facă după criterii obiective fără vreo influență din partea puterii legislative sau executive. Numirea, transferul, promovarea și măsurile disciplinare se ia în exclusivitate de consiliul magistraturii; acțiunea disciplinară și condițiile de exercitare ale ei sunt reglementate de lege, judecătorii și procurorii au dreptul la o formare inițială și continuă, statele având obligația să asigure formarea profesională completă a judecătorului. Condițiile de muncă, salarizarea, libertatea de asociere reprezintă de asemeni obligații pe care statul trebuie să le execute consecință a calității sale de membru al Organizației Națiunilor Unite.

II.7. Valoarea juridică a instrumentelor internaționale generale

Regulile juridice internaționale constituie cadru de referință general al independenței puterii judecătorești subsumând astfel atât complexul de atribute legale cât și deontologia normativă a căror conjuncție formează standardul universal acceptat cu privire la existența și exercitare a puterii magistraturii cu valoare normativă, obligatorie pentru state,

[1] www.umn.edu/humanmanits/instree/french/Fi5bpij.html, accesat la data de 05.06.2008.

deoarece regulile se circumscriu dreptului internațional general chiar dacă România nu este parte la Convenția de la Viena din anul 1969 privind dreptul tratatelor și ar putea invoca inaplicabilitatea art. 27 din convenție[1], adică dreptul intern contrar lor[2].

III. Principalele instrumente cu caracter regional european

În domeniul de analiză pe care o întreprindem principalele instrumente cu caracter regional sunt: Convenția Europeană a Drepturilor Omului[3], Recomandarea nr. (94) 12 a Comitetului de Miniștri a Statelor membre privitoare la independența, eficacitatea și rolul judecătorilor[4], Carta Europeană cu privire la statutul judecătorului[5], Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene[6], Avizul nr. 1 al Consiliului Consultativ al Judecătorilor Europeni în atenția Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei referitor la Standardele privind Independența Puterii Judecătorești și Inamovibilitatea Judecătorilor[7], Avizul nr. 3 al Consiliului Consultativ al Judecătorilor Europeni în atenția Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei asupra principiilor și regulilor privind

---

[1] Mona-Maria Pivniceru, *Drept internațional public,* Vol. I, ed. a II-a, Ed. Hamangiu, București, 2006, p. 170.

[2] Cf. Legea nr. 90/2003 privind tratatele publicată în Monitorul Oficial al României nr. 23 din 12 ianuarie 2004.

[3] Adoptată la Roma la 4 noiembrie 1950. A intrat în vigoare la 3 septembrie 1953. România a ratificat Convenția și protocoalele sale adiționale prin Legea nr. 30 din 18 mai 1994, publicată în Monitorul Oficial nr. 135 din 31 mai 1994. Protocolul nr. 11 a fost ratificat prin Legea nr. 79 din 1995 publicat în Monitorul Oficial nr. 147 din 1995, publicată la Ed. Hamangiu, București, 2006, de Corneliu Bîrsan și Marius Eftimie, pp. 7-59.

[4] Adoptată de Comitetul de Miniștri la 13 octombrie 1994, www.csm 1909.ro/csm/linkuri/03_05_2006__4193_ro.doc , accesat la 16 februarie 2006.

[5] Adoptată de Consiliul Europei la Strasbourg 8-10 iulie 1998, www.csm-just.ro/csm/index.php?cmd=caut&doc=&1k=7 accesat la 14.07.2008.

[6] Semnată la Nisa la 7 decembrie 2000, www.epp-ed.eu accesat la 14.07.2008.

[7] Adoptat la Strasbourg la 23 noiembrie 2001, www.coe.int/legalprof accesat la data de 14.07.2008.

BCU CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

imperativele profesionale aplicabile judecătorilor și în mod special deontologiei, comportamentelor incompatibile și imparțialității[1].

III. Reguli de esență stabilite prin aceste instrumente

Corelativ principiilor universale care constituie patrimoniul comun în materie, instrumentele regionale europene vizează aceleași principii care sunt subordonate acelorași finalități, urmând a fi prezentate succint, fără a relua explicațiile comune cu cele ale instrumentelor universale.

În realitate, cu excepția câtorva dispoziții noi, mecanismul european nu prezintă singularitate reglementatorie, ci include în substanța regulilor statuate, dispozițiile principale ale reglementărilor universale.

III.1. Reguli privitoare la prezervarea independenței, imparțialității și competenței magistraților

Independența reprezintă valoarea supremă a oricărei democrații și trebuie garantată judecătorilor. Articolul 6 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale statuează asupra independenței și imparțialității judecătorilor[2]. Independența este structurată în mai multe elemente componente fiind privită ca un drept a cetățeanului. Astfel, independența trebuie să existe în raport cu societatea în general și cu părțile în litigiu.

Independența puterii judecătorești nu este doar de sistem ci și individuală a fiecărui judecător care o compune. În acest sens Carta Europeană privind Statutul Judecătorilor a consacrat dreptul judecătorului la un recurs în fața unei instanțe independente în ipoteza în care drepturile lui statutare, independența sa ori mai larg independența justiției sunt încălcate, drept ce reprezintă o garanție a respectării principiilor care structurează puterea judecătorească.[3] Instanța independentă la care se

---

[1] Consiliul Consultativ al Judecătorilor Europeni, Avizul 3 Asupra principiilor și regulilor privind imperativele profesionale aplicabile judecătorilor și în mod deosebit deontologiei, comportamentelor incompatibile și imparțialității, Strasbourg, 19 noiembrie 2002, www.coe.int/legalprof, 16 februarie 2006.

[2] A se vedea infra, Sofia Luca și Diana Bulancea, „Deontologia magistratului".

[3] Carta Europeană privind Statutul Judecătorilor, Principiul 1.4, www.csm1909.ro/csm/linkuri/14_10_2005__1338_ro.doc, accesat la 16 februarie 2006.

referă carta este instanţa care dispune de mijloace efective de a remedia ea însăşi ori a propune autorităţii competente remedierea situaţiilor care afectează independenţa judecătorilor ceea ce înseamnă că principiile independenţei judecătorilor trec bariera declamativă spre a primi o aplicare practică efectivă.[1]

Tot ca un aspect al independenţei judecătorului, dat fiind faptul că judecătorul este deţinătorul unei funcţii în stat fiind supus doar legii şi răspunzător doar faţă de ea, independenţa judecătorului trebuie să se manifeste şi în cadrul autorităţii judecătoreşti, influenţele externe nedorite putând să fie exercitate şi în interiorul sistemului în anumite situaţii de către alţi judecători. În acest sens dispoziţiile Principiului I(2 (d)) din Recomandarea 94(12)[2] referindu-se la judecător individual care trebuie să beneficieze de libertate neîngrădită pentru a soluţiona cauza imparţial potrivit conştiinţei lui şi modului în care interpretează faptele şi legile incidente nefiind obligat să informeze asupra obiectului unei cauze nicio persoană din afara sistemului judiciar. În acest sens, Avizul nr. 1 punctul 69 al Consiliul Consultativ al Judecătorilor Europeni[3], în asigurarea protecţiei independenţei individuale a judecătorilor sugerează statelor care au organizate sisteme de inspectare a instanţelor, că a lor competenţă nu trebuie să vizeze obiectul sau corectitudinea hotărârilor şi nici nu trebuie să-i determine pe judecători să-şi sacrifice îndeplinirea corespunzătoarea a rolului lor de a pronunţa o hotărâre bine gândită în conformitate cu interesele justiţiabilului în favoarea productivităţii[4].

Reglementările regionale în materia puterii judecătoreşti au statuat asupra obligaţiei de rezervă a judecătorului. Astfel, Carta Europeană a Statutului Judecătorului impune judecătorului obligaţia de abţinere de la orice comportament, acţiune sau manifestare de natură a deteriora efectiv încrederea în independenţa şi imparţialitatea lor[5]. Această obligaţie pozitivă decurge din art. 6 al Convenţiei Europene a Drepturilor Omului potrivit cu care judecătorii trebuie să se abţină de la orice

---

[1] *Ibidem.*

[2] Recomandarea R (94)12 a Comitetului Miniştrilor, Principiul I(2 (d)). www.coe.int/legalprof, accesat la data de 14.07.2008.

[3] Avizul nr. 1 punctul 69, Consiliul Consultativ al Judecătorilor Europeni

[4] Avizul nr. 1 din 23 noiembrie 2001 al CCJE. Punctul 69, www.coe.int/legalprof, accesat la data de 14.07.2008

[5] Carta Europeană privind Statutul Judecătorilor, Principiul 4, pct. 4.3, www.csm1909.ro/csm/linkuri/14_10_2005__1338_ro.doc, accesat la 16 februarie 2006.

comportament act, sau manifestare de natură a ştirbi încrederea în imparţialitatea şi independenţa lor, convenţie care în realitate reprezintă veritabilul cod etic al magistraturii care statuând regulile procesului echitabil a structurat conceptele de independenţă şi imparţialitate[1].

Dat fiind faptul că puterea judecătorească poate trage la răspundere pentru acţiunile lor atât guvernul cât şi puterea legislativă în sensul asigurării conduitei lor în conformitate cu constituţia ţării sau cu legislaţia superioară (cum este cea a Uniunii Europene), pentru realizarea acestor îndatoriri puterea judecătorească trebuie să fie independentă faţă de aceste autorităţi.[2] Aceasta amprentează toate aspectele legate de cariera unui judecător de la pregătire[3], numire[4] până la promovare[5] şi sancţionare disciplinară[6] ori încetarea funcţiilor lor[7]. Potrivit Cartei Europene a Judecătorilor, trei valori de referinţă structurează statutul judecătorilor – competenţa, independenţa şi imparţialitatea – ce constituie în acelaşi timp şi garanţii legitime de expectanţă a oricărei persoane în privinţa sistemului judiciar faţă de care statele au obligaţia de a le consacra în ordinea juridică proprie.[8]

---

[1] Convenţia Europeană a Drepturilor Omului, Roma, 4 noiembrie 1950, ratificată de România prin Legea nr. 30 din 18 mai 1994 privind ratificarea Convenţiei pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale şi a protocoalelor adiţionale la această convenţie, publicată în Monitorul Oficial nr. 135 din 31 mai 1994, http://www.echr.coe.int/NR/rdonlyres/E7126929-2E4A-43FB-91A3-B2B4F4D66BEC/0/RomanianRoumain.pdf, accesat la 1 februarie 2006.

[2] Avizul nr. 1 din 23 noiembrie 2001 al CCJE. Punctul 11, www.coe.int/legalprof, accesat la data de 14.07.2008. Carta Europeană a Statutului Judecătorilor, Principiul 1, pct. 1.3.

[3] Avizul nr. 1 din 23 noiembrie 2001 al CCJE. Punctul 17, 18, 25, 26, 29, www.coe.int/legalprof, accesat la data de 14.07.2008.

[4] Avizul nr. 1 din 23 noiembrie 2001 al CCJE. Punctele 20, 24, 25, www.coe.int/legalprof, accesat la data de 14.07.2008. Carta Europeană privind Statutul Judecătorilor, Principiul 3, www.just.ro/csm/index.php?cmd=&doc=8&lk=7/14/2008.

[5] Carta Europeană privind Statutul Judecătorilor, Principiul 4.1, www.just.ro/csm/index.php?cmd=&doc=8&lk=7/14/2008.

[6] *Idem.*

[7] Carta Europeană privind Statutul Judecătorilor, Principiul 7, www.just.ro/csm/index.php?cmd=&doc=8&lk=7/14/2008.

[8] Carta Europeană privind Statutul Judecătorilor, Principiul 1.11, www.just.ro/csm/index.php?cmd=&doc=8&lk=7/14/2008.

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Complementar acestor valori, statele trebuie să asigure inamovibilitatea judecătorului ca element de esenţă al independenţei.[1]

În scopul prezervării drepturilor individuale ale cetăţeanului şi al apărării secretelor legal încredinţate spre păstrare, un aspect al independenţei judecătorului constă în independenţa faţă de ignoranţă care constă în atingerea şi păstrarea unui nivel înalt de competenţă care să-i permită să judece dosarul indiferent de dificultatea acestuia.[2]

Imparţialitatea este relevată ca o componentă a independenţei judecătorului care trebuie să atingă parametrii absoluţi, judecătorul trebuind a soluţiona cauza fără prejudecăţi ori idei preconcepute prin aplicarea doar a convingerii intime şi a regulilor de drept. Pe de altă parte trebuie să dea dovadă de capacitatea de a decide independent cu consecinţa creşterii încrederii publicului în justiţie.[3] De asemenea imparţialitatea trebuie să transpară nu numai din activitatea juridică a judecătorului[4], criteriul de statuare asupra imparţialităţii fiind acela a unui test obiectiv care stabileşte dacă judecătorul a oferit garanţii suficiente pentru a exclude orice îndoială în privinţa conduitei lui pe de o parte şi criteriul abordării subiective care ia în considerare convingerile sau interesele personale ale unui anume judecător într-un anume caz[5]. Nu în ultimul rând independenţa faţă de ignoranţă se remarcă şi în imparţialitate ca o componentă a ei, judecătorul trebuind a garanta justiţiabilului o competenţă profesională evidentă în exercitarea funcţiunilor.[6] De asemenea independenţa şi imparţialitatea judecătorilor se asigură şi prin respectul funcţiei pe care o deţine, sens în care în procesele pe care le instrumentează toate persoanele implicate în cauză, organele statului

---

Carta Europeană cu privire la statutul judecătorului, Principiul 3, pct. 3.4, www.just.ro/csm/index.php?cmd=&doc=8&lk=7/14/2008.

[1] Avizul 1 din 23 noiembrie 2001 al C.C.J.E. 60 (a). www.coe.int/legalprof, accesat la data de 14.07.2008.

[2] Carta Europeană privind Statutul Judecătorilor, Principiul 1.15, www.just.ro/csm/index.php?cmd=&doc=8&lk=7/14/2008.

[3] Avizul nr. 3 din 23 noiembrie 2001 al C.C.J.E., Punctul 20 şi 21, www.coe.int/legalprof, accesat la data de 14.07.2008.

[4] Avizul nr. 3 din 23 noiembrie 2001 al C.C.J.E., Punctul 21, www.coe.int/legalprof, accesat la data de 14.07.2008.

[5] Avizul nr. 3 din 23 noiembrie 2001 al C.C.J.E., Punctul 20, www.coe.int/legalprof, accesat la data de 14.07.2008.

[6] Avizul nr. 3 din 23 noiembrie 2001 al C.C.J.E., Punctul 23, www.coe.int/legalprof, accesat la data de 14.07.2008.

BCU CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

sau reprezentanții acestora trebuie să se supună autorității judecătorului, el având puterea legală de a lua toate măsurile pentru a menține ordinea publică în instanță.[1]

În consecință, putem privi deontologia nu doar ca o referință comună la cunoștința profesională, ce reprezintă un comportament indispensabil al diferitor forme de independență, dar și ca un câștig social direct proporțional cu creșterea puterii judiciare[2].

III.2. Obligații ale statelor rezultate din documentele regionale europene

III.2.1. Cadrul normativ național

Independența judecătorească trebuie să fie asigurată la nivel constituțional sau legislativ precum și în practica de fiecare zi în fiecare stat[3]. Aceasta înseamnă că statele sunt obligate să asigure cadrul instituțional general și garanțiile necesare asigurării independenței judecătorilor prin standarde naționale situate la cel mai înalt nivel[4] fără ca dispozițiile Cartei Europene a Statutului Judecătorilor să servească drept fundament de regresie în statele în care garanțiile au ajuns deja la un nivel ridicat de statuare al lor.

În acest sens fiecare stat european va trebui să preia principiile fundamentale privind statutul judecătorului și să le insereze în actele normative interne cu cea mai înaltă forță juridică, constituție sau un alt act juridic cu forță juridică superioară cum ar fi legea în funcție de supletea sistemelor legislative în cauză și tot astfel să reglementeze dispozițiile legale care vizează statutul judecătorului sau puterea judiciară[5]. Procedând în acest fel statelor li se interzice să modifice statutul

---

[1] Recomandarea R (94)12 a Comitetului Miniștrilor, Principiul II, www.coe.int/legalprof, accesat la data de 14.07.2008.

[2] Luc Huppé, *Les fondements de la déontologie judiciaire*, Cahiers de droit, vol. 45, no. 1, mars 2004, p. 94, http://www.fd.ulaval.ca/site/cms/affichage.php?menu=269&dep=fd&fil=true&temps=1217850958, accesat la 10 iulie 2008.

[3] Avizul nr. 1 din 23 noiembrie 2001 al C.C.J.E., Punctul 13, www.coe.int/legalprof, accesat la data de 14.07.2008.

[4] Avizul nr. 1 din 23 noiembrie 2001 al C.C.J.E., Punctul 14, www.coe.int/legalprof, accesat la data de 14.07.2008.

[5] Carta Europeană cu privire la statutul judecătorului, Principiul 1.2, www.just.ro/csm/index.php?cmd=&doc=8&lk=7/14/2008.

BCU "LUCIAN BLAGA" CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

judecătorilor sau reguli ale puterii judecătoreşti prin proceduri simplificate sau prin acte juridice cu forţă juridică inferioară ceea ce constituie şi o garanţie a respectării lor.[1]

III.2.2. Măsuri cu caracter necesar, statuate în sarcina statelor pentru asigurarea independenţei şi imparţialităţii puterii judecătoreşti

Toate măsurile necesare pe care statele membre trebuie să le adopte au ca scop respectarea, protejarea şi promovarea independenţei justiţiei[2]. Conform Recomandării (94) 12, statele membre sunt obligate să ia următoarele măsuri: [3]

- hotărârile judecătoreşti nu trebuie să fie susceptibile de revizuire în afara căilor legale de atac; (Principiul 1, pct. 2, lit. a, pct. i din Rec. (94)12);
- mandatul şi remunerarea judecătorilor trebuie să fie garantate prin lege (Principiul 1, pct. 2, lit. a, pct. ii din Rec. (94)12);
- nici un alt organ decât tribunalele însele nu pot să decidă asupra competenţei lor aşa cum aceasta este definită prin lege Principiul 1, pct. 2, lit. a, pct. iii din Rec. (94)12);
- cu excepţia deciziilor privitoare la amnistie sau graţiere, guvernul sau administraţia nu pot hotărî să anuleze hotărârile judecătoreşti retroactive; Principiul 1, pct. 2, lit. a, pct. iv din Rec. (94)12).

Carta Europeană a Statutului Judecătorilor include obligaţia statelor de a asigura mijloacele necesare exercitării corespunzătoare a funcţiilor lor şi în mod special privitoare la examinarea cauzei într-un timp rezonabil. Dispoziţiile legale cu acest obiect trebuie să fie exprese, iar neexecutarea obligaţiei statului ar avea ca scop stabilirea de responsabilităţi în sarcina judecătorilor şi în absenţa măsurilor luate de stat.[4] Corelativ acestei obligaţii a statului, judecătorul poate uzita de dreptul

---

[1] Carta Europeană cu privire la statutul judecătorului, Principiul 1.2, www.just.ro/csm/index.php?cmd=&doc=8&lk=7/14/2008.

[2] Principii generale privind independenţa judecătorilor din Recomandarea (94) 12 a Comitetului de Miniştri, pct. 1.

[3] Avizul nr. 1 din 23 noiembrie 2001 al CJCE, Punctul 65, www.coe.int/legalprof, accesat la data de 14.07.2008.

[4] Carta Europeană cu privire la statutul judecătorului, Principiul 1, pct. 1.6. www.just.ro/csm/index.php?cmd=&doc=8&lk=7/14/2008.

BCU CLUJ / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

conferit prin dispozițiile Principiului 1, pct. 1.4[1] și în ipoteza în care, consecință asupra încărcării sale, este pus în imposibilitate de a derula normal procedurile cu care a fost însărcinat. O obligație de esență a statelor constă în consacrarea autorității puterii judecătorești, statele trebuind a conferi judecătorilor puteri suficiente de a fi în măsură să se achite de funcțiunile lor și să prezerve autoritatea și demnitatea instanței[2].

De asemenea statele au obligația de a asigura condiții de muncă adecvate a căror necesitate decurge din faptul că puterea conferită judecătorilor este independentă. Recomandarea a fost inserată în Principiul III și privește măsuri pe care statele trebuie să la ia pentru: recrutarea unui număr suficient de judecători pentru a evita aglomerarea, încărcarea sau supraîncărcarea instanțelor, asigurarea unei pregătiri adecvate și gratuite a acestora înainte de numire și în timpul carierei care trebuie să vizeze în mod special legislația recentă și jurisprudența (I. lit. a); În acest sens și Carta Europeană a Statutului Judecătorului conține și dispoziții asemănătoare. Asigurarea statelor că statutul și remunerația judecătorilor sunt în măsura demnității profesiei lor și a responsabilităților asumate (I. lit. b). Remunerația și protecția socială a judecătorului se exercită în raport de un nivel fixat în așa fel încât să îi pună la adăpost de presiunile care sunt de natură a le influența deciziile și mai general comportamentul jurisdicțional alterându-le astfel independența și imparțialitatea.[3]; stabilirea unei structuri clare a carierei magistraților atât în privința recrutării cât și a menținerii în funcție a judecătorilor competenți (I. lit. c); asigurarea instanțelor cu personal și echipamente adecvate pentru preîntâmpinarea întârzierilor nejustificate (I. lit. d); măsuri de încredințare a sarcinilor nejurisdicționale conform Recomandării nr. (86)12 privind prevenirea și reducerea supraîncărcării activității

[1] Carta Europeană a Statutului Judecătorilor în art. 1 pct. 1.4 dispune: „Statutul oferă oricărui judecător sau judecătoare care consideră că drepturile lor statutare sau în general independența lor sau cea a justiției sunt amenințate s-au încălcate într-un fel sau altul posibilitatea de a sesiza o astfel de instanță independentă care dispune de mijloace efective pentru a remedia sau a propune remedierea situației.", www.just.ro/csm/index.php?cmd=&doc=8&lk=7/14/2008.

[2] Recomandarea R (94)12 a Comitetului Miniștrilor, Principiul II.2, www.coe.int/legalprof, accesat la data de 14.07.2008.

[3] Carta Europeană a Statutului Judecătorilor, Principiul 6, pct. 6.1, www.just.ro/csm/index.php?cmd=&doc=8&lk=7/14/2008.

instanțelor (I. lit. e).[1] Statele trebuie să ia și măsurile necesare pentru a asigura securitatea judecătorilor în mod special să asigure prezența gărzilor de securitate la sediile instanțelor sau să asigure protecția de către poliție a judecătorilor care pot deveni sau sunt victime ale unor amenințări serioase (II.).

În cazul în care judecătorul nu-și îndeplinește corespunzător funcțiunile, stabilirea responsabilității trebuie să se facă de către organe competente special însărcinate cu aplicarea sancțiunilor și măsurilor disciplinare, judecătorul în cauză trebuind a beneficia de toate garanțiile unei proceduri echitabile stabilite în acest sens. (Principiul VI - Neîndeplinirea responsabilităților și abaterile disciplinare).

Corelativ obligației judecătorului de a-și complini pregătirea profesională la cele mai înalte standarde de pregătire și competență, statul are obligația să asigure dreptul judecătorului la pregătire continuă. Astfel, statul trebuie să garanteze judecătorului păstrarea și aprofundarea cunoștințelor tehnice, sociale și culturale necesare exercitării funcțiunilor prin accesul la stagiile de formare gratuită.[2]

III.2.3. Măsuri de înlăturare a injoncțiunii celorlalte puteri în puterea judecătorească

De asemenea, statele au obligația de a prin intermediul celorlalte două puteri (legislativ și executiv) să se asigure cu privire la independența judecătorilor și să nu adopte măsuri de natură a pune în pericol independența judecătorului.

Tot astfel statul are obligația de a sancționa persoanele care încearcă să influențeze în orice mod hotărârile judecătorilor, statele trebuind să asigure climatul necesar pentru ca judecătorii să decidă fără restricții, influențe subiective, presiuni, amenințări în orice mod, judecătorii nefiind obligați să dea socoteală nici unei persoane străine de sistemul judiciar cu privire la soluția pronunțată[3].

---

[1] www.csm1909.ro/csm/linkuri/03_05_2006__4193_ro.doc, accesat la 1 februarie 2006.

[2] Carta Europeană a Statutului Judecătorilor, Principiul 4, pct. 4.4, www.just.ro/csm/index.php?cmd=&doc=8&lk=7/14/2008. Avizul 3 CCJE. Punctele 25 și 26, www.coe.int/legalprof, accesat la data de 14.07.2008.

[3] Recomandarea R (94)12 a Comitetului Miniștrilor, Principiul 1, pct. 2 lit. D, www.coe.int/legalprof, accesat la data de 14.07.2008.

Independența puterii judiciare precum și creșterea încrederii publicului în actul de justiție trebuie realizată de state și prin asigurarea unui sistem aleatoriu de distribuire a cauzelor de judecată. (Principiul 1, pct. 2, lit. e). Judecătorul odată însărcinat cu judecarea unei cauze neputându-se desărcina de soluționarea ei cu excepția cazurilor prevăzute expres de lege fără a putea fi influențată de guvern sau de administrație. Această desărcinare poate fi realizată doar de către o autoritate care se bucură de aceeași independență pe plan judiciar ca și judecătorii.

Statele au obligația ca regulile care guvernează cariera profesională a judecătorilor să fie statuate pe criterii obiective, iar selecția și cariera acestora să fie bazată pe merite, având în vedere evaluarea unor criterii obiective cum ar fi calificarea, integritatea, competența, eficiența de către o autoritate care să fie independentă de guvern sau administrație. (Principiul 1, pct. 2, lit. c)[1]. Această obligație este transpusă în carta Europeană a Statutului Judecătorilor[2].

III.2.4. Valoarea juridică a instrumentelor europene privind puterea judecătorească

În afară de cadrul internațional regional care statuează expres cu privire la obligativitatea normelor comunitare în dreptul intern, dispozițiile Convenției Europene a Drepturilor Omului prezintă aceeași obligativitate în dreptul intern, în ambele cazuri statele fiind obligate să execute obligațiile internaționale la care s-a obligat. De altfel și Constituția României prevede expres raportul de forță juridică între tratatul internațional și norma juridică internă, pentru tratatele internaționale în materia drepturilor omului[3] și tratatele internaționale din dreptul comunitar.[1]

---

[1] Recomandarea R (94)12 a Comitetului Miniștrilor, Principiul 1, pct. 2 lit. C, www.coe.int/legalprof, accesat la data de 14.07.2008.

[2] Carta Europeană a Statutului Judecătorilor, Principiul 1, pct. 1.3, www.just.ro/csm/index.php?cmd=&doc=8&lk=7/14/2008.

[3] Constituția României în art. 20 dispune: „(1) Dispozițiile constituționale privind drepturile și libertățile fundamentale ale omului vor fi interpretate și aplicate în concordanță cu Declarația Universală a Drepturilor Omului, cu pactele și cu celelalte tratate la care România este parte.

III.2.5. Standarde de conduită judiciară ale magistraţilor

Existenţa deontologiei exprimă voinţa de a crea un cadru moral de natură a pune în practică responsabilitatea socială a magistratului în respectul independenţei necesare instituţiilor judiciare.[2] Astfel, s-a resimţit nevoia codificării regulilor de comportament în materie judiciară fiind subliniat beneficiul adus de acestea care constă pe de o parte în ajutarea judecătorilor să-şi rezolve problemele de etică profesională acordându-le autonomie în luarea deciziilor şi garantându-le independenţa în raport cu alte autorităţi. pe de altă parte informează publicul cu privire la standardele de conduită la care este îndreptăţit să le aştepte din partea judecătorilor ceea ce constituie şi o garanţie a independenţei şi imparţialităţii administrării justiţiei în conştiinţa colectivă.[3]

În acest sens CCJE a statuat asupra standardelor de conduită în punctul 50 al Avizului nr. 3. În esenţă conduita individuală a judecătorului trebuie să ducă la susţinerea independenţei juridice, instituţionale şi individuale printr-o conduită integră, imparţială de exercitare a îndatoririlor de serviciu fără favoritisme, prejudecăţi, idei preconcepute şi în baza aspectelor relevante care au fost supuse atenţiei. În acelaşi timp, judecătorul trebuie să acorde respectul cuvenit şi egalitatea între părţi ca şi rezervă în relaţia cu mass-media. Nu în ultimul rând conduita individuală a judecătorului trebuie să se circumscrie întreprinderii oricărei acţiuni de natură a-i creşte ridica calitatea activităţii profesionale şi a

---

(2) Dacă există neconcordanţe între pactele şi tratatele privitoare la drepturile fundamentale ale omului, la care România este parte, şi legile interne, au prioritate reglementările internaţionale, cu excepţia cazului în care Constituţia sau legile interne conţin dispoziţii mai favorabile." A se vedea, *Constituţia României şi două legi uzuale*, Ed. Hamangiu, 2006, p. 7.

[1] Constituţia României în art. 148 alin. (2) şi (3) prevede:

„(2) Ca urmare a aderării, prevederile tratatelor constitutive ale Uniunii Europene, precum şi celelalte reglementări comunitare cu caracter obligatoriu, au prioritate faţă de dispoziţiile contrare din legile interne cu respectarea prevederilor actului de aderare.

(3) Prevederile alineatelor (1) şi (2) se aplică în mod corespunzător şi pentru aderarea la actele de revizuire a tratatelor constitutive ale Uniunii Europene."

A se vedea, *Constituţia României şi două legi uzuale*, Ed. Hamangiu, 2006, p. 58.

[2] Louis LeBel, *op. cit.*, p. 96.

[3] Avizul nr. 3 al CCJE, pct. 44, www.coe.int/legalprof, accesat la data de 14.07.2008.

exercitării atribuțiilor de serviciu în termen rezonabil. Nu în ultimul rând judecătorului îi este interzis să desfășoare activități politice.[1]

Concluzii

Consecință a demersurilor internaționale generale, regionale și naționale puterii judecătorești i se configurează statutul apt de a-și îndeplini funcțiunea judiciară de natură a asigura și crește încrederea justițiabilului în valorile fundamentale ale justiției.

Deontologia judiciară este de natură a regenera mentalitățile etice ale magistraților în raport de metamorfoza valorilor sociale pe de o parte și a expectanțele justițiabililor pe de altă parte. Din această tensiune căreia statul trebuie să-i asigure un echilibru, sistemul judiciar își poate îndeplini misiunea pentru care a fost consacrat, ca o putere în stat, mai ales că secolul al XXI-lea va fi cel al judecătorilor, în opinia lui Thierry Renoux, așa cum secolul al XX-lea a fost al puterii executive, iar secolul al XIX-lea a fost al puterii legislative.[2]

[1] Avizul nr. 3 din 23 noiembrie 2001 al CJCE, Punctul 50, www.coe.int/legalprof, accesat la data de 14.07.2008.

[2] Ioannis Papadopulus, Alejandro Alvanz, *Juges, status, pouvoirs, et responsabilité, Synthèse de colloque,* Ecole Nationale de la Magistrature, Paris, www.enm.justice.fr, p. 2, accesat la data de 16 februarie 2007.

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BIBLIOGRAFIE

1. Armando Leandro, *Ethique et Déontologie Judiciaires. Quelques Aspects*

2. Asociația Magistraților din România, *Codul deontologic al magistraților. Ghid de aplicare,* Coordonator magistrat Florin Costiniu, Editura Hamangiu, 2007

3. Bernard Brunet, *Contribution au débat sur la responsabilité des juges: entre éthique et déontologie*

4. Corneliu Bîrsan, *Convenția europeană a drepturilor omului, Comentariu pe articole,* vol. I, *Drepturi și Libertăți,* Editura All Beck, București, 2005

5. Giacomo Oberto, *L'indépendance de la magistrature dans l'expérience de l'Union Internationale des Magistrats.*

6. Giacomo Oberto, *Reforme de la justice et indépendance du pouvoir judiciaire: L'expérience italienne.*

7. Guy Canivet, *La discipline des juges des cours suprêmes, Rapport de synthèse,* p. 2-3, http://www.network-presidents.eu/IMG/pdf/Rapport CanivetDiscipline.pdf

8. Guy Rocher, *Légitimité et légitimation de l'indépendance judiciaire: un pont de vue sociologique dans les Actes du Colloque 2002,* L'indépendance judiciaire ... contrainte ou gage de liberté, Conseil de la Magistrature du Québec

9. Ioannis Papadopulus, Alejandro Alvanz, *Juges, status, pouvoirs, et responsabilité, Synthèse de colloque,* Ecole Nationale de la Magistrature, Paris

10. Kennedy, A.M., *Judicial Ethics and the Rule Law,* Saint Louis University, Law Journal, 1996

11. Les Principes de Bangalore sur la Déontologie Judiciaire – projet de Bangalore 2001 sur un code de déontologie judiciaire sur le renforcement de l'intégrité de la justice et révise lors de la table ronde des premiers présidents organisée au Palais de la Paix la Hayde les 25 et 26 novembre 2000

12. Louis LeBel, *Une étique judiciaire pour demain*

13. Luc Huppé, *Les fondements de la déontologie judiciaire,* Cahiers de droit, vol. 45, no. 1, mars 2004

BCU "LUCIAN BLAGA" UNIVERSITY LIBRARY

14. Marcu, F., Manenca, C., *Dicționarul de Neologisme*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, ediția a III-a, 1986

15. Marie-Helene Parizeau, *Le Pluralisme moral: des repères éthiques mouvants, Ethique et déontologie judiciaires,* Actes du colloque 2003, Conseil Magistrature Québec, 2004

16. Michael Robert, J.J., *L'indépendance judiciaire: de valente à aujourd'hui: les zones claires et les zones grises,* 6ème Conférence Albert-Mayrand, Université de Montréal, Faculté de Droit, 14 novembre 2002

17. Michèle Rivet, *Les normes relatives a l' indépendance de la magistrature: une vision internationale pour le juge,* Colloque international sur l'indépendance de la magistrature au Maroc, a la lumière des normes internationales et des expériences régionales, rabat, 2-4 Février 2006

18. Mona-Maria Pivniceru, Carmen Moldovan, *Transsexualismul - Patologie sau libertate personală?,* Revista Română de Bioetică, Vol. 4, nr. 3, Iulie-septembrie 2006

19. Mona-Maria Pivniceru, *Drept internațional public,* Vol. I, ediția a II-a, Editura Hamangiu, București, 2006

20. Pierre Noreau, Chantal Roberge, *Emergence de principes généraux en matière de déontologie judiciaire: éléments d'une théorie générale*

21. Sandra Day O'Conner, *L'importance de l'indépendance judiciaire,* Allocution devant le Forum judiciaire arabe Manama, Bahreim le 15 septembre 2003

Legislație

1. Codul deontologic al judecătorilor și procurorilor, aprobat prin Hotărârea Consiliului Superior al Magistraturii, nr. 328/2005 pentru aprobarea Codului deontologic al judecătorilor și procurorilor, publicat în Monitorul Oficial nr. 815 din 8 septembrie 2005

2. *Constituția României și două legi uzuale,* Editura Hamangiu, 2006

3. Legea nr. 303/2004 privind statutul judecătorilor și procurorilor, publicată în Monitorul Oficial nr. 576 din 29 iunie 2004, republicată în Monitorul Oficial nr. 826 din 13 septembrie 2005

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Documente internaţionale

1. Declaraţia Universală a Drepturilor Omului adoptată la 10 decembrie 1948 prin Rezoluţia Adunării Generale a O.N.U.

2. Principes fondamentaux relatifs à l'indépendance de la magistrature, Milan du 26 Août ou 6 septembre 1985 et confirmés par l'Assemble générale dans ses Résolutions 40/32 du 29 novembre 1985 et 40/146 du 13 décembre 1985

3. Nations Unies, *Promotion de l'état de droit et renforcement du système de justice pénale*, Dixième Congres des Nations Unies pour la prévention du crime et le traitement des délinquants, Vienne, 10-17 Avril, 2000, A/CONF. 183

4. Carta Organizaţiei Naţiunilor Unite adoptată la 26 iunie 1945 la Conferinţa Naţiunilor Unite de la San Francisco, intrată în vigoare la 24 octombrie 1945

5. Commission des Droits de L'Homme, Conseil Economique et Social, *Droits Civils et Politiques et Notamment Indépendance du Pouvoir Judiciaire Administration de la Justice, Impunité*, Rapport du Rapporteur Spécial sur L'indépendance des juges et des avocats, M. Leandro Despouy, 31 decembrie 2003, E/CN. 4/2004/60

6. Pactul internaţional cu privire la drepturile economice, sociale şi culturale, adoptat la 16 decembrie 1966 prin rezoluţia Adunării Generale a O.N.U. nr. 2200(XXI)

7. Pactul Internaţional cu privire la drepturile civile şi politice adoptat la 19 decembrie 1966 care garantează aceste drepturi.

8. Principes fondamentaux relatifs a l'indépendance de la magistrature, Adoptes par le septième Congres des Nations Unies pour la prévention du crime et le traitement des delinquats qui s'est tenu a Milan du 26 Août ou 6 septembre 1985 et confirmes par L'Assemble Générale dans ses résolutions 40/32 du 29 novembre 1985 et 40/146 du 13 décembre 1985

9. *Recomandarea R(94)12 a Comitetului Miniştrilor Statelor Membre ale Consiliului Europei cu privire la independenţa, eficacitatea şi rolul judecătorilor*, adoptată la data de 13 octombrie 1994;

10. *Avizul nr. 1 al Consiliului consultativ al judecătorilor europeni (CCJE) în atenţia Comitetului de miniştri al Consiliului Europei referitor la standardele privind independenţa puterii judecătoreşti şi inamovibilitatea judecătorilor*, redactat la Strasbourg la 23 noiembrie 2001

11. *Avizul nr. 3 al Consiliului consultativ al judecătorilor europeni (CCJE) în atenţia Comitetului de miniştri al Consiliului Europei asupra principiilor şi regulilor privind imperativele profesionale aplicabile jude-*

cătorilor și în mod deosebit a deontologiei, comportamentelor incompatibile și imparțialității, redactat la Strasbourg la 19 noiembrie 2002

12. *Statutul Universal al Judecătorilor*, adoptat de Uniunea Internațională a Magistraților în 1999, la Taipei

Resurse web

http://lesrapports.ladocumentationfrancaise.fr/BRP/034000695/0000.pdf
https://papyrus.bib.umontreal.ca/dspace/bitstream/1866/701/1/Noreau_03.pdf
http://www.cjc-ccm.gc.ca
http://www.cm.gouv.qc.ca/documents/documentUp/Colloque_2003.pdf
http://www.coe.int/legalprof
http://www.csm1909.ro/csm/index.php?cmd=caut&doc=363&lk=7
http://www.csm1909.ro/csm/linkuri/14_10_2005__1338_ro.doc
http://www.echr.coe.int/NR/rdonlyres/E7126929-2E4A-43FB-91A3-B2B4F4D66BEC/0/RomanianRoumain.pdf
http://www.enm.justice.fr
http://www.fd.ulaval.ca/site/cms/affichage.php?menu=269&dep=fd&fil=true&temps=1217850958
http://www.geocities.com/CollegePark/Classorom/6218/rabat2006/rapport.html
http://www.huyette.net/article-19580808.html
http://www.huyette.net/article-19528569.html
http://www.icj.org/IMG/pdf/speech_M_Rivet.pdf
www.just.ro/csm/index.php?cmd=&doc=8&lk=7/14/2008
http://www.justiceintheworld-foundation.org/n10/opedjalf.shtml
http://www.justiceintheworlld-foundation.org/n12/i_ii_apa_go_l
http://www.just.ro/csm/index.php?cmd=&doc=8&lk=7/14/2008
http://www.network-presidents.eu/IMG/pdf/RapportCanivetDiscipline.pdf
http://www.pogar.org/publications/judiciary/oberto/rapport.pdf
http://www.richtervereinigung.at/international/justice3/justice3a.htm
http://www.umn.edu/humanmanits/instree/french/Fi5bpij.html
http://unbisnet.un.org:8080/ipac20/ipac.jsp?session=12174249N5G89.60812&menu=search&aspect=power&npp=50&ipp=20&spp=20&profile=bib&ri=1&source=%7E%21horizon&index=.SW&term=PROCEDURES+FOR+THE+EFFECTIVE+IMPLEMENTATION+OF+THE+BASIC+PRINCIPLES+ON+THE+INDEPENDENCE+OF+THE+JUDICIARY&aspect=power&x=12&y=8#focus
http://www.unodc.org/pdf/corruption/bangalore/_f.pdf
http://usinfo.state.gov/jurnals/itdhr/0304/ijdf/oconnorf.htm
http://www2.ohchr.org/french/law/prosecutors.htm
http://www.cm.gouv.qc.ca/documents/documentUp/Colloque_2003.pdf

Capitolul III. Deontologia magistratului

Sofia Luca*
Diana-Magdalena Bulancea**

I. Valori deontologice specifice magistraților

I.A. Cei trei I (independență, imparțialitate, integritate)

I.A.1. Necesitatea deontologiei judiciare

Deontologia constituie, într-un sens larg, o ramură a eticii, care se ocupă cu studiul datoriei morale, iar într-un sens restrâns, o disciplină de interferență între morală și drept, având ca obiect normarea conduitei profesionale, a relațiilor dintre persoanele care exercită o profesie și a raporturilor lor cu destinatarii exercițiului acelei profesii și cu terții[1].

Deontologia se interferează cu dreptul prin regulile de conduită profesională sancționate juridic și cu morala prin regulile circumscrise în perimetrul normelor de conviețuire socială instituite și impuse de opinia publică sau de conștiința morală de sine a grupului care exercită profesia respectivă.

Orice morală, în general, și orice deontologie în particular, sunt subordonate sistemului de valori pe care sunt chemate să le apere.

Nevoia de deontologie este evidentă în toate activitățile omului, izvorând din principiul libertății, conform căruia omul are dreptul să acționeze nestânjenit atâta timp cât nu încalcă libertatea de acțiune a altui om. Regulile deontologice sunt cu atât mai numeroase și mai severe, cu cât activitatea desfășurată de un individ poate fi izvor de suferință, de pagubă, de știrbire a libertății pentru ceilalți[2].

---

* Sofia Luca este judecător la Tribunalul Iași.
** Diana-Magdalena Bulancea este judecător la Tribunalul Iași.

[1] N. Cochinescu, *Introducere în deontologia judiciară*, Revista Dreptul nr. 4/1995, p. 3.

[2] *Idem.*

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Exercitarea unei funcții publice se încadrează în categoria acelor profesii care prezintă cel mai mare risc potențial ca, prin modul în care are loc, să-i afecteze pe cei cu care titularul vine în contact.

Pentru atingerea scopului înfăptuirii justiției, având în vedere că magistrații sunt „însărcinați să decidă în mod definitiv asupra vieții, libertății, drepturilor, îndatoririlor și proprietății cetățenilor"[1], este necesară elaborarea principiilor și regulilor care să guverneze conduita profesională a acestora, „bazate pe stabilirea principiilor etice, care trebuie să respecte standarde foarte înalte"[2].

În sfârșit, nevoia unor reguli de conduită specifice decurge, în cazul magistraților, din necesitatea asigurării prestigiului justiției.

Promovând, prin conduita lor, justiția cu toate atributele ei - prestigiul, independența și imparțialitatea - magistrații nu-și transformă profesia într-o valoare pentru sine, ci cauționează validarea ei ca o valoare *erga omnes,* pentru societate.

Deontologia magistraților sau, în alți termeni, deontologia judiciară, poate fi definită ca ansamblul de reguli care reglementează conduita magistraților în calitatea lor de exponenți ai puterii judecătorești[3].

Deontologia judiciară se referă la conduita magistraților în relațiile în care aceștia se angajează în virtutea funcției lor și anume: în relațiile dintre magistrați; în relațiile dintre magistrați și justițiabili; în relațiile dintre magistrați și ceilalți participanți la procesul judiciar (martori, avocați,

---

[1] *Principiile de bază ale independenței sistemului judiciar (Principiile O.N.U.),* adoptate prin consens la cel de-al VII-lea Congres al O.N.U., în cadrul reuniunii de la Milano din 26 august – 6 septembrie 1985 și aprobate de Adunarea Generală a O.N.U. din 29 noiembrie 1985, document disponibil în limba română pe site-ul Uniunii Naționale a Judecătorilor din România http://www.unjr.ro/independenta-justitiei/principiile-de-baza-ale-independentei-justitiei.html, accesat la data de 31.07.2008.

[2] *Avizul nr. 3 al Consiliului consultativ al judecătorilor europeni (C.C.J.E.) în atenția Comitetului de miniștri al Consiliului Europei asupra principiilor și regulilor privind imperativele profesionale aplicabile judecătorilor și în mod deosebit a deontologiei, comportamentelor incompatibile și imparțialității,* redactat la Strasbourg la 19 noiembrie 2002, disponibil în limba română pe site-ul Consiliului Superior al Magistraturii, http://www.csm1909.ro/csm/linkuri/23_02_2007__8679_ro.doc, accesat la data de 31.07.2008.

[3] N. Cochinescu, *op. cit.,* p. 4.

experți etc.); în relațiile dintre magistrați și funcționarii din celelalte instituții ale statului; în relațiile dintre magistrați și societatea civilă[1].

Caracteristică pentru deontologia judiciară este frecventa interferență a domeniului juridic cu cel etic, prin consacrarea legislativă a unor reguli de conduită care, raportate la alte profesii, au o semnificație în exclusivitate morală, și prin stabilirea de sancțiuni juridice pentru încălcarea acestor reguli[2].

Standardele de conduită care se aplică magistraților sunt corolare ale valorilor de justiție, adevăr și dreptate, o condiție a încrederii publicului în justiție, implicând recunoașterea faptului că aplicarea legii nu este un exercițiu mecanic, ci acordă puteri discreționare reale și pune judecătorii într-o relație de responsabilitate cu ei înșiși și cu cetățenii. Ele exprimă capacitatea profesiei de a-și reflecta funcția în valori care împlinesc așteptările publicului contrabalansând puterile care îi sunt conferite[3].

Dezbaterea aspectelor etice ale conduitei magistraților este deosebit de importantă pentru identificarea metodelor folosite în rezolvarea problemelor de morală cu care se confruntă, obligațiile impuse acestora fiind aplicate pentru a garanta imparțialitatea și eficiența acțiunilor lor.

De aceea, în cele ce urmează vom face o prezentare a celor mai importante valori etice fundamentale ale magistraților, astfel cum acestea sunt reglementate la nivel intern și internațional.

---

[1] *Idem*, p. 5.

[2] *Idem*, p. 6.

De ex.: art. 12 din Legea nr. 303 din 28 iunie 2004 privind statutul judecătorilor și procurorilor, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 576 din 29 iunie 2004 și republicată în M. Of. nr. 826 din 13 septembrie 2005, prevede că: „Admiterea in magistratura a judecătorilor si procurorilor se face prin concurs, pe baza competentei profesionale, a aptitudinilor si a *bunei reputații.*"

[3] *Avizul nr. 3 al Consiliului consultativ al judecătorilor europeni (C.C.J.E.)*, cit. supra.

BIBLIOTECA CENTRALĂ UNIVERSITARĂ

I.A.2. Independența – valoare etică fundamentală a magistratului

I.A.2.1 Definirea conceptului. Potrivit înțelegerii generale a noțiunii, independența este „situația unei persoane care judecă lucrurile și acționează în mod independent, neinfluențată de alții"[1].

Raportând noțiunea de independență la specificul sistemului judiciar, în literatura juridică[2] se susține că independența magistraților nu constituie doar o garanție a statului pentru înfăptuirea justiției, ci, în egală măsură, un drept și o obligație a magistraților.

Independența este privită ca „atribut al funcției care îi permite judecătorului să acționeze în realizarea actului juridic și, mai ales, să decidă, doar în baza legii și a propriei conștiințe, fără nicio subordonare sau influență"[3].

Responsabilitatea magistratului este de a aplica legea așa cum el o înțelege, pe baza evaluării faptelor, fără teamă și fără a ține cont de popularitatea deciziei. Magistratul nu trebuie să fie afectat de popularitatea legilor ce trebuie aplicate sau a părților, de poziția presei, funcționarilor guvernamentali, prietenilor sau membrilor familiei sale, nelăsându-se influențat de interese partizane sau critici[4].

Independența magistratului este analizată în doctrina de specialitate[5] sub un dublu aspect, al *independenței funcționale* (instituționale sau

---

[1] *Dicționarul explicativ al limbii române*, ed. a II-a, București, Ed. Univers Enciclopedic, 1998, p. 145.

[2] I. Popa, *Tratat privind profesia de magistrat în România*, Ed. Universul Juridic, București, 2007, p. 181.

[3] Proiect de *Cod de etică pentru judecători* elaborat de C.S.M. în colaborare cu Seminarul ProEtica al Departamentului de Filosofie al Universității Babeș Bolyai din Cluj-Napoca, urmare a acțiunii de implementare a Codului deontologic al judecătorilor și procurorilor, disponibil pe site-ul http://www.alexandrina-radulescu-csm.ro/docs/proiect-cod-etica.pdf, accesat la data de 1 august 2008.

[4] Asociația Magistraților din România, *Codul deontologic al magistraților. Ghid de aplicare*. Coordonator magistrat Florin Costiniu, Ed. Hamangiu, 2007, p. 16.

[5] În data de *26 aprilie 2005*, prin *Hotărârea C.S.M. nr. 144* a fost adoptat *Codul deontologic al magistratului*. Hotărârea a fost publicată în *Monitorul Oficial, Partea I, nr. 382 din 6 mai 2005*. Ca urmare a modificărilor legislative instituite prin Legea nr. 247/2005, în data de *24 august 2005*, prin *Hotărârea*

structurale), care defineşte relaţia dintre judiciar şi alte organisme (legislativ, executiv, părţi, organisme sociale, mass-media) şi al *independenţei personale* (legată de independenţa *de facto* a magistratului).

Deşi în demersul nostru asupra evidenţierii atributului independenţei, ca valoare etică fundamentală a magistratului, relevanţă prezintă numai independenţa personală, prin identificarea sistemului de valori la care se raportează, conştientizarea situaţiilor în care aceasta poate fi pusă în discuţie precum şi modalităţile de reacţie, cele două valenţe nu pot fi analizate în mod separat, întrucât aceste două aspecte se întrepătrund, în sensul că un judecător poate avea acea stare de spirit specifică independenţei, însă dacă instanţa din care face parte nu este independentă de alte organisme, în funcţiile sale esenţiale, nu se poate vorbi de o reală independenţă.

I.A.2.2. Independenţa funcţională este analizată ca independenţă a justiţiei, a sistemului, faţă de diverşi factori exteriori cu care acesta interacţionează: ea poate fi analizată în raport de legislativ, executiv, de părţi, de alte organisme sociale, mijloace de informare în masă ori de alte persoane.

a. Cadrul juridic. Relevanţă deosebită sub aspectul independenţei funcţionale reprezintă *Principiile de bază ale independenţei sistemului judiciar*[1] *(Principiile O.N.U.)* care prevăd obligaţia fiecărui guvern şi a celorlalte instituţii să recunoască şi să respecte independenţa judecătorilor, precum şi *Statutul Universal al Judecătorilor*[2] care, în art. 1

C.S.M. nr. 328 a fost modificat şi adoptat „Codul Deontologic al judecătorilor şi procurorilor". Hotărârea C.S.M. a fost publicată în *Monitorul Oficial, Partea I, nr. 815 din 8 septembrie 2005.*

[1] *Principiile de bază ale independenţei sistemului judiciar (Principiile O.N.U.)*, adoptate prin consens la cel de-al VII-lea Congres al O.N.U., în cadrul reuniunii de la Milano din 26 august – 6 septembrie 1985 şi aprobate de Adunarea Generală a O.N.U. din 29 noiembrie 1985, document disponibil în limba română pe site-ul Uniunii Naţionale a Judecătorilor din România, http://www.unjr.ro/independenta-justitiei/principiile-de-baza-ale-independentei-justitiei.html, accesat la data de 31.07.2008.

[2] *Statutul Universal al Judecătorilor*, adoptat de Uniunea Internaţională a Magistraţilor în 1999, la Taipei, citat în lucrarea *Factorii de presiune şi conflictele de interese în justiţie – ghid pentru judecători* editat de Societatea pentru Justiţie So Just şi Fundaţia Konrad Adenauer în cadrul Programului Statul

prevede că „Judecătorul, în calitate de deținător al autorității judecătorești, trebuie să-și poată exercita funcția sa în deplină independență în raport cu toate constrângerile/forțele de natură socială, economică și politică și chiar în raport cu alți judecători și în raport cu administrația judecătorească".

De asemenea, *Recomandarea R (94) 12 a Comitetului Miniștrilor Statelor Membre ale Consiliului Europei cu privire la independența, eficacitatea și rolul judecătorilor*[1] prevede, în prima teză a principiului I.2 că „trebuie luate toate măsurile necesare în scopul de a respecta, proteja și promova independența judecătorilor", iar la pct. 2 că „independența judecătorilor trebuie garantată, în conformitate cu dispozițiile Convenției și principiile constituționale". În ceea ce privește procurorii, *Recomandarea R (2000) 19 a Comitetului Miniștrilor Statelor Membre ale Consiliului Europei privind rolul procurorului în sistemul judiciar penal*[2] prevede, la pct. 14 că „statul trebuie să ia toate măsurile astfel încât natura și întinderea independenței procurorului să fie prevăzute de lege".

În același sens, *Avizul nr. 1 al Consiliului consultativ al judecătorilor europeni (CCJE)*[3] prevede că „independența judecătorească trebuie să fie garantată de standarde naționale până la cel mai înalt nivel posibil".

---

de drept în Europa de Sud-Est în 2007, p. 14. Vezi și http://www.sojust.ro/proiecte/finalizate/factori-de-presiune-si-conflicte-de-interese-in-justitie-ghid-pentru-judecatori.html, accesat la data de 28.07.2008.

[1] *Recomandarea R (94) 12 a Comitetului Miniștrilor Statelor Membre ale Consiliului Europei cu privire la independența, eficacitatea și rolul judecătorilor*, adoptată la data de 13 octombrie 1994, disponibilă pe site-ul Comisiei Europene, http://ec.europa.eu/civiljustice/legal_prof/legal_prof_int_ro.htm, accesat la data de 31.07.2008, iar în limba română pe site-ul C.S.M., http://www.csm1909.ro/csm/linkuri/03_05_2006__4189_ro.doc, accesat la aceeași dată.

[2] *Recomandarea R (2000) 19 a Comitetului Miniștrilor Statelor Membre ale Consiliului Europei privind rolul procurorului în sistemul judiciar penal*, adoptată la data de 06 octombrie 2000, disponibilă pe site-ul Consiliului Europei,http://www.coe.int/t/dg1/legalcooperation/ccpe/reftexts/Rec(2000)19Romania.pdf, accesat la data de 03.08.2008.

[3] *Avizul nr. 1 al Consiliului consultativ al judecătorilor europeni (CCJE) în atenția Comitetului de miniștri al Consiliului Europei referitor la standardele privind independența puterii judecătorești și inamovibilitatea judecătorilor*, par. 12, redactat la Strasbourg la 23 noiembrie 2001, disponibil în limba română pe site-ul Consiliului Superior al Magistraturii, http://www.csm1909.ro/csm/linkuri/23_02_2007__8679_ro.doc, accesat la data de 31.07.2008.

Totodată, în jurisprudența sa[1], Curtea Europeană a Drepturilor Omului[2] a afirmat necesitatea lipsei oricărei ingerințe sau aparențe de ingerință din partea altor puteri ale statelor sau ale părților în procesul judiciar, precum și existența unor garanții reale contra oricăror eventuale presiuni exterioare. Convenția pentru apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților fundamentale[3], alături de jurisprudența Curții, are rolul de a compatibiliza normele europene cu cele naționale și, totodată, îndeplinește o funcție proprie de legitimare, pornind de a ansamblul valorilor ce se impun atât judecătorului, cât și legiuitorului[4].

Independența sistemului judiciar este prevăzută în *Constituția României*[5] indirect, prin instituirea principiului separației puterilor în

---

[1] C.E.D.O., Cauza *Campbell and Fell c. United Kingdom*, Hotărârea din data de 28 iunie 1984, par. 78; Cauza *Demicoli c. Maltei*, Hotărârea din data de 21.02.1984, par. 41 – disponibile în limbile engleză și franceză pe portalul ECHR - http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/search.asp?skin=hudoc-en.

[2] Denumită în continuare *Curtea*.

[3] Denumită în continuare Convenția, a fost adoptată la Roma la 4 noiembrie 1950 și a intrat în vigoare la 3 septembrie 1953. România a ratificat Convenția și protocoalele sale adiționale prin Legea nr. 30 din 18 mai 1994, publicată în Monitorul Oficial nr. 135 din 31 mai 1994. Protocolul nr. 11 a fost ratificat prin Legea nr. 79 din 1995 publicat în Monitorul Oficial nr. 147 din 1995, publicată la Ed. Hamangiu, București, 2006, de Corneliu Bîrsan și Marius Eftimie, pp. 7-59. Textul este disponibil în limba română pe site-ul Curții: http://www.echr.coe.int/NR/rdonlyres/E7126929-2E4A-43FB-91A3-2B4F4D66BEC/0/RomanianRoumain.pdf.

[4] M. Udroiu și O. Predescu, în *Jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului referitoare la imparțialitatea judecătorului. Implicațiile ei în procesul penal român*, Revista Dreptul nr. 1/2008, p. 274.

[5] Constituția României, în forma inițială, a fost adoptată în ședința Adunării Constituante din 21 noiembrie 1991, a fost publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 233 din 21 noiembrie 1991 și a intrat în vigoare în urma aprobării ei prin referendumul național din 8 decembrie 1991. Modificată și completată prin Legea de revizuire a Constituției României nr. 429/2003, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 758 din 29 octombrie 2003, republicată de Consiliul Legislativ, în temeiul art. 152 din Constituție, cu reactualizarea denumirilor și dându-se textelor o nouă numerotare (art. 152 a devenit, în forma republicată, art. 156). Legea de revizuire a Constituției României nr. 429/2003 a fost aprobată prin referendumul național din 18-19 octombrie 2003 și a intrat în vigoare la data de 29 octombrie 2003, data publicării în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 758 din 29 octombrie 2003 a Hotărârii Curții Constituționale nr. 3 din 22 octombrie 2003 pentru

stat, care consacră independența puterii judecătorești față de cea executivă și față de cea legislativă (art. 1 par. 4). De asemenea, în cap. VI, art. 124-134, este reglementată *Autoritatea judecătorească,* care include atât dispoziții privind organizarea instanțelor judecătorești, a Ministerului Public, cât și prevederi referitoare la organizarea și funcționarea Consiliului Superior al Magistraturii, ca instituție ce garantează independența justiției și deține exclusivitatea gestionării carierei magistraților.

Art. 124 alin. (3) din Constituție consfințește independența celui care realizează justiția, adică independența judecătorului – „Judecătorii sunt independenți și se supun numai legii." Textul constituțional nu prevede expres independența procurorilor, însă o asemenea dispoziție este inclusă în *Legea nr. 303/2004 privind statutul judecătorilor și procurorilor*[1].

Independența justiției rezultă implicit din expunerea de motive a acestei legi, conform căreia, împreună cu imparțialitatea, constituie „pietre de fundament ale motivării și legitimității funcției judiciare în orice stat de drept, reprezintă principiile care guvernează întreaga reglementare".

Art. 2 alin. (3) din această lege arată că judecătorii sunt independenți, se supun numai legii și trebuie să fie imparțiali, iar art. 3 alin. (1)

---

confirmarea rezultatului referendumului național din 18-19 octombrie 2003 privind Legea de revizuire a Constituției României.

[1] Legea nr. 303 din 28 iunie 2004 a fost publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 576 din 29 iunie 2004 si a fost modificată prin Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 124/2004, publicată in Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 1.168 din 9 decembrie 2004, aprobată cu modificări si completări prin Legea nr. 71/2005, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 300 din 11 aprilie 2005. Republicată în temeiul art. XII al titlului XVII din Legea nr. 247/2005 privind reforma în domeniile proprietății și justiției, precum și unele măsuri adiacente, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 653 din 22 iulie 2005, dându-se textelor o noua numerotare. Textul republicat al legii a fost publicat în Monitorul Oficial nr. 826 din 13 septembrie 2005, legea fiind apoi modificată și completată prin Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 148 din 3 noiembrie 2005; Legea nr. 29 din 28 februarie 2006; Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 50 din 28 iunie 2006; Legea nr. 356 din 21 iulie 2006; Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 100 din 4 octombrie 2007; Legea nr. 97 din 14 aprilie 2008; Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 46 din 16 aprilie 2008.

precizează că procurorii numiți de Președintele României se bucură de stabilitate și sunt independenți, în condițiile legii.

Totodată, potrivit art. 2 alin. (4), există o obligație ca „Orice persoană, organizație, autoritate sau instituție (...) să respecte independența judecătorilor" iar în art. 7-10 sunt prevăzute incompatibilitățile și interdicțiile pentru judecători și procurori.

b. Independența față de legislativ. Independența puterii judecătorești *față de legislativ* impune ca legiuitorul să nu poată interveni în procesul de judecată în altă formă decât cea a emiterii unor legi pe care instanțele de judecată să le pună în aplicare.

Un element al îndeplinirii condiției independenței unui tribunal, în sensul prevederilor art. 6 din Convenție, constă în aceea că, după pronunțarea unei hotărâri care devine definitivă și irevocabilă, deci obligatorie, aceasta să nu mai poată fi modificată de nicio autoritate nejudiciară în detrimentul procesului soluționat definitiv.

Constituie, astfel, o ingerință în dreptul oricărei persoane la un tribunal independent față de legislativ faptul că Parlamentul unei țări emite o lege, cu aplicare retroactivă, care influențează soluționarea litigiilor la care statul este parte, impunând judecătorului, prin lege, promovarea unei soluții în favoarea statului[1].

Tribunalele nu au o independență absolută față de legiuitor, întrucât nu pot refuza aplicarea unei legi emise de acesta, prevalându-se de independența lor, în afara pârghiilor conferite de invocarea neconformității legii în raport cu dispozițiile constituționale[2].

Sub acest aspect, Curtea Constituțională a decis neconstituționalitatea dispozițiilor art. 5 din Legea privind măsuri premergătoare reglementării situației juridice a unor imobile trecute în proprietatea statului după 23 august 1944 (care, în final, nu a mai fost promulgată), potrivit cărora, până la adoptarea viitoarei legi se suspenda, din oficiu, judecarea proceselor de orice natură privitoare la bunurile ce făceau

---

[1] Decizia *Naviera Uralar SA c. Région Flamande* din 19 aprilie 1991, în O.D.E. Schutter, S. Van Drooghenbroeck, Droit International des Droit de l'Homme devant le juge national, p. 141, citată în R. Chiriță, *Independența și imparțialitatea magistratului sau tipuri de neutralitate a puterii judiciare (I)*, în Noua Revistă de Drepturile Omului, Ed. C.H. Beck, aprilie-iunie 2007, p. 9.

[2] R. Chiriță, *Independența și imparțialitatea magistratului sau tipuri de neutralitate a puterii judiciare (I)*, în Noua Revistă de Drepturile Omului, Ed. C.H. Beck, aprilie-iunie 2007, p. 9.

obiectul acestui act normativ, precum și executarea hotărârilor judecătorești definitive pronunțate cu privire la asemenea bunuri, apreciind că prin aceste prevederi se încalcă raporturile constituționale dintre puterea legislativă și cea judecătorească, Parlamentul neavând dreptul să intervină în procesul de realizare a justiției[1].

c. Independența față de executiv. Independența în raport *cu executivul* presupune lipsa oricăror imixtiuni din partea membrilor puterii executive în activitatea de înfăptuire a justiției, în afara prerogativelor delegării legislative în situația Guvernului ori grațierii individuale în situația președintelui țării.

Astfel, în Principiul I, alin. (2) lit. a) pct. iv) din *Recomandarea R (94) 12 a Consiliului Europei* se limitează la deciziile „privind amnistia, grațierea sau alte măsuri similare", posibilitatea ca „guvernul sau administrația (...) să fie împuternicite a lua decizii care să anuleze în mod retroactiv efectele hotărârilor judecătorești.", iar la lit. b) se prevede că „puterea executivă și cea legislativă trebuie să se asigure că judecătorii sunt independenți și că nu sunt adoptate măsuri susceptibile de a pune în pericol această independență."

Independența trebuie analizată în raport cu executivul fără a exclude o subordonare față de alți judecători sau magistrați dacă ei înșiși se bucură de independență față de executiv[2]. În această chestiune, Curtea a admis că un magistrat poate fi considerat independent chiar dacă se află într-o anumită subordonare față de executiv, dacă, în concret, prin garanțiile pe care le oferă legea organică internă, acesta acționează în mod independent, nefiind supus presiunilor executivului[3]. Ulterior, însă, Curtea a statuat că este suficient, pentru a se constata violarea art. 6 par. 1, să existe riscul ca un magistrat să se supună instrucțiunilor venite de la executiv, chiar dacă în concret nu este subordonat unor asemenea influențe.

De asemenea, Curtea apreciază că nu întotdeauna simplul fapt că magistrații sunt numiți de executiv este suficient pentru a conduce la ideea unei lipse de independență.

---

[1] Decizia nr. 6 din 11 noiembrie 1992, publicată în M. Of. nr. 48 din 4 martie 1993.

[2] *Raport independent asupra sistemului juridic din România* elaborat de Societatea pentru Justiție So Just, București, ianuarie 2007, p. 92.

[3] C.E.D.O., Cauza *Campbell și Fell c. UK, cit. supra*, par. 77.

De exemplu, în cauza *Pantea împotriva României*[1], Curtea a considerat că este necesar ca un magistrat să îndeplinească anumite condiţii ce prezintă pentru persoana arestată garanţii împotriva arbitrariului şi a privării nejustificate de libertate pentru a exercita funcţii judiciare. Astfel, magistratul trebuie să fie independent în raport de executiv şi de părţi, în această privinţă fiind relevante unele circumstanţe obiective existente la momentul luării măsurii arestării preventive. Dacă magistratul poate interveni în procedura penală ulterioară luării măsurii în calitate de organ de urmărire, independenţa şi imparţialitatea sa poate fi pusă la îndoială.

---

[1] C.E.D.O., Hotărârea din 03 iunie 2003, publicată în Monitorul Oficial, Partea I nr. 1, 150 din 06 decembrie 2004 în *Cauza Pantea împotriva României*, din care redăm paragrafele 237 şi 238, relevante asupra problematicii puse în discuţie:

„237. Curtea relevă, în primul rând, că, în cauză, procurorul D.F. de la Parchetul de pe lângă Tribunalul Bihor a intervenit iniţial în stadiul de cercetare penală, analizând dacă exista indicii temeinice că reclamantul a săvârşit o infracţiune, etapa finalizată prin dispunerea începerii urmăririi penale şi prin luarea măsurii arestării preventive. Ulterior procurorul a instrumentat cauza, în calitate de organ de urmărire penală, etapa finalizată prin punerea în mişcare a acţiunii penale împotriva reclamantului şi trimiterea acestuia în judecată. Procurorul nu a reprezentat, în speţă, Ministerul Public în procedura în fata instanţei judecătoreşti, deşi ar fi putut să o facă, căci nici o dispoziţie legală în materia organizării judiciare nu o interzicea în mod expres. În consecinţă, este necesar a se examina dacă, în circumstanţele speţei, procurorul oferea garanţiile de independenta şi imparţialitate pe care le presupune noţiunea de "magistrat", în sensul articolului 5 alineat (3) din Convenţie.

238. Sub acest aspect, Curtea reaminteşte că, în cauza Vasilescu c. României (hotărârea din 22 mai 1998, Culegerea de hotărâri şi decizii 1998-III, p. 1075, § 40, 41) a statuat deja, pe terenul articolului 6 alineatul (1) din Convenţie, că, în România, procurorii, acţionând în calitate de reprezentanţi ai Ministerului Public, subordonaţi, mai întâi, procurorului general, apoi ministrului justiţiei, nu îndeplinesc condiţia de independenţă în raport cu puterea executivă. Curtea nu identifică nici un motiv care ar conduce la o concluzie diferită în speţă, de această dată, pe terenul articolului 5 alineat (3) din Convenţie, din moment ce independenţa faţă de executiv este inclusă printre garanţiile pe care le presupune noţiunea de "magistrat", în sensul articolului 5 alineat (3) din Convenţie (Schiesser, sus-menţionată, § 31)."

În cauza *Moșteanu și alții împotriva României*[1], Curtea, analizând cerințele de independență și imparțialitate ale judecătorilor care s-au pronunțat în cauza reclamantelor, a apreciat, pe de o parte, că „declarațiile Președintelui României, fără îndoială critice cu privire la puterea judecătorească, se adresau în primul rând administrației responsabile cu executarea hotărârilor judecătorești, și nu tribunalelor", astfel încât „nimic nu-i îngăduie Curții să ajungă la concluzia că, în speță, aceste declarații i-ar fi influențat pe judecătorii Curții de Apel București care s-au pronunțat în cauza reclamantelor"[2].

De asemenea, Curtea Constituțională a apreciat că dispozițiile legale care permiteau, pe calea unei contestații, Ministerului de Finanțe Publice să modifice cuantumul taxei de timbru stabilită de către instanța de judecată erau neconstituționale, fiind încălcat principiul separației puterilor în stat și independența judecătorului[3].

Totodată, se impune a se preciza că independența judecătorilor privește întreaga activitate jurisdicțională, adică nu numai procedura publică, ci si activitățile anterioare și posterioare acestei faze.

Astfel, în cauza *Hirschhorn împotriva României*[4], Curtea a considerat că a existat o încălcare a articolului 6 din Convenție, din punctul de vedere al nerespectării dreptului la o instanță independentă și imparțială, datorită faptului că judecătorul inspector și, implicit, președintele

---

[1] C.E.D.O., Hotărârea din 26 noiembrie 2002, publicată in Monitorul Oficial, Partea I, nr. 710 din 18 august 2006 în *Cauza Moșteanu și alții împotriva României.*

[2] În același sens este și Decizia Comisiei din 11 iulie 1979 în Cauza *Pretto c. Italiei* (Cererea nr. 7.984/1977), disponibilă în limbile engleză și franceză pe portalul ECHR - http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/search.asp?skin=hudoc-en.

[3] Decizia Curții Constituționale nr. 127 din 27 martie 2003, publicată în M. Of. nr. 275 din 18 aprilie 2003 – *„Nici o autoritate a administrației publice nu poate controla, anula ori modifica o hotărâre a unei instanțe judecătorești sau o măsura dispusă de instanță ori de un judecător, în legătură cu activitatea de judecata. Prin urmare, darea în competenta organelor Ministerului Finanțelor Publice a soluționării contestațiilor împotriva modului de stabilire, de către instanța judecătorească, a taxei judiciare de timbru, este contrară principiului separației puterilor în stat și, în mod direct, dispozițiilor art. 125 alin. (1) din Constituție."*

[4] C.E.D.O., Cauza *Hirschhorn împotriva României,* Hotărârea din 26 iulie 2007, disponibilă în limbile engleză și franceză pe portalul ECHR - http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/search.asp?skin=hudoc-en.

BCU IASI - CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Curții de Apel au pledat în favoarea respingerii cererii reclamantului, primul afirmând, în cursul examinării recursului introdus de către Regia Autonomă „Locato" că organizația Misiunea Corpului Păcii S.U.A. nu putea fi evacuată din imobil, iar cel de-al doilea a transmis executorului judecătoresc raportul întocmit de judecătorul inspector, achiesând astfel la concluziile acestuia, în condițiile în care legislația română în vigoare interzicea exprimarea în mod public de către magistrați a opiniilor referitoare la un proces în curs și imixtiunea judecătorilor inspectori în procedura judiciară.

d. Independența față de părți. Având în vedere că mecanismul de garantare al Convenției vizează protecția unor drepturi efective și concrete, nu este suficient că statele recunosc accesul la justiție al oricăror persoane, ci este obligatoriu ca tribunalul în cauză să îndeplinească anumite cerințe pentru a fi denumit tribunal, respectiv să răspundă unei serii de garanții procedurale, între care cele mai importante sunt independența și imparțialitatea membrilor care îi compun[1].

În vederea garantării dreptului la un proces echitabil, art. 6 par. 1 din Convenție prevede garanțiile judecării cauzei în mod echitabil, în mod public și într-un termen rezonabil de către o instanță independentă și imparțială instituită de lege. Cu alte cuvinte, într-o formulare mai concisă, art. 6 impune statelor obligația de crea sisteme judiciare care să garanteze neutralitatea instanței, care nu trebuie însă înțeleasă în sensul strict al termenului, caz în care ar fi incompatibilă cu funcția magistratului de a tranșa un litigiu argumentându-și poziția, ci în sensul mai larg care conferă judecătorului poziția de arbitru neutru *față de părțile* litigiului.[2]

În legătură cu aceasta, Curtea a decis că, din moment ce într-un tribunal se află o persoană care este subordonată ca funcție și sarcini față de una din părți, justițiabilii pot să se îndoiască în mod legitim de independența acelei persoane[3], o asemenea situație punând în discuție,

---

[1] R. Chiriță, *op. cit. (I)*, p. 3.

[2] J. Callewaert, *De fausse vraie neutralité politique*, în Revue trimestrielle de droits de l'homme, 2000, p. 119 și P. Lambert, *La restitution au juge de son rôle d'arbitre*, în Revue trimestrielle de droits de l'homme, 1996, p. 621, citați de R. Chiriță în *op. cit. (I)*, p. 3

[3] C.E.D.O., Cauzele *Sramek c. Austria*, Hotărârea din 22 octombrie 1984, par. 42, *Pantea c. România*, Hotărârea din 22 mai 1998, par 41, publicată în Monitorul Oficial Partea I nr. 251 din 16 aprilie 2007 și *Chevrol vs. Franța*

în mod vădit, încrederea pe care jurisdicțiile trebuie să o inspire într-o societate democratică.

Legat de acest aspect, Curtea Constituțională a decis că asistenții judiciari numiți în compunerea completelor ce soluționau litigiile de muncă în primă instanță ca reprezentanți ai patronatelor, respectiv sindicatelor, nu îndeplineau garanții suficiente de independență și imparțialitate atâta timp cât erau reprezentanții părților în litigiu, în considerarea faptului că aceștia luau parte la procesul decizional alături de judecător, hotărârile fiind luate cu majoritatea membrilor completului[1].

În raport cu independența față de părți, se poate crea aparența că o instanță nu îndeplinește cerințele de independență atunci când una dintre părți este chiar instanța în cadrul căreia judecătorul învestit cu soluționarea cauzei funcționează, instanță care este reprezentată de președinte, în privința căruia ar putea plana suspiciuni de imixtiune[2].

e. Independența față de alte organisme, persoane sau mass-media. Judecătorii nu trebuie să fie obligați să dea socoteală vreunei persoane străine de puterea judiciară asupra modului de soluționare a cauzei cu care au fost învestiți.

Sub acest aspect, deși art. 99 lit. h) din Legea nr. 303/2004 prevede ca abatere disciplinară *„h) exercitarea funcției, inclusiv nerespectarea normelor de procedura, cu rea-credința sau din grava neglijența, dacă fapta nu constituie infracțiune"*, aspect ce ar putea fi apreciat ca o imixtiune din partea Consiliului Superior al Magistraturii în activitatea de judecată, acesta a afirmat în mod constant în jurisprudența sa în materie disciplinară că „aplicarea și interpretarea normelor de procedură de către judecători fac parte din activitatea de judecată, care nu

---

13.02.2003, par 77, disponibile în limbile engleză și franceză pe portalul ECHR - http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/search.asp?skin=hudoc-en .

[1] Decizia Curții Constituționale nr. 322 din 20 noiembrie 2001, publicată în M. Of. nr. 66 din 30 ianuarie 2002, comentată de R. Chiriță, în *Independența și imparțialitatea magistratului sau tipuri de neutralitate a puterii judiciare (I)*, în Noua Revistă de Drepturile Omului, Ed. C.H. Beck, aprilie-iunie 2007, p. 43.

[2] În rândul magistraților a fost criticată poziția acelor președinți de instanțe care, în propriile litigii având ca obiect drepturile bănești, au optat pentru a figura atât ca parte reclamantă, cât și ca reprezentant al instanței pârâte, calitate în care au formulat chiar și întâmpinare: http://judeinromanica.blogspot.com/, I. Popa, *op. cit.*, p. 273.

poate fi cenzurată decât prin căile de atac, fiind inadmisibilă analizarea raționamentului logico-juridic care a stat la baza soluționării cauzei"[1].

Legat de activitatea administrativă a instanțelor și parchetelor, repartizarea cauzelor nu trebuie să fie influențată de dorința vreunei părți în proces sau a oricărei alte persoane interesate de rezultatul hotărârii; totodată, unui magistrat nu-i poate fi „luată o cauză fără vreun motiv întemeiat, cum ar fi o boală gravă sau existența unui interes personal în domeniu", iar motivele și procedura prin care un magistrat se poate desesiza de cauză trebuie prevăzute de lege iar decizia să fie luată de „o autoritate ce se bucură de o independență la fel de mare pe planul judiciar", fără a fi influențată.[2]

În ce privește obligația judecătorilor de a se conforma jurisprudenței stabilite de instanțele superioare, aceasta nu este de natură să încalce independența judecătorilor, întrucât, astfel cum a statuat Curtea în jurisprudența sa anterior relevată, „reunirea camerelor sau secțiilor unei instanțe supreme este menită să confere o autoritate specială celor mai importante decizii de principiu pe care instanța are datoria să le pronunțe. Această autoritate specială - fiind vorba, ca în speță, de o curte supremă - se impune secțiilor acestei instanțe în calitate de jurisdicții inferioare, fără a aduce totuși atingere dreptului și datoriei lor de a examina în mod absolut independent cazurile concrete care le sunt supuse atenției"[3].

Instanța superioară poate cenzura hotărârea celei de grad inferior, dar numai *post factum*, iar judecătorul de la o instanță de grad inferior nu este subordonat ierarhic celui de la o instanță de grad superior în exercitarea funcției sale.

Având în vedere tendința generală din partea mass-mediei de a acorda o atenție sporită problemelor juridice, există pericolul ca luarea deciziilor de către magistrați să fie influențată de către jurnaliști. Aceasta implică necesitatea ca magistrații să fie capabili să-și păstreze independența în relația cu presa, trebuind să dea dovadă de o maximă discreție cu privire la informațiile pe care le dețin în legătură cu

---

[1] *Infra*, Ana Cristina Lăbuș, Tamara Manea, Capitolul VI. Abaterea disciplinară, partea represivă a deontologiei. *Jurisprudență*, p. 199.

[2] Recomandarea R (94) 12 a Comitetului Miniștrilor Statelor Membre ale Consiliului Europei.

[3] Cauza *Pretto c. Italiei*, Decizia Comisiei din 11 iulie 1979, cit. supra.

dosarele pe care urmează să le judece, răspunzând, totodată, așteptărilor legitime ale cetățenilor prin decizii clar motivate.

Este posibil ca activitatea magistraților să intre în contradicție cu interesul presei de a mediatiza activitatea judiciară, invocând, în numele libertății presei, transparența totală a actului de justiție. Trebuie subliniat, însă, că libertatea presei, ca o condiție indispensabilă a funcționării statului de drept, nu trebuie transformată în liber-arbitru, ea avându-și hotarul acolo unde încep interesele legitime fie ale unui individ, fie ale unei colectivități, care ar fi vătămate ori puse în pericol prin mediatizare[1].

Astfel, în jurisprudența sa pe tărâmul aplicării art. 10 din Convenție, dacă inițial, în cauzele *Sunday Times c. Regatului Unit*[2] și *Lingens c. Austriei*[3], Curtea a situat la un nivel înalt protecția presei, apreciind că aceasta joacă un rol important într-o societate democratică prin faptul că încurajează dezbaterile publice, politice sau de orice fel, în cauza *Barfod c. Danemarcei*[4], Curtea a coborât nivelul protecției presei apreciind că dezbaterile publice ating „protejarea reputației altuia și indirect însăși apărarea *autorității puterii judecătorești*".

Independența judecătorului și supunerea lui numai legii, ca principiu constituțional de organizare și funcționare a justiției, impune ca în soluționarea cauzelor, judecătorul să nu poată primi nici un fel de ordine, sugestii, soluții, indicații sau alte asemenea impulsuri privind

---

[1] N. Cochinescu, *op. cit.*, p. 8.

[2] C.E.D.O., *Cauza Sunday Times c. Regatului Unit,* Hotărârea din 26 noiembrie 1991, par. 56, disponibilă în limbile engleză și franceză pe portalul ECHR - http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/search.asp?skin=hudoc-en. În această cauză Curtea a fixat un nivel ridicat al protecției presei, întemeiat pe prezumția interesului general care este mai bine servit când i se oferă publicului cele mai cuprinzătoare informații cu putință.

[3] C.E.D.O., *Cauza Lingens c. Austriei,* Hotărârea din 8 iulie 1986, disponibilă în limbile engleză și franceză pe portalul ECHR - http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/search.asp?skin=hudoc-en.

[4] În cauza *Barfod c. Danemarcei*[4], Curtea a analizat criticile aduse hotărârii judecătorești care confirma legalitatea unei decizii luate de o colectivitate locală, întemeiate pe faptul că doi dintre cei trei magistrați nu erau judecători profesioniști, ci erau angajați de către colectivitatea locală, organ care apărea în cauză în calitate de pârât - Hotărârea din 22 februarie 1989, disponibilă în limbile engleză și franceză pe portalul ECHR - http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/search.asp?skin=hudoc-en.

soluția pe care trebuie să o dea, fie că aceste intervenții ar veni din interiorul ori din exteriorul sistemului jurisdicțional.[1]

De aceea, independența judiciară presupune nu doar independența sistemului, ca instituție, față de celelalte puteri, ci și independența judecătorilor unul față de celălalt, întrucât independența necesită și protejarea în raport de influențele improprii care pot proveni, în unele situații, din acțiunile sau atitudinile altor judecători[2].

I.A.2.3. Independența personală este consacrată atât în instrumentele internaționale analizate, cât și la nivel intern, ca valoare etică fundamentală pentru profesia de magistrat, fiind reglementată ca un principiu fundamental menit să asigure, pe de o parte, înfăptuirea justiției, iar pe de altă parte, încrederea publicului în actul de justiție.

Din acest punct de vedere, se apreciază că independența nu este un privilegiu al judecătorului, ci un beneficiu al cetățenilor oricărui stat și fiecare judecător în parte ar trebui să facă totul pentru a susține independența juridică, atât la nivel instituțional cât și la nivel individual[3].

De asemenea, *Principiile de la Bangalore cu privire la conduita judiciară*[4] enunță independența justiției ca premisă a statului de drept și

---

[1] Expunere a domnului Senator Ioan Chelaru în cadrul Conferinței cu tema *„Puterea judecătorească și statul democratic de drept: schimb de experiență Spania-România"*, București, Cercul Militar al Armatei, 10 octombrie 2006, disponibilă pe site-ul http://www.ioanchelaru.ro/arhiva/puncte/Neutralitatea% 20 politica%20a%20judecatorului.doc, accesat la data de 31.07.2008.

[2] Asociația Magistraților din România, *op. cit.*, p. 24.

[3] *Avizul nr. 3 al Consiliului consultativ al judecătorilor europeni (C.C.J.E.)*, par. 16.

[4] La *prima sa întrunire de la Viena, în aprilie 2000*, la invitația Centrului Națiunilor Unite pentru Prevenirea Infracționalității Internaționale, și în conexiune cu al X-lea Congres al Națiunilor Unite asupra prevenirii infracționalității și a tratamentului delincvenților, *Grupul Judecătoresc pentru Întărirea Integrității Judecătorești* a recunoscut nevoia unui cod pe baza căruia să se poată aprecia conduita lucrătorilor judiciari. În acest scop, Grupul Judecătoresc a cerut analizarea codurilor de conduită judecătorească adoptate deja în anumite țări și întocmirea unui raport de către Coordonatorul Programului de Integritate Judecătorească, axat pe următoarele aspecte: (a) principiile de bază care se regăsesc în aceste coduri; și (b) principiile care se regăsesc numai în unele dintre coduri și care astfel de principii ar fi indicat să se adopte și în care dintre țări. La cea de-*a doua întrunire a sa, de la Bangalore, în februarie 2001*, Grupul Judecătoresc, procedând la examinarea proiectului ce a fost supus

garanție fundamentală a unei drepte judecăți. „Judecătorul, prin urmare, va susține și va exemplifica independența sistemului judiciar atât din punct de vedere individual cât și instituțional."

Norma nr. 1 din cuprinsul *Principiilor de la Bangalore*, reglementând valoarea fundamentală a Independenței, trasează ca repere de comportament:

„1.1. Judecătorul își va exercita funcția judiciară independent, pe baza propriei aprecieri a faptelor, a interpretării conștiincioase a legii, fără influențe din afară, fără a se lăsa convins, forțat, amenințat, fără a permite amestecul, direct sau indirect, din partea nici unor cercuri, indiferent care ar fi motivul unui astfel de amestec.

1.2. Judecătorul va fi independent în relațiile cu societatea, în general, și în relațiile cu părțile aflate într-un litigiu pe care el este chemat să îl judece.

1.3. Judecătorul nu numai că va trebui să nu aibă niciun fel de legături nepotrivite și să nu fie influențat de puterea executivă și de cea legislativă, ci trebuie și să fie perceput astfel de orice observator din afară.

1.4. În exercitarea funcției sale juridice, judecătorul va trebui sa fie independent față de colegii săi magistrați în legătură cu acele decizii pe care el va trebui să le ia independent.

1.5. Judecătorul va încuraja și va susține măsurile menite a permite îndeplinirea obligațiilor judecătorești, în scopul de a menține și de a întări funcționarea independentă a justiției.

---

atenției sale, a identificat valorile fundamentale, a formulat principiile de bază, și a aprobat *Proiectul Codului de conduită judiciară*. Grupul Judecătoresc a recunoscut însă că, dat fiind faptul că Proiectul fusese întocmit de judecători provenind în special din țările de drept anglo-saxon, era imperios necesar ca el să fie examinat și de judecători din alte sisteme de drept, pentru ca, într-adevăr, acest Cod să poată căpăta statutul de cod de conduita judiciară cu valoare internațională. Proiectul de la Bangalore a fost trimis atât judecătorilor din țările de drept anglo-saxon, cât și celor din țările de drept civil, fiind apoi discutat la mai multe conferințe ale judecătorilor. În *iunie 2002*, el a fost revizuit de Grupul de lucru al Consiliului consultativ al judecătorilor europeni (C.C.J.E.-GL). *Proiectul de la Bangalore* a fost revizuit și a fost propus spre dezbatere la o masă rotundă a Judecătorilor Șefi (sau a reprezentanților acestora) din țările cu sisteme de drept bazate pe un cod civil. Masa rotundă s-a desfășurat la *Palatul Păcii din Haga, Olanda, în noiembrie 2002*, „Principiile de la Bangalore cu privire la conduita judiciară" fiind rezultatul acestei întâlniri.

1.6. Judecătorul va manifesta și va susține o conduită judecătorească de calitate, pentru a întări încrederea publicului în justiție, fără de care nu poate fi menținută independența puterii judecătorești."

Conform *Principiilor de bază ale independenței sistemului judiciar* „Judecătorii trebuie să ia decizii în deplină libertate și să acționeze fără restricție și fără a fi obiectul unor influențe, incitări, presiuni, amenințări sau intervenții nelegale, directe sau indirecte, indiferent din partea cărei persoane vin și sub ce motiv" *(Principiul O.N.U. nr. 3.)*

Principiul V pct. 3 din *Recomandarea R (94) 12 a Comitetului Miniștrilor Statelor Membre ale Consiliului Europei* prevede ca responsabilități ale judecătorilor „a) să acționeze în toate cauzele în deplină independență și în afara oricărei influențe externe; b) să hotărască asupra cauzelor în mod imparțial, conform propriei evaluări a faptelor și a propriei interpretări a legii, să se asigure că toate părțile sunt audiate în mod echitabil și că drepturile lor procedurale sunt respectate conform dispozițiilor Convenției".

Codul deontologic al judecătorilor si procurorilor nu definește independența, impunând doar judecătorilor și procurorilor obligația de apărare a acesteia (art. 3 alin. 1).

De asemenea, ca mod de exercitare a independenței, Codul deontologic impune „exercitarea funcției cu obiectivitate și imparțialitate, având ca unic temei legea, fără a da curs influențelor și presiunilor de orice natură" (art. 3 alin. 2).

Implicarea magistraților în activități politice poate contraveni obligației acestora de a fi independenți și imparțiali, motiv pentru care art. 4 prevede că „(1) În îndeplinirea atribuțiilor de serviciu judecătorii și procurorii nu trebuie să fie influențați de doctrine politice. (2) Judecătorii și procurorii nu pot milita pentru aderarea altor persoane la o formațiune politică, nu pot participa la colectarea fondurilor pentru formațiunile politice și nu pot permite folosirea prestigiului sau a imaginii lor în astfel de scopuri. (3) Judecătorii și procurorii nu pot să acorde nici un fel de sprijin unui candidat la o funcție publică cu caracter politic.", iar art. 5: „(1) Judecătorii și procurorii nu se pot servi de actele pe care le îndeplinesc în exercitarea atribuțiilor de serviciu pentru a-și exprima sau manifesta convingerile politice. (2) Judecătorii și procurorii nu pot participa la reuniuni publice cu caracter politic."

Așadar, esențial pentru independența judiciară și pentru menținerea încrederii publicului în sistemul de justiție este ca nici executivul, nici legislativul și nici judecătorul să nu creeze percepția că deciziile îi pot fi

afectate de influențe străine, tentații, presiuni, amenințări sau intervenții, directe sau indirecte, din orice parte sau din orice motiv.

I.A.2.4. Criteriile de verificare a îndeplinirii cerinței de independență

a. Aparența de independență. Conceptul de independență reflectă sau materializează valoarea constituțională a lipsei oricărei ingerințe în activitatea judiciară. Astfel, conotația acesteia nu este doar o stare de spirit sau atitudine în exercitarea curentă a funcțiilor judiciare, ci un statut al relațiilor cu alții, în special cu ramura executivă a puterii, ce se bazează pe condiții sau garanții obiective.

Criteriile de verificare a îndeplinirii cerinței de independență, din perspectiva Curții, poartă asupra: *modului de numire a magistraților și duratei mandatului membrilor săi, existența unei protecții împotriva presiunilor exterioare* și a ști dacă există sau nu *aparența de independență*[1].

Este important ca sistemul judiciar să fie perceput ca fiind independent.

Testul de independență are în vedere condițiile obiective sau garanțiile independenței judiciare și percepția asupra acțiunilor în fapt ale magistraților, indiferent dacă aceștia se bucură de garanțiile menționate.

În această privință, a factorului *aparenței de independență*, instanța europeană a arătat că aceasta semnifică încrederea pe care tribunalele trebuie să o inspire justițiabililor, elementul determinant constând în a cunoaște dacă îndoielile celui interesat, în special persoanei acuzate în materie penală, pot trece ca obiectiv justificate și dacă există suficiente garanții pentru a înlătura orice îndoială legitimă. O persoană care afirmă lipsa de independență a unei instanțe nu trebuie să dovedească o lipsă reală de independență, fiind suficient să probeze lipsa uneia din garanțiile care o susțin.[2]

---

[1] *Campbell și Fell c. UK*, Hotărârea din 28 iunie 1984, par. 104, disponibilă în limbile engleză și franceză pe portalul ECHR: http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/search.asp?skin=hudoc-en

[2] C.E.D.O., Cauzele *Delcourt c. Belgia*, Hotărârea din 17 ianuarie 1970, par. 31: *„Justice should not only be done, but should manifestly and undoubtedly be seen to be done"*, Hotărârea este disponibilă pe portalul ECHR *(remarca îi aparține lui Lord Hewart, Lord Chief Justice în perioada 1922-1940, în cauza The King vs Sussex Justices, ex parte McCarthy, din 9 noiembrie 1923);*

b. Garanțiile de independență. În opinia Curții, pentru a determina dacă organul jurisdicțional este independent, trebuie avut în vedere, în afara lipsei oricărei ingerințe sau aparențe de ingerință – din partea altor puteri ale statului sau a părților - și existența unor garanții reale contra oricăror presiuni exterioare[1].

În dreptul intern, independența justiției este garantată de către Consiliul Superior al Magistraturii, atât Constituția României, în art. 133 alin. (1), cât și *Legea nr. 317/2004 privind Consiliul Superior al Magistraturii,*[2] în art. 1 alin. (1) consfințind rolul acestui organism de „garant al independenței justiției", în timp ce în art. 30 alin. (1) și (3) sunt prevăzute ca atribuții apărarea judecătorilor și procurorilor „împotriva oricărui act care le-ar putea afecta independența sau imparțialitatea ori ar crea suspiciuni cu privire la acestea", precum și apărarea reputației profesionale a acestora și asigurarea respectării „legii și a criteriilor de competență și etică profesională în desfășurarea carierei profesionale"[3].

Astfel, garanțiile împotriva factorilor de presiune externi se referă la: inamovibilitatea în timpul mandatului[4]; criterii obiective de selecție care

---

Campbell și Fell c. UK, op. cit., par. 81, 104 și 110; *Cooper c. UK,* Hotărârea din 16 decembrie 2003, par. 104; *Langborger c. Suedia,* Hotărârea din 22 iunie 1989, par. 32; *Bryan c. UK,* Hotărârea din 22 noiembrie 1995, par. 37; *Çiraklar c. Turcia* Hotărârea din 28 octombrie 1998, par. 38, *Incal c. Turquie,* Hotărârea din 9 iunie 1998, par. 71, disponibile în limbile engleză și franceză pe portalul ECHR: http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/search.asp?skin=hudoc-en

[1] C.E.D.O., Cauza *Campbell and Fell c. United Kingdom, cit. supra.*

[2] Legea nr. 317/2004 a fost publicata în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 599 din 2 iulie 2004, iar ulterior a fost modificată și completată prin Legea nr. 247/2005. Republicată în temeiul art. VI al titlului XV din Legea nr. 247/2005 privind reforma în domeniile proprietății și justiției, precum și unele măsuri adiacente, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 653 din 22 iulie 2005, dându-se textelor o nouă numerotare, în Monitorul Oficial al României nr. 827 din 13 septembrie 2005.

[3] În acest sens, trebuie remarcată poziția Plenului C.S.M. față de atitudinea politicienilor și membrilor executivului care „au acuzat procurorii de obedienţă politică, lipsă de moralitate, obrăznicie și comportament abuziv", care a hotărât că „că, prin declarații de genul celor analizate, se aduce atingere independenței, prestigiului și credibilității justiției" - http://www.csm-just.ro/csm/index.php?cmd=0501&pg=2, accesat la data de 01.08.2008.

[4] Principiul I pct. 3 din Recomandarea R (94) 12 prevede inamovibilitatea judecătorilor până la îndeplinirea vârstei obligatorii de pensionare sau sfârșitul

să vizeze în mod exclusiv integritatea, pregătirea și competența profesională[1]; durata și stabilitatea mandatului[2]; un nivel corespunzător al remunerației și drepturi de asigurări sociale specifice[3]; un sistem special de protecție[4]; condiții adecvate pentru desfășurarea activității[5]; o procedură și organisme speciale, independente, care să statueze asupra răspunderii magistraților[6]; asigurarea condițiilor pentru o bună formare profesională[7]; posibilitatea exercitării libertății de exprimare și asociere[1] etc.

---

mandatului, la pct. 2 lit. f) fiind interzisă „luarea" cauzei unui judecător „fără vreun motiv întemeiat, cum ar fi o boală gravă sau existența unui interes personal în domeniu"; Pct. 3 din Carta europeană privind statutul judecătorilor, adoptată în cadrul Consiliului Europei la Strasbourg, iulie 1998, disponibilă în limba română pe site-ul CSM http://www.csm1909.ro/csm/linkuri/14_10_2005__1338_ro.doc, accesat la data de 31.07.2008; pct. 60 lit. a) și pct. 73 alin. (7) din Avizul C.C.J.E. nr. 1/2001.

[1] Principiul I pct. 2 lit. c) din Recomandarea R (94) 12, Principiul nr. 10 al O.N.U., Pct. 2 din Carta Europeană privind Statutul Judecătorilor, pct. 73 alin. (2) din Avizul C.C.J.E. nr. 1/2001.

[2] Principiul O.N.U. nr. 12, Pct. 7 din Carta europeană privind statutul judecătorilor.

[3] Principiul O.N.U. nr. 11, Pct. 6 din Carta europeană privind statutul judecătorilor, pct. 61 și 73 alin. 8 din Avizul C.C.J.E. nr. 1/2001.

[4] Principiul III pct. 2 din Recomandarea R (94) 12 impun luarea tuturor măsurilor necesare pentru a veghea la securitatea judecătorilor, asigurând gărzi în incinta instanțelor sau protecția poliției pentru judecătorii care pot deveni sau sunt victime ale unor amenințări grave.

[5] Principiul III pct. 1 din Recomandarea R (94) 12 prevede, printre altele, recrutarea unui număr suficient de judecători, punerea la dispoziția judecătorilor a personalului auxiliar și a echipamentelor adecvate, precum și încredințarea sarcinilor nejurisdicționale altor persoane.

[6] *Avizul nr. 3 al Consiliului consultativ al judecătorilor europeni (C.C.J.E.)* subliniază că „Judecătorul nu trebuie să lucreze sub amenințarea unei pedepse pecuniare, cu atât mai puțin a uneia cu închisoarea, a cărei prezență poate, chiar subconștient, să îi afecteze judecata" (par. 53); Principiul VI pct. 2 și 3 din Recomandarea R (94) 12; Pct. 5 din Carta europeană privind statutul judecătorilor.

[7] Pct. 2.3 din Carta europeană privind statutul judecătorilor prevede asigurarea, „prin mijloace de formare profesională suportate de stat, pregătirea candidaților aleși pentru exercitarea efectivă a funcțiilor"; Principiul III pct. 1 lit. a) din Recomandarea R (94) 12 impune ca judecătorilor „să li se permită să dobândească pregătirea profesională necesară" în mod gratuit, prin stagii practice în

I.A.2.5. Factori ce pot afecta independenţa. La nivel intern au fost identificaţi, de către magistraţi[2], ca fiind factori de presiune de natură a afecta independenţa magistratului: reflectarea independenţei justiţiei în mass-media; atitudinea/conduita părţilor, avocaţilor; imixtiunea conducătorului instanţei/parchetului; imixtiunea unui coleg ori alt judecător sau procuror; ameninţarea procurorului/judecătorului; participarea anterioară la comiterea unor fapte penale (de regulă, infracţiuni de corupţie); mesajele preşedintelui ţării; mesajele Guvernului; mesajele ministrului justiţiei; solicitarea de informaţii despre un dosar; raportul dat preşedintelui instanţei /conducătorului parchetului sau altor organe despre cauzele care au condus la amânarea judecăţii după fiecare termen acordat sau despre motivele de tergiversare a urmăririi penale; practica instanţei de control judiciar; dispoziţiile legale - judecătorul nu poate lua măsuri decât cu respectarea legii; volumul mare de muncă; propunerea de bani sau alte avantaje; conduita preşedintelui instanţei/conducătorului parchetului; dispoziţiile legale care prevăd răspunderea materială a magistraţilor pentru erorile judiciare.

În acelaşi context, următoarele fapte sau conduite pot afecta independenţa magistratului sau crea aparenţa lipsei de independenţă: participarea magistratului la o campanie electorală; refuzul unei autorităţi publice de a comunica un înscris cerut de instanţă, motivat pe lipsa utilităţii acestuia în dosarul respectiv şi revenirea asupra probei respective de către magistrat; întâlnirile magistratului cu politicieni în diverse locuri: instanţă/parchet, restaurant, tenis, fotbal etc.; discuţii pe teme politice purtate de magistrat în diverse situaţii: birou, holul instanţei/parchetului sau alte spaţii publice; intrarea împreună a judecătorului şi procurorului în sala de judecată, discuţiile dintre aceştia purtate în timpul şedinţei fără a fi auzite de alte persoane sau aşezarea în spaţiu a judecătorului şi procurorului în sala de judecată[3].

Astfel cum a fost analizată, prin raportare la factorii de presiune ce o pot influenţa, independenţa poate fi definită ca fiind capacitatea

---

tribunale, pe lângă alte autorităţi şi instanţe, vizite de studiu la autorităţile şi tribunalele europene şi străine.

[1] Principiul IV din Recomandarea R (94) 12; Principiul O.N.U. nr. 9.

[2] Laura Gherghe, Note de seminar, *Etică şi deontologie profesională pentru magistraţi*, Sovata, martie 2008.

[3] Document elaborat în cadrul activităţilor privind deontologia profesională organizate de către Institutul Naţional al Magistraturii 1 ianuarie – 1 mai 2007, disponibile pe site-ul http://www.inm-lex.ro/

magistratului *de a decide* măsuri, conform legii, fără nicio **intervenție (influență) externă**, capacitatea *de a conștientiza* factorii **externi** ce influențează sau creează aparența unei influențe, precum și capacitatea *de a respinge* factorii **de natură externă** ce influențează sau creează aparența unei influențe[1].

Independența judecătorului reprezintă, astfel, nu doar condiția necesară pentru buna funcționare și realizare a justiției, ci și garanția drepturilor și libertăților fundamentale a protecției lor în fața puterii.

I.A.3. Imparțialitatea – valoare etică fundamentală a magistratului

I.A.3.1. Definirea conceptului. Potrivit înțelegerii generale a noțiunii, imparțialitatea este „calitatea de a fi imparțial; nepărtinire, obiectivitate". A fi imparțial înseamnă „a fi capabil de a face o apreciere justă și obiectivă"[2].

Raportând conceptul de imparțialitate la sistemul judiciar, în literatura juridică[3] se susține că imparțialitatea se referă la starea de spirit sau atitudinea instanței în raport cu problemele și părțile dintr-un anumit caz. Termenul de imparțialitate se referă la absența părtinirii reale sau doar percepute.

I.A.3.2. Interferența independenței cu imparțialitatea. Deși valori separate și distincte, imparțialitatea și independența sunt strâns legate între ele ca atribute ale actului de justiție, care se consolidează reciproc. Astfel, independența este pre-condiția pentru imparțialitate, esențială pentru credibilitatea sistemului juridic[4], o cerință pentru atingerea obiectivului imparțialității, în timp ce aceasta din urmă valorifică independența, exprimându-i plenar consistența. Un judecător poate să fie independent și să nu fie imparțial, însă un judecător care nu este independent nu poate fi prin definiție imparțial[5].

---

[1] V. Voineag, *Note de seminar*, Formare de formatori în etică și deontologie profesională pentru magistrați, Gura Humorului, 13-17 noiembrie 2007.

[2] *Dicționarul explicativ al limbii române*, ed. a II-a, București, Ed. Univers Enciclopedic, 1998, p. 145.

[3] Asociația Magistraților din România, *op. cit.*, p. 29.

[4] *Avizul nr. 3 al Consiliului consultativ al judecătorilor europeni (C.C.J.E.)*, par. 16.

[5] Asociația Magistraților din România, *op. cit.*, p. 29.

Raţiunea independenţei justiţiei este rezolvarea corectă şi imparţială a tuturor cazurilor particularilor[1].

Mai mult, textul art. 6 din Convenţie foloseşte sintagma autonomă de „instanţă independentă şi imparţială", dar cele două noţiuni „independentă" şi „imparţială" nu se suprapun, întrucât independenţa nu presupune neapărat imparţialitate, sfera acesteia din urmă fiind mai largă, o instanţă putând fi independentă, ceea ce nu înseamnă automat că va fi şi imparţială[2].

I.A.3.3. Observatorul rezonabil. Imparţialitatea este calitatea fundamentală cerută unui judecător şi atributul esenţial al sistemului judiciar. Imparţialitatea poate exista ca stare de fapt şi ca problemă de percepţie rezonabilă. Imparţialitatea nu este legată astfel doar de percepţie, ci în mod fundamental de absenţa părtinirii şi a prejudecăţii. Acest aspect dual este redat în sintagma folosită şi de către Curte, „justiţia nu trebuie doar să fie făcută, ci şi să fie văzută efectiv ca fiind făcută". Impresia de imparţialitate este măsurată de standardul *observatorului rezonabil,* care, analizând problema în mod realist şi practic, poate sau ar putea percepe lipsa imparţialităţii judecătorului[3].

Potrivit *Avizului nr. 1 al Consiliului consultativ al judecătorilor europeni (C.C.J.E.),* când deliberează într-un litigiu între oricare părţi, judecătorul trebuie să fie imparţial, adică liber faţă de orice relaţii, subiectivism sau părtinire, care afectează – sau pot fi percepute ca afectând – capacitatea sa de a decide independent, astfel încât nu doar părţile dintr-o cauză anume, ci societatea în ansamblu să poată avea încredere în puterea judecătorească. Astfel, nu este suficient ca un judecător să fie liber faţă de orice relaţii, părtinire sau influenţă inadecvată, ci trebuie de asemenea să pară astfel în faţa unui *observator rezonabil,* în caz contrar, încrederea în justiţie putând fi subminată.

---

[1] A. Rădulescu, *Independenţa şi imparţialitatea judecătorului ca standarde profesionale în procesul civil,* p. 2, disponibil pe site-ul http://www.alexandrina-radulescu-csm.ro/docs/lucrare-independenta-impartialitate.pdf, accesat la data de 2.08.2008.

[2] V. Pătulea, *Sinteză teoretică şi de practică judiciară a Curţii Europene a Drepturilor Omului în legătură cu art. 6 din Convenţia Europeană a Drepturilor Omului. Dreptul la un proces echitabil. Dreptul la un tribunal independent şi imparţial (III),* în Revista Dreptul nr. 12/2006, p. 218.

[3] Asociaţia Magistraţilor din România, *op. cit.,* p. 29.

Principiile de la Bangalore au făcut referire la o persoană *rezonabilă și informată*, care ar putea crede că magistratul nu este capabil să soluționeze cazul în mod imparțial. Termenul definește o persoană onestă, diligentă și informată.

Opinia că un judecător nu este imparțial poate apărea în mai multe moduri, de exemplu prin impresia generată de un conflict de interese, de comportamentul acestuia în cadrul instanței sau de activitățile și asocierile lui în afara instanței.

Ceea ce prezintă relevanță este dacă această temere poate fi susținută ca justificată în mod obiectiv în fața observatorului rezonabil care este opinia publică.

Părtinirea subminează încrederea publicului în sistemul judiciar, afectând imaginea justiției și securitatea raporturilor sociale. În acest context, magistratul trebuie să evite toate activitățile care sunt de natură să creeze impresia că decizia sa poate fi influențată de factori precum prejudecățile, relația personală cu o parte sau interesul în obținerea unui anumit rezultat.

Codurile de procedură penală și civilă prevăd situațiile în care judecătorul și procurorul sunt incompatibili să participe la soluționarea unor procese, legea prezumând că se pot exprima rezerve cu privire la imparțialitatea lor[1].

Pentru a se stabili existența unor bănuieli legitime de lipsă de imparțialitate a unui judecător, se are în vedere în primul rând optica celui acuzat, dar aceasta nu este decisivă, ci susținerile sale trebuie să poată fi justificate din punct de vedere obiectiv[2]. La rândul său, Curtea Europeană ridică la rang de principiu necesitatea existenței până și a *aparenței de imparțialitate*, necesară pentru a nu afecta încrederea publică (iar în procesele penale, mai mult ca orice, încrederea acuzatului) pe care într-o societate democratică trebuie să o inspire instanțele judecătorești[3].

I.A.3.4. Cerințele imparțialității. Cea mai scrupuloasă analiză a imparțialității este făcută de Curtea Europeană a Drepturilor Omului. Consacrând, în art. 6, dreptul la un proces echitabil ca drept fundamental ce reprezintă idealul de înfăptuire al unei adevărate justiții, de respectarea a

[1] N. Cochinescu, *op. cit.*, p. 8.

[2] C.E.D.O., Cauza *Thorgeirson c. Islanda*, Hotărârea din 25 iunie 1992, par. 51, disponibilă în limbile engleză și franceză pe portalul ECHR - http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/search.asp?skin=hudoc-en.

[3] *Idem.*

drepturilor omului, Convenția stipulează „Orice persoană are dreptul la judecarea (...) cauzei sale, de către o instanță (...) imparțială (...)."

Din perspectiva art. 6 par. 1 al Convenției, Curtea apreciază că imparțialitatea unei instanțe trebuie determinată atât sub aspect subiectiv cât și sub aspect obiectiv[1].

În doctrină[2] s-a apreciat că această distincție între imparțialitatea subiectivă și cea obiectivă trebuie făcută, însă noțiunile utilizate sunt susceptibile de critici serioase, întrucât „imparțialitatea numită de către Curte *subiectivă* se probează pe baza unor elemente obiective, iar cea numită *obiectivă* se probează pe baza unor probe de natură obiectivă." De aceea ar fi preferabil ca distincția să se facă între imparțialitatea *personală,* care se raportează la „opinia judecătorului" și *imparțialitatea funcțională* care se raportează la „opiniile altora"[3].

a. *Demersul subiectiv* presupune încercarea de a determina „convingerea personală a unui anumit judecător la un anumit moment"[4].

Imparțialitatea subiectivă impune ca niciun membru al instanței să nu aibă vreo prejudecată sau predilecție, să nu aibă niciun motiv de a favoriza sau a defavoriza vreo parte.

Lipsa imparțialității subiective se poate constata atunci când judecătorul, din cauza unor convingeri subiective, devine incompatibil cu rolul de a judeca echilibrat cauza aflată în fața sa[5]. În materie penală, acest fapt este cu atât mai important cu cât se poate afirma că prezumția de nevinovăție este prima aplicație a dreptului la o judecată imparțială[6].

---

[1] *Idem,* par. 49.

[2] R. Chiriță, *Independența și imparțialitatea magistratului sau tipuri de neutralitate a puterii judiciare (II),* în Noua Revistă de Drepturile Omului, Ed. C.H. Beck, iulie-septembrie 2007, p. 35.

[3] Astfel, autorul apreciază că „se pune problema unei parțialități personale atunci când magistratul tinde să analizeze litigiul din față sa plecând de la unele prejudecăți, ce țin de forumul său intern, exemplul tipic fiind atunci când există un conflict între el și una dintre părți. În același timp se pune problema unei parțialități funcționale atunci când riscul de prejudecată provine din organizarea defectuoasă a sistemului judiciar, punând un magistrat în situația de a fi suspectat în mod legitim de către terți, că ar putea avea o opinie prestabilită asupra litigiului, exemplul tipic fiind atunci când un judecător este cenzurat să-și cenzureze propria decizie, emisă anterior."

[4] C.E.D.O., Cauza *Thorgeirson c. Islanda,* cit. supra, par. 49.

[5] R. Chiriță, *op. cit. (II),* p. 35.

[6] S. Gichard, J. Buisson, *Procédure pénale,* Litec, Paris, 2000, p. 250, citat de R. Chiriță, *op. cit. (II),* p. 35.

Astfel, în jurisprudența statelor europene s-a apreciat că lipsește în mod evident imparțialitatea personală atunci când judecătorul are un interes în cauză, cum ar fi situația avocatului condamnat pentru *contemp of court* de către același judecător în fața căruia se comisese fapta[1] și care s-a simțit insultat; atunci când judecătorul unui litigiu civil l-a consiliat pe adversar cu prilejul unui alt litigiu între aceleași părți[2]; atunci când, după un interogatoriu, un magistrat a declarat public că nu poate să suporte cauza penală respectivă și că nu vrea să mai vadă dosarul în fața ochilor[3]; când judecătorul este proprietarul unui spațiu în care una dintre părți își desfășoară activitatea comercială[4]; atunci când o parte a realizat lucrări de consolidare a clădirii în care funcționa instanța, în mod gratuit[5]; când un judecător, în apel, este chemat să reexamineze o hotărâre pronunțată în primă instanță de către soțul său[6]; când între un judecător și unul dintre martori există relații intime[7].

Imparțialitatea personală se apreciază pe baza „opiniei exprimate" a magistratului, ceea ce înseamnă că în esență, acestuia i se impune

---

[1] Cauza *Cass. fr., Decizia din 26 octombrie 1808,* citată de A. Maron, *Incidences de la Convention européenne de sauvegarder des droits de l'Homme sur la procédure de suspicion légitime (I),* în Droit pénal, 1995, p. 1, referită de R. Chiriță, *op. cit. (II),* p. 36.

[2] Cauza *Cass. fr., Decizia din 08 noiembrie 1913,* citată de A. Maron, *Incidences de la Convention européenne de sauvegarder des droits de l'Homme sur la procédure de suspicion légitime (I),* în Droit pénal, 1995, p. 1, referită de R. Chiriță, *op. cit. (II),* p. 36.

[3] Cauza *Cass. fr., Decizia din 21 august 1990,* citată de A. Maron, *Incidences de la Convention européenne de sauvegarder des droits de l'Homme sur la procédure de suspicion légitime (II),* în Droit pénal, 1995, p. 1, referită de R. Chiriță, *op. cit. (II),* p. 36.

[4] C.A. Rouen, Decizia Streiff c. Bellemans din 29 octombrie 1992; M. Fabre, A. Gouron-Mazel, *Convention européenne des droits de l'Homme Application par le juge français,* p. 81, citat în R. Chiriță, *op. cit. (II),* p. 36.

[5] C.E.D.O., *Cauza Belukha c. Ucrainei,* Hotărârea din 09 noiembrie 2006, referită de R. Chiriță, *op. cit. (II),* p. 36.

[6] Cauza *Cass. fr., Decizia din 04 iulie 1996,* M. Fabre, A. Gouron-Mazel, *Convention européenne des droits de l'Homme. Application par le juge français,* Ed. Litec, Paris, 1998, p. 82, citat în R. Chiriță, *op. cit. (II),* p. 36.

[7] C.E.D.O., *Cauza Jurado,* Hotărârea din 17 ianuarie 1996, în Revue trimestrielle de droits de l'Homme, 1997, p. 95, referită de R. Chiriță, *op. cit. (II),* p. 36.

păstrarea unei rezerve în opiniile pe care le exprimă înainte de finalizarea unui litigiu[1].

Totodată, comportamentul care favorizează sau defavorizează o anumită parte și care poate consta, de exemplu, în exprimarea unor remarci din care rezultă că judecătorul este convins de vinovăția acuzatului sau în legătura de rudenie a lui cu una dintre părți, este de natură să conducă la ideea lipsei de imparțialitate.

Astfel, Curtea a decis că nu îndeplinea condiția de imparțialitate un jurat al unei curți cu jurați care s-a declarat rasist[2] și niciun judecător al secției penale care și-a făcut publică opinia în sensul constatării vinovăției acuzatului[3].

Așa cum s-a precizat deja, având în vedere că imparțialitatea subiectivă pune în discuție „forul interior" al judecătorului, instanța europeană de contencios al drepturilor omului a stabilit că ea este prezumată până la proba contrară[4], indiferent că este vorba de un magistrat de profesie, un membru al juriului sau de persoane specializate care participă alături de magistrat la soluționarea litigiului[5].

Curtea consideră că noțiunea de imparțialitate conține nu doar un element subiectiv, ci și unul obiectiv: astfel, nu numai că instanța trebuie să fie imparțială din punct de vedere mental, prin aceea că „niciunul din membrii instanței nu ar trebui să aibă prejudecăți sau predilecții personale", dar că aceasta trebuie, de asemenea, „să fie imparțială dintr-un punct de vedere obiectiv", prin aceea că „trebuie să

---

[1] R. Chiriță, *op. cit. (II)*, p. 35.

[2] C.E.D.O., *Cauza Remli c. Franței*, Hotărârea din 23 aprilie 1996, par. 47, disponibilă în limbile engleză și franceză pe portalul ECHR - http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/search.asp?skin=hudoc-en.

[3] C.E.D.O., *Cauza Lavents c. Letoniei*, Hotărârea din 28 noiembrie 2002, par. 118, disponibilă în limbile engleză și franceză pe portalul ECHR - http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/search.asp?skin=hudoc-en.

[4] C.E.D.O., *Cauza Le Compte, Van Leuven și De Meyere vs. Belgia*, Hotărârea din 23 iunie 1981, par. 58 alin. 4, disponibile în limbile engleză și franceză pe portalul ECHR - http://cmiskp.echr.coe.int /tkp197/search.asp ?skin= hudoc-en.

[5] C.E.D.O., *Cauza Ettl și alții vs. Austria*, Hotărârea din 23 aprilie 1987, par. 40, disponibilă în limbile engleză și franceză pe portalul ECHR - http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/search.asp?skin=hudoc-en.

ofere garanții pentru a exclude orice ***îndoială justificată*** în această privință"[1].

b. Demersul obiectiv presupune determinarea împrejurării dacă magistratul „oferă suficiente garanții pentru a exclude orice bănuială legitimă ce ar putea plana asupra sa"[2], dacă, independent de comportamentul personal al judecătorului, există fapte **determinate** și **verificabile** care pot justifica îndoielile cu privire la imparțialitatea sa[3]. Se are în vedere deci competența sa funcțională. Scopul acestei analize este acela de a se stabili dacă judecătorul a oferit garanții suficiente pentru a exclude, în persoana lui, orice dubiu legitim în cauza respectivă. Din acest punct de vedere, noțiunile de independență și imparțialitate obiectivă par intim legate.

Se poate discuta despre o parțialitatea obiectivă (funcțională) atunci când magistratul se află, datorită exercitării funcțiilor sale, într-o astfel de poziție încât orice persoană ar putea crede că va tinde, *apriori,* spre o anumită soluție[4].

Din acest punct de vedere, imparțialitatea poate fi analizată în legătură cu implicarea judecătorului în diferite faze procesuale ale unui dosar.

Pentru a împiedica formarea opiniei că magistratul este parțial, trebuie evitată exercitarea succesivă de funcții jurisdicționale diferite, în aceeași cauză, de către același judecător: interpretând noțiunea de *tribunal independent și imparțial* și aceea de *proces echitabil,* Curtea Europeană a Drepturilor Omului s-a pronunțat în sensul unui separatism

---

[1] C.E.D.O., *Cauza Daktaras c. Lituaniei,* Hotărârea din 30 martie 2000, par.30, disponibilă în limbile engleză și franceză pe portalul ECHR - http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/search.asp?skin=hudoc-en.

[2] C.E.D.O., *Cauza Thorgeirson c. Islandei,* Hotărârea din 25 iunie 1992, par. 49, C.E.D.O., Cauza *Piersack vs. Belgia,* Hotărârea din 1 octombrie 1982, par. 30, disponibilă în limbile engleză și franceză pe portalul ECHR - http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/search.asp?skin=hudoc-en.

[3] C.E.D.O., *Hauschildt vs. Danemarca,* Hotărârea din 24 mai 1989, par. 48, disponibilă în limbile engleză și franceză pe portalul ECHR - http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/search.asp?skin=hudoc-en.

[4] R. Chiriță, *op. cit. (II),* p. 36.

BCU Cluj / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

între funcția de urmărire de cea de judecată[1], a funcției de instrucție de cea de judecată[2], a funcției de urmărire de cea de instrucție[3].

Aplicarea acestei reguli a cunoscut însă o evoluție în jurisprudența Curții, pornindu-se de la o interpretare restrictivă, abstractă, a imparțialității obiective și ajungându-se, ulterior, la una concretă.

Astfel, inițial s-a stabilit că un judecător nu poate soluționa cauza în fond dacă a exercitat funcția de judecător în faza de urmărire penală[4] sau de judecător de instrucție[5], considerându-se că ne aflăm în prezența unei aparențe a lipsei de imparțialitate prin simpla implicare a judecătorului de fond în stadiile procesuale anterioare, întrucât o cauză deja cunoscută de judecător îl poate face pe acesta ca, la judecata în fond, să se raporteze la opinia deja exprimată într-o circumstanță anterioară.

S-a constatat însă că aplicarea strictă a acestei reguli ar putea duce la blocări ale activității jurisdicționale datorită lipsei personalului suficient, motiv pentru care a fost criticată în doctrină, fiind cunoscută sub denumirea de „tirania aparenței"[6].

Ulterior, Curtea, în demersul său, a impus ca suspiciunile asupra imparțialității să poată fi justificate obiectiv, prin raportare la circumstanțele concrete ale cauzei.

Astfel, în Cauza *Hauschildt c. Danemarca,* Curtea a apreciat că deși instanța daneză a verificat legalitatea arestării reclamantului și a dispus de mai multe ori prelungirea acesteia, ulterior soluționând fondul, nu cumulul de funcții judiciare în sine poate determina o îndoială obiectiv justificată, ci faptul că instanța se antepronunțase într-una din deciziile

---

[1] C.E.D.O., *Cauza Piersack vs. Belgia,* Hotărârea din 1 octombrie 1982, par. 30, disponibilă în limbile engleză și franceză pe portalul ECHR - http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/search.asp?skin=hudoc-en.

[2] C.E.D.O., *Cauza De Cubber c. Belgiei,* Hotărârea din data de 26 octombrie 1984, par. 29, disponibilă în limbile engleză și franceză pe portalul ECHR - http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/search.asp?skin=hudoc-en.

[3] C.E.D.O., *Huber c. Elveției,* Hotărârea din 23 octombrie 1990, par. 43, disponibilă în limbile engleză și franceză pe portalul ECHR - http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/search.asp?skin=hudoc-en.

[4] *Idem.*

[5] C.E.D.O., *Cauza De Cubber vs. Belgia, op. cit.,* disponibilă în limbile engleză și franceză pe portalul ECHR http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/search.asp?skin=hudoc-en.

[6] P. Martens, *La tyranie de l'apparence,* în *Revue trimestrielle des droits de l'Homme,* 1996, p. 640, citat de R. Chiriță în *op. cit.,* p. 6.

de prelungire a arestării prin referirea făcută la existența unor „indicii de vinovăție evidente și de necombătut"[1].

De asemenea, Curtea[2] a decis că nu a fost violată Convenția atunci când o cauză privind un minor a fost soluționată pe fond de către același judecător care anterior decisese menținerea inculpatului în stare de arest, obiectul demersului magistratului în cadrul celor două proceduri fiind diferit.

S-a statuat, astfel, că anumite tipuri de cumul sunt acceptate sub rezerva analizării în concret a investigațiilor efectuate de judecător în faza prealabilă judecății. În măsura în care aceste investigații sunt sumare și nu creează impresia că judecătorul și-a format o prejudecată asupra fondului cauzei, este posibil ca cel care a dispus arestarea preventivă[3] (chiar și în cazul acuzaților minori[4]) sau a fost judecător de instrucție[5] să dea soluția pe fond. De asemenea, Curtea a statuat că „temerea că instanța ar fi putut fi parțială din cauza faptului că unul dintre judecători interogase martori în cursul urmăririi penale, poate suscita inculpatului dubii cu privire la imparțialitatea judecătorului, însă o astfel de situație nu poate fi obiectiv justificată decât în funcție de circumstanțele cauzei"[6].

Sub aspectul importanței actelor îndeplinite de magistrat în diferitele faze ale aceluiași proces, Curtea a făcut o distincție, constatând că există o violare a art. 6 par. 1 sub acest aspect atunci când magistratul în cauză participă la realizarea unor acte importante în cursul proce-

---

[1] C.E.D.O., *Cauza Hauschildt c. Danemarcei*, cit. supra, par. 51-51.

[2] C.E.D.O., *Cauza Nortier c. Olandei*, Hotărârea din 24 august 1993, par. 35, disponibilă în limbile engleză și franceză pe portalul ECHR, http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/search.asp?skin=hudoc-en.

[3] C.E.D.O., *Cauza Sainte-Marie c. Franței*, Hotărârea din 7 decembrie1992, par. 32, disponibilă în limbile engleză și franceză pe portalul ECHR, http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/search.asp?skin=hudoc-en.

[4] C.E.D.O., *Cauza Nortier c. Olandei*, cit. supra.

[5] C.E.D.O., *Cauza Fey c. Austriei*, Hotărârea din 24 februarie1993, par. 30 și Cauza *Padovani vs Italia*, Hotărârea din 26 februarie 1993, par. 27, disponibile în limbile engleză și franceză pe portalul ECHR http://cmiskp.echr. coe.int/tkp 197/search.asp?skin=hudoc-en.

[6] C.E.D.O., *Cauza Bulut c. Austriei*, cit. supra, par. 53.

durii (audierea inculpatului exclusiv de către un judecător militar[1]), în timp ce dacă acesta participă doar la acte de o importanță redusă (stabilirea termenelor de judecată[2]) nu se poate vorbi de o violare a art. 6. De asemenea, simplul fapt că un judecător a luat cunoștință de un dosar înainte de proces nu justifică, în sine, o bănuială asupra imparțialității sale[3].

„Cumulul de funcții judiciare" poate fi întâlnit și sub forma pluralității de decizii luate de același magistrat în cadrul aceluiași litigiu, în această situație **unicitatea litigiului** fiind cea care atrage încălcarea principiului imparțialității.

În literatura de specialitate[4] s-a exprimat opinia că nu este suficient pentru ca justițiabilul să se îndoiască legitim de imparțialitatea judecătorului învestit cu soluționarea unei cauze dacă acesta a dat anterior o soluție într-o cauză similară, chiar dacă între cele două pricini există elemente comune, importantă fiind unicitatea litigiului. Cu toate acestea, se subliniază că unicitatea litigiului nu trebuie confundată cu unicitatea procedurii, întrucât este posibil ca același litigiu să presupună mai multe proceduri, cum ar fi situația în care mai multe persoane inculpate pentru aceleași fapte sunt judecate în cadrul unor proceduri diferite, atunci când participarea uneia dintre ele este descoperită ulterior condamnării celorlalte. Însă unicitatea litigiului presupune același obiect al discuției juridice, indiferent că vizează o stare de fapt sau interpretarea legii.

S-a apreciat, astfel, că există unicitatea litigiului între o acțiune disciplinară împotriva unui avocat acuzat de neplata onorariului avansat de parte pentru un expert într-o cauză civilă, ce a fost respinsă pentru lipsa de probe, ca urmare a neachitării onorariului necesar efectuării expertizei de către avocat, și cauza civilă soluționată de către același judecător[5].

---

[1] C.E.D.O., *Cauza Öcalan c. Turciei*, Hotărârea din data de 12 mai 2005, par. 117, disponibilă în limbile engleză și franceză pe portalul ECHR, http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/search.asp?skin=hudoc-en.

[2] C.E.D.O., *Cauza Ceylan c. Turciei*, Hotărârea din 30 august 2005, citată de R. Chiriță, *op. cit.* (I), p. 8.

[3] C.E.D.O., *Cauza Nortier vs. Olanda*, cit. supra., par. 35.

[4] R. Chiriță, *op. cit. (II)*, p. 38.

[5] Cauza *Cass. fr.; secția I civilă, Decizia C din 18 mai 1989 în Revue trimestrielle des droits de l'Homme*, 1990, p. 76-77, referită de R. Chiriță, *op. cit. (II)*, p. 39.

Dimpotrivă, s-a apreciat că imparțialitatea nu a fost afectată, nefiind vorba despre unicitatea litigiului atunci când magistratul care are de soluționat o cauză de natură penală a soluționat anterior o cauză de natură civilă între aceleași părți, cu condiția ca starea de fapt care stă la baza celor două proceduri să fie diferită[1]; dacă însă starea de fapt este aceeași, spre exemplu procesul civil vizează protecția drepturilor părintești, iar litigiul penal vizează condamnarea unui părinte pentru abuzuri comise împotriva copilului, litigiul este unic[2], cumulul fiind interzis.

Lipsește, de asemenea, unicitatea litigiului[3] atunci când un magistrat soluționează două cauze penale distincte privind același inculpat, care vizează fapte diferite, ca și atunci când judecătorul chemat să dispună partajarea bunurilor comune este judecătorul care a dispus desfacerea căsătoriei soților[4], aceștia neputând fi acuzați de parțialitate.

Curtea a apreciat însă că aceiași judecători pot reexamina o cauză, ca urmare a desființării sau casării într-o cale ordinară sau extraordinară de atac a unei prime hotărâri date în lipsa acuzatului, întrucât aceștia nu sunt în nici un mod ținuți de prima lor decizie, ei reanalizând întreg ansamblul cauzei, toate aspectele puse în discuție rămânând deschise și supuse dezbaterii contradictorii în lumina informațiilor complete furnizate de partea prezentă.[5]

Obiectivul cerinței de imparțialitate în jurisprudența Curții este nu de a interzice magistratului să-și formeze o opinie, ci de a împiedica dorința de a nu și-o schimba (de a înlătura practic rostul dezbaterilor).

---

[1] Cauza *Cass. fr.; secția penală, Decizia LA din 06 februarie 1989 în Revue trimestrielle des droits de l'Homme*, 1990, p. 283, referită de R. Chiriță, *op. cit. (II)*, p. 39.

[2] P.L. Ambert, *L'impartialité du juge statuant succesivement au civil, puis au pénal*, în *Revue trimestrielle des droits de l'Homme*, 1990, p. 285, referită de R. Chiriță, *op. cit. (II)*, p. 39.

[3] Cauza *Cass. fr., Decizia G din 14 februarie 1996*, M. Fabre, A. Gouron-Mazel, *Convention européenne des droits de l'Homme. Application par le juge français*, Ed. Litec, Paris, 1998, p. 86, citat în R. Chiriță, *op. cit. (II)*, p. 40.

[4] Cauza *Cass. fr., secția I civilă, Decizia Denier c. Sordello din 19 noiembrie 1996*, M. Fabre, A. Gouron-Mazel, *Convention européenne des droits de l'Homme. Application par le juge français*, Ed. Litec, Paris, 1998, p. 87, citat în R. Chiriță, *op. cit. (II)*, p. 40.

[5] C.E.D.O., Cauza Thomann c, Elveția, Hotărârea din 10 iunie 1996, par. 35, disponibilă în limbile engleză și franceză pe portalul ECHR - http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/search.asp?skin=hudoc-en.

Astfel, judecătorul trebuie să rămână deschis la primirea noilor fapte, argumente, interpretări, fiind imposibil ca unui judecător care într-o anumită fază a procesului a luat cunoștință de conținutul unui dosar să i se ceară să nu își formeze o opinie în legătură cu posibila soluție pe care o va da acelei cauze.[1]

Acordând relevanță adagiului englez *„justice must not only be done, it must be seen to be done"*[2] rezultă că maniera, atitudinea, manifestările în care un judecător instrumentează o cauză trebuie să fie de natură a arăta părților că el nu intenționează favorizarea sau defavorizarea vreuneia. Astfel, în mod explicit se reține că „tribunalul trebuie să fie și să pară că este independent și imparțial".

I.A.3.5. Cadrul juridic reglementator. Imparțialitatea, ca valoare etică fundamentală, este prevăzută și de *Principiile de la Bangalore cu privire la conduita judiciară* care prevăd, în Norma 2, că „imparțialitatea este indispensabilă exercitării funcției judecătorești. Ea este necesară nu numai hotărârii înseși, ci și întregii succesiuni de etape prin care se ajunge la ea."

Pentru a evidenția aspectele la care se referă și conduita de urmat, am apreciat util să redăm în cele ce urmează modurile de aplicare ale acestui principiu, astfel cum sunt ele redate în documentul sus-menționat:

„2.1. Judecătorul își va îndeplini îndatoririle de magistrat fără părtinire, fără subiectivism, fără idei preconcepute.

2.2. Judecătorul se va strădui să adopte o conduită, atât în instanță, cât și în afara acesteia, care să câștige și să mențină încrederea publicului, a juriștilor și a părților în imparțialitatea judecătorilor și a justiției, în general.

2.3. Judecătorul, în măsura posibilului, se va strădui să adopte o conduită demnă, care să reducă la minimum numărul situațiilor care ar putea duce la recuzarea sa, împiedicându-l de a judeca sau de a hotărî într-o speță oarecare.

2.4. Judecătorul va trebui să se abțină de la orice comentariu care, făcut în mod conștient în legătură cu o cauză în judecare sau care i-ar

---

[1] *Factorii de presiune și conflictele de interese în justiție – ghid pentru judecători, op. cit.*, p. 30.

[2] C.E.D.O., Cauza *Delcourt c. Belgia 1970, par. 31*, disponibilă în limbile engleză și franceză pe portalul ECHR - http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/search.asp?skin=hudoc-en.

putea fi adusă spre judecare, ar putea afecta rezultatul dezbaterilor sau ar putea dăuna imparțialității procesului. Judecătorul nici nu va face comentarii în public sau în alt mod, care să afecteze dreapta judecare a unei persoane sau a unei spețe.

2.5. Judecătorul se va abține de a judeca în orice dosar pe care constată că nu îl va putea soluționa imparțial sau în care i-ar putea părea unui observator corect ca nefiind capabil să judece. Între astfel de cazuri se numără următoarele, fără însă ca înșiruirea de mai jos să fie completă:

2.5.1. cazul în care judecătorul se simte subiectiv sau are o prejudecată cu privire la una din părți sau în care judecătorul cunoaște personal faptul că există chestiuni controversate care pot prejudicia desfășurarea procesului;

2.5.2. cazul în care, anterior, judecătorul a funcționat ca avocat sau a servit ca martor în dosarul supus judecății sale, sau

2.5.3. cazul în care judecătorul sau un membru al familiei sale are un interes material în rezultatul disputei, toate acestea sub rezerva ca judecătorului să nu i se poată cere abținerea atunci când nu se poate constitui o alta instanță care să judece cauza sau când, din motive de urgență, inacțiunea ar putea duce la un grav act de injustiție."

Codul deontologic al judecătorilor și procurorilor din România, în acord cu reglementările și jurisprudența instanțelor internaționale, impune, în art. 9 alin. (1) ca „Judecătorii și procurorii (...) să fie imparțiali în îndeplinirea atribuțiilor profesionale, fiind obligați să decidă în mod obiectiv, liberi de orice influențe.", iar în alin (2) „să se abțină de la orice comportament, act sau manifestare de natură să altereze încrederea în imparțialitatea lor.".

Plecând de la prezumția de parțialitate ce există în situațiile de incompatibilitate reglementate în normele de drept obiectiv, atât Codul deontologic (în art. 10), cât și codurile de procedură civilă și penală ori alte legi speciale, pentru a determina conduita de urmat a magistratului în astfel de situații, folosesc imperative precum „este dator" ori „este obligat", însă abținerea trebuie privită ca un drept al magistratului (în reflectarea parțialității sale subiective sau, după caz, obiective) de a-și exterioriza poziția (cu arătarea motivului de incompatibilitate) față de cauza respectivă. În sprijinul argumentării este de subliniat că aparența de imparțialitate „trece" peste interesul părții, care „cunoscând eventualul motiv de incompatibilitate ce planează asupra magistratului",

acceptă să fie judecată de acesta (fără a uza de dreptul său de recuzare)[1].

Ca atare, interesul societății, văzut din perspectiva interesului justițiabilului, este valorificat în detrimentul normelor procedurale, care conferă magistratului dreptul de a se abține și părții dreptul de a recuza.

În doctrină[2] s-a apreciat că incompatibilitatea, privită ca remediu procesual, semnifică atât ipoteza de parțialitate și subiectivism în care se află magistratul și care constituie, în același timp, o piedică la instrumentarea cauzei respective, cât și instituția prin intermediul căreia magistratul este oprit să participe la activitatea procesuală într-o cauză determinată. Așadar incompatibilitatea nu este considerată o incompetență, fiind situația specială în care se poate afla un magistrat față de cauza *pendinte*, reglementată cu scopul de a asigura principiile de drept ale imparțialității și obiectivității modului de rezolvare a unei cauze.

În considerarea aceluiași principiu, al imparțialității, magistraților nu le este îngăduit „să se folosească de calitatea de judecător sau procuror pentru a influența soluția instanței de judecată sau a parchetului ori pentru a crea aparența unei astfel de influențe" în situațiile în care aceștia acordă asistență juridică, în condițiile legii (art. 11 alin. 1).

De asemenea, art. 11 alin. (2) interzice ca judecătorii și procurorii să se lase influențați de relațiile de familie și sociale în exercitarea atribuțiilor de serviciu, precum și „să intervină pentru soluționarea unor cereri, să pretindă ori să accepte rezolvarea intereselor personale sau ale membrilor familiei ori ale altor persoane, altfel decât în limita cadrului legal." Codul interzice și „Imixtiunea în activitatea altor judecători și procurori (...)."

I.A.3.6. Factori ce pot afecta imparțialitatea. S-a apreciat de către magistrați[3] că poate fi afectată imparțialitatea de o serie de factori precum: prejudecățile, propriile porniri, opinii, pasiuni, afinități ideologice;

---

[1] C.E.D.O., Cauza *Le Compte, Van Leuven și De Meyere vs. Belgia, op. cit.*, par. 58 alin. (4) – *„Quant à l'impartialité personnelle de chacun des membres, elle doit se présumer jusqu'à preuve du contraire; or, ainsi que le souligne le Gouvernement, aucun des requérants n'a usé de son droit de récusation"*.

[2] M. Vasiescu, *Incompatibilitatea judecătorului în procesul penal*, Revista Dreptul nr. 1/2004, p. 1.

[3] Laura Gherghe, Note de seminar, *Etică și deontologie profesională pentru magistrați*, Sovata, martie 2008.

nivelul emoțional al magistratului; relația magistratului cu una din părți sau cu apărătorul acestuia.

Cu toate acestea, s-a apreciat[1] că nu pot constitui părtinire valorile personale, filosofia sau convingerile privind legea ale unui judecător. Faptul că acesta are o opinie generală despre o problemă legală sau socială, legată direct de un caz, nu îl face recuzabil. Deciziile judiciare luate în alte pricini sau comentariile legale asupra probelor, făcute în cursul procedurilor, nu pot fi considerate ca dovezi de părtinire.

În practică se pot identifica o serie de situații în care se pune problema imparțialității sau aparenței de imparțialitate, cum ar fi: relația de prietenie dintre magistrat și avocatul care pledează într-un dosar repartizat aleatoriu magistratului respectiv; capacitatea obiectivă a magistratului de a soluționa cauzele în care figurează o persoană care i-a adus anterior grave acuzații, cu ocazia judecării unui alt dosar; posibilitatea magistratului de a judeca un dosar în care figurează ca parte o persoană care l-a chemat în judecată pe magistrat într-un alt dosar; judecătorul și-a spus opinia cu privire la modul de interpretare a unui text legal printr-o altă hotărâre sau într-un articol scris într-o revistă de specialitate ori într-o discuție anterioară asupra interpretării unui text legal cu un avocat care pledează în cauza respectivă; nemotivarea hotărârii sau a măsurilor dispuse pe parcursul procesului; neanalizarea tuturor motivelor determinante invocate de reclamant sau a apărărilor esențiale formulate de pârât; participarea magistratului la judecata unei cauze în care una dintre părți este un coleg de instanță, grefier, prieten; participarea magistratului la judecata unui proces de furt din locuințe după ce el însuși a fost victima unei astfel de infracțiuni; atitudinea magistratului în timpul conducerii ședinței de judecată care nu pune în discuția părților o cerere formulată de una dintre acestea, nu privește absolut deloc spre una dintre părți, nu îi acordă cuvântul acesteia pentru a formula concluzii, își exprimă punctul de vedere cu privire la justețea pretențiilor solicitate; participarea judecătoarei la judecata unei infracțiuni de viol, în condițiile în care rechizitoriul a fost întocmit de prietenul acesteia cu care urma să se căsătorească; tolerarea discursului

[1] Asociația Magistraților din România, *op. cit.*, p. 29.

discriminatoriu față de rasa și naționalitatea inculpatului, discurs formulat de avocatul părții vătămate[1].

Se poate conchide că imparțialitatea este capacitatea magistratului *de a decide* măsuri, conform legii, fără nicio **intervenție (influență) de natură internă**, ce ține exclusiv de persoana magistratului, *de a conștientiza* **factorii de natură internă** ce influențează sau creează aparența unei influențe de acest gen asupra activității sale și capacitatea *de a respinge* astfel de **factori interni**[2].

I.A.4. Integritatea - valoare etică fundamentală a magistratului

I.A.4.1. Conceptualizare. Potrivit înțelegerii generale a noțiunii, integritatea semnifică „însușirea de a fi integru; cinste, probitate; incoruptibilitate"[3].

Ca noțiune specifică, integritatea a fost definită[4] ca fiind *calitatea personală care îi permite magistratului să se sustragă oricărui fel de influență* asupra procesului prin care el caută, admite probe și deliberează.

A avea integritate înseamnă, în primul rând a avea consistență, înseamnă a avea anumite principii morale și a acționa consecvent în acord cu ele. Comportamentul verbal trebuie să exprime aceste principii, iar conduita în orice situație trebuie să fie în acord cu valorile declarate[5].

---

[1] Document elaborat în cadrul activităților privind deontologia profesională organizate de către Institutul Național al Magistraturii 1 ianuarie – 1 mai 2007, disponibile pe site-ul http://www.inm-lex.ro/.

[2] V. Voineag, *Note de seminar*, Formare de formatori în etică și deontologie profesională pentru magistrați, Gura Humorului, 13-17 noiembrie 2007.

[3] *Dicționarul explicativ al limbii române*, ed. a II-a, București, Ed. Univers Enciclopedic, 1998, p. 145.

[4] *Ghidul de evaluare a activității profesionale a magistraților*, elaborat de Consiliul Superior al Magistraturii, disponibil pe site-ul C.S.M., http://www.csm1909.ro/csm/index.php?cmd=0702, accesat la data de 3 august 2008.

[5] *Profilul magistratului în sistemul juridic din România*, material elaborat de Grupul de lucru nr. 3 din cadrul Consiliului Superior al Magistraturii, disponibil pe http://www.alexandrina-radulescu-csm.ro/docs/profilul-magistratului.pdf, accesat la data de 29.07.2008.

BCU "LUCIAN BLAGA" CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Integritatea magistratului poate fi măsurată în timpul exercitării profesiei ca percepție a imparțialității, dar și ca manifestare a celorlalte competențe, de exemplu diligența sau asigurarea unei pregătiri profesionale temeinice, fără de care judecătorul nu-și poate asigura suportul unei decizii corecte[1].

În doctrină[2] au fost identificate ca fiind componente ale integrității onestitatea și moralitatea judiciară, apreciindu-se că nu există grade de integritate, ea fiind absolută ori lipsind cu desăvârșire.

De asemenea, s-a subliniat că efectul conduitei magistratului în percepția comunității depinde, în mare măsură, de standardele acesteia, ce pot varia în spațiu și timp, fiind necesară analiza mediului în care conduita poate fi percepută de către membri rezonabili, imparțiali și informați ai comunității, și dacă există posibilitatea ca impresia creată să afecteze prestigiul și respectul față de magistrat și sistemul judiciar.

Integritatea este văzută ca o „valoare fundamentală care presupune un comportament adecvat profesiei, în exercitarea funcției și în afara ei, atât prin prisma standardului intern al demnității profesiei, cât și prin raportare la standardul extern, al încrederii publice în actul de justiție[3].

I.A.4.2. Cadrul juridic incident. *Principiile de la Bangalore cu privire la conduita judiciară* prevăd, în Norma 3, că *„Integritatea este indispensabilă exercitării funcției judecătorești."*

„3.1. Judecătorul va face în așa fel încât conduita sa să apară în ochii unui observator neutru ca ireproșabilă.

3.2. Atitudinea și conduita unui judecător trebuie să mențină trează încrederea oamenilor în corectitudinea puterii judecătorești. Nu este suficient a se face dreptate, trebuie să se și vadă că s-a făcut dreptate."

Obligația de integritate este prevăzută și în pct.1.2 din *Principiile de bază ale independenței justiției (Principiile O.N.U.)*, art. 3 din *Statutul Universal al Judecătorilor*, Principiul V pct. 2 din *Recomandarea R (94) 12 a Consiliului Europei.*

La nivel intern, în reglementările actuale, în acord cu cele definite anterior, integritatea magistratului este privită ca îndatorire fundamentală a profesiei, rezultând din coroborarea textelor legale atât la nivel constituțional, cât și prin lege, regulament și cod deontologic.

---

[1] A. Rădulescu, *op. cit.*, p. 3.

[2] Asociația Magistraților din România, *op. cit.*, p. 51.

[3] Proiect de *Cod de etică pentru judecători, op. cit.*

Astfel, art. 124 alin. (3) din Constituție prevede că „judecătorii se supun numai legii", iar în art. 132 alin. (1) din Constituție se arată că „procurorii își desfășoară activitatea potrivit principiului legalității".

De asemenea, conform art. 4 alin. (1) din Legea nr. 303/2004 republicată, judecătorii și procurorii sunt obligați să asigure supremația legii, iar art. 7 și 8 din Codul deontologic prevăd că „judecătorii și procurorii au îndatorirea să promoveze supremația legii, statul de drept și să apere drepturile și libertățile fundamentale ale cetățenilor (...)", „să respecte și să apere demnitatea, integritatea fizică și morală a tuturor persoanelor care participă, în orice calitate, la procedurile judiciare".

În același timp, în acord cu cele expuse mai sus, conform art. 12 din Legea nr. 303/2004 republicată, magistratul trebuie să se bucure de o bună reputație, fiind vorba de acea credibilitate de care se bucură acesta pe plan profesional, social, familial.

I.A.4.3. Aplicații practice. Integritatea magistratului poate fi pusă în discuție în următoarele situații[1]: fapta magistratului de a plagia opera unei alte persoane; frecventarea unui club despre care în mass-media s-a relatat că ar constitui loc pentru consumul de droguri sau pentru prostituție; conflictul verbal sau fizic cu vecinii; participarea la o nuntă sau botez cunoscând că la respectivul eveniment participă și persoane bănuite public de săvârșirea unor infracțiuni grave; participarea la un simpozion în străinătate cu ajutorul unei sponsorizări oferite de un cunoscut om de afaceri din comunitate; prietenia cu o persoană care are mai multe litigii pe rolul instanței sau parchetului unde funcționează magistratul.

I.B. Alte valori etice fundamentale

I.B.1. Decența și corectitudinea

I.B.1.1. Definirea conceptelor. Decența presupune în accepțiunea generală a termenului „respect al bunelor moravuri, bună-cuviință"[2] iar **corectitudinea** este „calitatea de a fi corect". A fi corect înseamnă a

[1] Document elaborat în cadrul activităților privind deontologia profesională organizate de către Institutul Național al Magistraturii 1 ianuarie – 1 mai 2007, disponibile pe site-ul http://www.inm-lex.ro/.

[2] *Dicționarul explicativ al limbii române, op. cit.*, p. 145.

respecta regulile, normele dintr-un domeniu dat; a avea o ținută, o purtare, o atitudine ireproșabilă; a fi cinstit, leal"[1].

Încrederea publică în și respectul pentru sistemul juridic sunt garanțiile eficienței sistemului juridic, astfel încât comportamentul judecătorilor în activitățile lor profesionale este în mod justificabil văzut de public ca fiind esențial pentru credibilitatea tribunalelor[2].

Magistrații ar trebui să demonstreze și să promoveze un comportament ireproșabil ca element de asigurare a independenței justiției.

În aceste condiții, atât în activitatea profesională cât și în viață socială magistratul trebuie să se comporte cu demnitate și decență, rămânând atent la interesul public.

Decența și corectitudinea magistratului presupun capacitatea acestuia de a-și îndeplini responsabilitățile judiciare în condiții de integritate, imparțialitate, independență și competență, de o asemenea manieră încât să nu creeze în conștiința observatorului rezonabil percepția că acestea ar putea fi subminate.

I.B.1.2. Decența și corectitudinea potrivit Principiilor de la Bangalore. Atât **decența** cât și **corectitudinea** sunt ridicate la rang de principii morale, fiind enunțate în Principiile de la Bangalore cu privire la conduita judiciară în Norma 4 - *Corectitudinea*, în care se prevede că atât corectitudinea cât și perceperea ei ca atare sunt indispensabile exercitării funcției judecătorești.

Din analizarea conținutului *modurilor de aplicare* ale acestui principiu în documentul sus-menționat se constată că nu se poate face o delimitare clară a celor două noțiuni, decență și corectitudine, că ceea ce ține de buna-cuviință într-o anumită societate, la un moment dat, prezumă corectitudinea magistratului în îndeplinirea îndatoririlor sale profesionale cât și în afara acestora.

Magistratul este nevoit să depună diligențe sporite, astfel încât, dincolo de actele, manifestările și atitudinile pe care le adoptă și care trebuie să fie mai presus de orice suspiciune, să facă tot ce-i stă în putință ca acesta să fie și comportamentul pe care publicul este îndreptățit să-l aștepte.

---

[1] *Idem.*

[2] Avizul nr. 3 (2003) al Consiliului Consultativ al Judecătorilor Europeni, pct. 22.

Există așteptări legitime ca magistrații să se comporte în conformitate cu anumite standarde de conduită, atât în cadrul desfășurării activității cât și în afara acestuia, așteptări ce țin deopotrivă de decența voluntară, exercitate la nivel personal de fiecare magistrat, cât și de cerințele societății, ca un anumit standard de conduită să fie respectat de un anumit grup profesional în interesul său și al comunității[1].

Pentru a exemplifica tipurile de comportament ce reflectă, la acest nivel, standardul impus în respectarea acestor principii, am apreciat utilă redarea modului de aplicare a conceptelor de decență și corectitudine în *Principiile de la Bangalore cu privire la conduita judiciară:*

„4.1. În tot ceea ce face, judecătorul va evita orice atitudine necorespunzătoare sau impresia unei atitudini necorespunzătoare.

4.2. Fiind conștient că se află permanent în vizorul ochiului public, judecătorul trebuie să accepte, de bunăvoie și fără constrângeri, anumite renunțări care cetățeanului de rând i-ar părea o povară. Chiar și în viața particulară, judecătorul se va comporta astfel încât să nu impieteze asupra demnității funcției sale.

4.3. Judecătorul, în relațiile sale personale cu alți membri ai profesiei juridice care au o prezență constantă în instanța în care el lucrează, va evita situațiile care ar putea da naștere, pe bună dreptate, suspiciunilor sau ar putea favoriza părtinirea.

4.4. Judecătorul se va abține de la a participa la soluționarea unei cauze în care un membru al familiei sale este parte la proces sau are legătură cu acesta.

4.5. Judecătorul nu va permite nici unui membru al profesiei juridice să îi folosească locuința pentru a primi clienți sau alți membri ai profesiei juridice.

4.6. Judecătorul, ca orice alt cetățean, are dreptul la libertatea de exprimare, libertatea convingerilor, libertatea de asociere, de a forma grupuri, dar își va exercita aceste drepturi în așa fel încât să nu prejudicieze demnitatea funcției judecătorești sau imparțialitatea și independența puterii judecătorești.

4.7. Judecătorul va trebui să se documenteze asupra intereselor personale și financiare ale sale și va face eforturile corespunzătoare pentru a se informa de interesele financiare ale membrilor familiei sale.

[1] Asociația Magistraților din România, *op. cit.*, p. 58.

4.8. Judecătorul nu va permite membrilor familiei sale, persoanelor din anturajul său sau altor persoane să influențeze negativ conduita și dreapta sa judecată.

4.9. Judecătorul nu va avea voie să uzeze de prestigiul funcției judecătorești pentru a rezolva interesele sale personale sau interesele personale ale membrilor familiei sale sau ale altor persoane, și nici nu va trebui să lase impresia sau să dea voie altora să lase impresia că ar exista persoane într-o poziție privilegiată, capabile să îl influențeze într-un mod necorespunzător în îndeplinirea atribuțiilor sale judecătorești.

4.10. Judecătorul nu va avea voie să se folosească sau să dezvăluie informațiile confidențiale obținute de el în această calitate în scopuri care nu au legătură cu obligațiile sale profesionale.

4.11. În condițiile în care judecătorul își va îndeplini îndatoririle așa cum se cuvine, el va putea:

4.11.1. să scrie, să țină conferințe, să predea și să ia parte la activități legate de lege, organizarea sistemului juridic, înfăptuirea actului de justiție, sau altele conexe;

4.11.2. să apară la o audiere publică în fața unei autorități care are competențe în materia dreptului, a organizării sistemului juridic, a înfăptuirii actului de justiție, sau a altora conexe;

4.11.3. să funcționeze ca membru al unui organ oficial sau al unei comisii de stat, al unui comitet sau organ consultativ, cu condiția ca, funcționând în această calitate, aceasta să nu contravină principiilor de imparțialitate și neutralitate ale unui judecător;

sau

4.11.4. să desfășoare orice alte activități care nu impietează asupra demnității sale de organ judecătoresc și nici nu îl împiedică să își îndeplinească obligațiile sale de magistrat.

4.12. Judecătorul nu va avea voie să practice dreptul ca avocat atâta timp cât deține funcția jurisdicțională.

4.13. Judecătorul poate înființa sau se poate afilia la asociații ale judecătorilor sau alte organizații, care reprezintă interesele judecătorilor.

4.14. Judecătorul, ca și membrii familiei sale, nu vor avea voie să pretindă sau să accepte cadouri, donații, împrumuturi sau favoruri în legătură cu acțiunile sau inacțiunile sale legate de activitatea sa judecătorească.

4.15. Judecătorul nu va permite, cu bună știință, membrilor instanței sale de judecată sau altor persoane aflate sub influența, autoritatea sau

la dispoziția sa, să pretindă sau să accepte cadouri, donații, împrumuturi sau favoruri în legătură cu acțiuni sau inacțiuni legate de activitatea sau atribuțiile sale.

4.16. În măsura permisă de lege și de reglementările privind transparența, judecătorul poate primi un dar simbolic, un premiu sau o recunoaștere, în funcție de împrejurările în care i se oferă acestea, cu condiția ca darul, premiul sau recunoașterea să nu fie percepută ca urmărind să îl influențeze pe judecător în desfășurarea obligațiilor sale judecătorești sau să dea naștere unor suspiciuni de partialitate."

I.B.1.3. Cadrul juridic intern. Îndatorirea magistraților de a manifesta un comportament decent este prevăzută în legislația în vigoare atât la nivel legal, cât și regulamentar și deontologic. Astfel, potrivit art. 90 alin. (2) din *Legea nr. 303/2004* „judecătorii și procurorii sunt datori să se abțină de la orice acte sau fapte de natură să compromită demnitatea lor în profesie și în societate", iar la locul de muncă relațiile judecătorilor și procurorilor trebuie să se bazeze „pe respect și bună-credință".

În același sens sunt și dispozițiile art. 104 din *Legea nr. 161/2003*[1], conform cărora „magistraților le este interzisă orice manifestare contrară demnității funcției pe care o ocupă ori de natură să afecteze imparțialitatea sau prestigiul acesteia".

Dispoziții similare se regăsesc și în art. 12 din *Codul deontologic* „Judecătorii și procurorii sunt obligați să-și îndeplinească cu competență și corectitudine îndatoririle profesionale, să respecte îndatoririle cu caracter administrativ stabilite prin legi, regulamente și ordine de serviciu", precum și în art. 14 „Judecătorii și procurorii trebuie să (...) adopte o atitudine demnă și civilizată față de părți, avocați, martori, experți, interpreți ori alte persoane (...).

[1] Publicată în Monitorul Oficial nr. 279 din 21 aprilie 2003, fiind modificată și completată de: Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 40 din 20 mai 2003; Legea nr. 114 din 7 aprilie 2004; Legea nr. 171 din 14 mai 2004; Legea nr. 280 din 23 iunie 2004; Legea nr. 359 din 8 septembrie 2004; Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 92 din 10 noiembrie 2004; Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 14 din 3 martie 2005; Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 31 din 19 aprilie 2006; Legea nr. 96 din 21 aprilie 2006; Legea nr. 251 din 23 iunie 2006; Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 119 din 21 decembrie 2006; Legea nr. 144 din 21 mai 2007.

I.B.1.4. Doctrină și aplicații practice. În literatura juridică[1] s-a constatat că nici normele regulamentare, nici cele deontologice nu se referă decât la comportamentul judecătorului în relațiile de serviciu în cadrul instanței sau în activitatea de judecată, și nu cum ar fi fost firesc, și la comportamentul acestuia în afara instanței și a relațiilor de serviciu, acest aspect fiind reglementat numai prin dispozițiile legale citate.

Or, așa cum s-a subliniat deja, regulile de conduită a magistraților au menirea să traseze standarde auto-regulatoare generate de însuși sistemul juridic, care să le permită să depășească dificultățile cu care se confruntă, acordând, totodată, publicului posibilitatea să le cunoască.

Se poate pune în discuție corectitudinea sau decența magistratului în următoarele situații sau împrejurări[2]: participarea în calitate de spectator la un spectacol de striptease; interpretarea unui rol într-un film; interpretarea unui rol într-un spot publicitar; prezentarea modei de către magistrat; magistratul este membru al unei formații muzicale; certuri între magistrați; bârfele între magistrați; fapta magistratului de a critica conduita unui coleg sau competența profesională a acestuia; vestimentație stridentă sau neadecvată etc.

II. Sancțiunea încălcării regulilor deontologice: sancțiunea morală

II.1. Raportul dintre normele deontologice și cele juridice

Dinamica raporturilor între morală și drept face ca, în funcție de condițiile istorice concrete, unele dintre regulile morale să dobândească statutul de norme de drept și invers, unele norme juridice să iasă de sub regimul voinței de stat – prin abrogarea legilor care le-au instituit – și să se manifeste în continuare ca norme morale[3].

Este necesară distincția între „normele" deontologiei profesionale care-și găsesc sorgintea în morala socială și normele ce reglementează răspunderea disciplinară a magistraților, de natură statală, menite a

---

[1] I. Popa, *op. cit.*, p. 319.

[2] Document elaborat în cadrul activităților privind deontologia profesională organizate de către Institutul Național al Magistraturii 1 ianuarie – 1 mai 2007, disponibile pe site-ul http://www.inm-lex.ro/.

[3] N. Cochinescu, *op. cit.*, p. 5.

BIBLIOTECA CENTRALĂ UNIVERSITARĂ

sancționa abaterile disciplinare ale acestora. În această din urmă situație este vorba despre o răspundere juridică, pe când în prima situație este vorba despre o răspundere morală[1].

Normele deontologice se deosebesc de cele procedurale, după natura lor, modul de formare, obiectul și conținutul lor, după răspunderea pe care o atrage încălcarea lor[2]

a) normele procedurale sunt norme juridice iar cele deontologice sunt reguli morale;

b) spre deosebire de normele procedurale, care sunt instituite prin lege, normele deontologice se formează, de regulă, pe căi extrajudiciare;

c) obiectul normelor procedurale îl constituie relațiile dintre participanții la procesul judiciar (magistrați, părți, avocați etc.), în timp ce obiectul normelor deontologice judiciare îl constituie relațiile dintre magistrați, relațiile dintre magistrați și justițiabili, relațiile dintre magistrați și alți funcționari ai statului, relațiile dintre magistrați și ceilalți cetățeni;

d) normele procedurale reglementează drepturile și obligațiile participanților la proces, inclusiv ale magistraților, în timp ce normele deontologiei judiciare reglementează comportamentul magistraților în procesul judiciar și în afara cadrului procesual;

e) încălcarea de către magistrați a normelor de procedură cu reacredință sau din gravă neglijență poate atrage răspunderea disciplinară sau penală a acestora.

Nerespectarea normelor deontologice nu poate să atragă, în principiu, decât sancțiuni morale (oprobriul corpului de magistrați, dezaprobarea de către opinia publică, slăbirea încrederii în sistem).

Esența procedurilor disciplinare stă într-un comportament fundamental opus celui așteptat din partea unui profesionist în poziția persoanei care se presupune că s-a comportat necorespunzător.

---

[1] C. Bîrsan, în Cuvânt înainte la *Codul deontologic al magistraților. Ghid de aplicare*, Asociația Magistraților din România, Coordonator magistrat Florin Costiniu, Ed. Hamangiu, 2007.

[2] N. Cochinescu, *op. cit.*, p. 6.

BCU IAȘI / BIBLIOTECA UNIVERSITARĂ / LIBRARY

II.2. Obligativitatea separării regulilor deontologice de cele disciplinare

Distincția se desprinde și din concluziile *Avizului nr. 3 al Consiliului Consultativ al Judecătorilor Europeni*, care prevăd că judecătorii trebuie să fie ghidați în activitatea lor de anumite principii care să le ofere răspunsurile necesare pentru a rezolva în mod corect situațiile care pot să apară în ceea ce privește independența și imparțialitatea lor; aceste principii ar trebui impuse de judecătorii înșiși și ar trebui să fie complet distincte de sistemul răspunderii disciplinare.

Mai mult, Consiliul Consultativ al Judecătorilor Europeni subliniază că este incorect să se facă legătura între standardele de comportament profesional și comportamentul necorespunzător care poate da naștere la sancțiuni disciplinare. Standardele profesionale reprezintă cea mai bună practică pe care toți judecătorii ar trebui să încerce să o dezvolte și spre care să aspire. Ar fi o descurajare a dezvoltării viitoare a acestor standarde și ar fi o înțelegere greșită a scopului lor, identificarea acestora cu comportamentul necorespunzător care justifică proceduri disciplinare. Pentru a justifica procedurile disciplinare, comportamentul necorespunzător trebuie să fie grav și flagrant, într-un mod care nu poate fi interpretat doar ca o nerespectare a standardelor profesionale prezentate în ghiduri de comportament.

De asemenea, Principiul VI pct. 3 din Recomandarea R (94) 12 prevede, de asemenea, „un organ competent special, însărcinat cu aplicarea sancțiunilor și însărcinat să aplice orice sancțiune și măsură disciplinară, atât timp cât ele nu sunt examinate de o instanță judecătorească, ale cărui decizii să fie controlate de un organ judiciar superior sau să fie el însuși un organ judiciar superior. Legea trebuie să prevadă procedurile adecvate pentru ca judecătorul în cauză să beneficieze cel puțin de toate garanțiile unei proceduri echitabile prevăzute de Convenție, cum ar fi de exemplu posibilitatea de a-și prezenta argumentele într-un termen rezonabil și dreptului de a răspunde la toate acuzațiile aduse contra sa."

Totodată, Consiliul Consultativ al Judecătorilor Europeni a apreciat că ar fi preferabil să existe un organism sau persoane specializate care să ofere consultanță judecătorilor confruntați cu o problemă de etică sau de incompatibilitate apărută în raport cu statutul lor datorită unei

activități extraprofesionale[1] și impune obligația ca organismul care aplică sancțiuni disciplinare să fie diferit de cel care se ocupă cu problemele legate de etica profesională a judecătorilor[2].

II.3. Cadrul juridic prezent

În reglementarea internă, deși *Codul deontologic al judecătorilor și procurorilor* adoptat prin Hotărârea Consiliului Superior al Magistraturii nr. 328/24.08.2005 nu instituie o formă de răspundere explicită în situația nerespectării dispozițiilor sale, prevede în art. 2 că „(1) Respectarea normelor cuprinse în prezentul cod deontologic constituie un criteriu pentru evaluarea eficienței calității activității și integrității judecătorilor și procurorilor.", evaluare care se realizează de către organele competente, potrivit legii.

Mai mult, prin *Hotărârea Consiliului Superior al Magistraturii nr. 564 din 19 iunie 2008* pentru modificarea și completarea Regulamentului de organizare și funcționare a Consiliului Superior al Magistraturii[3], aprobat prin Hotărârea Plenului Consiliului Superior al Magistraturii nr. 326/2005, se stabilește procedura de soluționare a sesizării privitoare la încălcarea normelor de conduită reglementate de Codul deontologic al judecătorilor și procurorilor, aprobat prin Hotărârea Consiliului Superior al Magistraturii nr. 328/2005[4].

---

[1] A se vedea, infra, Mona-Maria Pivniceru, Cătălin Luca, *Propuneri privind organizarea activităților de consultanță și consiliere în materie de etică judiciară.*

[2] În reglementarea internă, Consiliul Superior al Magistraturii este organismul care are atribuții atât în materie disciplinară cât și în ceea ce privește constatarea încălcărilor Codului deontologic.

[3] Publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 515 din 9 iulie 2008.

[4] Astfel, comisia de disciplină sau Inspecția judiciară sesizează secția corespunzătoare a Consiliului, iar daca sesizarea comisiei de disciplină este întemeiată, secția constată, prin hotărâre, încălcarea normelor de conduită reglementate de Codul deontologic al judecătorilor și procurorilor. Constatarea încălcării normelor de conduită reglementate de Codul deontologic al judecătorilor și procurorilor poate fi făcută numai dacă secția Consiliului a fost sesizată în termen de cel mult un an de la data săvârșirii acesteia. Hotărârea secției Consiliului poate fi atacată cu contestație în fața Plenului, în termen de 5 zile de la comunicare iar hotărârea Plenului poate fi atacată cu recurs la Secția de contencios administrativ și fiscal a Înaltei Curți de Casație și Justiție.

Deși prin art. I din Titlul XVII din Legea nr. 247/2005 a fost abrogată litera b) a art. 97 (actualul articol 99) care prevedea „nerespectarea prevederilor cuprinse în Codul deontologic al magistraților" ca fiind abatere disciplinară, în continuare mare parte dintre normele Codului deontologic se regăsesc în conținutul abaterilor disciplinare prevăzute în dispozițiile art. 99 din Legea nr. 303/2004, a căror încălcare atrage sancțiuni disciplinare, iar potrivit dispozițiilor art. 2 alin. (1) respectarea normelor cuprinse în Codul deontologic „constituie un criteriu pentru evaluarea eficienței calității activității și integrității judecătorilor și procurorilor", evaluare ce are relevanță asupra evoluției carierei sale profesionale.

II.4. Concluzii

Este evident că un cod deontologic nu trebuie să conțină reguli disciplinare, ci trebuie să fie un instrument auto-reglator, generat de însuși sistemul juridic. Astfel, codurile de conduită trebuie să ajute judecătorii să rezolve probleme de etică profesională, acordându-le autonomie în luarea deciziilor și garantându-le independența de alte autorități, să informeze publicul în legătură cu standardele de conduită pe care acesta este îndreptățit să le aștepte din partea judecătorilor și să conducă la asigurarea publicului că justiția este administrată independent și imparțial. Ele exprimă capacitatea profesiei de a-și reflecta funcția în valori care împlinesc așteptările publicului, contrabalansând puterile care îi sunt conferite[1].

Se poate conchide că, atâta timp cât există o suprapunere a principiilor de conduită a magistraților, ca standarde etice, cu regulile disciplinare aplicabile acestora, Codul deontologic al judecătorilor și procurorilor din România nu-și îndeplinește funcția de ghid al activității magistraților, ce are menirea să ofere linii directoare în acțiunile lor și să le permită, astfel, să depășească dificultățile pe care le înfruntă.

Deontologia judiciară este un patrimoniu spiritual dinamic care se îmbogățește cu experiența fiecărei generații de magistrați, a fiecărui magistrat în parte. Fiecare judecător, fiecare procuror, aderă la regulile

---

Hotărârea secției Consiliului prin care se constată încălcarea normelor de conduită reglementate de Codul deontologic al judecătorilor și procurorilor, rămasă irevocabilă, se depune la dosarul profesional al judecătorul sau procurorului.

[1] Avizul nr. 3/2003 al C.C.J.E., par. 45.

unanim admise ale profesiei, își constituie de-a lungul carierei propriul său cod deontologic, întemeiat pe practica sa, pe orizontul său moral, pe capacitatea de discernământ axiologic[1].

[1] N. Cochinescu, *op. cit.*, p. 10.

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BIBLIOGRAFIE

1. Popa, I., *Tratat privind profesia de magistrat în România*, Editura Universul Juridic, București, 2007

2. Asociația Magistraților din România, *Codul deontologic al magistraților. Ghid de aplicare.* Coordonator magistrat Florin Costiniu, Editura Hamangiu, 2007

3. Bîrsan, C., în Cuvânt înainte la *Codul deontologic al magistraților. Ghid de aplicare,* Asociația Magistraților din România, Coordonator magistrat Florin Costiniu, Editura Hamangiu, 2007

4. Cochinescu, N., *Introducere în deontologia judiciară*, în Revista Dreptul nr. 4/1995

5. Vedinaș, V., *Deontologia vieții publice,* Ed. Universul Juridic, București, 2007

6. Chiriță, R., *Independența și imparțialitatea magistratului sau tipuri de neutralitate a puterii judiciare (I)*, în Noua Revistă de Drepturile Omului, Ed. C.H. Beck, aprilie-iunie 2007

7. Chiriță, R., *Independența și imparțialitatea magistratului sau tipuri de neutralitate a puterii judiciare (II)*, în Noua Revistă de Drepturile Omului, Ed. C.H. Beck, iulie-septembrie 2007

8. Udroiu, M., & Predescu, O., *Jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului referitoare la imparțialitatea judecătorului. Implicațiile ei în procesul penal român*, în Revista Dreptul nr. 1/2008

9. Pătulea, V., *Sinteză teoretică și de practică judiciară a Curții Europene a Drepturilor Omului în legătură cu art. 6 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului. Dreptul la un proces echitabil. Dreptul la un tribunal independent și imparțial (III),* în Revista Dreptul nr. 12/2006

10. Vasiescu, M., *Incompatibilitatea judecătorului în procesul penal,* în Revista Dreptul nr. 1/2004, p. 1

11. Gentimir, A., *Imparțialitatea instanțelor judecătorești în lumina Convenției Drepturilor Omului și a Libertăților fundamentale*, în Revista Dreptul nr. 11/2004

12. *Factorii de presiune si conflictele de interese în justiție – ghid pentru judecători* lucrare editată de Societatea pentru Justiție SoJust și Fundația Konrad Adenauer în cadrul Programului Statul de drept în Europa de Sud-Est în 2007 - disponibilă pe site-ul http://www.sojust.ro/

BUCHAREST UNIVERSITY LIBRARY

13. *Raport independent asupra sistemului juridic din România* elaborat de Societatea pentru Justiție So Just, București, ianuarie 2007

14. Rădulescu, A., *Independența și imparțialitatea judecătorului ca standarde profesionale în procesul civil*, material disponibil pe site-ul http://www.alexandrina-radulescu-csm.ro/

15. Proiect de *Cod de etică pentru judecători* elaborat de C.S.M. în colaborare cu Seminarul ProEtica al Departamentului de Filosofie al Universității Babeș Bolyai din Cluj-Napoca, urmare a acțiunii de implementare a Codului deontologic al judecătorilor și procurorilor, disponibil pe site-ul http://www.alexandrina-radulescu-csm.ro/

16. *Ghid de evaluare a activității profesionale a magistraților*, elaborat de Consiliul Superior al Magistraturii, disponibil pe site-ul C.S.M., http://www.csm1909.ro/

17. *Profilul magistratului în sistemul juridic din România*, material elaborat de Grupul de lucru nr. 3 din cadrul Consiliului Superior al Magistraturii, disponibil pe http://www.alexandrina-radulescu-csm.ro/

18. Comunicat de presă al C.S.M. din data de 8 mai 2008, disponibil pe site-ul C.S.M. - http://www.csm-just.ro/

19. Chelaru, I., expunere în cadrul Conferinței cu tema: *„Puterea judecătorească și statul democratic de drept: schimb de experiență Spania-România"*, București, Cercul Militar al Armatei, 10 octombrie 2006, disponibilă pe site-ul http://www.ioanchelaru.ro/arhiva/puncte/Neutralitatea%20politica%20a%20judecatorului.doc

20. Voineag, V., Note de seminar. Institutul Național al Magistraturii

Documente internaționale

1. *Convenția pentru apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților fundamentale*, adoptată la Roma la 4 noiembrie 1950

2. *Recomandarea R (94) 12 a Comitetului Miniștrilor Statelor Membre ale Consiliului Europei cu privire la independența, eficacitatea și rolul judecătorilor*, adoptată la data de 13 octombrie 1994

3. *Recomandarea R (2000) 19 a Comitetului Miniștrilor Statelor Membre ale Consiliului Europei privind rolul procurorului în sistemul judiciar penal*, adoptată la data de 06 octombrie 2000

4. *Principiile de bază ale independenței justiției (Principiile O.N.U.)*, adoptate prin consens la cel de-al VII-lea Congres al O.N.U., în cadrul

reuniunii de la Milano din 26 august – 6 septembrie 1985 și aprobate de Adunarea Generală a O.N.U. din 29 noiembrie 1985

5. *Principiile de la Bangalore cu privire la conduita judiciară,* adoptate de Grupul judiciar de întărire a integrității magistraților în februarie 2001 și revizuite în noiembrie 2002

6. *Avizul nr. 1 al Consiliului consultativ al judecătorilor europeni (C.C.J.E.) în atenția Comitetului de miniștri al Consiliului Europei referitor la standardele privind independența puterii judecătorești și inamovibilitatea judecătorilor,* redactat la Strasbourg la 23 noiembrie 2001

7. *Avizul nr. 3 al Consiliului consultativ al judecătorilor europeni (C.C.J.E.) în atenția Comitetului de miniștri al Consiliului Europei asupra principiilor și regulilor privind imperativele profesionale aplicabile judecătorilor și în mod deosebit a deontologiei, comportamentelor incompatibile și imparțialității,* redactat la Strasbourg la 19 noiembrie 2002

8. *Statutul Universal al Judecătorilor,* adoptat de Uniunea Internațională a Magistraților în 1999, la Taipei

Resurse web

http://www.echr.coe.int/
http://ec.europa.eu/civiljustice/
http://www.csm1909.ro/
http://www.sojust.ro/
http://www.unjr.ro/
http://www.alexandrina-radulescu-csm.ro/

Cauze CEDO utilizate

http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/search.asp?skin=hudoc-en (portalul ECHR - HUDOC)

1. *Cauza Delcourt c. Belgiei,* Hotărârea din 17 ianuarie 1970;
2. *Cauza Pretto c. Italiei,* Decizia Comisiei din 11 iulie 1979 în (Cererea nr. 7.984/1977);
3. *Cauza Le Compte, Van Leuven și De Meyere vs. Belgia,* Hotărârea din 23 iunie 1981;
4. *Cauza Piersack vs. Belgia,* Hotărârea din 1 octombrie 1982;
5. *Cauza Demicoli c. Maltei,* Hotărârea din data de 21 februarie 1984;
6. *Cauza Campbell și Fell c. United Kingdom,* Hotărârea din data de 28 iunie 1984;

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

7. *Cauza Sramek c. Austriei,* Hotărârea din 22 octombrie 1984;
8. *Cauza De Cubber c. Belgiei,* Hotărârea din data de 26 octombrie 1984;
9. *Cauza Lingens c. Austriei,* Hotărârea din 8 iulie 1986;
10. *Cauza Ettl și alții vs. Austria,* Hotărârea din 23 aprilie 1987;
11. *Cauza Belilos c. Elveției,* Hotărârea din 29.04.1988;
12. *Cauza Barfod c. Danemarcei,* Hotărârea din 22 februarie 1989;
13. *Cauza Hauschildt vs. Danemarca,* Hotărârea din 24 mai 1989;
14. *Cauza Langborger c. Suediei,* Hotărârea din 22 iunie 1989;
15. *Cauza Huber c. Elveției,* Hotărârea din 23 octombrie 1990;
16. *Cauza Sunday Times c. Regatului Unit,* Hotărârea din 26 noiembrie 1991;
17. *Cauza Thorgeirson c. Islandei,* Hotărârea din 25 iunie 1992;
18. *Cauza Sainte-Marie c. Franței,* Hotărârea din 7 decembrie 1992;
19. *Cauza Fey c. Austriei,* Hotărârea din 24 februarie 1993;
20. *Cauza Padovani c. Italiei,* Hotărârea din 26 februarie 1993;
21. *Cauza Nortier c. Olandei,* Hotărârea din 24 august 1993;
22. *Cauza Bryan c. UK,* Hotărârea din 22 noiembrie 1995;
23. *Cauza Jurado,* Hotărârea din 17 ianuarie 1996;
24. *Cauza Bulut c. Austriei,* Hotărârea din data de 27 februarie 1996
25. *Cauza Remli c. Franței,* Hotărârea din 23 aprilie 1996;
26. *Cauza Incal c. Turciei,* Hotărârea din 9 iunie 1998;
27. *Cauza Çiraklar c. Turciei* Hotărârea din 28 octombrie 1998;
28. *Cauza Daktaras c. Lituaniei,* Hotărârea din 30 martie 2000;
29. *Cauza Moșteanu și alții împotriva României,* Hotărârea din 26 noiembrie 2002, publicată in Monitorul Oficial, Partea I nr. 710 din 18 august 2006;
30. *Cauza Lavents c. Letoniei,* Hotărârea din 28 noiembrie 2002;
31. *Cauza Chevrol vs. Franța,* Hotărârea din 13 februarie 2003;
32. *Cauza Pantea împotriva României,* Hotărârea din 03 iunie 2003, publicată în Monitorul Oficial, Partea I nr. 1,150 din 06 decembrie 2004;
33. *Cauza Cooper c. UK,* Hotărârea din 16 decembrie 2003;
34. *Cauza Öcalan c Turciei,* Hotărârea din data de 12 mai 2005;
35. *Cauza Belukha,* Hotărârea din 09 noiembrie 2006;
36. *Cauza Hirschhorn împotriva României,* Hotărârea din 26 iulie 2007.

Capitolul IV. Consultanța și consilierea în materie de etică judiciară

Mona-Maria Pivniceru
Cătălin Luca

1. Activități principale

1.1. Considerații generale

Deontologia magistraturii structurează morala profesiei de magistrat desemnând ansamblul datoriilor legate de exercitarea acestei profesii în raport de misiunea socială încredințată prin lege. Aceste reguli nu sunt exclusiv morale, ci pot fi și tehnice sau juridice. În sensul pe care îl abordăm în prezenta lucrare, deontologia se vrea a fi un consens internalizat al profesiei în raport cu misiunea socială a acesteia și a valorilor morale care fundamentează morala socială la un moment dat. Regulile deontologice sunt la rândul lor expresia schimbării moravurilor care filtrează inclusiv expectanțele sociale. Sub acest aspect putem vorbi de o metadeontologie a cărei sensuri valorice și constanțe comportamentale circumscrise în metamorala generală poate fi redată magistraților de către anumite organisme constituite din rândul magistraților de natură a defini și cristaliza eventualele conduite ale magistraților.[1]

1.2. Organisme de autoreglare deontologică

În acest sens Avizul nr. 3 al C.C.J.E.[2] sugerează înființarea în țările membre ale Consiliului Europei a unui sau mai multor organisme sau persoane din cadrul sistemului judiciar care să consilieze judecătorii atât în legătură cu problemele de etică profesională cu care se confruntă

---

[1] Consiliul Europei, Consiliul Consultativ al Judecătorilor Europeni (C.C.J.E.), Avizul nr. 3 asupra principiilor și reglementărilor privind imperativele profesionale aplicabile judecătorilor și în mod deosebit a deontologiei, comportamentelor incompatibile și imparțialității, Strasbourg, 19 noiembrie 2002. Punctul 29, http://www.csm1909.ro/csm/linkuri/23_02_2007__8679_ro.doc, accesat la 6 iulie 2008.

[2] *Ibidem.*

BCU CLUJ / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

aceștia cât și în legătură cu compatibilitatea unor activități nonjuridice cu statutul lor (49 iv).

Totodată, aceste organisme ar consta în configurarea unui raport de echilibru între valoarea morală cerută social de la magistrat și aptitudinea atitudinală a magistratului de a se circumscrie ei. Abordată astfel problema, regulile deontologice se structurează și restructurează din interiorul corpului de magistrați fundamentând o cultură de sensibilitate și inteligență față de exercițiul funcțiunilor judiciare de natură a preveni conduite contrare regulilor deontologice și a împiedica transformarea lor în atitudini sancționabile, asigurând și în această manieră independența magistratului. Tot în acest mod se creează o autoreglare morală de sistem care este de natură să prezerve o conștiință morală a corpului judiciar ce ar putea avea drept beneficiu înlăturarea riscului perceperii negative a atitudinii ori a deciziilor judecătorului, legitimitatea, încrederea și credibilitatea instituțiilor puterii judiciare.

Constituirea și funcționarea acestor organisme poate contribui la structurarea unui corp de reguli deontologice la nivel de principiu în raport cu epoca și modalitățile de afirmare a valorilor și nu în raport de conduitele prescrise sau interzise, asigurând astfel congruența dintre valoarea deontologică și manifestarea ei concretă.

Prin urmare, deși există o suprapunere între principiile de conduită în activitatea magistraturii, ele trebuie să rămână separate și independente de regulile disciplinare, încălcarea unei conduite deontologice neconstituind în sine și o abatere disciplinară[1].

În acest sens s-a pronunțat și C.C.J.E. care a sugerat ca principiile de conduită profesională ale judecătorilor să fie complet separate de sistemul disciplinar.[2]

Pe de altă parte, nu trebuie identificat standardul de comportament al magistratului statuate în materie de deontologie și încălcările acestuia deoarece ar împiedica dezvoltarea în viitor a acestor standarde și o înțelegere greșită a scopului lor. În același timp, dată fiind evoluția generală a moravurilor și a varietății situaționale în care magistratul poate fi implicat, imposibilitatea statuării imperative asupra comporta-

[1] Consiliul Europei, Consiliul Consultativ al Judecătorilor Europeni (C.C.J.E.), Avizul nr. 3 punctul 48 lit. i și 60, http://www.csm1909.ro/csm/linkuri/23_02_2007__8679_ro.doc, accesat la 6 iulie 2008.

[2] Avizul nr. 3, 49iii, http://www.csm1909.ro/csm/linkuri/23_02_2007__8679_ro.doc, accesat la 6 iulie 2008.

mentului său în viața privată poate pune magistratul în situații de opțiune a propriei atitudini posibil nu întotdeauna ușor de decelat.

Raportul dintre situația limită și standardul deontologic ar putea fi supus atenției acestor organisme sau persoane care să aibă un dublu rol: consultativ și de consiliere.

Acestea ar trebui să aibă un caracter permanent ce ar permite consultanța și consilierea magistraților ori de câte ori conduita lor le apare ca nesigură din punctul de vedere al calificării normalității ei, conduită pozitivă firească sau dimpotrivă înscriindu-se în gama încălcărilor deontologice, disciplinare sau penale etc.

1.3. Proiectul Asociației Magistraților din România în domeniu

În acest sens Asociația Magistraților din România a elaborat un proiect[1] de constituire a unui astfel de organism denumit Consiliul de Onoare al Magistraților, organism cu caracter permanent ai cărui membri sunt aleși o dată la trei ani din rândul magistraților care au o reputație, autoritate morală și profesională deosebite atât în rândul instanței și parchetului unde își desfășoară activitatea precum și pe plan social.

Deși proiectul se referă doar la sesizările pe care le soluționează cu privire la încălcarea normelor deontologice, sens în care consiliul elaborează recomandări și sesizări, credem că activitatea dominantă a Consiliului de Onoare trebuie să fie reprezentată rolul consultativ și de consilierea comportamentală a magistraților aflați în situații atitudinale limită.

1.4. Consiliul de onoare și situații de conduită limită

Conduitele interpretabile ale magistraților pot fi aduse la cunoștința Consiliului de Onoare care în componența statuată prin regulament acordă consultanță și consilierea de caz magistratului care a solicitat-o.

Pentru a nu exista suspiciunea de intruziune în viața privată a magistratului se poate aborda sistemul canadian, potrivit cu care solicitarea de consiliere poate fi adresată președintelui Consiliului de

[1] Regulamentul privind organizarea și funcționarea Consiliilor de Onoare ale magistraților, publicat în *Codul deontologic al magistraților. Ghid de aplicare,* Asociația Magistraților din România, coordonator judecător Florin Costiniu, Ed. Hamangiu 2007, pp. 197-200.

ROMANIAN CENTER FOR UNIVERSITY LIBRARY

Onoare sau oricăreia dintre membri săi care au obligația de a prezerva confidențialitatea autorului ei[1].

Magistratului în chestiune i poate acorda consultanță care poate fi formulată și în scris, fiind circumscrisă exclusiv problemei supuse atenției fără ca aceasta să constituie în același timp o plângere îndreptată împotriva lui la Consiliul Superior al Magistraturii sau să vizeze o problemă ipotetică.

Spre deosebire de consultanța acordată magistratului care se poate materializa în recomandări sau avize, Consiliul de Onoare poate desfășura o activitate de consiliere în cadrul unor întâlniri de consiliere realizate cu membrii Consiliului de Onoare, sens în care utilizează tehnici și procedee de natură a facilita optimizarea comunicării, deschiderea și expunerea cu ușurință a problemelor sale cât și internalizarea principiilor deontologice.

Activitatea de consiliere desfășurată permanent și sub semnul confidențialității poate crea magistratului solicitant reprezentarea sistemului de valori deontologice adaptabile propriei conduite de natură a determina în viitor propria elecție atitudinală în cunoștință deplină de cauză.

În acest scop Consiliul de Onoare poate utiliza tehnici și metode a căror complementaritate sunt de natură a-i clarifica judecătorului atitudinea abordabilă în raport cu consilierea solicitată.

2. Comunicarea din perspectivă psiho-sociologică

Definită ca ansamblul proceselor prin care se efectuează schimburi de informații și de semnificații între persoane aflate într-o situație socială dată[2], modul în care este realizată comunicarea este esențial în reușita procesului de consiliere.

Procesul de comunicare este un proces social deoarece în cadrul acestuia se realizează un schimb de informații și semnificații între doi sau mai mulți actori sociali, acest schimb presupune o interacțiune, o tranzacție între doi locutori.

---

[1] Yves-Marie Morissette, *Comment concilier deontologie et independence judiciaires?*, (2003), 48 *McGill Law Journal*, p. 312, http://lawjournal.mcgill.ca/abs/vol48/2moris.html, accesat la 6 iunie 2008.

[2] Jean-Claude Abric, *Psihologia comunicării. Teorii și metode*, traducere de Luminița și Florin Botoșineanu, Ed. Polirom, 2002, p. 14.

Cu siguranță, comunicarea nu se bazează doar pe transmiterea orală de informații, ea fiind un sistem cu multiple canale. Gesturile, mimica, poziția corporală, chiar și tăcerea sunt acte de comunicare ce vehiculează o informație[1].

În teoriile moderne ale comunicării se afirmă că: „(...) dacă admitem că, într-o interacțiune, orice comportament are valoarea unui mesaj, cu alte cuvinte este o comunicare, rezultă că nu poți să nu comunici chiar dacă vrei sau nu." [2]

Așadar, comunicarea are întotdeauna o finalitate, un obiectiv, care poate fi explicit, implicit sau inconștient. Oricare ar fi situația de comunicare pe care o avem în vedere, este bine ca întotdeauna ca membrii Consiliului de Onoare să aibă în vedere obiectivele persoanelor care comunică, căci nu de puține ori obiectivele declarate pot ascunde adevăratele obiective care pot fi radical diferite.

2.1. Modalități de comunicare

Atunci când magistratul care solicită consilierea emite un mesaj conștient sau nu, realizează o filtrare, o selecție a informației de transmis, poate face acest lucru fie pentru a atinge obiectivul explicit al comunicării, fie pentru a evita anumite elemente care-i creează probleme. Rezultă deci că mesajul transmis de magistrat nu este realizat de membrii Consiliului de Onoare numai în funcție de elementele a căror transmitere este pertinentă, ci în raport cu problemele magistratului însuși.

Mesajul a fost clasificat în patru forme diferite de John R. Freund și Arnold Nelson astfel:

- mesajul care este în mintea emițătorului (regăsit ca atare în gândurile acestuia);
- mesajul care este transmis de emițător (definind modul în care transmițătorul codează mesajul);
- mesajul care este interpretat (decodat de receptor);

---

[1] Mona-Maria Pivniceru, Cătălin Luca (coordonatori), "Elemente de comunicare non-verbală în General și Particular în formarea purtătorului de cuvânt magistrat", Asociația Alternative Sociale, Ed. Hamangiu, București, 2007.

[2] Watzlawick et al. *apud* Jean-Claude Abric în lucrarea *Psihologia comunicării. Teorii și metode,* traducere de Luminița și Florin Botoșineanu, Ed. Polirom, 2002, p. 15.

- mesajul care este reamintit de acesta (afectat de selectivitatea receptorului şi a modalităţilor de respingere a elementelor indezirabile pentru el)[1].

Aplicând această regulă generală de comunicare privitoare la teoria mesajului Consiliul de Onoare realizează un echilibru comunicativ cu magistratul care a solicitat consilierea identificând problema supusă comitetului şi ajutându-l să găsească soluţiile idonee, cu consecinţa conştientizării şi însuşirii valorilor etice.

3. Mecanisme de împiedicare a procesului de consiliere

În realizarea actului de comunicare două procese îşi fac resimţită prezenţa pregnantă: mecanismele proiective şi mecanismele de apărare:

Aceste două mecanisme pot fi factori frenatori ai procesului de consiliere având consecinţe negative legate de înţelegerea distorsionată a magistratului care solicită consilierea cât şi a problemei acestuia.

3.1. Mecanismele proiective

În procesul comunicării proiecţia are două aspecte principale:

- a **asimila** gândirea celuilalt, adică a pune pe seama acestuia propriile sentimente, a crede că el funcţionează ca tine. Această asimilare a celuilalt este una dintre cauzele esenţiale ale lipsei de comunicare, întrucât ea implică ignorarea diferenţei, a specificităţii interlocutorului, împiedică astfel luarea în considerare a caracteristicilor acestuia, fie ele de natură cognitivă sau afectivă; astfel asimilarea gândirii magistratului care a solicitat consilierea are efect negativ de a nu valoriza elementele componente de structură afectivă şi cognitivă pe care s-a proiectat problema cu consecinţa imposibilităţii atingerii scopului consilierii, adică blocând deschiderea magistratului către comunicare şi ratarea unui act comunicaţional optim cu consecinţe negative deontologice;

- a **atribui** magistratului care solicită consilierea o serie de atitudini menite să justifice sentimentele şi comportamentul său faţă de comisie. De exemplu, a atribui o agresivitate inexistentă în fapt, care nu este de fapt propria ta agresivitate proiectată şi care îţi permite să-ţi justifici

[1] John R. Freund şi Arnold Nelson *apud* Ion-Ovidiu Pânişoară, *Comunicarea eficientă*, ed. a III-a, revăzută şi adăugită, Ed. Polirom, Iaşi, p. 56.

BCU "CAROL I" BUCUREŞTI UNIVERSITY LIBRARY

atitudinea negativă sau refuzul de a comunica. Acest mecanism poate avea consecinţe mai grave decât primul deoarece provin din incapacitatea comisiei de a separa propriile sentimente, atitudini, conduite faţă de cele ale magistratului care a solicitat consilierea. Sub acest aspect credem că magistraţii care vor compune structura comisiilor vor trebui să aibă o reputaţie publică de persoană echilibrată, lipsită de prejudecăţi, frustrări şi conflicte personale.

3.2. Mecanismele de apărare

Admiţând că într-o situaţie de comunicare o informaţie care trebuie transmisă sau receptată ameninţă să perturbe echilibrul intern al individului, vor intra în acţiune mecanisme care urmăresc menţinerea sau restabilirea acestuia. Situaţie în care, persoana va organiza informaţia, mesajul astfel încât să corespundă structurii anterioare atitudinilor sale. Reformulat, se poate spune că orice informaţie care nu corespunde propriului sistem de valori, de norme şi de relaţii acceptate, ameninţând astfel sistemul de atitudini şi concepţia despre lume a individului, va declanşa aproape automat un mecanism de apărare structurat prin prisma următoarelor elemente:

- *Scotomizarea* constă în eliminarea unei informaţii incomode, care nu mai este percepută deloc. Ţi se spune ceva care te deranjează şi ca atare nu auzi, pur şi simplu nu auzi, şi aceasta într-un mod cu totul inconştient. Este rezultatul aplicării unui filtru selectiv, care nu permite decât trecerea informaţiilor convenabile, neutre sau inofensive. În prezenţa unei astfel de reacţii Comisia trebuie să desfăşoare ansamblul de tehnici de comunicare de natură a determina magistratul care a solicitat consilierea să expună şi partea de informaţie incomodă sau jenantă deoarece s-ar putea ca procesul de consiliere să graviteze în jurul acesteia. Ea însăşi putând antrena atingeri ale principiilor deontologice.

- *Memorizarea selectivă.* Acest proces este definit prin expresia „Îţi intră pe-o ureche şi-ţi iese pe cealaltă" şi constă în uitarea informaţiei problematice de îndată ce este receptată. Comisia de Onoare în prezenţa unui astfel de mecanism trebuie să determine magistratul care a solicitat consilierea să îmbrace problematica cu întreaga gamă de implicaţii şi conotaţii informaţionale în aşa fel încât consilierea să-şi atingă scopul prin valorizarea întregului proces de informaţii pendinte de problema supusă consilierii. De asemenea Consiliul de Onoare va trebui să se asigure că magistratul care a solicitat consilierea stăpâneşte

ca rezultat al acesteia conduita completă recomandată a fi de urmat și nu doar părți din aceasta care i-ar devia sensul stabilit împreună cu comisia.

- *Interpretarea defensivă* constă în a conferi unei informații o semnificație diferită de cea reală, dar conformă cu ceea ce am dori să reprezinte. În acest caz informația poate fi receptată și memorată corect, dar este transformată într-un sens conform cu expectanțele sau sistemul de atitudini ale subiectului.

Ipoteza presupune ca organismul de consiliere să statueze exact asupra informației supusă consilierii de către magistratul care pervertindu-i sensul obstaculează comisia în abordarea corectă a problematicii și în identificarea mutuală a soluțiilor optime posibile de urmat. Totodată comisia va trebui să se asigure că în reprezentarea magistratului consiliat persistă sensul indicațiilor comportamentale oferite de ea și nu deviate de acesta din urmă.

- *Negarea autorității sursei*, dacă informația ridică unele probleme individul are tendința să o devalorizeze, punând la îndoială autoritatea, competența și buna-credință ale celui ce se află la originea acesteia. Informația astfel devalorizată își pierde statutul de informație, putând fi neglijată sau eliminată.[1] Comisia *ab initio* trebuie să acorde credibilitate magistratului care a solicitat consilierea, fără a pune la îndoială parțialitatea informației, sensurile pe care magistratul i le-a conferit ori buna sa credință. A proceda astfel înseamnă a lipsi activitatea de consiliere de substanța ei care constă în acordarea de credibilitate celui care o solicită în sensul finalizării unei comunicări cu acesta spre a se realiza scopul consilierii.

Totodată, comisia trebuie să evite a i se pune la îndoială autoritatea, competența și buna credință, prin însăși structura valorică dată de autoritate morală, seriozitate și competență morală a membrilor care o compun ca și prin comportamentul comunicativ al acesteia fundamentat pe tehnici comunicative de natură a înlătura aceste suspiciuni.

Valența intrinsecă a Consiliilor de Onoare constă în abordarea ascultării ca tehnică esențială în procesul de comunicare.

---

[1] Jean-Claude Abric, *Psihologia comunicării. Teorii și metode*, traducere de Luminița și Florin Botoșineanu, Ed. Polirom, 2002, pp. 18-19.

BCU MS CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

4. Ascultarea – parte integrantă a procesului de comunicare

În general ascultarea este un aspect al comunicării neglijat sau ignorat, fiind privită ca o abilitate pasivă în privința căreia puține lucruri sunt de învățat și de deprins, deși studiile[1] arată că este foarte importantă componenta de ascultare a comunicării. Ascultarea se bazează în mod evident pe percepția și înțelegerea lucrurilor pe care ceilalți ni le spun. Deși sunt sinonime se impune a face diferențierea de nuanță între a asculta și a auzi. A asculta înseamnă a urmări cu atenție mesajul și a-l înțelege, deci mult mai mult decât a auzi. A auzi se referă la modul în care creierul înregistrează sunetele.

De obicei, atunci când ascultăm o facem doar pe jumătate, pentru că ne gândim la ceea ce auzim și pregătim imediat un răspuns, presupunând că am înțeles exact ceea ce voia cealaltă persoană să ne spună. Este posibil ca cineva să știe exact ce vrea să spună; modul său de exprimare să fie foarte clar, dar nu poate fi niciodată sigur că celălalt va înțelege exact ceea ce a vrut să spună. Comunicarea autentică nu se referă la ceea ce intenționează cineva să transmită, nici la ceea ce reușește de fapt să spună, ci la ceea ce a înțeles celălalt, din punctul său de vedere[2].

4.1. Ascultarea activă – modalitate de optimizare a comunicării

4.1.1. Definire

Ascultarea activă este o tehnică a comunicării care constă în receptarea, decodificarea și verificarea mesajului prin dialog imediat cu emitentul.[3]

---

[1] Michael H. Hoppe, *Active Listening, Improve your ability to listen and lead,* Center for Creative Leadership, San Francisco, 1999, p. 14.

[2] Jean-Claude Abric, *Psihologia comunicării. Teorii și metode,* traducere de Luminița și Florin Botoșineanu, Ed. Polirom, 2002, p. 15.

[3] Niculae Tudorel, Ion Gherghiță, Diana Gherghiță, *Comunicare organizațională și managementul situațiilor de criză,* Ed. Ministerului Administrației și Internelor, București, 2006, p. 51.

BCU IAȘI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Tehnica ascultării active a plecat de la o serie de observații simple, cum ar fi: oamenii gândesc mai rapid decât vorbesc și, în consecință, nu ascultă întregul mesaj care li se transmite, fiind preocupați de pregătirea propriului răspuns: semnificația originală a mesajului nu este obligatoriu transmisă prin comunicarea verbală (de exemplu, persoanele care folosesc sarcasmele, nuanțele tonice, metafora încearcă să transmită cu totul altceva decât ceea ce este evident); adesea metaforele sunt decodificate incorect fără ca persoanele implicate în comunicare să afle vreodată că au existat neînțelegeri.

În acest fel, emitentul constată că este ascultat, iar receptorul își clarifică și confirmă impresiile.

Dincolo de simpla receptare a cuvintelor, în ascultarea activă receptorul trebuie să se concentreze asupra sentimentelor, atitudinilor, încărcăturii afective care însoțește mesajele. Aceasta devine astfel o excelentă modalitate de a-i încuraja pe ceilalți să vorbească. Faptul că gândurile, opiniile și sentimentele nu le sunt criticate, îi face pe oameni să se simtă în siguranță, să comunice mai profund în legătură cu multe probleme, față de situația ascultării superficiale.

Bazată mai ales pe încurajarea laturii afective, comunicarea activă ajută la diminuarea baierelor de statut, de percepție, de personalitate și de cultură.

Pentru a rezolva probleme și pentru a lua decizii corecte, este necesar să obținem cât mai multă informație relevantă. Atenția încurajează vorbitorul să continue discuția și furnizează cât mai multe date.

Ascultarea activă duce la următoarele rezultate[1]:
- îmbunătățirea relațiilor personale;
- aflarea tuturor informațiilor necesare;
- rezolvarea problemelor;
- încurajarea interlocutorilor;
- o mai bună înțelegere a celor cu care venim în contact.

4.2. Sugestii pentru a realiza o ascultare activă

Sugestii pentru a realiza o ascultare activă[2]:
- ascultă întreaga argumentație chiar dacă intenționezi să o refuzi;
- ai răbdare atunci când asculți;

---

[1] Michael H. Hoppe, *Active Listening, Improve your ability to listen and lead*, Center for Creative Leadership, San Francisco, 1999, p. 24.
[2] *Idem*, p. 32.

- repetă ideile principale ale argumentației vorbitorului;
- parafrazați, astfel veți clarifica ce a spus vorbitorul. Faceți acest lucru atunci când cel care vorbește se încurcă sau când oferă o informație conflictuală sau complexă care trebuie înțeleasă foarte bine;
- conștientizează și elimină distragerile interioare (gânduri care apar în timp ce persoana vorbește) sau exterioare (zgomote, gălăgie etc);
- fii flexibil;
- întârzie momentul evaluării;
- fii obiectiv, nu critica și nu te lansa în argumentații inutile;
- folosește un limbaj al trupului deschis astfel încât vorbitorul să vadă că ai o dorință reală de al asculta;
- încearcă să creezi o stare empatică, care să contribuie la transmiterea completă și corectă a ideilor;
- nu te grăbi să dai sfaturi.

4.3. Efectele ascultării active[1]

- susține comunicarea deschisă;
- permite persoanelor să se gândească la problemele lor și să-și exprime mai limpede punctul de vedere;
- reproduce și multiplică conținutul informațional al discuției;
- nu produce senzații sau sentimente negative;
- mijlocește atenția față de partenerul de discuție;
- reduce dificultățile de înțelegere;
- permit rezolvarea prin forțe proprii a problemelor;
- creează disponibilitatea de a asculta cu promptitudine și bunăvoință, gânduri, idei și expuneri;
- reduce neînțelegerile sau divergențele între părți;
- în cazul unui volum mare de informații este perceput conținutul de esență;
- climatul discuției se îmbunătățește în mod considerabil creându-se o atmosferă de deschidere și încredere ceea ce duce la performanță și eficiență sporite;
- vorbitorul se simte înțeles, are posibilitatea să-și exprime punctul de vedere mai clar și concis;

---

[1] Michael H. Hoppe, *Active Listening, Improve your ability to listen and lead,* Center for Creative Leadership, San Francisco, 1999, p. 46.

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

- ascultătorul obține informații valoroase despre părerile, ideile și sentimentele vorbitorului.

4.4. Valorizarea activității de consiliere

Procedând în acest mod, Consiliul de Onoare își va realiza misiunea încredințată de corpul de magistrați care constă în atitudinea practică în raport cu magistratul care a solicitat consilierea pentru a-i clarifica concepte, atitudini, poziții ori alte asemenea manifestări de natură a le integra într-un set deontologic de valori conferindu-i astfel magistratului o securitate de statut dată fiind prevenirea comportamentelor de natură a-i înfrânge oricare din componentele acestuia.

Înlăturarea incertitudinilor de comportamente pentru a se aborda de către magistrați conduitele potrivite profesionale și sociale conferă o anumită protecție magistraților, astfel magistratul care a solicitat consultanță cu privire la calificarea deontologică a unei conduite și căruia i s-a intentat ulterior o acțiune disciplinară poate invoca drept cauză de impunitate avizul pronunțat de Consiliul de Onoare.

De asemenea, caracterul permanent al activității Consiliului de Onoare se va putea constitui într-un motor al autoreglării de sistem, magistrații care au apelat la serviciile de consiliere putând deveni ei înșiși promotori ai valorilor deontologice cu consecința întăririi deontologiei juridice și a diminuării neîncrederii publice în sistemul de justiție, componentă care asociată cu prerogativele independenței, imparțialității, integrității și nu în ultimul rând al competenței, pot reda puterii judiciare încrederea publicului chiar și atunci când aceasta este chemată să se pronunțe asupra unor chestiuni impopulare ori cu implicații grave sociale chiar până la cel mai înalt nivel.

5. Interpretarea punctului 29 din Avizul nr. 3 al C.C.J.E. și art. 36[1] și 36[2] introduse în Regulamentul de Organizare și Funcționare a C.S.M.

Prin Hotărârea nr. 564 din 19 iunie 2008[1] Consiliul Superior al Magistraturii și-a extins competența legală precis determinată prin

[1] Consiliul Superior al Magistraturii, Hotărârea nr. 564 din 19 iunie 2008 pentru modificarea și completarea Regulamentului de Organizare și Funcționare

dispozițiile Legii 317 din 2004[1] și asupra unor atribuții noi neconferite de lege.

Numai printr-o regretabilă eroare de interpretare a dispozițiilor Avizului 3 al C.C.J.E.[2] s-a putut identifica organismul colectiv de consiliere și consultanță sugerat a fi înființat în sistemele juridice ale statelor membre ale Consiliului Europei cu C.S.M., consecință a identificării nepermise a abaterii disciplinare cu încălcarea deontologică.

Astfel, dacă legea a conferit C.S.M. atribute exclusive în materia răspunderii disciplinare aceasta nu înseamnă că C.S.M. își poate apropia și alte competențe în afara legii cu este domeniul încălcărilor deontologice deoarece nu există identitate de concept și consecințe între deontologie și abaterea disciplinară fiecare dintre ele supunându-se unor regimuri diferite.

Sancțiunea morală nu se identifică cu cea disciplinară, norma deontologică are rolul de a legitima puterea judiciară și prin ascendentul moral a celor care o înfăptuiesc, iar codificarea deontologică identifică și delimitează reperele morale și de conduită a funcției de magistrat.

Din acest motiv conținutul eminamente moral al acestora face ca diagnosticarea unui comportament ca fiind în afara perceptelor deontologice să nu se interfereze cu aria disciplinară care presupune existența unor parametri materiali de evaluare (conținutul juridic al abaterii disciplinare care implică existența elementelor componente).

Ori inserând prin articolele 36^1 și 36^2 procedura de constatare și sancționare a nerespectării normelor deontologice în aria de competență a C.S.M., în realitate deontologicul se transformă în disciplinar, iar pe de altă parte se diminuează însăși valoarea principiilor deontologice deoarece dată fiind substanța lor exclusiv etică singura evaluare competentă și utilă este cea făcută de societate în general, la acest moment C.S.M. neavând monopolul valorilor etice ale profesiei de magistrat.

---

a Consiliului Superior al Magistraturii, publicat în M. Of. al României nr. 515 din 9 iulie 2008.

[1] Legea nr. 317 din 01.07. 2004 (r1) privind Consiliul Superior al Magistraturii, republicată în M. Of. nr. 827 din 13.09.2005.

[2] Consiliul Europei, Consiliul Consultativ al Judecătorilor Europeni (C.C.J.E.), Avizul nr. 3 asupra principiilor și reglementărilor privind imperativele profesionale aplicabile judecătorilor și în mod deosebit a deontologiei, comportamentelor incompatibile și imparțialității, Strasbourg, 19 noiembrie 2002. Punctul 29, http://www.csm1909.ro/csm/linkuri/23_02_2007__8679_ro.doc, accesat la 6 iulie 2008.

În același mod această procedură permite C.S.M. ca în afara legii să poată diagnostica atitudini atribuindu-și și rolul de instanță morală.

Aceste modificări constituie un precedent inedit în spațiul juridic european deoarece încălcările morale nu pot fi translate și judecate în proceduri similare celor disciplinare. În acest mod C.S.M. a lipsit de efecte juridice întregul set de instrumente internaționale privitoare la deontologia judiciară și îngreunează sistemului judiciar român în spații juridice mai largi, dată fiind confuzia creată asupra percepției noțiunilor cu care se operează.

Trebuie atras atenția că exclusiv abaterilor disciplinare raportul dintre situația limită în care se află magistratul și standardul deontologic supus atenției organismului abilitat în a consilia și consulta magistrații au în mod exclusiv atribute de consultanță și consiliere.

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BIBLIOGRAFIE

1. Abric, J.-C., *Psihologia comunicării. Teorii și metode,* traducere de Luminița și Florin Botoșineanu, Editura Polirom, 2002, p. 14

2. Costiniu, F., (coord.), *Codul deontologic al magistraților. Ghid de aplicare,* Asociația Magistraților din România, Editura Hamangiu, 2007

3. Hoppe, M.H., *Active Listening, Improve your ability to listen and lead,* Center for Creative Leadership, San Francisco, 1999

4. Pivniceru, M.-M., Luca, C., (coordonatori), *Elemente de comunicare non-verbală în General și Particular în formarea purtătorului de cuvânt magistrat,* Asociația Alternative Sociale, Editura Hamangiu, București, 2007

5. Tudorel, N., Gherghiță, I., Gherghiță, D., *Comunicare organizațională și managementul situațiilor de criză,* Editura Ministerului Administrației și Internelor, București, 2006

6. Hoppe, M.H., *Active Listening, Improve your ability to listen and lead,* Center for Creative Leadership, San Francisco, 1999

7. Pânișoară, I.-O., *Comunicarea eficientă,* ediția a III-a, revăzută și adăugită, Editura Polirom, Iași, 2006

8. Consiliul Europei, Consiliul Consultativ al Judecătorilor Europeni (C.C.J.E.), Avizul nr. 3 asupra principiilor și reglementărilor privind imperativele profesionale aplicabile judecătorilor și în mod deosebit a deontologiei, comportamentelor incompatibile și imparțialității, Strasbourg, 19 noiembrie 2002. Punctul 29, http://www.csm1909.ro /csm/linkuri/23_02_2007__8679_ro.doc, accesat la 6 iulie 2008

9. Yves-Marie Morissette, *Comment concilier deontologie et independance judiciaires?,* (2003), 48 *McGill Law Journal,* p. 312, lawjournal.mcgill.ca/abs/vol48/2moris.html, accesat la 6 iunie 2008

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Capitolul V. Codul deontologic al magistraților - prezent şi perspective

Florin Costiniu*

1. Considerații prealabile

Realitățile incontestabile în orice sistem de drept modern, în sensul că profesiile de judecător și procuror reprezintă coordonate profesionale ale socialului fundamentate în cel mai înalt grad pe responsabilitate, probitate și credibilitate, au condus la preocupări constante în ultimele decenii, pe plan mondial, vizând elaborarea, perfecționarea și aplicarea unor coduri deontologice pentru magistrați, dar și pentru alți participanți la fenomenul judiciar[1]. Aceasta pentru că statutul social și moral al magistratului implică și presupune un mare număr de restricții, limitări, constrângeri și riscuri asumate, o conduită generală constantă la standarde etice și profesionale de cea mai înaltă valoare, cu aplicabilitate permanentă, atât în exercitarea propriu-zisă a funcțiilor cât și în comportamentul relațional, social - privat.

Asemenea particularități sunt unice în orice societate. Ele fac ca înăuntrul acestei colectivități profesionale, restrânse numeric și elitiste în cel mai valoros sens al noțiunii, să se simtă nevoia elaborării unor precepte morale comune, acceptate benevol, a căror respectare să se impună fără constrângeri normativ-juridice.

În acest context, existența unui set de norme deontologice ale magistraților ar trebui să constituie parte componentă a unui cod general deontologic al profesiilor juridice, care să statueze caracterul benevol al respectării cerințelor de exercitare a fiecăreia (judecător, procuror, avocat, notar, consilier juridic) și al conduitei ca standard de viață în general acceptat de practicienii dreptului.

„Justiția nu numai că trebuie înfăptuită, dar este necesar să se și perceapă acest lucru", spune un dicton celebru. Pentru profesie, dar și

---

* Florin Costiniu este președintele Secției civile și de proprietate intelectuală a Înaltei Curți de Casație și Justiție.

[1] Florin Costiniu, *Codul deontologic al magistraților. Ghid de aplicare.* Asociația Magistraților din România, Ed. Hamangiu, București, 2007, p. 1.

BCU "LUCIAN BLAGA" UNIVERSITY LIBRARY

pentru societate, sunt esențiale imaginea și credibilitatea, ca și menținerea unui înalt nivel de exemplaritate. În acest scop, colectivitatea profesională însăși trebuie să-și edifice și consolideze standardele morale, iar sancțiunea încălcării lor să se exprime printr-o atitudine tranșantă de blam și dezaprobare din partea celor în mijlocul cărora s-a produs abaterea.

Desigur că, în contextul caracterului practic, aplicat, al dezbaterii pe marginea acestei teme, definirea exactă a noțiunilor și proprietatea termenilor sunt absolut necesare. Făcând distincțiile cuvenite între „etică" și „deontologie profesională", vom remarca faptul că „etica" reprezintă componenta morală în cultura și civilizația unei colectivități, cuprinzând ansamblul normelor de conviețuire, de comportare a oamenilor unii față de alții și în raport cu societatea, a căror încălcare nu este sancționată de lege, ci de opinia publică.

Teoreticienii disting, la nivelul eticii judiciare, cinci nivele componente semnificative:

- principiile fundamentale ale unei etici minime, valabile pentru orice ființă umană;
- etica aplicată la nivel profesional numită și „etica responsabilității";
- etica funcției publice, desemnată ca fiind „etica politică";
- etica dreptului practicat de profesioniști;
- etica judecătorilor, a magistraților în general, în acele sisteme de drept, cum este și cel românesc, în care procurorii sunt considerați magistrați[1].

Ultimele două nivele, cele mai înalte, configurează dimensiunea etică a dreptului, în sensul că un grup profesional adoptă ca ideal o formă de conviețuire socio-profesională de un anumit standard, cu care se identifică și pe care în mod benevol se obligă să o respecte, astfel încât să fie exemplară și să nu intre în contradicție cu principiile morale generale și cu drepturile celorlalți.

În teoria etică modernă se face distincția între substratul filozofic și cel moral al comportamentului uman și se evidențiază, pornind de la realități incontestabile, că această componentă etică are o pondere maximă în profesiile care presupun o implicare socială mai pronunțată și o responsabilitate aparte (medici, juriști, cadre didactice)[2].

În privința „deontologiei profesionale", aceasta este definită ca o componentă a eticii, care se distinge prin normele morale aplicabile la

[1] Florin Costiniu, *op. cit.*, p. 2.
[2] *Idem.*

nivelul unei profesii și pentru toate circumstanțele în care ea se exercită pe plan public și privat[1].

Or, deosebirile esențiale de statut, drepturile și obligațiile specifice, particularitățile privind exercitarea profesiei, limitările și restricțiile la care sunt supuși, influența specială pe care o exercită judecătorii și procurorii asupra derulării relațiilor sociale, fac din corpul magistraților o entitate guvernată nu numai de norme juridice, ci și de reguli morale unice, deosebite de cele aplicabile oricărei alte categorii profesionale. Din acest motiv, elaborarea unui cod deontologic cu totul specific este nu numai posibilă, ci și absolut necesară.

S-a mai pus problema, și ea este încă dezbătută, dacă un astfel de set de principii și norme speciale trebuie să fie comun pentru judecători și procurori. În ceea ce ne privește, răspunsul este în mod cert afirmativ. Asemănările de statut și funcție socială sunt mai mari și mai importante decât deosebirile, iar noțiunea de „magistrat", deși uneori pusă în discuție, înglobează, în datele ei esențiale, ambele categorii profesionale. Oricum, *de lege lata*, față de dispozițiile constituționale în vigoare, distincția, posibilă din punct de vedere doctrinar, nu are temei legislativ.

În același timp, normele morale în general și cele deontologice profesionale, în special, necesită un climat propice pentru practicarea, respectarea lor și ridicarea standardelor de conduită. Un astfel de deziderat presupune, între altele, ca societatea - de data aceasta prin norme legale - să reglementeze organizarea și funcționarea instituțiilor ce compun sistemul judiciar (instanțe, parchete) și să asigure condițiile necesare și criteriile obiective de selectare a celor care au vocația, pregătirea, educația morală și ținuta culturală de a susține demnitatea și credibilitatea profesiei.

2. Un punct de vedere asupra actualului cod deontologic al magistraților

O succintă evaluare a codului deontologic în vigoare al magistraților trebuie, în opinia noastră, să pornească de la sublinierea deosebirii lor esențiale - din păcate uneori ignorate - dintre normele deontologice profesionale și cele care reglementează și sancționează abaterile disciplinare.

[1] Peter Singer (ed), *Tratat de etică. Blackwell*, Polirom, Iași, 2006, p. 241.

Sub un prim aspect, natura juridică a normelor și izvorul acestora sunt diferite: ele provin din morala societății (pentru codul deontologic), respectiv din voința de stat transpusă în lege pentru abaterile disciplinare.

Sub aspectul sancțiunilor posibile, diferențele sunt la fel de pregnante: încălcarea normelor deontologice are ca efect blamul profesional, moral, dezaprobarea colegilor cu privire la conduită, în timp ce abaterea disciplinară poate conduce, în funcție de gravitate, la cu totul alte consecințe, sub forma răspunderii juridice, până la cea mai severă, care este îndepărtarea din profesie.

În prezent, între cele două forme de răspundere există o anumită confuzie, exprimată printr-o lipsă de coerență a reglementărilor.

Nu se face distincția necesară dintre un Cod deontologic, care este un îndrumar în probleme morale, și normele disciplinare prevăzute de lege. Un cod moral nu trebuie confundat cu îndatoririle profesionale a căror încălcare atrage sancțiuni punitive. Acestea din urmă este necesar să fie detaliate și specificate, în timp ce Codul ar trebui să se limiteze la principii de bază. Este edificator în acest sens Codul deontologic al jurnalistului, care conține un număr de 8 reguli generale, unanim acceptate și ușor de aplicat[1].

Actualul Cod deontologic, elaborat sub egida Consiliului Superior al Magistraturii[2] - organ administrativ cu atribuții în materie disciplinară - se referă, în cele 23 (!) de articole, în mod neunitar, la încălcări ale unor norme morale și la abateri disciplinare. La rândul ei, practica în materie disciplinară a Consiliului Superior al Magistraturii oferă numeroase exemple în care magistrații au fost sancționați disciplinar pentru încălcarea unor norme morale ale profesiei. Or, principiile de conduită judiciară sunt proiectate să fie obligatorii pentru judecători, însă ar fi excesivă și nejustificată intenția ca orice presupusă abatere a acestora să ducă la acțiuni și sancțiuni disciplinare.

Nu toate problemele de conformare a magistraților cu principiile menționate sunt de natura conduitei necorespunzătoare.

---

[1] http://crji.org/content.php?id=36&l=1, accesat la data 15 iulie 2008.

[2] Codul deontologic al judecătorilor și procurorilor, aprobat prin Hotărârea Consiliului Superior al Magistraturii, nr. 328/2005 pentru aprobarea Codului deontologic al judecătorilor și procurorilor, publicat în Monitorul Oficial nr. 815 din 8 septembrie 2005.

Punerea în mişcare a unei acţiuni disciplinare poate depinde de o multitudine de factori, precum gravitatea abaterii, existenţa unor antecedente de activităţi incorecte, efectele produse asupra altora şi a sistemului judiciar în ansamblu.

Tocmai natura juridică preponderent administrativă a activităţii şi funcţiilor Consiliului Superior al Magistraturii ne determină să considerăm absolut necesară înfiinţarea unor Consilii de Onoare, la nivelul înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie şi al curţilor de apel, precum şi al parchetelor de pe lângă acestea. Consiliile de Onoare, distincte de Consiliul Superior al Magistraturii şi de orice alte structuri administrative, vor avea atribuţii exclusive în materia deontologiei profesionale[1].

Se poate pune problema de ce considerăm absolut necesară modificarea actualului Cod deontologic al magistraţilor.

În opinia noastră, actuala reglementare, elaborată sub egida Consiliului Superior al Magistraturii, configurează de o manieră necorespunzătoare şi administrativistă sfera normelor etice specifice activităţii magistraţilor.

Stufos şi pe alocuri prolix, el reia principii constituţionale şi dispoziţii legale într-un mod general, redundant, întreţinând, aşa cum am arătat, confuzia între deontologia profesională şi răspunderea pentru abateri disciplinare.

De altfel, şi la nivelul membrilor C.S.M. este împărtăşită opinia că se impun modificarea şi actualizarea Codului, dat fiind şi faptul că de la data adoptării formei actuale - mai 2005, au intervenit modificări în legislaţia referitoare la statutul magistraţilor şi organizarea judiciară.

Noul Cod ar trebui să ţină seama într-o măsură mult mai mare de evoluţia reglementărilor europene în materie, precum şi de sugestiile şi propunerile magistraţilor, multe dintre ele fiind în consens cu modelul european de deontologie adoptat la recomandarea Comitetului Consultativ al Judecătorilor Europeni (C.C.J.E.)[2]. Consiliul Superior al Magistraturii a părut să înţeleagă aceste tendinţe, însă diversele versiuni succesive sunt la fel de exhaustive, cu reluări inutile ale unor dispoziţii legale şi aceeaşi lipsă de rigoare în privinţa delimitării între etica profesională şi abordarea ei din perspectivă strict disciplinară.

---

[1] A se vedea, supra, Mona-Maria Pivniceru, Cătălin Luca, *Consultanţa şi consilierea în materie de etică judiciară*, p. 122.

[2] Avizul nr. 3, http://www.csm1909.ro/csm/linkuri/23_02_2007__8679_ro.doc, accesat la 6 iulie 2008.

Noi propunem o variată de Cod care să se caracterizeze prin concizie, simplitate, acurateţe a noţiunilor şi conceptelor, acceptabilitate. El va trebui să cuprindă, în viziunea noastră, câteva principii de bază, a căror detaliere şi explici tare, împreună cu cazuistica pe care o generează, să se structureze într-o concepţie unitară, exclusiv deontologică, cu privire la etica magistraţilor. Se vor identifica în acest fel standarde de conduită corespunzătoare pentru sistemul judiciar, a căror necesitate a fost explicată chiar de un judecător în aceşti termeni:

„Nu se îndoieşte nimeni de faptul că există aşteptări ca judecătorii să se comporte în conformitate cu anumite standarde în cadrul şi în afara curţii. Sunt aceste aşteptări doar de decenţă voluntară, exercitate la nivel personal, sau sunt aşteptări ca un anumit standard de conduită să fie respectat de un anumit grup profesional în interesul său şi al comunităţii? Fiind o întrebare fundamentală, este necesar să facem câteva observaţii elementare. Formăm un grup aparte în comunitate. Cuprindem o parte aleasă a unei profesii onorabile. Ne este încredinţată, zi după zi, exercitarea unei puteri considerabile. Exercitarea acesteia are un efect dramatic asupra vieţilor şi averilor celor care vin în faţa noastră. Cetăţenii nu pot fi siguri că vieţile şi averile lor nu vor depinde într-o zi de judecata noastră. Aceştia nu vor dori ca o asemenea putere să fie încredinţată unei persoane ale cărei onestitate, abilitate şi standarde personale sunt discutabile. Pentru continuitatea sistemului legii, aşa cum este în prezent, este necesară existenţa unor standarde de conduită, atât în cadrul cât şi în afara curţii, proiectate să menţină încrederea în acele aşteptări"[1].

3. O nouă concepţie asupra Codului deontologic al magistraţilor

Înţelegerea rolului puterii judecătoreşti, în special conştientizarea că responsabilitatea magistratului este de a aplica legea într-un mod corect şi imparţial, fără a ţine cont de posibile presiuni sociale sau politice, va constitui, în opinia noastră, şi ca urmare a adoptării unui nou cod deontologic la creşterea importanţei şi prestigiului justiţiei, la aşezarea

[1] J.B. Thomas, *Judicial Ethics in Australia*, Sydney, Law Book Company, 1988, p. 7.

instanțelor și parchetelor ca baze ale sistemelor constituționale democratice.

Principiile cuprinse în noul cod deontologic sunt menite de asemenea să sprijine reprezentanții celorlalte puteri ale statului, participanții la proces și publicul în a înțelege natura și specificul puterii judecătorești, standardele înalte de conduită pe care magistrații trebuie să le mențină, atât în cadrul instanțelor cât și în afara acestora, precum și constrângerile în exercitarea funcțiilor, în viața socială și privată.

În cele ce urmează considerăm că o succintă prezentare pe articole a unui posibil nou cod deontologic va ilustra modul în care aceste principii își pot dovedi valoarea și aplicabilitatea.

Articolul 1

„Codul deontologic al judecătorilor și procurorilor stabilește standardele de conduită ale acestora, conforme cu onoarea și demnitatea profesiei."

Acest text se regăsește ca atare în Capitolul I, „Dispoziții generale" ale Codului în vigoare și considerăm că el reflectă în mod corespunzător cel puțin două aspecte esențiale, de principiu, cu privire la deontologia magistraților:

- justiția ocupă un loc esențial în orice societate așezată pe principiile statului de drept iar judecătorilor și procurorilor le aparține o putere și, corelativ, le revine o responsabilitate cu totul speciale; în exercitarea acestora, în raporturile cu justițiabilii, cu ceilalți participanți la activitatea de judecată, cu societatea în ansamblul său, a cărei încredere în independența și corectitudinea justiției este prioritară, magistraților le revin drepturile recunoscute prin lege și le incumbă obligații reglementate, de asemenea, prin lege;
- rolul Codului deontologic este acela de a formula standarde ale conduitei magistratului, pentru ca aceasta să fie conformă cu onoarea și demnitatea profesiei sale.

Textul, cu valoare de principiu, este în acord și cu sensul reglementărilor cuprinse în Carta Europeană a Statutului Judecătorilor[1], adoptată sub egida Consiliului Europei în anul 1998, pe baza „Prin-

[1] Carta Europeană a Statutului Judecătorilor, www.just.ro/csm/index.php?cmd=&doc=8&lk=7/14/2008.

BCU IAȘI - BIBLIOTECA UNIVERSITARĂ

cipiilor fundamentale ale independenței magistraturii", aprobate de Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite în noiembrie 1985[1].

Articolul 2

„Normele cuprinse în prezentul Cod deontologic constituie un etalon al integrității judecătorilor și procurorilor.

Constatarea încălcării acestor norme este de competența Consiliilor de Onoare constituite la nivelul înaltei Curți de Casație și Justiție, al Curților de apel și al Parchetelor de pe lângă acestea.

Colegiile de Onoare elaborează și emit recomandări cu privire la reconsiderarea conduitei în spiritul normelor Codului deontologic."

Textul propus marchează o diferențiere esențială față de cel al art. 2 din actualul cod, care are următorul cuprins:

„(1) Respectarea normelor cuprinse în prezentul cod deontologic constituie un criteriu pentru evaluarea eficienței calității activității și integrității judecătorilor și procurorilor. (2) Evaluarea se face de către organele competente, potrivit legii".

Textul în vigoare este criticabil, în opinia noastră, sub două aspecte:

- nu operează distincțiile necesare între încălcarea normelor de conduită și faptele care constituie abateri disciplinare;
- promovează o viziune exclusiv administrativistă cu privire la constatarea încălcării normelor și consecințele acesteia.

Iar această situație creează în practică dificultăți de aplicare a textelor și controverse.

Astfel, s-a pus problema care este natura juridică a faptei judecătorului sau procurorului de a face afirmații în presă sau la emisiuni audio-vizuale cu privire la probitatea profesională și morală a colegilor.

Într-o opinie, pe care o considerăm justificată, s-a motivat (decizia înaltei Curți de Casație și Justiție nr. 6/2005[2]) că aceasta constituie abatere disciplinară doar dacă este săvârșită în timpul exercitării atribuțiilor de serviciu.

---

[1] *Principiile de bază ale independenței sistemului judiciar (Principiile O.N.U.)*, adoptate prin consens la cel de-al VII-lea Congres al O.N.U., în cadrul reuniunii de la Milano din 26 august – 6 septembrie 1985 și aprobate de Adunarea Generală a O.N.U. din 29 noiembrie 1985, document disponibil în limba română pe site-ul Uniunii Naționale a Judecătorilor din România, http://www.unjr.ro/independenta-justitiei/principiile-de-baza-ale-independentei-justitiei.html, accesat la data de 31.07.2008.

[2] Nepublicată.

Curtea a arătat că dispozițiile Legii nr. 303/2004 privind statutul judecătorilor și procurorilor, republicată, cât și normele Codului deontologic stabilesc standarde de conduită pentru magistrați, în cadrul colectivelor din care fac parte.

Potrivit art. 90 alin. (1) din Legea nr. 303/2004 republicată[1], *„judecătorii și procurorii sunt datori să se abțină de la orice acte sau fapte de natură să compromită demnitatea lor în funcție și în societate"*, text cvasiidentic cu cel al art. 17 din Codul deontologic.

Pe de altă parte, art. 90 alin. (2) din aceeași lege prevede că: *„relațiile judecătorilor și procurorilor la locul de muncă și în societate se bazează pe respect și bună-credință"*, iar art. 18 din Codul deontologic este în sensul că: *„relațiile judecătorilor și procurorilor în cadrul colectivelor din care fac parte trebuie să fie bazate pe respect și bună-credință, indiferent de vechimea în profesie și de funcția acestora"*.

Ca un corolar al acestui tip de comportament în relațiile cu colegii, art. 18 alin. (2) din Codul deontologic prevede că: *„judecătorii și procurorii nu își pot exprima părerea cu privire șa probitatea profesională și morală a colegilor"*.

Deși legea conține prevederile menționate, care impun magistraților un comportament corespunzător statutului acestora, faptele de natură să aducă atingere probității morale nu-și găsesc corespondent printre abaterile disciplinare prevăzute de art. 99 din Legea nr. 303/2004, republicată. Faptele ce constituie abateri disciplinare așa cum rezultă din art. 98 din aceeași lege privesc neîndeplinirea sau îndeplinirea necores-

[1] Legea nr. 303 din 28 iunie 2004 a fost publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 576 din 29 iunie 2004 și a fost modificată prin Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 124/2004, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 1168 din 9 decembrie 2004, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 71/2005, publicată in Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 300 din 11 aprilie 2005. Republicată în temeiul art. XII al titlului XVII din Legea nr. 247/2005 privind reforma în domeniile proprietății și justiției, precum și unele măsuri adiacente, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 653 din 22 iulie 2005, dându-se textelor o nouă numerotare. Textul republicat al legii a fost publicat în Monitorul Oficial nr. 826 din 13 septembrie 2005, legea fiind apoi modificată și completată prin Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 148 din 3 noiembrie 2005; Legea nr. 29 din 28 februarie 2006; Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 50 din 28 iunie 2006; Legea nr. 356 din 21 iulie 2006; Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 100 din 4 octombrie 2007; Legea nr. 97 din 14 aprilie 2008; Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 46 din 16 aprilie 2008.

pedepsitoare a unor îndatoriri de serviciu precum și manifestări care aduc atingere prestigiului justiției.

Deși norma generală face referire la afectarea probității profesionale cât și celei amorale, în norma specială sunt incriminate faptele care lezează probitatea profesională, iar dintre cele care aduc atingere probității morale și implicit prestigiului justiției este sancționată doar participarea magistraților la jocurile de noroc și de tip piramidal, în cazul în care nu este asigurată transparența fondurilor. Orice alte manifestări care lezează probitatea morală a magistraților (ca, de pildă, atitudinea judecătorului în speță) nu mai sunt sancționate disciplinar.

Aceasta deoarece legiuitorul a înțeles să nu mai prevadă ca abatere disciplinară nerespectarea normelor Codului deontologic sau manifestările care aduc atingere probității morale.

Apreciem că este justificată abrogarea textului de lege care incrimina ca abatere disciplinară încălcarea normelor Codului deontologic al magistraților, deoarece rolul acestuia este de a crea - așa cum am arătat - anumite standarde de conduită pentru judecători și procurori, conturând un model la care aceștia să aspire. însă sancționarea magistraților trebuie să intervină în cazul încălcării de către aceștia a dispozițiilor din legi și regulamente, și nu a normelor din Codul deontologic.

Exemplul este ilustrativ pentru problemele deosebit de delicate pe care le pune distincția dintre abaterile disciplinare și faptele care nu au acest caracter, insuficient de clar conturată prin actualul Cod deontologic.

De altfel, ca o apreciere cu caracter general, se poate spune că proiectul noului Cod prezintă, în opinia noastră, patru caracteristici esențiale:

- concizie;
- o mai riguroasă definire a noțiunilor;
- evidențierea deosebirilor între încălcarea normelor deontologice și abaterile disciplinare;
- înființarea colegiilor de onoare.

Acestor din urmă structuri, denumite într-o variantă „Consilii de Etică Profesională", distincte de Consiliul Superior al Magistraturii - organ cu un vădit și preponderent caracter administrativ -, urmează să le revină atribuții exclusive în materia deontologiei profesionale.

Conform concepției proiectului, colegiile vor funcționa la nivelul înaltei Curți de Casație și Justiție și al Parchetului de pe lângă aceasta,

pentru judecătorii și procurorii lor și la fiecare curte de apel și Parchetul respectiv pentru magistrații din acea rază teritorială.

În privința structurii și a membrilor, se are în vedere ca aceștia să fie aleși prin vot de către toți judecătorii și procurorii înaltei Curți de Casație și Justiție și ai Parchetului de pe lângă aceasta, respectiv de judecătorii și procurorii din circumscripția fiecărei Curți de apel. Pot candida judecătorii și procurorii cu un minim de 10 ani vechime în magistratură, care se bucură de recunoaștere în cadrul colectivelor în privința unei moralități desăvârșite în viața profesională, publică și privată, au experiența de viață necesară și o bună comunicare relațională. S-ar putea preconiza ca pentru depunerea candidaturii să fie necesară susținerea unui număr de 3-5 colegi.

În ceea ce privește structura, colegiile vor fi conduse de un președinte, care este decanul de vârstă, și vor avea un secretar, ales dintre ceilalți patru membri.

Mandatul celor ce compun colegiile va fi de 3 ani, cu posibilitatea unei singure realegeri.

Atribuțiile și actele acestor structuri etico-profesionale vor fi în principal următoarele:

- emiterea de recomandări prin care se constată o anumită situație de fapt referitoare la conduita etică a unor magistrați, în legătură cu posibile încălcări ale normelor deontologice; recomandările Consiliilor sunt definitive;
- elaborarea de opinii, din oficiu sau la cerere, cu privire la aspecte și standarde comportamentale, în legătură cu o anumită conduită în situații concrete;
- încunoștințarea celor interesați că pot sesiza Consiliul Superior al Magistraturii pentru a lua măsurile legale, atunci când există date și indicii temeinice că nu s-a produs doar o încălcare a normelor deontologice, ci s-a comis o abatere disciplinară.

Colegiile vor organiza dezbateri, simpozioane și mese rotunde în vederea promovării unor standarde etice și profesionale la un înalt nivel moral și vor propune modificările considerate necesare ale Codului deontologic. Ele vor relaționa cu organisme și structuri similare din alte țări, vor coopera cu Consiliul Superior al Magistraturii, cu reprezentanții celorlalte profesii juridice cu atribuții în această materie și - nu în ultimul rând- vor avea în vedere aducerea la zi, completarea și îmbunătățirea ghidului de aplicare a Codului deontologic.

BCU "LUCIAN BLAGA" CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Articolul 3

„Judecătorii și procurorii trebuie să aibă o conduită integră și independentă atât sub aspect individual cât și instituțional.

Judecătorii și procurorii trebuie să-și exercite activitatea judiciară cu imparțialitate."

Varianta propusă face referire, în opinia noastră, de o manieră exactă și concisă, mai riguroasă decât a textului în vigoare[1], la trei valori etico-profesionale fundamentale pentru înfăptuirea justiției: independență, imparțialitate, integritate.

Aceste principii și valori esențiale au fost pe larg prezentate, în datele lor caracteristice, în Capitolul I al ghidului. Făcând trimitere la ele, vom menționa câteva alte aspecte în această materie, astfel cum ele rezultă din documente internaționale relevante.

Pe plan mondial, existența unor preocupări referitoare la independența puterii judecătorești și statutul magistraților are cel puțin două explicații majore.

Este vorba în primul rând despre fenomenul globalizării, care determină, între altele, și convergența sistemelor judiciare, crearea unor spații și instrumente juridice comune la nivel continental și regional, intensificarea cooperării instituționale, ceea ce implică în mod necesar o anumită apropiere a conceptelor privind independența justiției, inamovibilitatea judecătorilor și rolul acestora într-un stat democratic.

Sub alt aspect, se poate constata că în toate țările există tendința factorului politic și îndeosebi a executivului, de a încerca, în forme diverse, mai directe sau mai subtile, să influențeze puterea judecătorească, îndeosebi prin intermediul mecanismelor de numire și promovare a magistraților. Or, stabilirea unui set de reguli și criterii clare în această materie, pe cât posibil unitare la nivel internațional, ar face ineficiente astfel de tentative.

Deosebit de relevante ni se par în acest context câteva dintre ideile și argumentele cuprinse în Avizele nr. 1 și 2 ale Consiliului Consultativ al Judecătorilor Europeni (C.C.J.E.), emise în atenția Comitetului de

[1] „Magistrații sunt obligați să apere independența justiției, descurajând, prin întreaga lor conduită, orice imixtiune în activitatea judiciară Magistrații trebuie să-și exercite funcția cu obiectivitate și imparțialitate, având ca unic temei legea, fără a da curs presiunilor și influențelor de orice naturi Magistrații au obligația să aducă la cunoștința Consiliului Superior al Magistraturii orice presiuni sau ingerințe în actul de justiție, indiferent de proveniența lor."

Miniștrii al Consiliului Europei referitoare la standardele privind independența puterii judecătorești, numirea, inamovibilitatea și răspunderea disciplinară a judecătorilor[1].

Avizele au la bază Recomandarea nr. R (94) 12 a Comitetului de Miniștrii al Consiliului Europei către statele membre referitoare la independența, eficiența și rolul judecătorilor[2] și Declarația privind principiile fundamentale ale Națiunilor Unite privind independența puterii judecătorești, adoptată în anul 1985[3].

În documentele menționate sunt sintetizate o serie de teze importante și argumente referitoare la necesitatea independenței judecătorești, nivelul până la care ea este garantată și libertatea față de influențele ce pot interveni în actul de justiție.

Independența judecătorească este o condiție obligatorie pentru existența statului de drept și garanția fundamentală a unui proces echitabil. Judecătorii *„au sarcina deciziei finale asupra vieții, libertăților, drepturilor, obligațiilor și proprietății cetățenilor"* (expunerea principiilor fundamentale ale Națiunilor Unite, preluate în „Declarația de la Beijing" și articolele 5 și 6 ale Convenției europene privind drepturile omului[4]). Independența acestora nu este o prerogativă sau un privilegiu

---

[1] *Aviz Recomandarea nr. 1 al Consiliului consultativ al judecătorilor europeni (C.C.J.E.) în atenția Comitetului de miniștri al Consiliului Europei referitor la standardele privind independența puterii judecătorești și inamovibilitatea judecătorilor*, redactat la Strasbourg la 23 noiembrie 2001, disponibil în limba română pe site-ul Consiliului Superior al Magistraturii, http://www.csm1909.ro/csm/linkuri/23_02_2007__8679_ro.doc, accesat la data de 31.07.2008.

[2] *R (94) 12 a Comitetului Miniștrilor Statelor Membre ale Consiliului Europei cu privire la independența, eficacitatea și rolul judecătorilor*, adoptată la data de 13 octombrie 1994, disponibilă pe site-ul Comisiei Europene, http://ec.europa.eu/civiljustice/legal_prof/legal_prof_int_ro.htm, accesat la data de 31.07.2008, iar în limba română pe site-ul C.S.M., http://www.csm1909.ro/csm/linkuri/03_05_2006__4189_ro.doc.

[3] Citată *supra*.

[4] Adoptată la Roma la 4 noiembrie 1950 și a intrat în vigoare la 3 septembrie 1953. România a ratificat Convenția și protocoalele sale adiționale prin Legea nr. 30 din 18 mai 1994, publicată în M. Of. nr. 135 din 31 mai 1994. Protocolul nr. 11 a fost ratificat prin Legea nr. 79 din 1995 publicat în M. Of. nr. 147 din 1995, publicată la Ed. Hamangiu, București, 2006, de Corneliu Bîrsan și Marius Eftimie, pp. 7-59. Textul este disponibil în limba română pe site-ul Curții.

în propriul lor interes, ci în beneficiul statului de drept și al celor care caută și doresc înfăptuirea justiției.

Această independență trebuie să existe în raport cu societatea în general și cu părțile din orice litigiu asupra căruia judecătorii trebuie să se pronunțe. Puterea judecătorească este unul dintre cei trei piloni fundamentali, egali ca importanță, ai statului democratic modern. Ea are un rol și funcții importante în relația cu celelalte două puteri. Ea are menirea să asigure că guvernele și administrațiile pot fi trase la răspundere pentru acțiunile lor și, în ceea ce privește puterea legislativă, are sarcina de a aplica în cazuri concrete legile adoptate. într-o mai mică sau mai mare măsură, puterea judecătorească statuează că legislația internă este conformitate cu constituția sau cu orice altă legislație superioară (precum cea a Uniunii Europene). Pentru a-și putea îndeplini îndatoririle pe care le are în aceste domenii, puterea judecătorească trebuie să fie independentă față de celelalte două puteri, fapt care implică libertate față de relațiile inadecvate și de influența exercitată de aceste autorități. Astfel, independența servește ca o garanție a imparțialității. Acest lucru are, în special, implicații asupra tuturor aspectelor legate de cariera unui judecător, de la pregătire la numire până la promovare și sancționare disciplinară.

Independența judecătorească presupune imparțialitate absolută din partea judecătorilor. Când deliberează într-un litigiu între oricare părți, judecătorul trebuie să fie imparțial, adică liber față de orice relații, subiectivism sau părtinire, care afectează - sau pot fi percepute ca afectând - capacitatea sa de a decide independent. în această privință, independența judecătorească este o dezvoltare a principiului fundamental conform căruia *„nimeni nu poate fi judecător în propriul său proces"*. Acest principiu are semnificații mult mai extinse decât cea care afectează părțile dintr-un litigiu. Nu doar părțile dintr-o cauză anume, ci societatea în ansamblu trebuie să poată avea încredere în puterea judecătorească. Astfel, nu este suficient ca un judecător să fie liber față de orice relații, părtinire sau influență inadecvată, ci trebuie de asemenea să pară astfel în fața unui observator rezonabil. în caz contrar, încrederea în justiție poate fi subminată.

Argumentarea necesității independenței judecătorești, așa cum este prezentată mai sus, oferă un etalon după care pot fi evaluate implicațiile practice ale acesteia. în consecință, ea conturează trăsăturile care sunt necesare pentru a o asigura și mijloacele prin care aceasta poate fi asigurată, la nivel constituțional sau legislativ, precum și în practica de

fiecare zi, în toate statele. Avizul menționat pune mai degrabă accentul pe cadrul instituțional general și pe garanțiile care asigură independența judecătorească în societate decât pe principiul care impune imparțialitatea personală (atât în fapt cât și în aparență) a judecătorului în orice cauză particulară. Deși are loc o suprapunere, s-a stabilit ca acest din urmă subiect să fie abordat în cadrul examinării de către C.C.J.E. a conduitei judecătorești și a standardelor etice.

Independența judecătorească trebuie să fie garantată de standarde naționale până la cel mai înalt nivel posibil. În consecință, statele au îndatorirea să includă conceptul de independență judecătorească fie în Constituție, fie printre principiile fundamentale recunoscute de statele care nu au o Constituție scrisă dar în care respectul pentru independența judecătorească este garantat de o cultură și tradiție îndelungate. Acest fapt scoate în evidență importanța fundamentală a independenței, prin recunoașterea poziției speciale pe care o au jurisdicțiile de drept anglo-saxon (îndeosebi în Anglia și Scoția), cu o lungă tradiție de independență, însă fără nici un fel de legi scrise[1].

Principiile fundamentale ale Națiunilor Unite stipulează că independența judecătorească trebuie să fie *„garantată de către stat și consfințită de constituție sau de legislația fiecărei țări în parte"*. Recomandarea nr. R (94) 12 prevede (în prima teză a principiului 1.2) că *„Independența judecătorilor va fi garantată în conformitate cu prevederile Convenției (europene a drepturilor omului) și cu principiile constituționale prin, de exemplu, introducerea unor prevederi specifice în Constituție sau în alt tip de legislație ori prin încorporarea prevederilor prezentei recomandări în legislația internă"*.[2]

---

[1] *Avizul nr. 1 al Consiliului consultativ al judecătorilor europeni (C.C.J.E.) în atenția Comitetului de miniștri al Consiliului Europei referitor la standardele privind independența puterii judecătorești și inamovibilitatea judecătorilor*, redactat la Strasbourg la 23 noiembrie 2001, disponibil în limba română pe site-ul Consiliului Superior al Magistraturii, http://www.csm1909.ro/csm/linkuri/23_02_2007__8679_ro.doc, accesat la data de 31.07.2008.

[2] *Recomandarea R (94) 12 a Comitetului Miniștrilor Statelor Membre ale Consiliului Europei cu privire la independența, eficacitatea și rolul judecătorilor*, adoptată la data de 13 octombrie 1994, disponibilă pe site-ul Comisiei Europene, http://ec.europa.eu/civiljustice/legal_prof/legal_prof_int_ro.htm, accesat la data de 31.07.2008, iar în limba română pe site-ul C.S.M., http://www.csm1909.ro/csm/linkuri/03_05_2006__4189_ro.doc.

Carta europeană privind statutul judecătorilor[1] conține prevederi încă și mai explicite: *„în fiecare stat european, principiile fundamentale privind statutul judecătorului vor fi prevăzute de actele normative interne cu cea mai înaltă forță juridică, iar reglementările în acest domeniu, prin legi"*. Această prevedere mai specifică din Carta europeană s-a bucurat de susținerea unanimă a C.C.J.E.

În contextul comentariilor consacrate independenței justiției, o atenție specială este acordată libertății față de influențele externe nedorite.

Libertatea față de influențe externe nedorite constituie o regulă generală, unanim recunoscută (a se vedea *„Principiile fundamentale ale Națiunilor Unite"*, alineatul 2) și Recomandarea nr. R (94) 12, Principiul I (2) (d), care stipulează că: *„Legea trebuie să prevadă sancțiuni împotriva persoanelor care încearcă să influențeze judecătorii în orice mod"*[2]. Ca principii generale, libertatea față de influențe nedorite și necesitatea aplicării de sancțiuni în cazuri extreme sunt incontestabile. Mai mult, C.C.J.E. nu are motive să creadă că acestea nu sunt prevăzute corespunzător ca atare în legislația statelor membre. Pe de altă parte, operarea lor în practică necesită prudență și atenție în contextul național existent.

Ideea fundamentală este aceea că judecătorul, în exercitarea atribuțiilor sale, nu este angajatul nimănui; acesta este deținătorul unei funcții de stat. El este astfel în slujba legii și este răspunzător numai în fața acesteia. Faptul că judecătorul care soluționează un caz nu acționează conform unor dispoziții sau instrucțiuni venite de la o altă persoană, din afara sau din interiorul sistemului judecătoresc, este unul care nu trebuie demonstrat.

Recomandarea nr. R (94) 12, Principiul I (2) (a) (i) stipulează *că „hotărârile judecătorilor nu trebuie să fie supuse nici unei reexaminări în afara procedurilor de apel și recurs prevăzute de lege"*, iar Principiul I (2) (a) (IV) statuează că *„guvernul sau administrația nu trebuie să aibă*

---

[1] Carta Europeană a Statutului Judecătorilor, www.just.ro/csm/index.php?cmd=&doc=8&lk=7/14/2008

[2] *Recomandarea R (94) 12 a Comitetului Miniștrilor Statelor Membre ale Consiliului Europei cu privire la independența, eficacitatea și rolul judecătorilor*, adoptată la data de 13 octombrie 1994, disponibilă pe site-ul Comisiei Europene, http://ec.europa.eu/civiljustice/legal_prof/legal_prof_int_ro.htm, accesat la data de 31.07.2008, iar în limba română pe site-ul C.S.M., http://www.csm1909.ro/csm/linkuri/03_05_2006__4189_ro.doc.

posibilitatea de a emite nici un fel de acte care să invalideze retroactiv hotărârile judecătorești, cu excepția celor privind amnistia, grațierea sau a altor chestiuni similare". C.C.J.E. a luat notă de faptul că răspunsurile la chestionarele naționale au indicat faptul că aceste principii sunt respectate în general și nu au fost propuse nici un fel de amendamente.

C.C.J.E. a luat notă de amenințarea potențială împotriva independenței judiciare care ar putea apărea din cadrul ierarhiei judiciare interne. Acesta recunoaște că independența judiciară depinde nu numai de libertatea față de influențele externe nedorite, ci și de libertatea față de influențele nedorite care ar putea rezulta în anumite situații din atitudinea altor judecători. *„Judecătorii trebuie să beneficieze de libertate neîngrădită pentru a soluționa cauzele imparțial, potrivit conștiinței lor și a modului în care interpretează faptele, în conformitate cu prevederile legale relevante."* (Recomandarea nr. R (94) 12, Principiul I (2) (d). Aceasta se referă la judecători individual. Termenii în care ea este formulată nu exclud doctrinele, precum cea a precedentului juridic, existente în țările cu sistem de drept anglo-saxon (de pildă, obligația unui judecător ierarhic inferior de a respecta o hotărâre anterioară a unei instanțe superioare în ceea ce privește un principiu de drept care apare în cauza ulterioară).

Principiul I (2) (d) continuă după cum urmează: *„Judecătorii nu trebuie să fie obligați să informeze asupra obiectului unei cauze pe nici o persoană din afara sistemului judecătoresc".* Oricum ar fi privită, această formulare este obscură. „Informarea", chiar și a altor membri ai sistemului judiciar, asupra obiectului unei cauze, pare de la bun început să vină în conflict cu independența individuală. În cazul în care o hotărâre este pronunțată cu atâta incompetență încât ar putea constitui o abatere disciplinară, atunci lucrurile stau altfel, însă, în acest caz foarte puțin probabil, judecătorul nu ar „informa" în nici un fel, ci ar răspunde unor acuzații.

Puterea ierarhică pe care multe sisteme de drept o conferă instanțelor superioare ar putea, în practică, să submineze independența individuală a judecătorilor. O soluție propusă în acest caz ar fi aceea de a transfera toate competențele relevante unui consiliu judiciar superior, care ar proteja independența în interiorul și în afara sistemului judiciar.

Sistemele de inspectare a instanțelor, în țările în care acestea există, nu trebuie să se preocupe de obiectul sau corectitudinea hotărârilor și nu trebuie să-i determine pe judecători, din motive de eficiență, să acționeze în favoarea productivității, sacrificând astfel îndeplinirea

corespunzătoare a rolului pe care aceştia îl au, acela de a pronunţa o hotărâre bine gândită, dreaptă, în conformitate cu interesele legitime ale celor care apelează la justiţie[1].

Articolul 4

„Judecătorii şi procurorii nu se pot implica în niciun mod în viaţa politică."

Textul pe care îl propunem este mult mai concis şi mai riguros decât actualele formulări în această materie, care au următorul conţinut, cuprins în două articole din Cod:

Art. 4: *„(1) În îndeplinirea atribuţiilor de serviciu, judecătorii şi procurorii nu trebuie să fie influenţaţi de doctrine politice.*

(2) Judecătorii şi procurorii nu pot milita pentru aderarea altor persoane la o formaţiune politică, nu pot participa la colectarea fondurilor pentru formaţiunile politice şi nu pot permite folosirea prestigiului sau a imaginii lor în astfel de scopuri.

(3) Judecătorii şi procurorii nu pot să acorde nici un fel de sprijin unui candidat la o funcţie publică cu caracter politic".

Art. 5. *„(1) Judecătorii şi procurorii nu se pot servi de actele pe care le îndeplinesc în exercitarea atribuţiilor de serviciu pentru a-şi exprima sau manifesta convingerile politice.*

(2) Judecătorii şi procurorii nu pot participa la reuniuni publice cu caracter politic".

Aşa cum se poate uşor observa, textele sunt stufoase şi redundante, încercând să reglementeze exhaustiv toate situaţiile şi ipotezele posibile.

Pe de altă parte, norma de conduită cuprinsă în alin. (1) al art. 4 este una ce nu poate fi verificată, deoarece ţine de convingerile intime ale judecătorului şi procurorului. Mult mai importantă - de fapt singura care contează -, este atitudinea magistratului. Or, textul pe care îl propunem, cu caracter general, nesusceptibil de interpretări, pune accentul exact pe lipsa oricărei implicări a magistraţilor în viaţa politică.

---

[1] *Recomandarea R (94) 12 a Comitetului Miniştrilor Statelor Membre ale Consiliului Europei cu privire la independenţa, eficacitatea şi rolul judecătorilor*, adoptată la data de 13 octombrie 1994, disponibilă pe site-ul Comisiei Europene, http://ec.europa.eu/civiljustice/legal_prof/legal_prof_int_ro.htm, accesat la data de 31.07.2008, iar în limba română pe site-ul C.S.M., http://www.csm1909.ro/csm/linkuri/03_05_2006__4189_ro.doc.

BIBLIOTECA CENTRALĂ UNIVERSITARĂ

Această neimplicare are la bază constatarea, verificată în practică, în sensul că acordarea sprijinului financiar sau relațional de către o formațiune politică unui magistrat, în vederea dobândirii de avantaje profesionale, ar putea determina crearea unor așa-zise „obligații morale". Judecătorul sau procurorul ar putea lua decizii favorabile unor persoane sau grupuri (formațiuni) politice în cauze în care acestea ar fi implicate direct sau ar avea interese, pentru a-și putea manifesta gratitudinea față de avantajele pe care le-au dobândit deja ori le-au fost promise. Pe de altă parte, o posibilă (în tot mai puține țări) apartenență politică a magistratului ar putea să creeze impresia că îi datorează acesteia ascensiunea sa profesională. Or, percepția că deciziile judecătorului și ale procurorului nu pot fi afectat de influențe politice menține și consolidează încrederea publicului în sistemul judiciar.

Pentru celelalte aspecte privind neimplicarea magistraților în activitatea politică, mai multe documente internaționale, îndeosebi „Principiile de la Bangalore"[1], detaliază aspecte specifice, care au fost prezentate în capitolul I al ghidului, îndeosebi cu prilejul prezentării valorii fundamentale care este independența.

Articolul 5

„Judecătorii și procurorii pot participa la activități vizând îmbunătățirea legislației, a sistemului judiciar și a înfăptuirii justiției."

Această variantă de text este mult mai generală, explicită și mai exactă decât formulările din actualul Cod deontologic, care se regăsesc, disparat, în două articole și sunt mai degrabă restrictive și limitative:

Art. 6: *„(1) Judecătorii și procurorii pot participa la elaborarea de publicații, pot elabora articole, studii de specialitate, lucrări literare ori științifice și pot participa la emisiuni audio-vizuale, cu excepția celor cu caracter politic ori a celor care ar putea afecta imaginea justiției.*

(2) Judecătorii și procurorii pot fi membri ai unor comisii de examinare sau de întocmire a proiectelor de acte normative, a unor documente interne ori internaționale.

[1] Les Principes de Bangalore sur la Déontologie Judiciaire – projet de Bangalore 2001 sur un code de déontologie judiciaire sur le renforcement de l'intégrité de la justice et révise lors de la table ronde des premiers présidents organisée au Palais de la Paix la Haye les 25 et 26 novembre 2001, www.unodc.org/pdf/corruption/bangalore/_f.pdf, accesat la 7 iulie 2008.

(3) Judecătorii și procurorii pot fi membri ai societăților civile sau academice, precum și ai oricăror persoane juridice de drept privat fără scop patrimonial".

Art. 21: *„(1) Judecătorii și procurorii nu pot cumula această calitate cu nici o altă funcție publică sau privată, cu excepția funcțiilor didactice din învățământul superior.*

(2) Judecătorii și procurorii pot participa ca formatori în cadrul Institutului Național al Magistraturii și Școlii Naționale de Grefieri, potrivit programului stabilit de acestea cu conducerile instanțelor sau parchetelor în care formatorii își desfășoară activitatea".

Participarea magistraților la activități ca elaborarea unor proiecte de acte normative, a studiilor privind tendințele practicii judiciare, organizarea de simpozioane, seminarii și dezbateri pe teme profesionale, cooptarea lor în diverse comisii și structuri menite să asigure implementarea și aplicarea legislației, au format obiectul unor discuții și chiar controverse în mai multe țări ale lumii.

Este unanimă opinia că experiența de viață și profesională, competența, standardele morale care îi caracterizează pe magistrați fac din ei participanți extrem de valoroși și doriți în astfel de activități. Unii comentatori ai fenomenului, inclusiv din cadrul sistemului judiciar, consideră însă că, de pildă, participarea magistraților la comisiile de elaborare a unor proiecte de acte normative este nepotrivită și chiar dăunătoare prestigiului puterii judecătorești.

„Misiunea judecătorului, spun promotorii unei astfel de concepții, este să judece, adică să soluționeze litigii pe baza legii, nu să contribuie el însuși la legiferare. Aceasta este menirea unei alte puteri a statului, cea legiuitoare. Dacă practicienii participă la elaborarea legilor iar textele rezultate sunt discutabile și criticate, politicienii vor avea tendința să se disculpe, argumentând că au fost consultați și reprezentanții magistraturii. De mai multe ori, această consultare este și pur formală, factorul politic impunându-și punctul de vedere. De aceea, magistrații ar trebui să evite angrenarea lor în astfel de activități."[1]

O astfel de concepție autarhică nu este însă majoritară. Cei mai mulți dintre cei implicați în activitatea puterii judecătorești afirmă că îmbunătățirea legislației, a funcționării sistemului judiciar, administrarea mai eficientă a justiției, sunt nu numai în interesul magistraților, ci în primul rând al societății în general. Or, judecătorul nu trebuie să rămâ-

[1] A. Papaux et E.Wyler, *L'Ethique du droit*, Paris, Edition Dalloz, 2001.

nă închis în „turnul de fildeș", insensibil la nevoile sociale și desprins de evoluția legislativă și instituțională a vremurilor sale. Dacă judecătorii pot contribui la elaborarea unor legi mai bune, mai ușor de aplicat nu trebuie să se dea la o parte, invocând principiul separației puterilor în stat dus până la ultimele sale consecințe.

Cele mai multe dintre Codurile deontologice naționale permit magistraților astfel de activități. De pildă, Codul de conduită judiciară american, adoptat în anul 1990, model de simplitate, rigoare și concizie (5 articole !), statuează că: *„un judecător poate să se angajeze în activități menite să ducă la îmbunătățirea unor legi și regulamente, a sistemului juridic în general și administrării ramurii judiciare (regula nr. 4)"*[1]. „Principiile de la Bangalore" sunt în același sens, al implicării magistraților în astfel de activități considerate benefice atât pentru prestigiul justiției, cât și sub aspectul eficientizării sistemului judiciar.

Dincolo de aceste probleme de principiu, credem că merită avute în vedere cel puțin trei aspecte punctuale, ținând și de unele realități specifice României în legătură cu activitățile profesionale, dar extrajudiciare, ale magistraților.

Este vorba în primul rând despre practica, extrem de frecventă, îndeosebi din partea executivului, dar și a altor autorități, de a coopta și încadra în structurile lor, uneori pe perioade de timp îndelungate, magistrați din instanțe și parchete, folosind o gamă întreagă de mijloace - delegări, detașări, suspendări din funcție etc.

S-a ajuns la situații absolut inadmisibile ca, în condițiile subdimensionării cronice a schemelor de personal, al creșterii accelerate a volumului de cauze, a unui număr de dosare repartizate pe judecători mult peste media europeană, 10% sau chiar mai mult dintre posturi să fie scriptic ocupate și blocate de magistrați care își desfășoară în fapt activitatea la Ministerul Justiției, Consiliul Suprem al Magistraturii, Institutul Național al Magistraturii, Guvern, Președinție, diverse structuri administrative. Consecințele negative pentru sistemul judiciar ale unei asemenea situații sunt evidente și ea ar trebui curmată prin măsuri legislative mult mai restrictive.

O a doua mare problemă se referă la faptul că după anul 1989, legislația română a prevăzut în mod constant o gamă tot mai largă de atribuții, îndatoriri și competențe pentru magistrați, în diverse domenii,

[1] Asociația Magistraților din România, *Codul Deontologic al Magistraților. Ghid de aplicare*. Ed. Hamangiu, București, 2007, p. 178.

în afara activității judiciare propriu-zise. Incluzând aspecte privind cetățenia, Registrul comerțului, publicitatea imobiliară și până la desfășurarea, controlul și validitatea procedurilor electorale și a alegerilor, există zeci de exemple de atribuții extrajudiciare conferite prin lege judecătorilor.

Mai ales în materie electorală - domeniu extrem de sensibil și în care politizarea atinge cote maxime - reglementările actuale ar putea pune chiar probleme de neconstituționalitate în raport de atribuțiile, natura și funcțiile puterii judecătorești. Dacă este absolut normal ca instanțele să judece în materie electorală - cereri și contestații de diverse feluri, contravenții și infracțiuni, nu mai este firesc ca magistrații să fie angrenați în organizarea și desfășurarea efectivă a alegerilor, prin desemnarea lor ca președinți de comisii, de birouri electorale centrale sau locale.

Suprapunerea imaginii magistraților din birourile electorale pe diversele jocuri, manevre și controverse politice, așa cum s-a întâmplat, din păcate (ultima oară chiar în anul 2004), este dezastruoasă pentru prestigiul și credibilitatea justiției.

Acestei situații trebuie să i se pună capăt, din punct de vedere legislativ, cât mai curând posibil, mai ales în condițiile în care interdicția pentru judecători de a desfășura alte activități publice sau private are forța unui principiu constituțional.

În fine, ni se pare extrem de importantă regula ca acele activități extrajudiciare permise de lege să nu afecteze îndeplinirea atribuțiilor esențiale, strict profesionale ale magistratului și să nu devină ele partea principală, ca timp și volum de muncă, a programului său. De mult prea multe ori, din păcate, asistăm la situații în care colegi magistrați sunt angrenați în tot felul de alte activități (didactice, științifice, sunt membri ai unor comisii, grupuri de lucru), ceea ce în principiu este pozitiv, dar ei ajung să își exercite atribuțiile judiciare în scurtul interval de timp care le-a mai rămas disponibil. S-a ajuns chiar la situația - în opinia noastră nefirească și greu de admis - ca în perioada în care legea permitea acest lucru, o serie de magistrați să-și depună cartea de muncă la instituțiile de învățământ superior unde predau, rămânând un fel de judecători „la fără frecvență".

De altfel, majoritatea Codurilor deontologice naționale ca și „Principiile de la Bangalore" subliniază că preocupările extrajudiciare ale magistraților trebuie să rămână secundare, subsidiare în raport de activitatea lor specifică de bază.

O serie de alte aspecte relevante în această materie se regăsesc și în capitolul I al ghidului, consacrat valorilor și principiilor deontologice fundamentale ale magistraturii.

Articolul 6

„Judecătorii și procurorii pot desfășura alte activități publice și private în măsura în care acestea nu aduc atingere demnității profesiei".

Textul este în strânsă corelație cu cel al articolului 5 și din acest motiv ar putea fi avută în vedere și varianta unui articol unic, cu două alineate.

În actualul Cod există mai multe referiri disparate la activitățile extraprofesionale ale magistraților, cu accent pe caracterul prohibitiv al reglementării. Textele incidente explicite în acest sens sunt:

Art. 20: *„Judecătorii și procurorii nu pot desfășura acțiuni care, prin natura lor sau modul de finanțare ori executare ar putea, în orice formă, să impieteze asupra îndeplinirii cu imparțialitate, corectitudine și în termenele legale a obligațiilor profesionale."*

Art. 22: *„Judecătorilor și procurorilor le este interzisă participarea directă sau prin persoane interpuse la jocurile de tip piramidal, jocuri de noroc sau sisteme de investiții pentru care nu este asigurată transparența fondurilor în condițiile legii."*

Caracterul stufos al codului, excesul de reglementare, coborât până la un nivel exemplificativ, sunt evidente în aceste texte.

În ceea ce ne privește, am preferat o variantă mult mai simplă și mai generală, bazată pe următoarea concepție: judecătorii și procurorii sunt „oameni ai cetății", ființe sociale, cu drepturi și obligații, părți componente ale unui sistem interrelațional uman extrem de complex, în interiorul căruia este firesc să acționeze în diverse moduri. Singura limitare, dar esențială, este ca în această vâltoare a relațiilor sociale, magistratul să nu facă nimic care să afecteze (sau să pară că afectează) demnitatea profesiei și să nu abdice de la standardele morale pe care legea, normele de conduită și el însuși, în mod voluntar și liber asumat, le-au statornicit.

Această concepție este exprimată în mai multe documente internaționale relevante.

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Astfel, Carta europeană a statutului judecătorilor[1], adoptată la Strasbourg în anul 1998, prevede, între altele:

„Judecătorul exercită liber activitățile exterioare funcției, printre care și acelea ce exprimă statutul său de cetățean. Această libertate nu poate fi limitată decât în măsura în care activitățile respective sunt incompatibile cu încrederea în imparțialitatea și independența judecătorului ori cu disponibilitatea cerută pentru a soluționa cu atenție și într-un termen rezonabil litigiile cu care este sesizat. Judecătorul trebuie să se abțină de la orice comportament, de la orice act sau manifestare de natură să altereze efectiv încrederea în imparțialitatea și independența lui."

În același sens, Carta universală a judecătorului[2], adoptată la reuniunea Consiliului Central al Asociației Internaționale a Judecătorilor (UIM), desfășurată la Taipei (Taiwan) în noiembrie 1999, statuează că *„judecătorul nu trebuie să dețină nici o altă funcție, publică sau privată, remunerată sau neremunerată, care nu este pe deplin compatibilă cu atribuțiile și statutul unui judecător; judecătorul nu trebuie să fie subiectul unor numiri în afara instanței, fără consimțământul acestuia."*

În *„Principiile fundamentale ale Națiunilor Unite privind independența judecătorilor"*[3], aprobate prin rezoluțiile Adunării Generale din 29 noiembrie și 13 decembrie 1985, se arată de asemenea că *„în conformitate cu Declarația Universală a Drepturilor Omului, membrii corpului judecătoresc au, ca și ceilalți cetățeni, libertatea de exprimare, convingere, asociere și reuniune, cu condiția ca judecătorii, atunci când își exercită aceste drepturi, să se comporte întotdeauna de așa manieră*

---

[1] Carta Europeană a Statutului Judecătorilor, www.just.ro/csm/index.php ?cmd=&doc=8&lk=7/14/2008.

[2] Carta europeană privind statutul judecătorilor, adoptată în cadrul Consiliului Europei la Strasbourg, iulie 1998, disponibilă în limba română pe site-ul C.S.M., http://www.csm1909.ro/csm/linkuri/14_10_2005__1338_ro.doc, accesat la data de 31.07.2008; pct. 60 lit. a) și pct. 73 alin. (7) din Avizul C.C.J.E. nr. 1/2001.

[3] *Principiile de bază ale independenței sistemului judiciar (Principiile O.N.U.)*, adoptate prin consens la cel de-al VII-lea Congres al O.N.U., în cadrul reuniunii de la Milano din 26 august – 6 septembrie 1985 și aprobate de Adunarea Generală a O.N.U. din 29 noiembrie 1985, document disponibil în limba română pe site-ul Uniunii Naționale a Judecătorilor din România, http://www.unjr.ro/independenta-justitiei/principiile-de-baza-ale-independentei-justitiei.html, accesat la data de 31.07.2008.

încât să păstreze demnitatea funcției pe care o dețin, imparțialitatea și independența sistemului judecătoresc".

În fine, „Principiile de la Bangalore"[1], prezentate pe larg în Capitolul I al acestui ghid, se referă la standardele și cerințele activității extra-profesionale a magistraților, îndeosebi atunci când tratează valorile fundamentale ale decenței (bunei-cuviințe) și integrității, care trebuie să caracterizeze întreaga lor viață publică și privată.

Dintre Codurile deontologice naționale, semnalăm formularea cuprinsă în regula nr. 4 a reglementării americane din anul 1990, model - așa cum am mai arătat - de concizie și simplitate: *„Judecătorul trebuie să-și desfășoare activitatea extrajudiciară de așa manieră încât să minimizeze riscul unui conflict cu obligațiile sale judiciare".* în comentariile la acest text se afirmă că nici în activitățile sale extrajudiciare, publice sau private, judecătorul nu trebuie nici măcar să creeze îndoiala rezonabilă cu privire la capacitatea sa de a se comporta, ca magistrat, independent, imparțial și cu deplină onestitate[2].

S-ar putea pune, desigur, problema, dacă termenii folosiți în proiect, ca și în documentele internaționale prezentate, nu sunt cumva prea vagi, prea generali. Noi considerăm că această manieră de reglementare este cea mai potrivită. Structurile sesizate cu o posibilă încălcare a normelor deontologice, fie ele „Consilii de onoare", „Colegii de etică profesională", „Comitete etice", au experiența, mijloacele și criteriile pentru a aprecia, în fiecare caz concret, în funcție de împrejurări, dacă s-a adus atingere demnității profesiei iar fapta are drept consecință, ca încălcare a unui standard deontologic, blamul colectivului, ori reprezintă o abatere disciplinară sancționabilă ca atare.

Articolul 7

„Creșterea nivelului de competență și ridicarea standardelor profesionale sunt cerințe definitorii pentru judecători și procurori."

Formularea propusă își are corespondent în actualul Cod - art. 12, care are următorul conținut:

---

[1] Les Principes de Bangalore sur la Déontologie Judiciaire – projet de Bangalore 2001 sur un code de déontologie judiciaire sur le renforcement de l'intégrité de la justice et révise lors de la table ronde des premiers présidents organisée au Palais de la Paix la Haye les 25 et 26 novembre 2001, www.unodc.org/pdf/corruption/bangalore/_f.pdf, accesat la 7 iulie 2008.

[2] Asociația Magistraților din România, *Codul Deontologic al Magistraților. Ghid de aplicare.* Ed. Hamangiu, București, 2007, p. 178.

„Judecătorii și procurorii sunt obligați să-și îndeplinească cu competență și corectitudine îndatoririle profesionale ce le revin și să-și respecte obligațiile cu caracter administrativ stabilite prin legi, regulamente și ordine de serviciu."

Dincolo de redactarea neglijentă, cacofonică, textul exprimă aceeași concepție, în sensul că alături de moralitate, în sens larg, cuprinzând elementele la care ne-am referit deja (imparțialitate, onestitate, corectitudine, decență), preocuparea pentru o calitate mai bună a actului de justiție reprezintă cea de-a doua componentă esențială a standardelor deontologice specifice magistraturii.

De altfel, dezideratul unei justiții puternice, independente și eficiente, poate fi exprimat în doar două noțiuni: „moralitate" și „profesionalism". Moralitatea lipsită de competență este ineficientă iar profesionalismul fără standarde etice, de-a dreptul devastator pentru înfăptuirea justiției și societate în general.

În codul de conduită judiciară american, cerința profesionalismului este cuprinsă în regula nr. 3, potrivit căreia judecătorul trebuie să-și îndeplinească obligațiile judiciare cu imparțialitate și diligentă (sârguință), adică „diligently". în comentariile textului se arată, între altele, că judecătorul trebuie să-și crească gradul de pregătire profesională[1]. El va acționa, în tot ceea ce privește atribuțiile sale judiciare, de o manieră promptă și onestă. Aceeași preocupare va fi însă manifestată și în domeniul îndatoririlor sale administrative. Textele fac referire, în repetate rânduri, nu numai la „responsabilitate" și „diligență", ci și la „performanță", ceea ce este edificator.

Documentele internaționale relevante promovează aceeași concepție.

Astfel, Carta Europeană privind statutul judecătorilor prevede că aceștia *„trebuie să se preocupe de menținerea celui mai înalt nivel de competență cerut de judecarea litigiilor"*[2], iar Carta universală a judecătorului[3] se referă la îndeplinirea atribuțiilor *„cu diligență și eficacitate, fără întârzieri nejustificate"*.

---

[1] Asociația Magistraților din România, *Codul Deontologic al Magistraților. Ghid de aplicare*. Ed. Hamangiu, București, 2007, p. 178.

[2] Carta Europeană privind Statutul Judecătorilor, www.just.ro/csm/index.php?cmd=&doc=8&lk=7/14/2008.

[3] Union Internationale des Magistrats, Statut Universel du Juge, http://prevensectes.com/juges2.htm, accesată la 14.07.2008.

BCU IASI CENTRALA UNIVERSITARA

Pe de altă parte Recomandarea nr. R (94) 12 a Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei[1] statuează că magistrații au îndatorirea *„să urmeze orice formă de pregătire profesională necesară pentru exercitarea funcțiilor, în mod adecvat și cu eficiență".*

Dar preocuparea magistraților pentru nivelul lor de pregătire profesională constituie numai o latură a problemei. Așa cum s-a arătat în cadrul comentariilor referitoare la principiul fundamental al competenței (sârguinței), astfel cum este configurat în „Principiile de la Bangalore"[2], la fel de important este ca și statul să-și îndeplinească obligațiile de a asigura condițiile necesare, din punct de vedere material, financiar, logistic și uman în acest sens. Fără a relua aspectele deja menționate, vom sublinia, în context, că aceeași Recomandare a Consiliului Europei[3] se referă la faptul că, pentru a asigura calitatea actului de justiție, statele trebuie să creeze, între altele, condiții adecvate de muncă, ce permit judecătorilor să lucreze în mod eficient. în acest scop, se consideră că este absolut necesar:

„ a. Să se recruteze un număr suficient de judecători, să li se permită să dobândească pregătirea profesională necesară și să li se asigure instruirea, formarea continuă specifică, în tot cursul carierei lor; această pregătire trebuie să fie gratuită și să pună accent mai ales pe legislația recentă și pe jurisprudență; eventual, instruirea poate include vizite de studiu la autoritățile și instanțele internaționale relevante.

---

[1] *R (94) 12 a Comitetului Miniștrilor Statelor Membre ale Consiliului Europei cu privire la independența, eficacitatea și rolul judecătorilor,* adoptată la data de 13 octombrie 1994, disponibilă pe site-ul Comisiei Europene http://ec.europa.eu /civiljustice/legal_prof/legal_prof_int_ro.htm, accesat la data de 31.07.2008, iar în limba română pe site-ul CSM, http://www.csm1909.ro/csm/linkuri/03_05_ 2006__4189_ro.doc.

[2] Les Principes de Bangalore sur la Déontologie Judiciaire – projet de Bangalore 2001 sur un code de déontologie judiciaire sur le renforcement de l'intégrité de la justice et révise lors de la table ronde des premiers présidents organisée au Palais de la Paix la Haye les 25 et 26 novembre 2001, www.unodc.org/pdf/corruption/bangalore/_f.pdf, accesat la 7 iulie 2008.

[3] *R (94) 12 a Comitetului Miniștrilor Statelor Membre ale Consiliului Europei cu privire la independența, eficacitatea și rolul judecătorilor,* adoptată la data de 13 octombrie 1994, disponibilă pe site-ul Comisiei Europene http://ec.europa.eu/civiljustice/legal_prof/legal_prof_int_ro.htm, accesat la data de 31.07.2008, iar în limba română pe site-ul C.S.M., http://www.csm1909.ro/csm /linkuri/03_05_2006__4189_ro.doc

b. Să se prevadă o structură a carierei bine definită pentru a se recruta și menține judecători competenți.

c. Să se pună la dispoziția magistraților personal auxiliar și echipamente adecvate, în special de birotică și informatică, pentru ca aceștia să poată acționa eficient și fără întârzieri nejustificate.

d. Să se ia măsuri corespunzătoare pentru a se încredința sarcinile nejurisdicționale/administrative altor persoane, în vederea prevenirii ori reducerii supraîncărcării activității instanțelor".

În același sens, Carta europeană a statutului judecătorilor[1] stabilește că statul are datoria să asigure judecătorilor mijloacele necesare pentru îndeplinirea sarcinilor, în special pentru rezolvarea litigiilor într-un termen rezonabil. Această obligație este cuprinsă și în Carta Universală a Judecătorului[2], unde se prevede îndatorirea celorlalte puteri ale statului de a-i asigura sistemului judiciar *„mijloacele necesare pentru a se dota corespunzător în vederea îndeplinirii funcțiilor sale; sistemului judiciar trebuie să i se asigure posibilitatea de a lua parte sau a fi consultat în legătură cu deciziile care se iau în acest domeniu."*

În cei aproape cei 150 de ani de activitate, Asociația Magistraților din România a desfășurat o activitate constantă pentru a determina autoritățile competente ale Statului Român să-și îndeplinească îndatorirea constituțională de a asigura puterii judecătorești mijloacele necesare pentru o activitate normală.

Aceste eforturi, doar parțial încununate de succes, sunt cunoscute opiniei publice, atât pe plan național cât și internațional, receptivitatea guvernanților, de toate culorile politice, la aceste demersuri fiind însă departe de așteptările justificate ale societății. Doar târziu, cu mari eforturi, sub presiunea opiniei publice și mai ales a forurilor europene, s-au luat o serie de măsuri parțiale în direcția reformei sistemului judiciar și asigurării unui statut demn pentru magistrați.

---

[1] Carta Europeană privind Statutul Judecătorilor, www.just.ro/csm/index.php?cmd=&doc=8&lk=7/14/2008.

[2] Union Internationale des Magistrats, Statut Universel du Juge, http://prevensectes.com/juges2.htm, accesată la 14.07.2008.

BCU IASI / BIBLIOTECA CENTRALA UNIVERSITARA

BIBLIOGRAFIE

1. Asociația Magistraților din România, *Codul deontologic al magistraților. Ghid de aplicare,* Coordonator magistrat Florin Costiniu, Editura Hamangiu, 2007

2. Codul deontologic al judecătorilor și procurorilor, aprobat prin Hotărârea Consiliului Superior al Magistraturii, nr. 328/2005 pentru aprobarea Codului deontologic al judecătorilor și procurorilor, publicat în Monitorul Oficial nr. 815 din 8 septembrie 2005

3. Papaux, A. & Wyler, E., *L'Ethique du droit,* Paris, Edition Dalloz, 2001

4. Singer (ed), P., *Tratat de etică. Blackwell,* Polirom, Iași, 2006

5. Thomas, J.B., *Judicial Ethics in Australia,* Sydney, Law Book Company, 1988

Legislație

1. Legea nr. 303 din 28 iunie 2004 a fost publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 57, cu modificările și completările ulterioare.

Resurse web

http://crji.org/content.php?id=36&l=1
http://ec.europa.eu/civiljustice/legal_prof/legal_prof_int_ro.htm
http://www.csm1909.ro/csm/linkuri/14_10_2005__1338_ro.doc
http://www.csm1909.ro/csm/linkuri/03_05_2006__4189_ro.doc
http://www.csm1909.ro/csm/linkuri/23_02_2007__8679_ro.doc
http://www.just.ro/csm/index.php?cmd=&doc=8&lk=7/14/2008
http://prevensectes.com/juges2.htm
http://www.unjr.ro/independenta-justitiei/principiile-de-baza-ale-independentei-justitiei.html
http://www.unodc.org/pdf/corruption/bangalore/_f.pdf

BCU IAȘI - CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

PARTEA A II-A
ABATEREA DISCIPLINARĂ

Capitolul I. Răspunderea disciplinară a judecătorilor şi procurorilor. Aspecte din jurisprudenţa secţiilor Consiliului Superior al Magistraturii şi a comisiilor de disciplină din cadrul Consiliului Superior al Magistraturii

Ana-Cristina Lăbuş*
Tamara Manea**

Consiliul Superior al Magistraturii, în îndeplinirea rolului său constituțional de garant al independenței justiției, veghează asupra respectării de către judecători și procurori a principiilor fundamentale și a normelor de conduită stabilite în Statutul și Codul deontologic al judecătorilor și procurorilor.

I. Sediul materiei

În articolul 134 alin. (2) din Constituția României[1] se prevede că în domeniul răspunderii disciplinare a judecătorilor și procurorilor, Consiliul Superior al Magistraturii îndeplinește, prin secțiile sale, rolul de instanță de judecată. Hotărârile sale pot fi atacate cu recurs la Completul de 9 judecători al Înaltei Curți de Casație și Justiție.

---

* Drd. Ana-Cristina Lăbuș este membru al Consiliului Superior al Magistraturii.
** Dr. Tamara Manea este inspector la Inspecția Judiciară, Serviciul Inspecție Judiciară pentru Procurori.

[1] Constituția României publicată în Monitorul Oficial nr. 767 din 31 octombrie 2003, partea I.

BCU IAȘI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Procedura în această materie este stabilită de legea organică, respectiv Legea nr. 317/2004 privind Consiliul Superior al Magistraturii[1] și de Regulamentul de organizare și funcționare a Consiliului Superior al Magistraturii,[2].

Răspunderea disciplinară a judecătorilor și procurorilor este prevăzută de dispozițiile înscrise în capitolul II din Legea nr. 303/2004 privind statutul judecătorilor și procurorilor, republicată[3].

Procedura de desfășurare a cercetării disciplinare este reglementată de dispozițiile capitolul V și secțiunea a 4-a din capitolul IV ale Legii nr. 317/2004 privind organizarea și funcționarea Consiliului Superior al Magistraturii precum și dispozițiile articolelor 30 și urm. din Regulamentul de organizare și funcționare al Consiliului Superior al Magistraturii, aprobat prin Hotărârea Consiliului Superior al Magistraturii nr. 326 din 24 august 2005, cu modificările ulterioare.

II. Abaterile disciplinare

II.1. Incriminare

Potrivit dispozițiilor menționate, răspunderea disciplinară a judecătorilor și procurorilor este antrenată în condițiile în care sunt încălcate îndatoririle de serviciu precum și pentru comiterea unor fapte care afectează prestigiul justiției

Legea nr. 303/2004 prevede în mod limitativ fapte care constituie abateri disciplinare. Abaterile disciplinare sunt în legătură cu:

• **Îndeplinirea îndatoririlor de serviciu stabilite prin legi, regulamente și ordine (art. 99 lit. e** - nerespectarea în mod repetat și din motive imputabile a dispozițiilor legale privitoare la soluționarea cu celeritate a cauzelor; **art. 99 lit. f** - refuzul nejustificat de a primi la

[1] Legea nr. 317/2004, cu modificările ulterioare, republicată în Monitorul Oficial, partea I, nr. 827 din 13 septembrie 2005.

[2] Regulamentul de organizare și funcționare al Consiliului Superior al Magistraturii aprobat prin Hotărârea 326 din 24 august 2005 a Plenului Consiliului Superior al Magistraturii, publicată în Monitorul Oficial nr. 867 din 27 septembrie 2005, cu modificările ulterioare publicate în Monitorul Oficial nr. 510 din 30 iulie 2007.

[3] Legea nr. 303/2004, republicată în Monitorul Oficial nr. 826 din 13 septembrie 2005, cu modificările ulterioare publicate în Monitorul Oficial nr. 684 din 8 octombrie 2007.

dosar cererile, concluziile, memoriile sau actele depuse de părțile din proces; **art. 99 lit. g** - refuzul nejustificat de a îndeplini o îndatorire de serviciu; **art. 99 lit. h** - exercitarea funcției cu rea-credință sau gravă neglijență, dacă fapta nu constituie infracțiune; **art. 99 lit. i** - efectuarea cu întârziere a lucrărilor, din motive imputabile; **art. 99 lit. j** – absențele nemotivate de la serviciu, în mod repetat; **art. 99 lit. m** - nerespectarea dispozițiilor privind distribuirea aleatorie a cauzelor);

• **Fapte care aduc atingere demnității profesiei** (**art. 99 k** - atitudinea nedemnă în timpul exercitării atribuțiilor de serviciu față de colegi, avocați, experți, martori sau justițiabili; **art. 99 lit. n** - participarea directă sau prin persoane interpuse la jocurile de tip piramidal, jocuri de noroc sau sisteme de investiții pentru care nu este asigurată transparența fondurilor în condițiile legii).

• **Fapte care aduc atingere imparțialității și independenței** (**art. 99 lit. a** - încălcarea prevederilor legale referitoare la declarațiile de avere, declarațiile de interese, incompatibilități și interdicții privind judecătorii și procurorii; **art. 99 lit. b** - intervențiile pentru soluționarea unor cereri, pretinderea sau acceptarea rezolvării intereselor personale sau ale membrilor familiei ori ale altor persoane, altfel decât în limita cadrului legal reglementat pentru toți cetățenii, precum și imixtiunea în activitatea altui judecător sau procuror; **art. 99 lit. c** - desfășurarea de activități publice cu caracter politic sau manifestarea convingerilor politice în exercitarea atribuțiilor de serviciu; **art. 99 lit. d** - nerespectarea secretului deliberării sau a confidențialității lucrărilor care au acest caracter; **art. 99 lit. l** - neîndeplinirea obligației privind transferarea normei de bază la instanța sau parchetul la care funcționează).

II.2. Drept comparat

Spania[1]. Abaterile disciplinare sunt limitativ prevăzute de lege. Acestea se împart în:

a. abateri foarte grave care sunt în număr de 16. Dintre acestea exemplificăm:

---

[1] Wladimiro De Nunzio - Giuseppe Salmè, Rețeaua Europeană a Consiliilor Judiciare (ENCJ) – raportul grupului de lucru „Deontologie", Roma, 3 februarie 2006, http://www.csm.it/ENCJ/pdf/RelazioneFinaleWGJudicialConduct-FR.pdf, accesat la 24.07.2008.

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

• afilierea la partide politice sau sindicate;

• intervențiile, sub forma ordinelor sau presiunilor, de orice natură, în exercitarea activității altui judecător sau magistrat;

• nerespectarea obligației de abținere, atunci când magistratul cunoaște că intervine unul din cazurile prevăzute de lege;

• abandonarea serviciului sau absențele nejustificate și repetate;

• abuzul de funcție din partea judecătorului care încearcă să obțină avantaje nejustificate de la autorități, funcționari sau colegi;

• lipsa de diligență nescuzabilă în îndeplinirea îndatoririlor de serviciu;

• lipsa absolută și manifestă de motivare a hotărârilor judecătorești.

b. abateri grave care sunt în număr de 18. Dintre acestea exemplificăm:

• lipsa de respect față de superiorii ierarhici;

• corectarea aplicării sau interpretării normelor legale de către magistratul superior ierarhic , ceea ce impietează asupra independenței magistraților;

• excesul sau abuzul de autoritate, lipsa gravă de respect față de justițiabili sau alte instituții;

• utilizarea în cadrul hotărârilor judecătorești a unor expresii nenecesare, extravagante sau care pot fi jignitoare sau lipsite de respect, din punct de vedere al raționamentului juridic;

• obstrucționarea activităților de inspecție.

c. abateri ușoare care sunt în număr de 5. Dintre acestea exemplificăm:

• lipsa de respect față de superiorii ierarhici, atunci când nu sunt îndeplinite condițiile pentru ca aceasta să fie calificată ca o faptă gravă;

• lipsa de atenție sau desconsiderarea colegilor de muncă, personalului auxiliar, justițiabililor sau altor instituții.

Italia. Conform prevederilor art. 105 din Constituție, în sistemul italian, în sarcina Consiliului Superior al Magistraturii cad, printre altele, și măsurile de ordin disciplinar împotriva magistraților. Acest domeniu a fost reglementat până acum câtva timp, prin Decretul regal cu putere de lege din 31 mai 1946 n. 511 („Garanții ale magistraturii), completat de

BCU MIHAI EMINESCU UNIVERSITY LIBRARY

Legea din 24 martie 1958, n. 195 („Norme privind constituirea și funcționarea Consiliului Superior al Magistraturii").[1]

La începutul anului 2006 a fost aprobat Decretul legislativ din 23 februarie 2006, n. 109, cu privire la *„Reglementarea abaterilor disciplinare ale magistraților, a sancțiunilor corespunzătoare și a procedurilor pentru aplicarea acestora, precum și modificarea reglementarilor privind incompatibilitatea, eliberarea din funcție și transferul din oficiu al magistraților, în baza articolului 1, paragraful 1, litera f) din Legea din 25 iulie 2005, n. 150"*, intrată în vigoare în iunie 2006[2].

Normele cu privire la acest domeniu au fost modificate din nou, prin Legea nr. 269 din 24 octombrie 2006, intitulată *„Suspendarea eficacității și modificări ale dispozițiilor cu privire la sistemul juridic"*.

În domeniul abaterilor disciplinare, sunt descrise în primul rând îndatoririle magistratului, respectiv să își exercite funcțiile ce îi sunt atribuite cu imparțialitate, corectitudine, străduință, cu hărnicie, cu discreție, cu echilibru, cu respect pentru demnitatea persoanei.

Abaterile sunt împărțite în două categorii: abateri disciplinare în exercitarea funcției și abateri disciplinare în afara exercitării funcției.

Printre abaterile disciplinare în exercitarea funcției sunt înscrise: comportamentele care, încălcând obligațiile magistratului, aduc daune injuste sau avantaje uneia dintre părți, nerespectarea cu bună știință a obligației de abținere în cazurile prevăzute de lege, intervenția nejustificată în activitatea judiciară a unui alt magistrat, încălcarea gravă a legii din cauza ignoranței sau neglijenței nescuzabile, sustragerea repetată de la îndeplinirea obligațiilor de serviciu, divulgarea, chiar și din neglijență, a unor acte procedurale confidențiale;

Abateri disciplinare în afara exercitării funcției sunt: uz de calitatea de magistrat pentru a obține avantaje pentru sine sau pentru alții, asumarea de funcții extrajudiciare fără autorizarea prevăzută de lege din partea Consiliului Superior al Magistraturii, obținerea, direct sau indirect, de împrumuturi sau înlesniri de la subiecți despre care magistratul știe că sunt implicați în cauze penale în completul sau instanța la care funcționează, participarea la asociații secrete sau ale căror principii nu sunt

---

[1] Consiglio Superiore della Magistratura, *Il sistema giudiziario italiano*, ed. a III-a, p. 324, http://www.csm.it/, accesat la 27.07.2008.

[2] *Ibidem.*

compatibile cu activitatea de magistrat, înscrierea sau participarea efectivă și în mod sistematic în partide politice[1].

Franța. Incriminarea este de ordin general[2], faptele ce constituie abateri disciplinare fiind stabilite de jurisprudență[3].

Tipurile de comportament sancționate sunt:

- **atingerile aduse onoarei, delicateței sau demnității:** relații incompatibile (de exemplu, magistrați care frecventează anumite persoane – delincvenți notorii, prostituate, toxicomani etc.), comportamentul reprehensibil, nedemn (magistrații care comit infracțiuni, chiar și cele comise anterior intrării în profesie, un limbaj excesiv, fie în timpul audierilor, fie în viața privată, prin publicarea, de exemplu, a unor articole rasiste), abuzul de funcție (magistratul care se servește de statutul său pentru a obține anumite avantaje pentru sine sau pentru alte persoane), intervențiile;
- **lipsa de probitate;**
- **neîndeplinirea datoriilor care incumbă statului de magistrat** (toate obligațiile profesionale ale magistratului, cum ar fi cea de imparțialitate, de a cunoaște normele legale, obligația de diligență, carențe sau insuficiența profesională);
- **neîndeplinirea datoriilor care rezultă din anumite funcții pe care le poate îndeplini un magistrat** (cu titlu de exemplu, nerespectarea instrucțiunilor parchetului general, a celor care incumbă judecătorilor specializați pe un anumit tip de cauze);

---

[1] *Ibidem.*

[2] Articolul 43 din Ordonanța nr. 58-1270 din 22 decembrie 1958 privind statutul magistraților; **Ordonnance n°58-1270 du 22 décembre 1958 portant loi organique relative au statut de la magistrature,** (version consolidée au 09 décembre 2007), (www.legifrance.gouv.fr/, accesat la 24.07.2008), **art. 43:** „Tout manquement par un magistrat aux devoirs de son état, à l'honneur, à la délicatesse ou à la dignité, constitue une faute disciplinaire.

Cette faute s'apprécie pour un membre du parquet ou un magistrat du cadre de l'administration centrale du ministère de la justice compte tenu des obligations qui découlent de sa subordination hiérarchique."

[3] Conseil supérieur de la magistrature, Recueil des décisions disciplinaires: 1959-2005, Paris, sau http://www.conseil-superieur-magistrature.fr/?q=node/133, Jurisprudence et C.S.M., *Recueil des décisions disciplinaires du Conseil Supérieur de la Magistrature*, accesat la 24.07.2008.

EXEMPLAR UNIVERSITAR

• **obligația de rezervă** (într-o decizie a Consiliului Superior al Magistraturii se afirmă: „Că magistratului îi sunt interzise orice expresii sau critici de natură să aducă atingere încrederii și respectului pe care funcția sa trebuie să le inspire justițiabililor, atâta vreme cât obligația de rezervă ce-i este impusă nu îl obligă pe acesta la conformism și nu-i aduce atingere libertății de gândire și de expresie").

Sunt **excluse din câmpul dreptului disciplinar:**

• **actele jurisdicționale;** Consiliul Superior al Magistraturii nu poate face nici o apreciere cu privire la actele jurisdicționale ale magistratului, acestea neputând fi criticate decât prin intermediul căilor de atac prevăzute de lege;

• **aspectele vieții private ale judecătorului;** atunci, însă, când acest comportament devine public, judecătorul poate fi judecat de Consiliul disciplinar.

III. Sancțiunile disciplinare

III.1. Enunțare

Potrivit art. 100 din Legea nr. 303/2004 privind statutul judecătorilor și procurorilor, modificată și republicată, sancțiunile disciplinare care se pot aplica judecătorilor și procurorilor, proporțional cu gravitatea abaterilor, sunt:

a) avertismentul;

b) diminuarea indemnizației de încadrare lunare brute cu până la 15% pe o perioadă de la o lună la 3 luni;

c) mutarea disciplinară pentru o perioadă de la o lună la 3 luni la o instanță sau la un parchet, situate în circumscripția aceleiași curți de apel ori în circumscripția aceluiași parchet de pe lângă aceasta;

d) excluderea din magistratură.

III.2. Limitele actualului sistem sancționator

Una dintre cele mai grave sancțiuni, respectiv cea prevăzută de dispozițiile înscrise la litera c „mutarea disciplinară pentru o perioadă de la o lună la 3 luni la o instanță sau la un parchet, situate în circumscripția aceleiași curți de apel ori în circumscripția aceluiași parchet de pe lângă aceasta" are o sferă de aplicabilitate mai redusă decât a celorlalte sancțiuni.

BCU IAȘI - CENTRUL UNIVERSITAR LIBRARY

Astfel, această sancțiune nu poate fi aplicată judecătorilor și procurorilor de la nivelul curților de apel și respectiv parchete de pe lângă acestea, precum și judecătorilor de Înalta Curte de Casație și Justiție și procurorilor de la Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție;

Apreciem că se impune completarea sancțiunilor disciplinare aplicabile, astfel încât să fie permisă efectuarea unei juste individualizări care să răspundă scopului de sancționare a încălcării standardelor de conduită impuse magistraților cât și a celui de prevenție.

Drept comparat

În Spania. Conform articolului 420 din Legea Organică a Puterii Judiciare, sancțiunile care pot fi impuse/aplicate judecătorilor și magistraților pentru abaterile disciplinare săvârșite în exercitarea atribuțiilor sunt:

- avertismentul;
- amendă de până la 6.000 Euro;
- mutarea la o altă instanță, situată la cel puțin 100 de kilometri; aceasta presupune că cel sancționat nu se mai poate înscrie pentru a ocupa un alt post la instanța de la care a fost mutat pentru o perioadă de trei ani. Este necesar ca, în conținutul hotărârii, să se delimiteze exact întinderea acestei sancțiuni;
- suspendarea, până la trei ani;
- excluderea din magistratură se aplică în cazurile extrem de grave, în care fapta și caracterul ei intenționat sunt evidente, iar rezultatul produs afectează de o manieră considerabilă funcționarea sistemului judiciar.

Abaterile disciplinare ușoare pot fi sancționate cu avertismentul sau cu o amendă de până la 300 de Euro sau pot fi aplicate amândouă sancțiunile, abaterile grave cu amendă de la 301 la 6.000 de Euro, restul sancțiunilor urmând a fi aplicate în cazul abaterilor disciplinare foarte grave.

În Italia. Sancțiunile disciplinare stabilite în sistemul în vigoare sunt următoarele[1]:

- mustrarea;
- avertismentul;
- pierderea vechimii;

[1] Consiglio Superiore della Magistratura, *Il sistema giudiziario italiano*, ed. a III-a, p. 71 și urm., http://www.csm.it/, accesat la 27.07.2008.

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

• incapacitatea temporara de ocupa o funcție de conducere sau de semi-conducere; suspendarea din funcție între trei luni și doi ani;

• îndepărtarea din funcție.

Pe lângă fiecare din aceste sancțiuni (cu excepția avertismentului) se mai poate aplica și *sancțiunea accesorie a mutării/transferului disciplinar la o altă instanță.*

Legea stabilește criteriile de aplicare a sancțiunilor disciplinare în funcție de tipul de abaterii dovedite.

În Franța există **8 (opt) niveluri de sancționare**[1]:

---

[1] Ordonnance n°58-1270 du 22 décembre 1958 portant loi organique relative au statut de la magistrature, art. 45-47 (version consolidée au 09 décembre 2007), (www.legifrance.gouv.fr/, accesat la 24.07.2008):

„Article 45 (Modifié par Loi n°2007-287 du 5 mars 2007 - art. 15 JORF 6 mars 2007 en vigueur le 1er juin 2007)

Les sanctions disciplinaires applicables aux magistrats sont:

1° La réprimande avec inscription au dossier;

2° Le déplacement d'office;

3° Le retrait de certaines fonctions;

3° bis L'interdiction d'être nommé ou désigné dans des fonctions de juge unique pendant une durée maximum de cinq ans;

4° L'abaissement d'échelon;

4° bis L'exclusion temporaire de fonctions pour une durée maximum d'un an, avec privation totale ou partielle du traitement;

5° La rétrogradation;

6° La mise à la retraite d'office ou l'admission à cesser ses fonctions lorsque le magistrat n'a pas le droit à une pension de retraite;

7° La révocation avec ou sans suspension des droits à pension.

Article 46 (Modifié par Loi n°2007-287 du 5 mars 2007 - art. 16 JORF 6 mars 2007 en vigueur le 1er juin 2007)

Si un magistrat est poursuivi en même temps pour plusieurs faits, il ne peut être prononcé contre lui que l'une des sanctions prévues à l'article précédent.

Une faute disciplinaire ne peut donner lieu qu'à une seule de ces peines. Toutefois, les sanctions prévues aux 3°, 3° bis, 4°, 4° bis et 5° de l'article 45 peuvent être assorties du déplacement d'office. La mise à la retraite d'office emporte interdiction de se prévaloir de l'honorariat des fonctions prévu au premier alinéa de l'article 77.

Article 47 (abrogé)

Créé par Ordonnance 58-1270 1958-12-22 JORF 23 décembre 1958, rectificatif JORF février 1959.

- mustrare cu mențiune în dosar;
- mutare din oficiu;
- retragerea unor funcții;
- coborârea cu o treaptă;
- excluderea temporară din funcții pe o perioadă maximă de un an, cu neplata totală sau parțială a retribuției;
- retrogradarea;
- scoaterea la pensie din oficiu sau acceptarea de a înceta funcțiile atunci când magistratul nu are dreptul la plata unei pensii;
- revocarea cu sau fără suspendarea drepturilor la pensie.

Aceste sancțiuni nu se cumulează, cu excepția mutării din oficiu care poate însoți retragerea din unele funcții, coborârea cu o treaptă și retrogradarea.

În Germania[1] măsurile disciplinare aplicabile judecătorilor sunt:

- avertismentul;
- amenda;
- reducerea indemnizației;
- degradarea;
- îndepărtarea din magistratură.

În afara dreptului disciplinar, pentru abateri minore există și măsuri „corective" pe linia **controlului disciplinar ierarhic**. Ele nu presupun culpa, dar aceasta, de regulă, există.

Măsurile se dispun de către instanța la care activează judecătorul, de obicei de către Președintele de instanță. Legea prevede doar două măsuri corective, ambele mai puțin dure decât măsurile disciplinare: aducerea la cunoștință și somația. Aducerea la cunoștință este o constatare obiectivă a unei situații contestabile – fără ca aceasta să i se impute judecătorului. Somația este un apel – de tip general, nelegat de

---

Abrogé par Loi n°92-189 du 25 février 1992 - art. 54 (V) JORF 29 février 1992".

[1] Secțiunea 26 din Legea Germană a Justiției (Deutsche Richtergesetz). De precizat este faptul că în Germania răspunderea disciplinară pentru judecători nu este reglementată în mod independent nici la nivel federal și nici la nivel de Land. Pentru judecătorii federali, legea aplicabilă este Legea disciplinară federală (Bundesdisziplinargesetz) privind funcționarii publici; iar pentru judecătorii de Land se aplică legile disciplinare pentru funcționarii publici de Land, http://www.bundesrecht.juris.de/bundesrecht/drig/gesamt.pdf, accesat la 24.07.2008.

o situație anume – la spiritul de responsabilitate al unui judecător în activitatea să viitoare.

Împotriva sancțiunilor disciplinare sau a măsurilor dispuse de controlul disciplinar ierarhic se poate face recurs la un Tribunal Disciplinar – ultima instanță fiind Tribunal Disciplinar de la nivel federal.

IV. Aspecte de ordin procedural

IV.1. Legislația română

În articolul 134 alin. (2) din Constituția României se prevede că în domeniul răspunderii disciplinare a judecătorilor și procurorilor, Consiliul Superior al Magistraturii îndeplinește, prin secțiile sale, rolul de instanță de judecată. Hotărârile pot fi atacate cu recurs la Completul de 9 judecători al Înaltei Curți de Casație și Justiție.

Procedura în această materie este stabilită de legea organică, respectiv Legea nr. 317/2004 privind Consiliul Superior al Magistraturii și de Regulamentul de organizare și funcționare a Consiliului Superior al Magistraturii, aprobat prin Hotărârea 326 din 24 august 2005 a Plenului Consiliului Superior al Magistraturii.

A. Constituirea comisiilor de disciplină

Articolul 45 alin. (1) din Legea nr. 317/2004 privind Consiliul Superior al Magistraturii prevede că „Acțiunea disciplinară se exercită de comisiile de disciplină ale Consiliului Superior al Magistraturii, formate din un membru al Secției pentru judecători și 2 inspectori ai Serviciului de inspecție judiciară pentru judecători și, respectiv, un membru al Secției pentru procurori și 2 inspectori ai Serviciului de inspecție judiciară pentru procurori".

Regulamentul de organizare și funcționare a Consiliului Superior al Magistraturii, în articolul 29 alin. (2) prevede că „Secțiile Consiliului numesc în fiecare an membrii și membrii supleanți ai comisiilor de disciplină."

De observat este faptul că în această materie, regulamentul adaugă la lege prin dispoziția referitoare la instituția membrilor supleanți. O astfel de tehnică legislativă încalcă principiul ierarhiei actelor normative, întrucât regulamentul emis în baza unei legi organice nu poate

BCU CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

cuprinde decât măsuri de aplicare a acesteia ce trebuie circumscrise dispozițiilor sale.

În atare condiții, de lege ferenda, se impune modificarea legii în sensul reglementării instituției membrilor supleanți ai comisiilor de disciplină.

O altă problemă apărută în activitatea jurisdicțională a secțiilor a fost aceea a componenței comisie de disciplină. Astfel, într-o cauză aflată pe rolul Secției pentru procurori[1] s-a invocat excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor articolului 45 alin. (1) din Legea nr. 317/2004 „Acțiunea disciplinară se exercită de comisiile de disciplină ale Consiliului Superior al Magistraturii, formate din un membru al Secției pentru judecători și 2 inspectori ai Serviciului de inspecție judiciară pentru judecători și, respectiv, un membru al Secției pentru procurori și 2 inspectori ai Serviciului de inspecție judiciară pentru procurori".

Autorul excepție a susținut că textul în discuție, care prevede participarea membrilor aleși în comisiile de disciplină, contravine următoarelor principii constituționale:

a. Principiul egalității consacrat de dispozițiile art. 16 alin. (1) din Constituția României;

b. Dreptul la un proces echitabil consacrat de dispozițiile art. 21 alin. (3) din Constituția României;

c. Principiul consacrat de dispozițiile art. 124 alin. (2) din Constituția României, potrivit căruia justiția este unică, imparțială și egală pentru toți;

S-a susținut că această situație creează o inechitatea prin aceea că membrii aleșii care fac parte din comisiile de disciplină, care au rolul de titulari ai acțiunii disciplinare, sunt în același timp și membrii ai secțiilor ce au rolul de instanță de judecată.

În atare condiții, s-a apreciat că nu mai poate fi vorba de o egalitate a armelor câtă vreme acuzatorul este în același timp și judecător.

Comisia de disciplină pentru procurori, în punctul de vedere exprimat, a susținut că excepția este neîntemeiată pentru următoarele argumente:

a. Conținutul principiului egalității în drepturi constă în garantarea unui tratament egal tuturor cetățenilor în fața legii și a autorităților publice, fără privilegii și fără discriminări. Membrilor aleși ai Consiliului Superior al Magistraturii care fac parte din Comisiile de disciplină

[1] Dosar nr. 26/P/2006 al Secției pentru procurori (nepublicat).

nu li se conferă nici un privilegiu întrucât, potrivit dispozițiilor articolului 33 alin. (1) din Regulamentul de organizare și funcționare al Consiliului Superior al Magistraturii adoptat prin Hotărârea nr. 326/24 august 2005 a Plenului Consiliului Superior al Magistraturii, cu modificările ulterioare, aceștia nu pot participa la soluționarea acțiunilor disciplinare.

b. Articolul 45 alin. (1), nu reprezintă o soluție contrară principiului înscris în dispozițiile art. 21 alin. (3) care consacră dreptul la un proces echitabil. Noțiunea de „drept la un proces echitabil", în sensul dispozițiilor constituționale și ale articolului 6 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului, desemnează, pe de o parte, ansamblul garanțiilor procedurale, iar, pe de altă parte, dreptul la judecarea în mod echitabil a cauzei.

Dreptul la un proces echitabil, în acest din urmă înțeles, presupune o „egalitate a armelor" care, în jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului, este definită ca fiind posibilitatea rezonabilă conferită fiecărei părți din proces să-și expună cauza în fața instanței în condiții în care să nu o dezavantajeze în mod semnificativ vis-à-vis de partea adversă.

Interdicția impusă prin dispozițiile articolului 33 alin. (1) din Regulamentul de funcționare a Consiliului Superior al Magistraturii, asigură respectarea principiului egalității armelor, întrucât membrii aleși ai Consiliului Superior al Magistraturii care fac parte din Comisiile de disciplină nu pot participa la judecarea acțiunilor disciplinare.

c. Dispozițiile articolului 45 alin. (1) din Legea nr. 317/2004 nu contravin dispoziției constituționale înscrise în articolul 124 alin. (2) potrivit căreia „justiția este unică, imparțială și egală pentru toți".

Principiul unicității justiției presupune ca activitatea de judecată să se înfăptuiască după aceleași legi și să se realizeze de același sistem de autorități judecătorești.

Principiul imparțialității cere ca justiția să fie înfăptuită de către autorități special create, care sunt neutre și nu au nici un interes particular concret în procesul judecat.

Așa cum s-a mai arătat Curtea a admis unele „imperative de flexibilitate și eficacitate" pot justifica intervenția unor organe non-jurisdicționale care nu prezintă garanțiile prevăzute de articolul 6 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului. S-a decis că, în acest caz,

justițiabilul trebuie să dispună de un drept de recurs în fața unui organ judecătoresc independent care oferă garanțiile prevăzute de articolul 6.

În legislația internă o astfel de cerință este îndeplinită deoarece dispozițiile art. 49 alin. (2) din Legea nr. 317/2004 privind Consiliul Superior al Magistraturii prevăd că hotărârile secțiilor Consiliului Superior al Magistraturii prin care s-a soluționat acțiunea disciplinară pot fi atacate cu recurs. Competența de soluționare a acestei căi de atac revine Completului de 9 judecători al Înaltei Curți de Casație și Justiție.

Dincolo de aceste probleme care vizează aspecte de ordin constituțional, speța a readus în discuție lipsa, din legea organică, a unor reglementări exprese cu privire la compunerea secțiilor atunci când funcționează ca instanțe de judecată.

De lege ferenda, apreciem că se impune modificarea dispozițiilor înscrise în articolul 45 alin. (1) din Legea nr. 317/2004 privind Consiliul Superior al Magistraturii în sensul ca din componența comisiilor de disciplină să nu mai facă parte un membru ales al Consiliului Superior al Magistraturii.

B. Termenele în materie disciplinară și natura lor juridică

1. Natura juridică a termenului de un an prevăzut de dispozițiile art. 46 alin. (8), potrivit cărora „Acțiunea disciplinară poate fi exercitată în termen de cel mult un an de la data săvârșirii abaterii."

O cauză aflată pe rolul Comisiei de disciplină[1] pentru procurori a pus în discuție natura juridică a termenului de un an prevăzut de dispozițiile art. 46 alin. (8) din Legea nr. 317/2004.

Dacă, în cadrul răspunderii materiale a judecătorilor și procurorilor, legiuitorul a înțeles să califice în mod expres termenul în care se poate exercita dreptul la acțiune ca fiind un termen de prescripție (art. 96 alin. 8 din Legea nr. 303/2004 privind statutul judecătorilor și procurorilor), în cazul răspunderii disciplinare s-a limitat doar la a preciza că termenul de un an în care se poate exercita acțiunea disciplinară curge de la data comiterii abaterii. În lipsa unei calificări exprese date de legiuitor cu privire la natura juridică a termenului, la nivelul Inspecției judiciare din cadrul Consiliului Superior al Magistraturii s-au conturat două opinii.

---

[1] Lucrarea nr. 52/CDP/2006 a Comisiei de disciplină pentru procurori (nepublicată).

Într-o primă opinie, s-a apreciat că termenul poate fi calificat ca fiind un termen de decădere care se caracterizează prin faptul că nu este susceptibil de întrerupere, suspendare și repunere în termen.

Cea de-a doua opinie a fost în sensul că acest termen se apropie mai mult de natura termenelor de prescripție a răspunderii penale întrucât curge de la data comiterii abaterii disciplinare, sancționează pasivitatea titularului acțiunii disciplinare și, în fine, expirarea lui aduce atingere dreptului la acțiune *„sui generis"*, care se exercită într-o formă specifică raportului de muncă. Admițând această calificare a termenului de un an se poate lua în discuție întreruperea și suspendarea lui.

O astfel de problemă s-a ridicat în principal în cauzele care au avut ca obiect comiterea abaterii disciplinare prevăzute de art. 99 lit. h) din Legea nr. 303/2004 (exercitarea funcției, inclusiv nerespectarea normelor procedurale, cu rea-credință sau gravă neglijență, *dacă fapta nu constituie infracțiune*) în situația în care organele de urmărire au fost sesizate mai întâi sau concomitent.

2. Natura juridică a termenelor de 60, 30 și 20 de zile stabilite în articolul 46 alin. (4) și (5) care prevede că „Rezultatul cercetării prealabile se înaintează comisiei de disciplină în termen de 60 de zile de la înregistrarea sesizării la Consiliul Superior al Magistraturii, iar în următoarele 20 de zile comisia de disciplină sesizează secția corespunzătoare în vederea soluționării acțiunii disciplinare. În cazul în care, înainte de sesizarea secției, comisia de disciplină constată că sunt necesare verificări suplimentare, desemnează un inspector din cadrul serviciului corespunzător al Inspecției judiciare, în vederea completării cercetării prealabile. Rezultatul verificărilor suplimentare este înaintat în cel mult 30 de zile comisiei de disciplină. În acest caz, termenul de 20 de zile prevăzut la alin. (4) curge de la primirea rezultatului verificărilor suplimentare.

În lipsa unor prevederi exprese în legea organică referitoare la sancțiunea aplicabilă în cazul nerespectării termenelor menționate, în jurisprudența comisiilor de disciplină s-a conturat opinia potrivit căreia acestea sunt termene peremptorii a căror încălcare are drept consecință decăderea din exercițiul dreptului.[1]

[1] Rezoluția nr. 48/CDP/2007 a Comisiei de disciplină pentru procurori (nepublicată).

BCU IAȘI / CENTRU UNIVERSITAR

Pornind de la această calificare dată termenelor în discuție, apreciem că se impune o intervenție legislativă care să reglementeze în mod expres instituția repunerii în termen.

C. Procedura disciplinară desfășurată în cadrul comisiilor de disciplină

1. Sesizarea comisiilor de disciplină și procedura aplicabilă în cadrul cercetării disciplinare

Potrivit art. 45 alin. (4) din Legea nr. 317/2004, Comisiile de disciplină pot fi sesizate în legătură cu abaterile disciplinare ale judecătorilor și procurorilor de orice persoană interesată sau se pot sesiza din oficiu.

În alineatul (5) al aceluiași articol se prevede că „Orice sesizare privind activitatea necorespunzătoare a judecătorilor și procurorilor, greșit îndreptată la instanțe sau parchete, va fi înaintată comisiilor de disciplină în termen de 5 zile de la înregistrare".

De asemenea, articolul 97 alin. (1) din Legea nr. 303/2004 prevede că orice persoană poate sesiza Consiliul Superior al Magistraturii, direct sau prin conducătorii instanțelor ori ai parchetelor, în legătură cu activitatea sau conduita necorespunzătoare a judecătorilor sau procurorilor, încălcarea obligațiilor profesionale în raporturile cu justițiabilii ori săvârșirea de către aceștia a unor abateri disciplinare.

Potrivit dispozițiilor înscrise în art. 46 alin. (1) din Legea nr. 317/2004 și în art. 30 alin. (1) din Regulamentul de organizare și funcționare a Consiliului Superior al Magistraturii, titularul acțiunii disciplinare dispune efectuarea cercetării prealabile.

Din interpretarea sistematică a textelor în discuție reiese că, odată ce a fost sesizat în vreunul din modurile prevăzute de art. 45 din Legea nr. 317/2004, titularul acțiunii dispune cercetarea prealabilă.

În legătură cu modul de sesizare și procedura de cercetare a abaterii disciplinare, în practică s-au ivit următoarele probleme legate de:

- înregistrarea sesizărilor adresate Consiliului Superior al Magistraturii în cuprinsul cărora se fac referiri la unele aspecte care ar putea conduce la concluzia că s-ar contura elementele constitutive ale unei abateri disciplinare;
- efectuarea unor verificări preliminarii.

În legătură cu cel dintâi aspect, în practica Inspecției judiciare din cadrul Consiliului Superior al Magistraturii s-a adoptat măsura ca aceste

memorii să fie înregistrate la serviciile de inspecție în vederea efectuării unor verificări preliminare pentru a se stabili dacă există indicii temeinice ale comiterii vreunei abateri disciplinare. Această măsură a fost luată pentru a se evita supraîncărcarea comisiilor de disciplină cu acele cauze ce nu se pot finaliza decât prin adoptarea unor soluții de clasare.

Întrucât dispozițiile legale nu prevăd în cadrul procedurii disciplinare desfășurate în fața comisiei decât etapa cercetării prealabile, în jurisprudență s-a impus și o altă etapă, respectiv verificarea preliminară dispusă de comisia de disciplină. Necesitatea acesteia a fost dată de existența unui număr mare de sesizări care nu se confirmă.

*De lege ferenda, **se impune modificarea legii în sensul stabilirii în cadrul procedurii desfășurate în fața comisie de disciplină a unei etape preliminare cercetării prealabile în care să se constate dacă există indicii temeinice ale comiterii vreunei abateri disciplinare.***

De asemenea, întrucât legea organică nu prevede o procedură după care trebuie să se desfășoare cercetarea prealabilă, ***se impune intervenția legiuitorului în vederea stabilirii unei proceduri speciale pentru faza cercetării prealabile.***

O altă problemă care ar mai suscita discuții este aceea referitoare la posibilitatea instituirii unor excepții de la obligația de a se efectua cercetări prealabile pentru a se stabili faptele și urmările acestora precum și împrejurările în care au fost săvârșite, așa cum prevăd dispozițiile art. 46 alin. (3) din Legea nr. 317/2004.

O astfel de situație ar putea interveni în cazul existenței unei hotărâri definitive date într-o cauză penală în care s-a stabilit fapta, circumstanțele comiterii ei și urmarea produsă, dar s-a apreciat că aceasta nu este prevăzută de legea penală, sau în cazul unei hotărâri irevocabile date într-o cauză civilă de natură contravențională unde, de asemenea, s-a stabilit fapta, împrejurările comiterii ei și urmarea produsă.

Apreciem că, într-o astfel de situație, nu ar mai trebui să subziste obligația efectuării unor cercetări cu privire la aceste aspecte, comisia de disciplină fiind ținută de constatările de fapt din hotărârile judecătorești definitive și respectiv irevocabile.

Ca atare, în lege, ar trebui să fie reglementată în mod expres o astfel de situație.

2. Suspendarea procedurii disciplinare

Dacă în faza ce se desfășoară în fața secțiilor, în Regulament s-a prevăzut în mod expres că dispozițiile legii organice se completează cu cele ale Codului de procedură civilă, pentru procedurile din fața comisiilor de disciplină nu există o astfel de prevedere care să dea posibilitatea aplicării dispozițiilor referitoare la suspendarea cercetării disciplinare în situațiile în care, față de judecător sau procuror, s-a început urmărirea penală pentru o faptă care are legătură cu abaterea disciplinară sau în cazul în care dezlegarea pricinii disciplinare atârnă în tot sau în parte, de existența sau neexistența unui drept care face obiectul unei alte judecăți.

O astfel de problemă s-a ivit în jurisprudența comisie de disciplină pentru procurori, când, într-o cauză care avea ca obiect comiterea abaterii disciplinare prevăzute de dispozițiile art. 99 lit. h) din Legea nr. 317/2004 (exercitarea funcției, inclusiv nerespectarea normelor de procedură, cu rea-credință sau gravă neglijență, dacă fapta nu constituie infracțiune) organele de urmărire penală efectuau cercetări pentru aceeași faptă[1].

Deși articolul în discuție, prevede că se poate reține ca fiind abatere disciplinară exercitarea funcției cu rea-credință sau gravă neglijență numai dacă fapta nu constituie infracțiune, în lipsa unei text care să prevadă posibilitatea suspendării procedurii în fața comisiei de disciplină, s-a exercitat acțiunea disciplinară fiind sesizată Secția pentru procurori.

Or, legea ar trebui să prevadă în mod expres situațiile în care poate interveni suspendarea procedurii disciplinare desfășurate în cadrul comisiilor de disciplină.

3. Soluțiile pe care le poate dispune comisia de disciplină

Analizând rezultatul cercetării prealabile, când apreciază că se impune, comisia de disciplină, în temeiul art. 45 alin. (1) și art. 46 alin. (4) din Legea nr. 317/2004 privind Consiliul Superior al Magistraturii, republicată, poate promova acțiunea disciplinară, caz în care sesizează secția corespunzătoare, în vederea soluționării acesteia.

În situația în care comisia de disciplină apreciază că în urma cercetării prealabile nu s-au conturat elementele săvârșirii unei abateri disciplinare, și deci acțiunea disciplinară nu se justifică, în conformitate

[1] Lucrarea nr. 52/CDP/2006 a Comisiei de disciplină pentru procurori (nepublicată).

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

cu prevederile art. 46 alin. (6) din Legea nr. 317/2004 privind Consiliul Superior al Magistraturii, republicată, dispune clasarea acesteia.

În cazul soluțiilor de clasare legiuitorul nu a prevăzut nici o cale de atac.

Cu toate acestea este necesară ***reglementarea unei căi de atac împotriva soluțiilor de clasare adoptate de Comisiile de disciplină.***

Un argument în susținerea acestui punct de vedere îl poate constitui și jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului care a statuat în mod constant că nu se impune ca procedurile desfășurate în primă instanță, în materie civilă sau penală, în fața unor organe ce nu aparțin „structurilor judiciare de drept comun" precum organele administrative sau disciplinare, să îndeplinească condițiile unui proces echitabil.[1] Legat de acest aspect, Curtea a admis de mai multă vreme că unele „imperative de flexibilitate și eficacitate" pot justifica intervenția unor organe nonjurisdicționale care nu prezintă garanțiile prevăzute de articolul 6 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului,[2] însă a considerat că, în acest caz, justițiabilul trebuie să dispună de un drept de recurs în fața unui organ judecătoresc independent care oferă garanțiile prevăzute de articolul 6.[3]

D. Procedura disciplinară desfăşurată în fața secțiilor

În Legea nr. 317/2004, modificată și republicată, privind Consiliul Superior al Magistraturii, procedura desfășurată în fața secțiilor este reglementată de articolele 46-49.

În Regulamentul de organizare și funcționare a Consiliului Superior al Magistraturii această procedură este completată și cu prevederea potrivit căreia în faza de judecată din fața secțiilor prevederile legii sunt întregite cu dispozițiile Codului de procedură civilă.

---

[1] Hotărârea Curții Europene a Drepturilor Omului din 1 iulie 1997, Cauza Gustafson contra Suediei, citată de Frédéric Sudre „Drept european și internațional al drepturilor omului", Ed. Polirom, 2006, p. 264.

[2] Hotărârea din 23 iunie 1981 dată în Cauza Le Compte, Van Leuven și De Meyere, Frédéric Sudre, *op. cit.*, p. 264.

[3] Hotărârea din 10 februarie 1983, Cauza Albert și Le Compte contra Belgia și hotărârea din 19 decembrie 1997, Cauza Helle contra Finlanda, Frédéric Sudre, *op. cit.*, pp. 264-265.

Publicitatea ședinței de judecată în materie disciplinară a Secțiilor Consiliului Superior al Magistraturii.

Potrivit dispozițiilor înscrise în art. 29 alin. (1), „Lucrările plenului și ale secțiilor Consiliului Superior al Magistraturii sunt, de regulă, publice. Membrii plenului sau ai secțiilor hotărăsc, cu majoritate de voturi, situațiile în care ședințele nu sunt publice".

Aceasta este o dispoziție cu caracter general care vizează în principal activitatea funcțională a Consiliului Superior al Magistraturii.

Apreciem că pentru activitatea jurisdicțională este necesar ca legiuitorul să prevadă în mod expres care sunt cauzele în care Secțiile pot dispune ca dezbaterile să se facă în ședință secretă.

E. Executarea sancțiunilor

Legea nr. 317/2004, în art. 50, face referire doar la punerea în executare a sancțiunii înscrise în dispozițiile art. 100 lit. d) din Legea nr. 303/2004 prevăzând că „În cazul în care s-a dispus excluderea din magistratură a unui judecător sau a unui procuror, hotărârea irevocabilă se transmite Președintelui României, în vederea emiterii decretului de eliberare din funcție".

Cu privire la punerea în executare a celorlalte sancțiuni legea nu face nici o referire.

Apreciem că se impune o intervenție legislativă și în acest domeniu pentru a se reglementa instituția punerii în executare a sancțiunilor aplicate în temeiul art. 101, cu referire la art. 100 din Legea nr. 303/2004 privind statutul judecătorilor și procurorilor.

F. Radierea sancțiunilor disciplinare

Inspecția judiciară a fost investită cu soluționarea unui memoriu prin care un procuror solicita să se dispună radierea sancțiunii disciplinare întrucât în termen de un an de la aplicarea acesteia nu a mai comis o altă abatere disciplinară.

Problema de drept care s-a ridicat în speță a fost aceea a lipsei unui text care să reglementeze procedura reabilitării în cazul sancțiunilor disciplinare aplicate procurorilor și judecătorilor.

Apreciem că inexistența unui astfel de text expres golește de conținut scopul principal al sancțiunii disciplinare, respectiv îndreptarea ma-

BCU IASI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

gistratului care a încălcat regulile de disciplină și prevenirea săvârșirii de noi abateri disciplinare de către acesta sau de către alți magistrați.

Anterior, *Legea nr. 1/1970 a organizării și disciplinei muncii în unitățile socialiste de stat*[1], în articolul 19 era reglementată în mod expres reabilitarea disciplinară „Sancțiunea disciplinară aplicată unui angajat - cu excepția desfacerii contractului de muncă - se consideră a nu fi fost luată dacă timp de un an de la executarea ei angajatul nu a mai săvârșit o altă abatere.

Înainte de expirarea termenului de un an, dar nu mai devreme de 6 luni de la data executării sancțiunii, conducătorul unității poate dispune, dacă angajatul nu a mai săvârșit în acest interval nici o abatere, având o bună comportare, ca sancțiunea aplicată sa fie considerată a nu fi fost luată".

Prevederi similare cuprind în prezent și unele statute profesionale.

Astfel, cu titlul de exemplu menționăm:

- *Legea nr. 188/1999 privind Statutul funcționarilor publici*[2] care, în articolul 70, prevede că „sancțiunile disciplinare se radiază de drept, după cum urmează:

a) în termen de 6 luni de la aplicare, sancțiunea disciplinară prevăzută la art. 65 alin. (3) lit. a);

b) în termen de un an de la expirarea termenului pentru care au fost aplicate, sancțiunile disciplinare prevăzute la art. 65 alin. (3) lit. b)-d)";

c) în termen de 7 ani de la aplicare, sancțiunea prevăzută la art. 65 alin. (3) lit. e).

(2) Radierea sancțiunilor disciplinare prevăzute la alin. (1) lit. a) și b) se constată prin act administrativ al conducătorului autorității sau instituției publice."

- *Legea nr. 293/2004 privind Statutul funcționarilor publici din Administrația Națională a Penitenciarelor*[3] care, în articolul 69, prevede că „sancțiunile disciplinare aplicate se radiază de drept în termen de un an de la aplicare, dacă funcționarul public sancționat nu a mai săvârșit o abatere disciplinară în această perioadă.

---

[1] Publicată în Buletinul Oficial nr. 27/27 martie 1970, partea I.

[2] Publicată în Monitorul Oficial al României nr. 600 din 8 decembrie 1999, partea I.

[3] Publicată în Monitorul Oficial al României nr. 581 din 30 iunie 2004, partea I.

Radierea sancțiunilor disciplinare nu duce la anularea efectelor patrimoniale ale acestora".

În cazul categoriei socio-profesionale a judecătorilor și procurorilor singura referire legislativă cu privire la consecințele aplicării unei sancțiuni disciplinare apare în Legea nr. 303/2004 privind statutul judecătorilor și procurorilor, modificată, unde, în art. 44 alin. (1), art. 48 alin. (2) și art. 49 alin. (2), se prevede că pot participa la concursul de promovare în funcții de execuție și, respectiv de conducere, judecătorii și procurorii care, printre alte condiții, o îndeplinesc și pe aceea de a nu fi fost sancționați disciplinar în ultimii 3 ani.

În lipsa unui text expres nu se poate dispune radierea sancțiunilor disciplinare aplicate judecătorilor și procurorilor, fapt ce le creează acestora o situație mai grea decât a celorlalte categorii socio-profesionale și chiar decât a persoanelor care au suferit o condamnare penală.

Pentru aceste argumente, considerăm că se impune reglementarea în mod expres a instituției radierii sancțiunilor disciplinare aplicate judecătorilor și procurorilor.

Drept comparat

Spania[1]. Organe competente pentru a impune sancțiuni disciplinare. Organul central este **Consiliul General al Puterii Judiciare**, a cărui competență în materie este statuată de dispozițiile Constituției. De altfel, exercițiul puterii disciplinare este unul dintre cele mai importante atribute ale acestuia și una dintre formele de asigurare a independenței sistemului judiciar. În cadrul Consiliului, organul care are competența de a impune sancțiunile cele mai grave este Plenul.

Comisia de Disciplină a Consiliului General al Puterii Judiciare este un alt organ competent, precum și colegiile de conducere ale tribunalelor superioare – instanțele supreme care există în fiecare comunitate autonomă care formează statul spaniol.

În funcție de sancțiunile aplicate, competența revine, după cum urmează:

[1] Wladimiro De Nunzio - Giuseppe Salmè, Rețeaua Europeană a Consiliilor Judiciare (ENCJ) – raportul grupului de lucru „Deontologie", Roma, 3 februarie 2006, http://www.csm.it/ENCJ/pdf/RelazioneFinaleWGJudicialConduct-FR.pdf, accesat la 24.07.2008.

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA

• avertismentul – președintele Tribunalului Suprem și tribunalelor superioare;

• amendă – colegiul de conducere al Tribunalului Suprem și tribunalelor superioare, pentru judecătorii și procurorii din circumscripțiile acestora;

• pentru sancțiunile aplicate în cazul abaterilor disciplinare grave – Comisia de Disciplină a Consiliului General al Puterii Judiciare;

• pentru sancțiunile aplicate în cazul abaterilor disciplinare foarte grave – Plenul Consiliului General al Puterii Judiciare, la propunerea Comsiei de Disciplină.

În Italia[1]. Acțiunea disciplinară va fi promovată de către Ministrul Justiției sau de către Procurorul general de pe lângă Curtea de Casație.

Funcțiile Ministerului public în procedura disciplinară sunt exercitate de către Procurorul general de pe lângă Curtea de Casație sau de către un magistrat din oficiu, al său.

Procurorul general procedează la clasare, dacă fapta comisă nu constituie conduită cu relevanță disciplinară, dacă face obiectul unui denunț nemotivat, sau dacă nu se încadrează în niciuna dintre supozițiile prevăzute ori dacă, din cercetări, rezultă că fapta nu există.

Secția disciplinară, tot de pe lângă C.S.M., formată din 6 persoane dintre cele ce îl compun, trebuie să dea sentința, și să aplice o sancțiune disciplinară sau, în cazul în care nu există probe suficiente, să declare exclusă susținerea învinuirii. Motivarea sentinței se va face în termen de treizeci de zile de la deliberare.

Se admite recurs la Curtea de casație, în secțiile reunite civile.

În Franța procedura disciplinară[2] este de competența exclusivă a Consiliului Superior al Magistraturii, respectiv a celor două comisii ale sale, una pentru judecători și una pentru procurori. Este important de reținut faptul că **Secția pentru judecători acționează ca o adevărată instanță disciplinară** în ceea ce privește sancționarea judecătorilor, pe când **Secția pentru procurori** nu face decât să dea **un aviz** ministrului justiției, care are de fapt competența de a-l sancționa pe magistrat.

---

[1] *Ibidem.*
[2] *Ibidem.*

Procedura în cauzele disciplinare respectă principiile contradictorialității și pe cel al publicității.

Jurisprudență

I. Limitele verificărilor ce trebuie efectuate în cadrul răspunderii disciplinare

Este de necontestat faptul că rezultatul acestor verificări nu poate conduce, în nici un caz, la concluzii care ar primi calificarea de imixtiuni într-un dosar aflat în curs de cercetare penală pentru că, astfel, s-ar aduce atingere principiului independenței procurorului consacrat de dispozițiile articolului 64 din Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară, republicată.

Principiul independenței procurorului presupune excluderea intervenției venite, sub orice formă, din partea oricărei persoane, indiferent de calitatea acestei, în efectuarea urmăririi penale sau adoptarea soluției.

Referindu-se la independența magistraților, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a statuat că *este suficient ca aparențele să creeze o îndoială legitimă cu privire la independența magistraților, pentru ca respectarea acestui principiu să fie contestată cu succes.* (Cambell și Fell, hotărârea din 28 iunie 1984, Sramek, hotărâre din 22 octombrie 1984, Belilos contra Elveției, hotărârea din 29 aprilie 1988)[1].

Pornind de la aceste considerente, Comisia de disciplină pentru procurori a decis, în mod constant, că punerea în discuție, în cadrul procedurii de stabilire a răspunderii disciplinare, a unor aspecte care vizează modul de administrare a probatoriilor, tactica de anchetă adoptată de procuror, măsurile de conexare sau disjungere a cauzei față de unii dintre făptuitori, declinarea competenței de soluționare precum și intervenirea unei cauze care înlătură răspunderea penală, creează o îndoială legitimă cu privire la independența procurorului în efectuarea anchetei și în adoptarea soluției.[2]

---

[1] Frédéric Sudre, *op. cit.*, p. 264-265.

[2] Rezoluția nr. 58/CDP/ 14 septembrie 2006 a Comisiei de disciplină pentru procurori (nepublicată); Rezoluția nr. 61/CDP/ 4 septembrie 2006 a Comisiei de disciplină pentru procurori (nepublicată); Rezoluția nr. 84/CDP/28 august 2006 a Comisiei de disciplină pentru procurori (nepublicată) și Rezoluția nr. 29/CDP/27 iulie 2007 a Comisie de disciplină pentru procurori (nepublicată).

II. Abateri disciplinare în legătură cu modul de îndeplinire a îndatoririlor de serviciu stabilite prin legi, regulamente şi ordine

1. Abaterea disciplinară prevăzută de dispoziţiile art. 99 lit. e) din Legea nr. 303/2004 - „nerespectarea în mod repetat şi din motive imputabile a dispoziţiilor legale privitoare la soluţionarea cu celeritate a cauzelor"

Jurisprudenţa Comisiei de disciplină pentru procurori

Pronunţându-se cu privire la **existenţa abaterii disciplinare prevăzute de dispoziţiile articolului 99 lit. e)** din Legea nr. 303/2004, Comisia de disciplină pentru procurori a luat în discuţie **criteriile ce trebuie avute în vedere pentru a se putea aprecia asupra termenului rezonabil în care procurorul trebuie să soluţioneze o cauză.**

Articolul 13 din Codul deontologic prevede că „judecătorii şi procurorii sunt datori să depună diligenţa necesară în vederea îndeplinirii lucrărilor repartizate, cu respectarea termenelor legale, iar în cazul în care legea nu prevede, înăuntrul unor termene rezonabile."

În practica Comisiei de disciplină pentru procurori[1] s-a statuat că aprecierea caracterului rezonabil al duratei procedurii trebuie să se facă în funcţie de circumstanţele concrete ale cauzei, luându-se în calcul - mai cu seamă atunci când dosarul relevă o complexitate deosebită - „justul echilibru" ce trebuie menţinut între exigenţa celerităţii procedurilor şi principiul general al bunei administrări a justiţiei.

Pornind de la jurisprudenţa Curţii Europene a Drepturilor Omului, în mai multe cauze, Comisia de disciplină pentru procurori a decis că, la aprecierea caracterului rezonabil de soluţionare a unor cauze, trebuie avute în vedere următoarele criterii: complexitatea cauzei, comportamentul părţilor şi comportamentul procurorului ca reprezentant al autorităţii şi nu în ultimul rând, volumul de activitate pe procuror şi gradul de ocupare a schemelor la unităţile de parchet.

[1] Rezoluţia nr. 18/CDP/10 aprilie 2007 a Comisiei de disciplină pentru procurori (nepublicată).

BCU IAŞI - COLECŢIA UNIVERSITY LIBRARY

Referitor la cel dintâi criteriu - complexitatea cauzei – în practica Comisiei de disciplină pentru procurori s-a decis[1] ca analiza să fie făcută în raport de mai mulți factori, cum ar fi: dificultatea administrării probelor; numărul inculpaților și al martorilor; numărul infracțiunilor investigate; natura acestora; dificultatea problemelor de drept și de fapt care trebuie soluționate; conexarea și disjungerea mai multor cauze;

Cât privește comportamentul părților, Comisia a decis[2] că atunci când se constată o exercitare abuzivă a dreptului procesual (solicitarea unor probe care nu sunt utile și pertinente cauzei, neprezentarea pentru audiere la termenele stabilite, depunerea repetată a cererilor de amânare în vederea studierii dosarului și a angajării unui apărător, formularea unor cereri repetate de recuzare a organului de cercetare, refuzul de a achita contravaloarea expertizelor solicitate), nu se poate reține că soluționarea cu întârziere a dosarului se datorează unor cauze imputabile procurorului.

Legat de cel de-al treilea criteriu – conduita procurorului ca reprezentant al autorității – Comisia de disciplină pentru procurori a decis că se poate vorbi despre o depășire a termenului rezonabil de soluționare a cauzei în situația în care a existat „o perioadă lungă de inactivitate" în instrumentarea unei cauze[3].

Analizând elementele constitutive ale abaterilor disciplinare prevăzute de dispozițiile art. 99 lit. e) și i) din Legea nr. 303/2004, Comisia de disciplină pentru procurori a decis că **latura subiectivă** a acestora presupune existența unei conduite care să dovedească dezinteresul procurorului manifestat în mod repetat și imputabil pentru rezolvarea cu celeritate a cauzelor ce i-au fost repartizate.[4]

---

[1] Rezoluția nr. 58/CDP/14 septembrie 2006 a Comisiei de disciplină pentru procurori (nepublicată); Rezoluția nr. 61/CDP/04 septembrie 2006 a Comisiei de disciplină pentru procurori (nepublicată); Rezoluția nr. 18/CDP/10 aprilie 2007 a Comisiei de disciplină pentru procurori (nepublicată).

[2] Rezoluția nr. 99/CDP/11 decembrie 2006 a Comisiei de disciplină pentru procurori (nepublicată).

[3] Rezoluția nr. 70/CDP/13 decembrie 2007 a Comisiei de disciplină pentru procurori (nepublicată).

[4] Rezoluția nr. 80/CDP/28 august 2006 a Comisiei de disciplină pentru procurori (nepublicată); Rezoluția nr. 44/CDP/03 septembrie 2006 a Comisie de disciplină pentru procurori (nepublicată); Rezoluția nr. 102/CDP/15 februarie 2007 a Comisiei de disciplină pentru procurori (nepublicată).

Referitor la cel din urmă criteriu, Comisia de disciplină pentru procurori a apreciat că întârzierea în soluționarea unor cauze datorată numărului mare de dosare repartizate și soluționate, pe fondul fluctuației și lipsei de personal, nu întrunește elementele constitutive ale abaterilor disciplinare revăzute de dispozițiile art. 99 lit. e) și i) din Legea nr. 303/2004.[1]

1.2. Jurisprudența Secției pentru procurori

Fapta procurorului de a lăsa în nelucrare mai multe dintre cauzele care i-au fost repartizate întrunește elementele constitutive ale abaterii disciplinare prevăzute de art. 99 lit. e) din Legea nr. 303/2004 privind statutul judecătorilor și procurorilor[2].

Comisia de disciplină pentru procurori, în temeiul prevederilor art. 45 alin. (1) și ale art. 46 alin. (7) din Legea nr. 317/2004 privind Consiliul Superior al Magistraturii, republicată și modificată, a exercitat acțiune disciplinară, solicitând sancționarea procurorului care a tergiversat finalizarea unor cauze.

Comisia a reținut că nu au fost respectate dispozițiile înscrise în art. 261 alin. (1) din Codul de procedură penală care instituie obligația procurorului ca în termen de cel mult 15 zile de la primirea dosarului trimis de organul de cercetare penală să procedeze la verificarea lucrărilor urmăririi penale și să se pronunțe asupra acestora.

De asemenea, a mai reținut că și în cazul celorlalte lucrări pentru care legea nu prevede în mod expres un termen, soluționarea a depășit cu mult termenul rezonabil.

Pornind de la aprecierea că prin conținutul acestei abateri disciplinare legiuitorul a voit să sancționeze dezinteresul magistratului manifestat în mod repetat pentru soluționarea într-un termen rezonabil a cauzelor ce i-au fost repartizate, Comisia a considerat că sunt întrunite elementele constitutive ale acestei abateri.

Astfel, s-a apreciat că, în speță, abaterea disciplinară a constat în nerespectarea îndatoririle profesionale, fapt ce reprezintă o încălcarea a

---

[1] Rezoluția nr. 44/CDP/ 03 septembrie 2006, Rezoluția nr. 45/CDP/20 iulie 2006 și Rezoluția nr. 46/CDP/21 iulie 2006 ale Comisie de disciplină pentru procurori (nepublicate).

[2] Hotărârea nr. 5/P/2007 a Secției de procurori (nepublicată); în același sens este și Hotărârea nr. 1/P/2007 a Secției de procurori (nepublicată).

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

standardelor de conduită profesională care impun procurorilor să acționeze cu profesionalism și corectitudine.

Vinovăției procurorului a fost examinată în raport de dispozițiile înscrise în articolul 21 alin. (3) din Constituția României, articolul 6 alin. (1) din „Convenția Europeană a Drepturilor Omului și articolul 10 din Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară care prevăd dreptul părților la un proces echitabil și la soluționarea cauzelor într-un termen rezonabil, precum și de prevederile articolului 91 alin. (1) din Legea nr. 303/2004 privind statutul judecătorilor și procurori care impun magistraților să rezolve lucrările în termenele stabilite.

Totodată la aprecierea vinovăției procurorului au fost avute în vedere și standardele de conduită înscrise în articolele 12 și 13 din Codul deontologic care impun judecătorilor și procurorilor să-și îndeplinească cu competență și corectitudine îndatoririle profesionale și să depună diligențe pentru îndeplinirea în termen a lucrărilor repartizate precum și obligația prevăzută în pct. 24 lit. c) din Recomandarea 19 a Comitetului de Miniștri al Statelor Membre privind rolul urmăririi penale în sistemul de justiție penală, adoptată de Comitetul de Miniștri la data de 06 octombrie 2000 la cea de-a 724-a reuniune a delegațiilor Miniștrilor[1], potrivit căreia procurorul este dator ca prin activitatea sa să asigure funcționarea cât mai rapidă a sistemului de justiție.

S-a susținut că nerespectarea de către procuror a acestor îndatoriri a adus atingere principiului care consacră înfăptuirea corectă și în bune condițiuni a actului de justiție.

Secția pentru procurori, pe baza probelor administrate, a admis acțiunea disciplinară și a hotărât sancționarea procurorului pentru comiterea abaterii disciplinare prevăzute de dispozițiile art. 99 lit. e) din Legea nr. 303/2004.

Hotărârea a rămas definitivă și irevocabilă prin neexercitarea căii de atac.

1.3. Elemente de drept comparat privind încriminarea ca abatere disciplinară a faptei de a îndeplini cu întârziere obligațiile ce incumbă funcției de magistrat

[1] http://www.csm 1909.ro.

În legislația italiană, Decretul legislativ nr. 511 din 31 mai 1946, modificat prin Legea nr. 150 din 25 iulie 2005[1], regăsim înscrisă o abatere disciplinară cu un conținut asemănător cu cea prevăzută de dispozițiile art. 99 lit. e). Astfel, art. 2 lit. q) prevede ca abatere disciplinară „reiterata, grava sau nejustificata întârziere în îndeplinirea acțiunilor referitoare la exercitarea funcțiilor; se presupune că nu este gravă, doar dacă nu este altfel demonstrat, întârzierea care nu depășește triplul termenelor prevăzute pentru îndeplinirea acțiunii".

2. Abaterea disciplinară prevăzută de art. 99 lit. i) din Legea nr. 303/2004 „efectuarea cu întârziere a lucrărilor, din motive imputabile"

2.1. Jurisprudența Secției pentru judecători

Fapta judecătorului de a nu redacta, în termenul prevăzut de art. 264 Cod procedură civilă, un număr de 217 hotărâri pronunțate în perioada martie-decembrie 2005 întrunește elementele constitutive ale abaterii disciplinare prevăzute de art. 99 lit. i) din Legea nr. 303/2004 privind statutul judecătorilor și procurorilor.[2]

Comisia de disciplină pentru judecători, în temeiul prevederilor art. 45 alin. (1) și ale art. 46 alin. (7) din Legea nr. 317/2004 privind Consiliul Superior al Magistraturii, republicată și modificată, a exercitat acțiune disciplinară, solicitând sancționarea judecătorului care nu a respectat dispozițiile înscrise în art. 264 C. proc. civ., potrivit cărora motivarea hotărârilor se face în termen de cel mult 30 de zile de la pronunțare.

Comisia a reținut că judecătorul, la data de 02 februarie 2006, figura în evidențele instanței cu un număr de 217 hotărâri neredactate, pronunțate în perioada 03 mai 2005 - 30 decembrie 2005.

Pornind de la aprecierea că prin conținutul acestei abateri disciplinare, legiuitorul a voit să sancționeze efectuarea cu întârziere a lucrărilor de către judecător, din motive ce îi sunt imputabile, Comisia a considerat că sunt întrunite elementele constitutive ale acestei abateri.

---

[1] Consiglio Superiore della Magistratura, *Il sistema giudiziario italiano*, ed. a III-a, p. 444 și urm., http://www.csm.it/, accesat la 27.07.2008.

[2] Hotărârea nr. 7/I/2006 a Secției pentru judecători (nepublicată).

BCU "MIHAI EMINESCU" UNIVERSITY LIBRARY

Secția pentru judecători, pe baza probelor administrate, a admis acțiunea disciplinară și a hotărât sancționarea judecătorului pentru comiterea abaterii disciplinare prevăzute de dispozițiile art. 99 lit. i) din Legea nr. 303/2004.

Hotărârea a rămas definitivă și irevocabilă prin neexercitarea căii de atac.

3. Abaterea disciplinară prevăzută de art. 99 lit. g) din Legea nr. 303/2004 „refuzul nejustificat de a îndeplini o îndatorire de serviciu"

3.1. Jurisprudența Secției pentru judecători

Fapta judecătorului de a nu soluționa dosarele penale cu care fusese legal învestit prin dispoziția instanței de control judiciar, concretizată atât în refuzul de primire a acestora, cât și în formularea repetată a unor cereri de abținere, cu consecința întreruperii cursului judecății, pe o durată apreciabilă de timp, întrunește elementele constitutive ale abaterii disciplinare prevăzute de art. 99 lit. g) din Legea nr. 303/2004 privind statutul judecătorilor și procurorilor[1].

Comisia de disciplină pentru judecători a exercitat acțiune disciplinară, solicitând sancționarea judecătorului care a refuzat primirea unui număr de 4 dosare penale ce-i fuseseră repartizate, formulând cereri repetate de abținere cu aceeași motivare deși, cu privire la aspectele invocate, instanța de judecată, într-o primă cerere de abținere, hotărâse că judecătorul nu se află în niciunul din cazurile de incompatibilitate prevăzute de lege.

În concret s-a reținut că, după casarea unei sentințe prin care se dispuse trimiterea cauzei la procuror pentru refacerea urmăririi penale, instanța de recurs a trimis cauza la aceeași instanță de fond în vederea continuării judecății.

După înregistrarea în evidențele instanței, grefierul registrator a procedat la înaintarea dosarului completului inițial învestit pentru stabilirea termenului de continuare a judecății și dispunerea măsurilor pregătitoare.

[1] Hotărârea nr. 5/J/23 mai 2007 a Secției pentru judecători (nepublicată).

Judecătorul a refuzat primirea dosarului. Urmare a acestui refuz dosarul a fost prezentat președintelui instanței care a fixat termen pentru continuarea judecății la același complet.

Judecătorul a formulat cerere de abținere cu motivarea că se află în cazul de incompatibilitate prevăzut de art. 47 alin. (1), întrucât a pronunțat în cauză sentința prin care a dispus restituirea dosarului la procuror în vederea refacerii urmăririi penale.

Cererea a fost respinsă de completul de judecată investit cu judecarea incidentului procedural cu motivarea că judecătorul nu s-a pronunțat asupra fondului cauzei pentru a-i fi aplicabile dispozițiile art. 47 alin. (1) teza ultimă C. proc. pen.

La următorul termen, judecătorul a formulat o nouă cerere de abținere, invocând prevederile art. 47 alin. (1) și (2) C. proc. pen., precum și art. 6 paragraful 1 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului.

Și de această dată instanța a respins cererea de abținere reținând, pe de o parte, că, în ceea ce privește motivul de abținere prevăzut de art. 47 alin. (1) C. proc. pen., instanța s-a mai pronunțat printr-o încheiere anterioară, existând astfel autoritate de lucru judecat, iar, pe de altă parte, că participarea judecătorului titular la soluționarea cauzei nu ar afecta garanțiile de independență de care trebuie să se bucure un tribunal.

Cauza a revenit aceluiași complet de judecată, însă președintele a formulat o a treia cerere de abținere invocând aceleași motive.

Cererea a fost din nou respinsă cu motivarea că instanța s-a pronunțat asupra cazurilor de incompatibilitate invocate, existând astfel autoritate de lucru judecat.

Situații identice, atât din punct de vedere al formulării cererilor de abținere, cât și al argumentelor care au stat la baza respingerii acestora se regăsesc și în alte 3 dosare.

Secția de judecători, analizând probele administrate în cauză, a apreciat că judecătorul a încălcat standardele de conduită impuse de dispozițiile art. 12 și 13 din Codul deontologic.

S-a considerat că atitudinea culpabilă a judecătorului nu a rezidat din numărul cererilor de abținerea formulate, ci din faptul că după respingerea acestora a continuat să formuleze altele invocând aceleași cazuri de incompatibilitate, încălcând astfel autoritatea de lucru judecat.

Apărarea judecătorului potrivit căreia s-a abținut în mod repetat de la soluționarea cauzei întrucât a apreciat că participarea sa la judecată

BCU IASI - CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

ar afecta garanțiile de independență de care trebuie să se bucure un tribunal, a fost înlăturată de Secție. S-a motivat că judecătorii nu se pot prevala de garanția independenței pentru a justifica nerespectarea unei hotărâri definitive ce stabilește că nu se află în vreunul dintre cazurile de incompatibilitate prevăzute de lege, chiar dacă soluția nu convine judecătorului care a formulat cererea de abținere ce a fost respinsă.

Apreciind că formularea repetată a unor cereri de abținere pentru aceleași motive, reprezintă în mod clar refuzul judecătorului de a soluționa cauzele cu care a fost investit, cu consecința tergiversării acestora, Secția pentru judecători a admis acțiunea disciplinară și a hotărât sancționarea cu „avertisment" a judecătorului pentru comiterea abaterii disciplinare prevăzute de dispozițiile art. 99 lit. g) din Legea nr. 303/2004.

Hotărârea a rămas irevocabilă prin respingerea recursului declarat de judecător[1].

3.2. Jurisprudența Secției pentru procurori

Fapta procurorului de a refuza să primească lucrările ce i-au fost repartizate întrunește elementele constitutive ale abaterii disciplinare prevăzute de dispozițiile art. 99 lit. g) din Legea nr. 303/2004 privind statutul judecătorilor și procurorilor.[2]

Într-o cauză în care s-a promovat acțiunea disciplinară împotriva unui procuror s-a apreciat că latura obiectivă a abaterii disciplinare comise de procuror o reprezintă refuzul de a primi lucrările ce i-au fost repartizate, ceea ce reprezintă o încălcare a îndatoririi profesionale înscrise în dispozițiile art. 91 din Legea nr. 303/2004, republicată.

În aprecierea vinovăției procurorului s-a pornit de la standardele de conduită profesională precum și de la dispozițiile care guvernează activitatea procurorilor.

- **Articolul 62 alin. (2) din Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară** „Procurorii își desfășoară activitatea potrivit principiilor legalității, imparțialității și controlului ierarhic...";

[1] Decizia nr. 11/29 octombrie 2007 a Completului de 9 judecători al Înaltei Curți de Casație și Justiție (nepublicată);
[2] Hotărârea nr. 3/P/2008 (nepublicată).

• **Articolul 64 alin. (1) din Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară** „dispozițiile procurorului ierarhic superior, date în scris și în conformitate cu legea, sunt obligatorii pentru procurorii din subordine";

• **Articolul 91 alin. (1) din Legea nr. 303/2004 privind statul judecătorilor și procurorilor** „Judecătorii și procurorii sunt obligați să rezolve lucrările în termenele stabilite...";

• **Articolul 12 din Codul deontologic al judecătorilor și procurorilor** „Judecătorii și procurorii sunt obligați să-și îndeplinească cu competență și corectitudine îndatoririle profesionale, să respecte îndatoririle cu caracter administrativ stabilite prin legi, regulamente și ordine de serviciu".

Secția pentru procurori a decis sancționarea magistratului cu diminuarea îndemnizației de încadrare lunară brută cu 15% pentru o perioadă de 3 luni.

4. Abaterea disciplinară prevăzută de art. 99 lit. h) „exercitarea funcției, inclusiv nerespectarea normelor de procedură, cu rea-credință sau gravă neglijență, dacă fapta nu constituie infracțiune"

4.1. Jurisprudența Secției pentru judecători

1. Întrunește elementele constitutive ale abaterii disciplinare prevăzute de dispozițiile art. 99 lit. h) din Legea nr. 303/2004 fapta judecătorului care, în intenția de a îndrepta o eroare materială strecurată în minuta unei hotărâri, a modificat cuantumul amenzii penale aplicate unui inculpat precum și pe cel al despăgubirilor civile, prin adăugarea cifrei „0"[1].

Comisia de disciplină pentru judecători a exercitat acțiune disciplinară, solicitând sancționarea judecătorului care, în intenția de a îndrepta erorile materiale strecurate în minutele a două hotărâri, a modificat, prin adăugarea cifrei „0", cuantumul amenzilor penale aplicate inculpaților precum și cuantumul despăgubirilor civile.

S-a reținut că judecătorul, constatând, cu ocazia redactării hotărârilor, că s-a strecurat o eroare în ceea ce privește amenzile penale apli-

[1] Hotărârea nr. 8/P/2006 a Secției pentru judecători (nepublicată).

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

cate inculpaților, a modificat minutele prin adăugarea cifrei „0", stabilind, astfel, cuantumul de la 100 RON la 1000 RON.

Aceeași operațiune a efectuat-o și în cazul despăgubirilor civile acordate prin una din hotărâri, modificând cuantumul de la 150 RON la 1500 RON.

Existența acestor modificări a fost constatată de procuror cu ocazia motivării recursurilor.

Comisia a apreciat că fapta judecătorului de a modifica minutele a produs consecințe juridice, în sensul că prin adăugarea cifrei zero s-a mărit cuantumul pedepselor aplicate și despăgubirilor stabilite, aspect care, dacă ar fi fost cunoscut înăuntrul termenului de exercitarea a căii de atac, ar fi putut determina părțile implicate în proces să declare recurs.

Secția pentru judecători, pe baza probelor administrate, a concluzionat că magistratul și-a exercitat funcția cu gravă neglijență, întrucât a îndreptat o eroare materială în afara cadrului stabilit de dispozițiile Codului de procedură penală.

În consecință, acțiunea disciplinară a fost admisă judecătorul fiind sancționat pentru comiterea abaterii disciplinare prevăzute de dispozițiile art. 99 lit. h) din Legea nr. 303/2004.

Hotărârea a rămas definitivă și irevocabilă prin respingerea recursului declarat de judecător[1].

2. Omisiunea judecătorului de a verifica, înainte de expirarea termenului de 60 de zile prevăzut de art. 23 din Constituția României și art. 160[b] alin. (1) din Codul de procedură penală, legalitatea și temeinicia măsurii arestării preventive luate față de inculpați, care a avut drept consecință încetarea de drept a acesteia, întrunește elementele constitutive ale abaterii disciplinare prevăzute de dispozițiile art. 99 lit. h) din Legea nr. 303/2004[2].

Comisia de disciplină pentru judecători a exercitat acțiune disciplinară, solicitând sancționarea judecătorului care, înainte de expirarea termenului de 60 de zile nu a pus în discuție și nu s-a pronunțat cu privire la legalitatea și temeinicia măsurii preventive luată față de mai mulți inculpați.

---

[1] Decizia nr. 1/2007 a Completului de 9 judecători al Înaltei Curți de Casație și Justiție, nepublicată.

[2] Hotărârea nr. 9/J/2007 a Secției pentru judecători (nepublicată).

În cauză s-a reținut că judecătorul, fiind învestit cu judecarea unei cauze penale care avea ca obiect comiterea infracțiunii de omor deosebit de grav, înainte de expirarea termenului de 60 de zile prevăzut art. 160^b alin. (1) C. proc. pen., nu a pus în discuție starea de arest a inculpaților, fapt ce a condus la punerea în libertate a unuia dintre ei ca urmare a încetării de drept a măsurii preventive.

Comisia a apreciat că fapta judecătorului constând în omisiunea de a verifica legalitatea și temeinicia măsurii arestării preventive s-ar putea circumscrie noțiunii de „gravă neglijență" prin vătămarea produsă interesului general al societății ca urmare a punerii în libertate a unui inculpat acuzat de săvârșirea unor infracțiuni cu un grad ridicat de pericol social și cu multiple condamnări anterioare pentru fapte de violență.

Secția pentru judecători a admis acțiunea disciplinară și a hotărât sancționarea judecătorului pentru comiterea abaterii disciplinare prevăzute de dispozițiile art. 99 lit. h) din Legea nr. 303/2004.

Hotărârea a rămas definitivă și irevocabilă prin neexercitarea căii de atac.

3. Întrunește elementele constitutive ale abaterii disciplinare prevăzute de dispozițiile art. 99 lit. h) din Legea nr. 303/2004 fapta judecătorului de a nu întocmi de îndată minutele în cauzele rămase în pronunțare, consemnând numai pe coperta dosarelor literele „A" pentru soluțiile de admitere și „R" pentru soluțiile de respingere și trecând în condica de ședință doar mențiunea „HOT" fără datele esențiale din minută, precum și fapta de a scădea hotărârile din Registrul de evidență a hotărârilor ca fiind redactate în concept, fără ca acest lucru să corespundă realității[1].

Comisia de disciplină pentru judecători a exercitat acțiune disciplinară, solicitând sancționarea judecătorului care nu întocmit de îndată minutele în cauzele rămase în pronunțare, consemnând numai pe coperta dosarelor literele „A" pentru soluțiile de admitere și „R" pentru soluțiile de respingere iar în condica de ședință trecând doar mențiunea „HOT" fără datele esențiale din minută și a scăzut hotărârile din Registrul de evidență a hotărârilor ca fiind redactate în concept, fără ca acest lucru să corespundă realității.

[1] Hotărârea nr. 11/J/2005 a Secției pentru judecători (nepublicată).

S-a reținut că judecătorul, într-un număr de 76 cauze rămase în pronunțare, nu a întocmit de îndată minutele și a trecut în condica de ședință doar mențiunea „HOT", încălcând, astfel, dispozițiile Codului de procedură civilă, înscrise în art. 258 alin. (1) care prevăd că, „după ce s-a întrunit majoritatea, se va întocmi de îndată dispozitivul hotărârii care se semnează, sub sancțiunea nulității, de către judecători" și în art. 103 alin. (1) potrivit cărora „președintele completului (...) va trece în condica de ședință, înainte de pronunțarea în ședință publică, soluțiile, consemnând numai datele esențiale din minută (...)", precum și dispozițiile din Regulamentul de ordine interioară al instanțelor judecătorești aprobat prin Hotărârea Plenului Consiliului Superior al Magistraturii nr. 159 din 24 septembrie 2004, ce era în vigoare în perioada care a făcut obiectul cercetării disciplinare.

De asemenea, s-a mai reținut că judecătorul a scăzut din Registrul de evidență a redactării hotărârilor două dosare ca fiind redactate hotărârile în concept deși acest lucru nu se întâmplase nici până la data efectuării controlului care a declanșat cercetarea disciplinară.

Secția pentru judecători, pe baza probelor administrate, a apreciat că judecătorul și-a exercitat funcția cu gravă neglijență întrucât, întocmirea cu întârziere a minutelor și lipsa din condica de ședință a datelor esențiale din minută au avut consecințe atât asupra activității grefierului de ședință care s-a aflat în imposibilitatea de a-și îndeplini în termen obligațiile ce-i reveneau după momentul pronunțării unei hotărâri, cât și asupra părților care au lipsit de la pronunțare și care au fost puse în situația de a nu afla în timp scurt soluția adoptată în cauză.

În motivarea hotărârii s-a mai reținut că prin neconsemnarea în condica de ședință a datelor esențiale din minută, judecătorul a creat suspiciunea că ar putea reveni asupra soluțiilor pronunțate.

În consecință, acțiunea disciplinară a fost admisă, judecătorul fiind sancționat cu avertisment pentru comiterea abaterii disciplinare prevăzute de dispozițiile art. 99 lit. h) din Legea nr. 303/2004.

Hotărârea a rămas irevocabilă prin neexercitarea căii de atac.

4. Întrunește elementele constitutive ale abaterii disciplinare prevăzute de dispozițiile art. 99 lit. h) din Legea nr. 303/2004 fapta judecătorului de a rupe fila dosarului pe care era consemnată minuta și de a schimba soluția în cauză însoțită de cererea adresată grefierului de a

rupe fila din condica de ședință pentru a putea consemna soluția modificată[1].

Împotriva judecătorului s-a exercitat acțiune disciplinară pentru săvârșirea abaterii disciplinare prevăzute de art. 99 lit. h) teza I din Legea nr. 303/2004, reținându-se că a rupt fila din dosarul repartizat spre soluționare pe care verso căreia era consemnată minuta, a modificat soluția și a introdus în dosar o altă filă cu minuta conținând noua soluție.

După rescrierea minutei, judecătorul i-a cerut grefierului să rupă fila din condica de ședință în care se afla trecută soluția, cerere căreia, acesta din urmă i-a dat curs.

Secția pentru judecători, reținând că judecătorul a acționat cu rea-credință, a dispus sancționarea acestuia cu diminuarea îndemnizației de încadrare lunare brute cu 15% pe o perioadă de 2 luni.

Sub aspectul laturii subiective, s-a apreciat că judecătorul a acționat cu rea-credință, chiar dacă nu a urmărit un interes material, întrucât dispozițiile înscrise în teza I a articolului 99 lit. h) cer existența doar a intenției fără ca prin această să se urmărească obținerea vreunui avantaj material sau de orice altă natură.

5. Aplicarea și interpretarea normelor de procedură de către judecători, fac parte din activitatea de judecată care nu poate fi cenzurată decât prin căile de atac.

Este inadmisibil ca în cadrul răspunderii disciplinare să fie analizat raționamentul logico-juridic care a stat la baza soluționării cauzei de către judecători[2].

Comisia de disciplină pentru judecători a exercitat acțiune disciplinară, solicitând sancționarea judecătorilor pentru încălcarea cu gravă neglijență a normelor de procedură civilă, înscrise în dispozițiilor art. 329 C. proc. civ., întrucât problema dedusă judecății nu a fost soluționată în acord cu dezlegarea dată în interesul legii de către instanța supremă.

Dispozițiile art. 329 alin. (1) C. proc. civ. prevăd că Înalta Curte de Casație și Justiție se pronunță asupra chestiunilor de drept care au fost soluționate diferit de instanțele judecătorești, iar alineatul (3) al aceluiași articol, statuează că dezlegarea dată problemelor de drept judecate este

[1] Hotărârea nr. 7/I/25.10.2005 a Secției pentru judecători, rămasă irevocabilă prin decizia nr. 10 din 05 iunie 2006 a Înaltei Curți de Casație și Justiție (nepublicată).

[2] Hotărârea nr. 3/I/28 februarie 2007 a Secției pentru judecători (nepublicată).

obligatorie pentru instanțe, fără ca soluția să aibă efect asupra hotărârilor examinate sau asupra părților din procesele în care au fost pronunțate.

S-a reținut că libertatea judecătorului de a acționa independent în toate cauzele, fără a fi afectat de nici o influență din afară, consacrată de principiile fundamentale privind independența judecătorilor prevăzute atât de legislația națională cât și de cea europeană, cu referire la Recomandarea nr. 94 (12) a Comitetului de Miniștri adoptată la 13 octombrie 1994, Principiile fundamentale ale Națiunilor Unite privind independența judecătorilor și Carta Universală[1], nu se aplică în situația în care o instanță este obligată să urmeze punctul de vedere al unei instanțe superioare în materie de drept. Prin urmare, în cazul examinat, decizia pronunțată în interesul legii trebuia aplicată fără rezerve de către judecătorii instanței de recurs pentru următoarele argumente:

Prin excepție de la principiul nondevolutiv al recursului, în situația hotărârilor care potrivit legii nu pot fi atacate cu apel, recursul exercitat în condițiile art. 304[1] C. proc. civ. trebuie valorificat ca o cale de atac devolutivă. Aceasta deoarece, potrivit prevederilor art. 304[1] C. proc. civ., recursul declarat împotriva unei hotărâri care, potrivit legii, nu poate fi atacată cu apel, nu este limitat la motivele de casare prevăzute în art. 304, instanța putând să examineze cauza sub toate aspectele, în tot complexul chestiunilor sale de fapt și de drept. Ca atare, are loc un control integral, în fapt și în drept, asupra modului cum s-a desfășurat judecata anterioară și asupra hotărârii pronunțate.

În cadrul examenului de legalitate exercitat asupra hotărârii primei instanțe, judecătorii instanței de recurs aveau obligația de a constata că dispozițiile legale aplicabile speței au fost interpretate prin decizia în interesul legii într-un alt mod decât a făcut-o instanța de fond și ca atare, având în vedere caracterul obligatoriu al hotărârii instanței supreme, trebuia să se conformeze acesteia.

Faptul că judecata era în curs la momentul publicării deciziei în interesul legii atrăgea aplicabilitatea imediată și fără rezerve a dezlegării date problemei de drept supuse analizei în speță, conform prevederilor art. 329 alin. (3) C. proc. civ.

Față de această situație de fapt, s-a apreciat că se justifică ipoteza săvârșirii unei abateri disciplinare în sensul pronunțării cu gravă neglijență, în înțelesul art. 99 lit. h) din Legea nr. 303/2004 privind

[1] http://www.csm1909.ro.

statutul judecătorilor și procurorilor republicată și modificată, a unei hotărâri greșite.

Comisia de disciplină pentru judecător a considerat că, în speță, se poate vorbi despre existența unei greșeli evidente și neîndoielnice, întrucât o decizie pronunțată într-un recurs în interesul legii este obligatorie pentru instanțe de la data publicării ei în Monitorul Oficial, în toate cauzele aflate în curs de soluționare.

Secția pentru judecători a respins acțiunea disciplinară reținând că neaplicarea deciziei pronunțate în interesul legii nu constituie o încălcare a normelor de procedură în sensul dispozițiilor art. 99 lit. h) teza 2 din Legea nr. 303/2004.

Incidența normelor legale și aplicabilitatea lor la situația de fapt dedusă judecății reprezintă chestiuni de judecată, fiind rezultatul unui raționament logico-juridic și al unui proces de interpretare sistematică a dispozițiilor legale incidente și, în consecință, atributul esențial al activității de judecată propriu-zise. Interpretarea normelor legale și analiza aplicării acestora în timp nu sunt reglementate ca norme de procedură, reprezentând opinia judecătorului, fundamentată în fapt și în drept, formată în urma deliberării, potrivit convingerii acestuia.

În cadrul răspunderii disciplinare nu se poate analiza legalitatea hotărârilor judecătorești pronunțate de judecători, aceștia răspunzând disciplinar numai pentru abaterile disciplinare prevăzute de art. 99 din Legea nr. 303/2004.

În cauză s-a formulat opinie separată, motivată pe ideea neconstituționalității textului art. 99 lit. h) din Legea nr. 303/2004, în măsura în care răspunderea disciplinară a judecătorilor se circumscrie activității de judecată a acestora. S-a susținut că admiterea ideii potrivit căreia intră în sfera răspunderii disciplinare modul în care judecătorii interpretează și aplică legea, aduce atingere principiului independenței acestora consacrat de dispozițiile art. 124 alin. (3) din Constituția României .

De asemenea, un alt argument a fost acela că instituirea unui control administrativ asupra hotărârilor judecătorești încălcă o altă dispoziție constituțională, respectiv cea înscrisă în art. 129 din Constituția României potrivit căreia hotărârile judecătorești sunt supuse numai controlului judiciar în condițiile legii.

4.2. Jurisprudența Comisiei de disciplină pentru judecători

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Comisia de disciplină pentru judecători a decis clasarea cauzei care a avut ca obiect sesizarea împotriva unui judecător prin care se solicita cercetarea acestuia sub aspectul comiterii abaterii disciplinare prevăzută de articolul 99 lit. h), în varianta normativă a nerespectării normelor de procedură[1].

S-a susținut de către autorul sesizării, că judecătorul, în soluționarea unei cereri de revizuire, a încălcat normele de procedură instituite de dispozițiile art. 403 C. proc. pen., referitoare la admiterea în principiu a cererii de revizuire; ale art. 405 C. proc. pen., potrivit cărora la rejudecarea cauzei se aplică regulile privind soluționarea cauzei în fond, inclusiv dispozițiile referitoare la citarea părților civile, ale art. 406 și ale art. 346 C. proc. pen., referitoare la obligativitatea instanței de a soluționa latura civilă a dosarului precum și ale art. 405 alin. (2) C. proc. pen., privind administrarea probelor, și ale art. 116-125 C. proc. pen., referitoare la expertiza judiciară, decizia fiind pronunțată pe baza unui act extrajudiciar.

Comisia de disciplină pentru judecători a apreciat că nu sunt întrunite elementele constitutive ale abaterii disciplinare prevăzute de art. 99 lit. h), teza II, reținând că premisa fundamentală a aprecierii modului de exercitare a funcției de către judecători o constituie prevederile art. 124 alin. (3) din Constituția României, potrivit cărora judecătorii sunt independenți și se supun numai legii. Aceasta înseamnă că hotărârile judecătorești, ce reprezintă esența activității judecătorului, vor fi excluse din sfera controlului oricărei autorități de supraveghere, cum este Inspecția judiciară din cadrul Consiliului Superior al Magistraturii. Faptul că normele de procedură sunt aplicate uneori în moduri diferite, reprezintă un aspect ce ține de esența înfăptuirii actului de justiție.

4.3. Jurisprudența Secției pentru procurori

1. Întrunește elementele constitutive ale abaterii disciplinare prevăzute de dispozițiile art. 99 lit. h) din Legea nr. 303/2004 fapta procurorului de a prezenta concluzii în instanță fără să țină seama de probele administrate în cauză[2].

Comisia de disciplină pentru procurori, în temeiul prevederilor art. 45 alin. (1) și ale art. 46 alin. (7) din Legea nr. 317/2004 privind

[1] Rezoluția nr. 74/CDJ/ 14 februarie 2008 a Comisiei de disciplină pentru judecători (nepublicată).

[2] Hotărârea nr. 3/P/2007 a Secției pentru procurori (nepublicată).

Consiliul Superior al Magistraturii, republicată și modificată, a exercitat acțiune disciplinară, solicitând sancționarea disciplinară a procurorului care, în concluziile prezentate în fața instanței, a făcut referire la probe ce nu fuseseră administrate în cauză.

În concret s-a reținut că procurorul de ședință a solicitat revocarea măsurii arestării preventive luate față de un inculpat invocând acte medicale care nu existau la dosar.

S-a apreciat că, sub aspectul laturii obiective, elementul constitutiv al acestei abaterii disciplinare a constat într-o acțiune neconformă cu îndatoririle profesionale, respectiv în prezentarea unor concluzii fără suport probator, încălcându-se astfel dispozițiile înscrise în art. 67 alin. (2) din Legea nr. 304/2004.

Sub aspectul laturii subiective, Comisia a considerat că în sarcina procurorului trebuie reținută forma de vinovăție a gravei neglijențe, motivat de faptul că acesta nu a acționat cu grijă față de interesul public de înfăptuire a justiției și de apărare a intereselor generale ale societății atunci când a prezentat instanței concluzii lipsite de orice suport probator.

S-a susținut că la aprecierea vinovăției procurorului trebuie avut în vedere faptul că acesta a încălcat standardele de conduită profesională impuse procurorilor de următoarele texte de lege:

- *Articolul 12 din Codul deontologic al judecătorilor și procurorilor*, adoptat prin Hotărârea nr. 328 din 24 august 2005 a Plenului Consiliului Superior al Magistraturii, „Judecătorii și procurorii sunt obligați să-și îndeplinească cu competență și corectitudine îndatoririle profesionale, să respecte îndatoririle cu caracter administrativ stabilite prin legi, regulamente și ordine de serviciu.";
- *Articolul 9 alin. (2) din Codul deontologic:* „Judecătorii și procurorii trebuie să se abțină de la orice comportament, act sau manifestare de natură să altereze încrederea în imparțialitatea lor.";
- *Articolul 62 alin. (2) din Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară:* „Procurorii își desfășoară activitatea potrivit principiilor legalității, imparțialității și controlului ierarhic ...";
- *Articolul 64 alin. (2) din Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară* „Procurorul este liber să prezinte în instanță concluziile pe care le consideră întemeiate, potrivit legii, *ținând seama de probele administrate în cauză."*

S-a susținut că nerespectarea de către procuror a acestor îndatoriri a adus atingere principiilor legalității și imparțialității.

Secția pentru procurori, pe baza probelor administrate, a admis acțiunea disciplinară și a hotărât sancționarea procurorului pentru comiterea abaterii disciplinare prevăzute de dispozițiile art. 99 lit. h) din Legea nr. 303/2004.

2. Fapta procurorului de a nu soluționa timp de 4 ani și 7 luni un dosar cu consecința prescrierii răspunderii penale pentru una din infracțiunile sub aspectul căreia au fost cercetați învinuiții, întrunește elementele constitutive abaterii disciplinare prevăzute de art. 99 lit. h) din Legea nr. 303/2004[1].

Comisia de disciplină pentru procurori, în temeiul prevederilor art. 45 alin. (1) și ale art. 46 alin. (7) din Legea nr. 317/2004 privind Consiliul Superior al Magistraturii, republicată și modificată, a exercitat acțiune disciplinară, solicitând sancționarea disciplinară a procurorului care, timp de 4 ani și 7 luni, nu a soluționat o cauză ce îi fusese repartizată, fapt care a condus la împlinirea termenului de prescripție a răspunderii penale pentru una din infracțiunile comise de învinuiți.

S-a apreciat că elementul material al laturii obiective a abaterii disciplinare constă, în speță, într-o inacțiune care este neconformă cu îndatoririle profesionale ce impun soluționarea cauzelor în termen legal, iar acolo unde nu este prevăzut un astfel de termen, înăuntru unui termen rezonabil.

Sub aspectul laturii subiective, s-a reținut că procurorul a acționat cu gravă neglijență. Vinovăția sa, sub forma „culpei lata", s-a concretizat în faptul că nu a mai fost posibilă tragerea la răspundere penală a unor persoane care au comis o infracțiune datorită omisiunii de a-și îndeplini obligațiile profesionale ce îi erau impuse de următoarele texte de lege:

- *Articolul 131 din Constituția României:* „În activitatea judiciară, Ministerul Public reprezintă interesele generale ale societății și apără ordinea de drept, precum și drepturile și libertățile cetățenilor";
- *Articolul 62 alin. (3) din Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară:* „Procurorii își exercită funcțiile în conformitate cu legea, respectă și protejează demnitatea umană și apără drepturile persoanei";
- *Articolul 12 din Codul deontologic al judecătorilor și procurorilor* adoptat prin Hotărârea nr. 328 din 24 august 2005 a Plenului Consiliului Superior al Magistraturii „Judecătorii și procurorii sunt obligați să-și îndeplinească cu competență și corectitudine îndatoririle profe-

[1] Hotărârea nr. 1/P/2007 a Secției pentru procurori (nepublicată).

sionale, să respecte îndatoririle cu caracter administrativ stabilite prin legi, regulamente și ordine de serviciu";

• *Articolul 9 alin. (2) din Codul deontologic*: „Judecătorii și procurorii trebuie să se abțină de la orice comportament, act sau manifestare de natură să altereze încrederea în imparțialitatea lor.";

• *Articolul 1 alin. (1) din Codul de procedură penală*: „Procesul penal are ca scop constatarea la timp și în mod complet a faptelor care constituie infracțiuni, astfel ca orice persoană care a săvârșit o infracțiune să fie pedepsită potrivit vinovăției sale ...".

Secția pentru procurori, pe baza probelor administrate, a admis acțiunea disciplinară și a hotărât sancționarea procurorului pentru comiterea abaterii disciplinare prevăzute de dispozițiile art. 99 lit. h din Legea 303/2004.

Hotărârea a rămas definitivă și irevocabilă prin neexercitarea căii de atac.

3. Întrunește elementele constitutive ale abaterii disciplinare prevăzute de dispozițiile art. 99 lit. h) din Legea nr. 303/2004 omisiunea procurorului de a prezenta de a *prezenta o hotărâre judecătorească în cadrul ședinței de analiză a soluțiilor și de a informa procurorul ierarhic în termenul legal de apel cu privire la situația cauzei, obligații ce-i incumbau potrivit fișei postului*[1].

Într-o cauză în care s-a promovat acțiunea disciplinară împotriva unui procuror s-a apreciat că latura obiectivă a abaterii disciplinare comise de procuror o reprezintă omisiunea acestuia de a prezenta o hotărâre judecătorească în cadrul ședinței de analiză a soluțiilor și de a informa procurorul ierarhic în termenul legal de apel cu privire la situația cauzei, obligații ce-i incumbau potrivit fișei postului.

La aprecierea comportamentului acestuia s-a pornit de la standardele de conduită profesională impuse procurorilor de următoarele texte de lege:

• **Articolul 12 din Codul deontologic al judecătorilor și procurorilor** adoptat prin Hotărârea nr. 328 din 24 august 2005 a Plenului Consiliului Superior al Magistraturii: „Judecătorii și procurorii sunt obligați să-și îndeplinească cu competență și corectitudine îndatoririle

[1] Hotărârea nr. 9/P/07 decembrie 2007 a Secției pentru procurori (nepublicată).

profesionale, să respecte îndatoririle cu caracter administrativ stabilite prin legi, regulamente și ordine de serviciu";

- **Articolul 9 alin. (2) din Codul deontologic:** „Judecătorii și procurorii trebuie să se abțină de la orice comportament, act sau manifestare de natură să altereze încrederea în imparțialitatea lor";
- **Articolul 62 alin. (2) din Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară:** „Procurorii își desfășoară activitatea potrivit principiilor legalității, imparțialității și controlului ierarhic ...".

Întrucât în fișa postului erau înscrise atât obligația procurorului de a **participa săptămânal la ședința de analiză a hotărârilor pronunțate de instanță, ocazie cu care trebuie să prezinte, în fiecare dosar, situația de fapt, încadrarea juridică, precum și opinia sa temeinic motivată privind legalitatea și temeinicia soluției,** cât și obligația de a înștiința conducerea parchetului **„ori de câte ori, în timpul cercetării judecătorești, intervin schimbări esențiale în ceea privește faptele sau vinovăția inculpatului",** s-a decis că procurorul a acționat cu vinovăție sub forma „culpei lata".

Nerespectarea de către procuror a acestor îndatoriri a adus atingere principiului controlului ierarhic, prin aceea că a îngrădit posibilitatea parchetului de a aprecia asupra exercitării căii de atac împotriva hotărârii judecătorești în discuție.

Secția pentru procurori a admis acțiunea disciplinară și a hotărât sancționarea procurorului pentru comiterea abaterii disciplinare prevăzute de dispozițiile art. 99 lit. h) din Legea nr. 303/2004.

4.4. Jurisprudența Comisiei de disciplină pentru procurori

1. Într-o altă cauză, inspectorul care a efectuat cercetarea prealabilă a considerat că reținerea spre soluționare a unui segment de anchetă care privea doar pe unii dintre participanți, neaudierea acestora, într-un anumit termen, cu privire la unele fapte și împrejurări, precum și încadrarea juridică dată unor fapte în raport de care a apreciat asupra intervenirii unei cauze de înlăturare a răspunderii penale, reprezintă elemente care conduc la concluzia că procurorul și-a încălcat îndatoririle profesionale.

Acest punct de vedere nu a fost împărtășit de Comisia de disciplină pentru procurori care a decis că independența procurorului ar fi afectată dacă s-ar admite că, la aprecierea modului în care își îndeplinește îndatoririle profesionale, pot fi luate în discuție aspecte ce vizează:

interpretarea unor texte de lege referitoare la competența după calitatea persoanei, tactica adoptată în desfășurarea anchetei, încadrarea juridică dată faptelor, precum și incidența unor cauze care înlătură răspunderea penală.[1]

2. Comisia de disciplină pentru procurori[2], a decis că interpretarea dată de procuror textelor de lege sau probelor administrate în cauză nu poate constitui un element al laturii obiective a abaterii disciplinare prevăzute de dispozițiile art. 99 lit. h).

3. Comisia de disciplină pentru procurori a decis[3] că în sfera noțiunii de „culpa lata" sunt incluse acele greșeli evidente, neîndoielnice cărora le lipsește și cea mai slabă justificare, fiind în vădită contradicție cu dispozițiile legale.

4. Comisia de disciplină pentru procurori a decis[4] că incidența normelor legale și aplicabilitatea lor la situația de fapt ce rezultă din speță reprezintă chestiuni ce țin de esența înfăptuirii actului de justiție, acestea fiind rezultatul unui raționament logico-juridic și al unui proces de interpretare sistematică a dispozițiilor legale.

Administrarea probatoriului și interpretarea acestuia este de asemenea, o activitatea ce ține de înfăptuirea în concret a actului de justiție[5].

Admiterea ideii potrivit căreia intră în sfera răspunderii disciplinare modul în care procurorii interpretează și aplică legea, administrează și interpretează materialul probator ar aduce atingere principiului independenței acestora.

Instituirea, în cadrul răspunderii disciplinare a unui control administrativ asupra soluțiilor de netrimitere în judecată date de procuror încălcă dispozițiile înscrise în capitolul VII „Plângerea împotriva măsurilor și actelor de urmărire penală" din Codul de procedură penală.

---

[1] Rezoluția nr. 61/CDP/ 4 septembrie 2006 a Comisiei de disciplină pentru procurori (nepublicată).

[2] Rezoluția nr. 19/CDP/ 13 aprilie 2007a Comisiei de disciplină pentru procurori (nepublicată).

[3] Rezoluția nr. 9/CDP/1 martie 2007 (nepublicată).

[4] Rezoluția nr. 66/CDP/03 iunie 2008 (nepublicată).

[5] În același sens, a se vedea Hotărârea nr. 3/I/28 februarie 2007 a Secției pentru judecători (nepublicată).

BCU "ȘTEFAN CEL MARE" UNIVERSITY LIBRARY

4.5. Elemente de drept comparat privind incriminarea ca abatere disciplinară a faptei de exercitare necorespunzătoare a funcției

În legislația spaniolă răspunderea disciplinară a judecătorilor și a procurorilor poate fi atrasă în condițiile în care își exercită funcția necorespunzător.

Astfel, Legea spaniolă a magistraților[1] prevede în următoarele texte:

• *Articolul 417* pct. 5, 14 și 15 că „următoarele infracțiuni sunt considerate a fi foarte grave:

5. Acțiuni sau omisiuni care au fost constatate într-o sentință definitivă a unui judecător sau magistrat aflat în exercițiul funcțiunii, fiind considerată conduită necorespunzătoare sau neglijență crasă din partea sa, conform prevederilor articolului 411 din prezenta lege;

14. Ignoranță nepermisă în exercitarea funcției sale juridice;

15. Neprezentarea nejustificată a opiniei sale în deciziile juridice pe care trebuie să le ia, dacă această lipsă a fost cuprinsă într-o sentință definitivă. Dacă sentința din care lipsesc motivele nu poate fi contestată, atunci părțile din proces pot depune plângere.

• *Articolul 418 pct. 6* că „Următoarele infracțiuni se consideră a fi majore":

Utilizarea nepermisă, abuzivă, clar nerespectuoasă a unor expresii ofensatoare în argumentarea juridică a sentinței date. In acest caz, Consiliul Puterii Judiciare va acționa dacă există o declarație în acest sens sau o comunicare emisă de un tribunal superior celui în care s-a dat sentința menționată mai sus, iar chestiunea se va dezbate în apel.

Regulamentul Organic al Parchetului[2], în art. 62 pct. 5 incriminează printre situațiile care sunt considerate abateri grave de la responsabilitățile de serviciu:

„Acțiuni și omisiuni determinând în cazul unor sentințe definitive o declarație de răspundere civilă în cadrul exercitării funcției sale de procuror, cu intenția de a leza sau din neglijență crasă, conform articolului 60 din prezentul regulament".

---

[1] Wladimirio de Nunzio și Giuseppe Salme, *op. cit.*, p. 75.

[2] *Ibidem.*

BCU IAȘI - CENTRUL DE CARTE ALBĂ

În legislația italiană[1], Decretul legislativ nr. 511 din 31 mai 1946, modificat prin Legea nr. 150 din 25 iulie 2005 regăsim înscrise abateri disciplinare cu un conținut asemănător cu cea prevăzută de dispozițiile art. 99 lit. h). Astfel, art. 2 lit. g) din actul normativ indicat prevede că reprezintă abatere disciplinară „grava încălcare a legii determinată de ignoranță sau de neglijența de neiertat"; art. 2 lit. h) califică drept abatere disciplinară „deformarea faptelor determinată de neglijența de neiertat", iar art. 2 lit. m) „aplicarea de prevederi în cazuri nepermise de lege, din cauza neglijenței grave și de neiertat, care să fi lezat drepturile personale sau, în mod relevant, drepturile patrimoniale.

De asemenea, este încriminată ca abatere disciplinară „adoptarea de decizii în afara oricăror prevederi procesuale sau pe baza unei erori macroscopice sau neglijență gravă și nescuzabilă sau de acțiuni și măsuri care să constituie exercitarea unei autorități rezervată de lege organelor legislative sau administrative sau altor organe constituționale."

5. Abaterea disciplinară prevăzută de art. 99 lit. j) din Legea nr. 303/2004 „absențele nemotivate de la serviciu, în mod repetat"

5.1. Jurisprudența Secției pentru procurori

Fapta procurorului care, mai multe zile, a lipsit în mod nejustificat de la serviciu întrunește elementele constitutive ale abaterii disciplinare prevăzute de dispozițiile art. 99 lit. j) din Legea nr. 303/2004[2].

Comisia de disciplină pentru procurori a exercitat acțiune disciplinară, solicitând sancționarea disciplinară a procurorului care, în mod repetat și nejustificat, a lipsit de la serviciu, cumulând un număr total de 30 zile de absențe.

În speță, s-a reținut că latura obiectivă a abaterii disciplinare comise de procuror a reprezentat-o lipsa nejustificată de la program, aspect care, în final, a avut repercusiuni asupra îndeplinirii în bune condiții a activității de înfăptuire a justiției.

---

[1] Consiglio Superiore della Magistratura, *Il sistema giudiziario italiano*, ed. a III-a, p. 444 și urm., http://www.csm.it/, accesat la 27.07.2008.

[2] Hotărârea nr. 2/P/2007 a Secției pentru procurori (nepublicată).

Sub aspectul laturii subiective, în stabilirea vinovăției procurorului, s-a apreciat că trebuie să se pornească de la standardele de conduită profesională impuse magistraților de următoarele texte de lege:

• *Articolul 12, teza 2 din Codul deontologic al judecătorilor și procurorilor*: „Judecătorii și procurorii sunt obligați ... să respecte îndatoririle cu caracter administrativ stabilite prin legi, regulamente și ordine de serviciu";

• *Articolul 90 alin. (2) din Legea nr. 303/2004 privind statutul judecătorilor și procurorilor*: „Relațiile judecătorilor și procurorilor la locul de muncă și în societate se bazează pe respect și bună-credință."

Nerespectarea de către procuror a acestor obligații a impietat asupra desfășurării în bune condițiuni a activității parchetului.

Secția pentru procurori, pe baza probelor administrate, a admis acțiunea disciplinară și a hotărât sancționarea procurorului pentru comiterea abaterii disciplinare prevăzute de dispozițiile art. 99 lit. j) din Legea nr. 303/2004.

Hotărârea a rămas definitivă și irevocabilă prin neexercitarea căii de atac[1].

5.2. Elemente de drept comparat privind încriminarea ca abatere disciplinară a absențelor nemotivate de la serviciu

În legislația spaniolă, *Regulamentul organic al parchetului*[2], în articolul 62 pct. 10, prevede ca fiind abatere disciplinară gravă „absența nemotivată pe o perioadă de cel puțin 7 zile calendaristice de la sediul parchetului în care își află biroul procurorul respectiv."

Articolul 63 pct. 7 din același act normativ califică drept comportament necorespunzător grav „absentarea nemotivată a procurorului mai mult de 3 zile și mai puțin de 7 zile calendaristice din biroul său din sediul parchetului".

Articolul 64 pct. 4 prevede ca fiind un delict minor „absentarea nemotivată pe o perioadă cuprinsă între una și 3 zile din biroul procurorului sau din sediul în care se află biroul acestuia."

---

[1] Hotărârea nr. 2/P/2007 a Secției pentru procurori (nepublicată).

[2] Wladimirio de Nunzio și Giuseppe Salme, *op. cit.*, p. 86.

III. Fapte care aduc atingere demnității profesiei

1. Abaterea disciplinară prevăzută de art. 99 lit. k) din Legea nr. 303/2004 „atitudinea nedemnă în timpul exercitării atribuțiilor de serviciu față de colegi"

1.1. Jurisprudența Secției pentru judecători

1. Întrunește elementele constitutive ale abaterii disciplinare prevăzute de dispozițiile art. 99 lit. k) din Legea nr. 303/2004, fapta judecătorului de a purta, în ședință publică, discuții contradictorii cu avocatul uneia din părți ce, prin conținut și obiect, depășesc limitele explicațiilor și lămuririlor la care se referă art. 129 C. proc. civ., atunci când reglementează rolul activ al judecătorului[1].

Comisia de disciplină pentru judecători a exercitat acțiune disciplinară, solicitând sancționarea judecătorului pentru că în cadrul unei ședințe publice a avut o atitudine nedemnă față de avocatul uneia dintre părțile din dosarul pe care îl judeca.

S-a reținut că, pe parcursul dezbaterilor, între președintele completului de judecată și avocatul ales al uneia dintre părți a existat o discuție contradictorie ce, prin conținut și obiect, a depășit limitele explicațiilor și lămuririlor la care se referă dispozițiile art. 129 C. proc. civ., atunci când reglementează rolul activ al judecătorului. Discuțiile purtate s-au situat în afara cadrului procesual și a caracterizat un comportament incompatibil cu exercitarea funcției de magistrat.

În speță, atitudinea judecătorului a reprezentat o manifestare a dezaprobării față de o cerere depusă la dosar de una din părți în conținutul căreia se făceau referiri la capacitatea profesională și imparțialitatea sa în soluționarea cauzei, sugerându-se, astfel, lipsa sa de obiectivitate în măsurile procesuale dispuse anterior.

S-a apreciat că, antrenându-se într-o discuție contradictorie pe această temă cu avocatul părții care a depus cererea la dosar, judecătorul a încălcat standardele de conduită conforme cu onoarea și demnitatea profesiei de magistrat, înscrise în articolul 8 și articolul 14 din Codul deontologic al judecătorilor și procurorilor, aprobat prin Hotărârea nr. 328/24.08.2005 a Consiliului Superior al Magistraturii, potrivit cărora „judecătorii ... sunt obligați să respecte și să apere demnitatea,

[1] Hotărârea nr. 4/I/2007 a Secției pentru judecători (nepublicată).

integritatea fizică și morală a tuturor persoanelor care participă, în orice calitate, la procedurile judiciare", „judecătorii ... trebuie să impună ordine și solemnitate în timpul soluționării cauzelor și să adopte o atitudine demnă și civilizată față de părți, avocați ...".

Secția pentru judecători a admis acțiunea disciplinară, dispunând sancționarea magistratului. Pentru a decide astfel, Secția a reținut că faptele judecătorului se înscriu în sfera manifestărilor contrare demnității funcției pe care o deține și sunt de natură să afecteze prestigiul justiției. Puterile pe care le presupune funcția de judecător trebuie exercitate în interesul manifestării eficiente a justiției, cu menținerea demnității și autorității instanței pe care o reprezintă.

2. Întrunește elementele constitutive ale abaterii disciplinare prevăzute de dispozițiile art. 99 lit. k) din Legea nr. 303/2004, fapta judecătorului care manifestă atitudini nedemne față de colegii de serviciu, concretizate în provocarea și întreținerea unor stări conflictuale atât cu judecătorii instanței cât și cu personalul auxiliar precum și practicarea în incinta instituției a unor ritualuri oculte[1].

Comisia de disciplină pentru judecători a exercitat acțiune disciplinară, solicitând sancționarea judecătorului care a avut un comportament nedemn în relațiile cu colegii.

S-a reținut că, în exercitarea atribuțiilor de serviciu, în repetate rânduri judecătorul a provocat și întreținut stări conflictuale în cadrul colectivului, creând, astfel, o atmosferă de lucru tensionată.

De asemenea, s-a mai reținut că judecătorul obișnuia să practice ritualuri oculte la sediul judecătoriei, stropind culoarele cu aghiazmă și presărând pe birouri pământ, sare și piper.

Apreciind că faptele judecătorului se înscriu în sfera manifestărilor contrare onoarei și demnității funcției pe care o deține, fiind de natură să afecteze prestigiul justiției, Secția pentru judecători a admis acțiunea disciplinară, dispunând sancționarea magistratului, constând în diminuarea indemnizației de încadrare lunare brute cu 15% pe o perioadă de 3 luni.

Hotărârea a rămas irevocabilă prin respingerea recursului declarat de judecător.

[1] Hotărârea nr. 5/I/27 aprilie 2006 a Secției pentru judecători (nepublicată).

1.2. Jurisprudența Secției pentru procurori

Întrunește elementele constitutive ale abaterii disciplinare prevăzute de dispozițiile art. 99 lit. k) din Legea nr. 303/2004, fapta procurorului care, în cadrul anchetei desfășurate într-o cauză penală a adresat cuvinte insultătoare avocatului uneia dintre părți[1].

Comisia de disciplină pentru procurori a exercitat acțiune disciplinară, solicitând sancționarea procurorului motivat de faptul că, pe parcursul anchetei pe care o efectua într-o cauză penală care îi fusese repartizată, a avut o atitudine nedemnă față de avocatul învinuitului.

S-a reținut că, la audierea învinuitului, nu i-a permis avocatului să formuleze întrebări, adresându-i-se acestuia pe un ton violent și injurios.

Discuțiile purtate între procuror și avocat s-au situat în afara cadrului procesual și au caracterizat un comportament incompatibil cu standardele de conduită înscrise în articolul 8 și articolul 14 din Codul deontologic al judecătorilor și procurorilor potrivit cărora judecători și procurorii sunt obligați să respecte și să apere demnitatea, integritatea fizică și morală a tuturor persoanelor care participă, în orice calitate, la procedurile judiciare, precum și să impună ordine și solemnitate în timpul soluționării cauzelor, adoptând o atitudine demnă și civilizată față de părți, avocați martori, experți, interpreți ori alte persoane.

Secția pentru procurori a admis acțiunea disciplinară, dispunând sancționarea magistratului. Pentru a decide astfel, Secția a reținut că faptele procurorului se înscriu în sfera manifestărilor contrare onoarei și demnității funcției pe care o deține, fiind de natură să afecteze prestigiul justiției.

Hotărârea a rămas definitivă și irevocabilă prin respingerea recursului declarat de procuror.[2]

1.3. Elemente de drept comparat privind încriminarea ca abatere disciplinară a atitudinii nedemne manifestată de magistrat

În **legislația spaniolă**[1], *Regulamentul organic al parchetului*, în articolul 62 pct. 4, prevede ca fiind abatere gravă „provocarea în mod

[1] Hotărârea nr. 2/P/2006 a Secției pentru procurori (nepublicată).

[2] Decizia nr. 16/2007 pronunțată de Completul de 9 judecători al Înaltei Curți de Casație și Justiție (nepublicată).

repetat a unor confruntări serioase cu autoritățile din zona în care este numit procurorul respectiv, din motive care nu sunt legate de funcția de procuror".

Articolul 63 pct. 1 prevede ca fiind un comportament necorespunzător grav „nerespectarea superiorilor pe scară ierarhică în prezența acestora sau prin scrisori adresate acestora sau în public"

Articolul 64 pct. 2 califică drept un delict minor „lipsa de considerație față de personalul având un rang egal sau inferior pe scara ierarhică, cetățeni, judecători sau magistrați grefieri, legiști, funcționari, asistenți sau agenți, avocați sau procurori, lucrători sociali sau funcționari din poliția judiciară sau față de personalul din administrația justiției.

În **legislația italiană**[2], *Decretul legislativ nr. 511 din 31 mai 1946*, modificat prin Legea nr. 150 din 25 iulie 2005, califică drept o încălcare disciplinară „comportamentele obișnuite și grave incorecte față de părți, apărătorii lor, martori sau oricine ar avea relații cu magistratul în cadrul biroului judiciar, sau față de alți magistrați sau colaboratori".

IV. Fapte care aduc atingere principiilor independenței și imparțialității procurorilor

1. Abaterea disciplinară prevăzută de art. 99 lit. b) din Legea nr. 303/2004 „intervențiile pentru soluționarea unor cereri, pretinderea sau acceptarea rezolvării intereselor personale sau ale membrilor familiei ori ale altor persoane, altfel decât în limita cadrului legal reglementat pentru toți cetățenii, precum și imixtiunea în activitatea altui judecător sau procuror"

1.1. Jurisprudența Secției pentru judecători

Fapta judecătorului, președinte de secție, care în intenția de a schimba completul ce fusese legal învestit cu judecarea unei cauze, i-a solicitat prim grefierului înscrierea pe coperta dosarului a unei mențiuni ce indica un alt complet de judecată, urmată de apoi de soluționarea

---

[1] Wladimirio de Nunzio și Giuseppe Salme, *op. cit.*, p. 369.

[2] Consiglio Superiore della Magistratura, *Il sistema giudiziario italiano*, ed. a III-a, p. 444 și urm., http://www.csm.it/, accesat la 27.07.2008.

BCU IAȘI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

cauzei de către un alt complet decât cel legal învestit, întrunește elementele constitutive ale abaterii disciplinare prevăzute de art. 99 lit. b) din Legea nr. 303/2004 privind statutul judecătorilor și procurorilor[1].

Comisia de disciplină pentru judecători, în temeiul prevederilor art. 45 alin. (1) și ale art. 46 alin. (7) din Legea nr. 317/2004 privind Consiliul Superior al Magistraturii, republicată și modificată, a exercitat acțiune disciplinară, solicitând sancționarea președintelui de secție, care în intenția de schimba completul legal învestit cu judecarea unei cauze, i-a cerut grefierului să efectueze, pe coperta dosarului, o mențiune ce indica un alt complet de judecată.

În concret, s-a reținut că judecătorul, care avea calitatea de președinte de secție, i-a solicitat prim-grefierului să efectueze pe coperta unui dosar mențiunea „C2" în scopul schimbării completului de judecată legal învestit.

În urma înscrierii acestei mențiuni, cauza a fost judecată de un alt complet, deși nu existau cauze obiective sau incidente procedurale care să justifice această modificare.

Comisia a apreciat că intervenția președintelui de secție a reprezentat un act de imixtiune în activitatea completului de judecată legal învestit cu soluționarea cauzei.

Secția pentru judecători, pe baza probelor administrate, a admis acțiunea disciplinară și a hotărât sancționarea judecătorului, președinte de secție, pentru comiterea abaterii disciplinare prevăzute de dispozițiile art. 99 lit. b) din Legea nr. 303/2004.

Hotărârea a fost atacată cu recurs la Completul de 9 judecători al Înaltei Curți de Casație și Justiție.

Instanța de recurs a admis în parte calea de atac, numai cu privire la individualizarea sancțiunii, reținând că fapta judecătorului întrunește elementele constitutive ale abaterii disciplinare prevăzute de art. 99 lit. b) din Legea nr. 303/2004 privind statutul judecătorilor și procurorilor[2].

1.2. Jurisprudența Secției pentru procurori

Constituie imixtiune în activitatea unui alt procuror, fapta procurorului de caz care îi cere colegului său, desemnat să participe în

---

[1] Hotărârea nr. 3/I/2006 a Secției pentru judecători (nepublicată).

[2] Decizia nr. 15/27 noiembrie 2006 a Completului de 9 judecători al Înaltei Curți de Casație și Justiție (nepublicată).

ședința de judecată, să prezinte anumite concluzii, iar la refuzul acestuia decide, fără să-l informeze pe procurorul ierarhic superior, să participe el în ședința de judecată[1].

Comisia de disciplină pentru procurori a exercitat acțiune disciplinară, solicitând sancționarea disciplinară a procurorului care i-a cerut colegului său să prezinte anumite concluzii în instanță , iar la refuzul acestuia a decis să participe în ședința de judecată fără să-l informeze pe procurorul ierarhic superior.

În concret, s-a reținut că procurorul care a efectuat urmărirea penală într-o cauză cu care a fost sesizată instanța de judecată i-a cerut colegului său, desemnat prin ordin scris să participe în ședința de judecată, să prezinte instanței concluzii de revocare a măsurii arestării preventive luate față de un inculpat. În fața refuzului exprimat de acesta, procurorul, fără să-și informeze superiorii ierarhici, a decis să participe el în ședința de judecată.

Comisia a apreciat că latura obiectivă a abaterii disciplinare comise de procuror o reprezintă:

1. *faptul că i-a cerut procurorului desemnat să participe în ședință să prezinte concluzii de revocare a măsurii arestării preventive luate față de inculpat;*

2. încălcarea dispoziției procurorului ierarhic superior dată în scris (art. 64 alin. 1 din Legea nr. 303/2004 privind statutul judecătorilor și procurorilor, republicată și modificată), prin care a fost desemnat un alt procuror să participe la ședința de judecată;

3. faptul că nu a informat și nu a cerut aprobarea procurorului ierarhic cu privire la participarea sa în ședința de judecată.

Sub aspectul laturii subiective, Comisia a apreciat că procurorul, prin atitudinea sa, a încălcat standardele de conduită profesională impuse magistraților de următoarele texte de lege:

• *Articolul 11 alin. (3) teza 2 din Codul deontologic al judecătorilor și procurorilor:* „Imixtiunea în activitatea altor judecători și procurori este interzisă";

• *Articolul 9 alin. (2) din Codul deontologic:* „Judecătorii și procurorii trebuie să se abțină de la orice comportament, act sau manifestare de natură să altereze încrederea în imparțialitatea lor.";

[1] Hotărârea nr. 3/P/2007 a Secției pentru procurori (nepublicată).

• *Articolul 62 alin. (2) din Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară*: „Procurorii își desfășoară activitatea potrivit principiilor legalității, imparțialității și controlului ierarhic...";

• *Articolul 64 alin. (1) din Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară*: „dispozițiile procurorului ierarhic superior, date în scris și în conformitate cu legea, sunt obligatorii pentru procurorii din subordine".

Nerespectarea de către procuror a acestor îndatoriri a adus atingere principiilor imparțialității și controlului ierarhic.

Secția pentru procurori, pe baza probelor administrate, a admis acțiunea disciplinară și a hotărât sancționarea procurorului pentru comiterea abaterii disciplinare prevăzute de dispozițiile art. 99 lit. b) din Legea nr. 303/2004.

1.3. Elemente de drept comparat privind incriminarea ca abatere disciplinară a imixtiunii în activitatea unui alt magistrat

În **legislația italiană**[1], *Decretul legislativ nr. 511 din 31 mai 1946*, modificat prin Legea nr. 150 din 25 iulie 2005, incriminează ca abatere atât „amestecul nejustificat în activitatea judiciară a unui alt magistrat", cât și „necomunicarea șefului de birou, din partea magistratului destinatar, a amestecurilor apărute" – art. 2 lit. e) și f).

2. Abaterea disciplinară prevăzută de art. 99 lit. d) din Legea nr. 303/2004 „nerespectarea secretului deliberării sau a confidențialității lucrărilor care au acest caracter"

2.1. Jurisprudența Comisiei pentru procurori

Pe rolul Comisiei de disciplină pentru procurori s-a aflat o cauză ce a avut ca obiect sesizarea formulată de un învinuit prin care se solicita declanșarea acțiunii disciplinare față de procurorul de caz, motivat de faptul că acesta, în cadrul unui interviu acordat unui cotidian central, a prezentat împrejurările în care s-au comis faptele sub aspectul cărora se efectua cercetări.

---

[1] Consiglio Superiore della Magistratura, *Il sistema giudiziario italiano*, ed. a III-a, p. 444 și urm., http://www.csm.it/, accesat la 27.07.2008.

BCU "MIHAI EMINESCU" IAȘI

Comisia a decis[1] că afirmațiile făcute de către procuror nu întrunesc elementele constitutive ale abaterii disciplinare în varianta normativă a art. 99 lit. d), teza II, întrucât faptele și împrejurările comentate nu au avut un caracter confidențial, fiind deja bine cunoscute publicului deoarece au fost generate de un eveniment de notorietate. S-a apreciat că aceste comentarii se puteau încadra în limitele unei anumite transparențe ce trebuie să caracterizeze actul de înfăptuire a justiției.

2.2. Elemente de drept comparat privind interdicția impusă magistraților de a dezvălui informații confidențiale obținute în exercitarea funcției

În cuprinsul *Proiectului de la Bangalore al Codului de conduită judiciară – 2001 adoptat de Grupul judiciar de întărire a integrității magistraților, astfel cum a fost revăzut la masa rotundă a președinților de tribunal, care a avut loc la Palatul Păcii din Haga, 25 -26 noiembrie 2002*[2] se prevede, printre altele, că „judecătorul nu are voie să se folosească sau să dezvăluie informațiile confidențiale obținute de el în această calitate în scopuri care nu au legătură cu obligațiile sale profesionale" (art. 4.10).

În **legislația italiană**, *Decretul legislativ nr. 511 din 31 mai 1946*, modificat prin Legea nr. 150 din 25 iulie 2005[3], regăsim înscrisă o abatere disciplinară cu un conținut asemănător cu cea prevăzută de dispozițiile art. 99 lit. d) teza II. Astfel, art. 2 lit. u) din actul normativ indicat prevede că reprezintă abatere disciplinară „divulgarea, chiar și prin neglijență, a actelor de procedură secrete sau a căror publicare este interzisă, precum și încălcarea datoriei de confidențialitate asupra cauzelor în curs de soluționare, sau asupra cauzelor definite, atunci când pot fi lezate drepturile altuia".

De asemenea, răspunderea disciplinară a magistratului este atrasă și în cazul „declarațiilor publice sau interviurilor care, din orice punct de vedere, privesc persoane implicate sub orice titlu în cauze în curs de soluționare sau soluționate și nedefinite prin măsură nesupusă căii de atac ordinare" (art. 2 lit. v din același act normativ).

---

[1] Rezoluția 39/CDP/27 iulie 2007 a Comisiei de disciplină pentru procurori (nepublicată).

[2] http://www.csm1909.ro.

[3] Consiglio Superiore della Magistratura, *Il sistema giudiziario italiano*, ed. a III-a, p. 444 și urm., http://www.csm.it/, accesat la 27.07.2008.

„Codul de etică" adoptat de către Comitetul Director General al Asociației Naționale a judecătorilor[1], prevede în art. 6 că legăturile judecătorilor cu presa și cu alte mijloace de comunicare nu pot duce la publicarea unor informații referitoare la propriile activități de serviciu.

Atunci când nu sunt obligați să respecte secretul profesional și consideră că ar trebui să furnizeze informații despre activitatea judiciară pentru a garanta informarea corectă a cetățenilor, precum și drepturile mass-media de a susține onoarea și reputația cetățenilor, judecătorii trebuie să păstreze echilibrul și rezerva când fac declarații și dau interviuri pentru ziare sau pentru alte mijloace de comunicare în masă.

În **legislația spaniolă**, răspunderea disciplinară a judecătorului este atrasă în situația în care acesta „divulgă rezultate sau date pe care le-a obținut în cursul exercitării funcției sale și dacă aceasta dăunează altor proceduri sau părților" (art. 417 pct. 12 din *Legea spaniolă a magistraturii*)[2].

Regulamentul Organic al Parchetului[3], în art. 62 pct. 12 statuează că procurorul răspunde disciplinar în cazul în care „divulgă fapte sau informații obținute în cursul exercitării funcției sau cu ocazia unor ședințe publice, acționând astfel în detrimentul unei alte persoane sau a activității acesteia."

De asemenea, în articolul 63 din același Regulament se consideră a fi un comportament necorespunzător grav „divulgarea unor fapte sau informații obținute în cursul exercitării funcției sau cu ocazia unor ședințe publice, dacă respectiva abatere nu constituie neglijență foarte gravă, conform prevederilor articolului 62.12 din regulament.

Conform **Codului deontologic din Letonia**[4] judecătorii nu pot face nici un fel de comentarii în public privind cauze în curs de soluționare sau care pot afecta pronunțarea unei sentințe.

Legislația poloneză[5] le impune judecătorilor să nu își exprime opinia în public privind procese aflate în curs de soluționare, să nu dea

---

[1] Wladimirio de Nunzio și Giuseppe Salme, *op. cit.*, p. 446.
[2] *Ibidem.*
[3] *Ibidem.*
[4] *Ibidem.*
[5] *Ibidem.*

informații confidențiale, și să nu prejudicieze demnitatea nici unei persoane implicate în proces.

În **Anglia**[1] judecătorii își pot exercita libertatea de expresie în mass-media, însă cu mare atenție. Ei nu pot face comentarii asupra soluției care va fi adoptată într-o cauză sau asupra consecințelor unei decizii.

În **Belgia**[2] pentru cauzele penale, *Codul de procedură* prevede modul în care trebuie să se exprime judecătorii investigatori și procurorii.

De asemenea, și în **Franța** *Codul de procedură penală*[3] prevede reguli referitoare la secretul anchetelor și instrucțiunilor, aplicabile judecătorilor (articolul 11-1 introdus prin Legea nr. 2004-204 din 9 martie 2004[4]).

[1] *Ibidem.*

[2] X. De Riemaecker, G. Londers, „Statut et déontologie du magistrat", La charte, 2000, Bruxelles, p. 349.

[3] http://www.legifrance.gouv.fr/, accesat la 7 iulie 2008.

[4] Loi n°2004-204 du 9 mars 2004 portant adaptation de la justice aux évolutions de la criminalité, Journal Officiel n°59 du 10 mars 2004, p. 4567, http://www.legifrance.gouv.fr/, accesat la 7 iulie 2008.

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BIBLIOGRAFIE

Sudre, F., *Drept european și internațional al drepturilor omului*, Editura Polirom, 2006

Legislație

1. Buletinul Oficial nr. 27/27 martie 1970
2. Constituția României publicată în Monitorul Oficial, partea I, nr. 767 din 31 octombrie 2003
3. Legea nr. 303/2004 cu modificările ulterioare publicate în Monitorul Oficial nr. 684 din 8 octombrie 2007
4. Legea nr. 317/2004 cu modificările ulterioare publicate în Monitorul Oficial nr. 314 din 7 aprilie 2006
5. Monitorul Oficial al României nr. 581 din 30 iunie 2004
6. Monitorul Oficial al României nr. 600 din 8 decembrie 1999
7. Regulamentul de organizare și funcționare al Consiliului Superior al Magistraturii aprobat prin Hotărârea 326 din 24 august 2005 a Plenului Consiliului Superior al Magistraturii, publicată în Monitorul Oficial nr. 867 din 27 septembrie 2005 cu modificările ulterioare publicate în Monitorul Oficial nr. 510 din 30 iulie 2007

Resurse web

http://www.bundesrecht.juris.de/bundesrecht/drig/gesamt.pdf
http://www.conseil-superieur-magistrature.fr/?q=node/133
http://www.csm1909.ro
http://www.csm.it/ENCJ/pdf/RelazioneFinaleWGJudicialConduct-FR.pdf
http://www.csm.it
ww.legifrance.gouv.fr

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY
B.C.U. „M. EMINESCU" IAȘI
15,00
921568

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Acest material a fost realizat cu sprijinul financiar al Global Opportunities Fund-Re-Uniting Europe Programme 2006/2007, prin Ambasada Britanică la București.

9745 08

Asociația Alternative Sociale
Cuza Voda 8A, Sc.B, Iași, 700036
Tel. 0332.405476
Fax. 0332.405477
office@alternativesociale.ro
www.alternativesociale.ro
www.antitrafic.ro

ISBN 978-606-522-036-2

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY